

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

MIN FADERS ERINDRINGER

F. HEGERMANN-LINDENCRONE

MINE ERINDRINGER. 1936.

MIN FADERS ERINDRINGER

VED

F. HEGERMANN-LINDENCRONE

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

Generalløjtnant, Kammerherre Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone (1807—1893).
(Maleri af Wentorf 1887).

MIN FADERS ERINDRINGER

VED

F. HEGERMANN-LINDENCRONE

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

NORDISK FORLAG

1939

**COPYRIGHT 1939 BY OYLDENDALSKE
BOGHANDEL NORDISK FORLAG - COPENHAGEN**

—
OPLAG: 2000 EKSEMPLARER

—
**KLICHERNE TIL ILLUSTRATIONER OG OMSLAG
UDFØRT AF NORDISK REPRODUKTIONSANSTALT**

—
**PRINTED IN DENMARK
OYLDENDALS FORLAGSTRYKKERI
KØBENHAVN**

FORORD

Ved sin Død 1893 efterlod Generalløjtnant, Kammerherre Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone et ufuldendt Manuskript til sine Erindringer. Disse, der var udarbejdet i Begyndelsen af 1880erne, strakte sig fra Barndommen indtil Afslutningen af hans Generaladjutanttid hos Frederik VII Oktober 1859.

Generalløjtnantens Søn, Generalmajor F. Hegermann-Lindencrone, paabegyndte 1937 en Gennemarbejdelse af Manuskriptet til sin Faders Erindringer og ved hans Død 1938 forelaa i det store og hele det Manuskript, som hermed offentliggøres. Bortset fra Udeladelser af visse Afsnit, der berørte Familieforhold, er Generalløjtnantens Manuskript her gengivet i sin oprindelige Skikkelse. Efter Ønske af Generalmajor F. Hegermann-Lindencrone, der i sine sidste to Leveaar var stærkt optaget af Forberedelsen af denne Bog, hvis Udgivelse han betragtede som sin Sønnepligt mod sin Fader, har denne Bog faaet Titlen „Min Faders Erindringer“.

1816—1824.

Søn af en Familie der, paa min Faders Side, igjennem mange Generationer havde sendt sine Sønner til Hæren, blev jeg fra lille Barn af, ligesom min ældste Broder Frits, bestemt for Krigstjenesten, og i en Alder af 9 Aar ansat som Volontair-Cadet ved det kongelige Cadet-Academie i Kjøbenhavn.

Min Fader var dengang Chef for et Jægercorps, der efter Krigens Slutning 1814 var bleven lagt i Garnison i Kjøbenhavns Citadel Frederikshavn.

Det soldatermæssige og cadetlige Troskabsforhold imellem Cammeraterne gav mig tidlig Kjærlighed til Standen og en god Plads mellem mine Jevnaldrende.

Cadetterne gjenngik den Gang 5 Classer inden de stædedes til Officeers-Examen og en 6te efter at denne var tilfredsstillende endt, enten som Cadet-Underofficeer eller som Page; dog gav Examen straks Anciennitet som Officeer i Armeen. Den Cadet som ønskede Adgang til Generalstaben eller til at tage Ingenieur-Examen, maatte endvidere tage en ret betydende Examen, mærkelig nok kaldet Page-Examen, efter i endnu et Aar at have hørt forberedende Foredrag.

De første 3 Aar gik det mig meget godt, jeg havde faaet en god Forberedelse og havde let ved at følge Underviisningen.

Nogle virkelig barbariske Straffe og en, navnlig i Formen, oprørende Behandling af nogle yngre Cadetter, der for begaaede militaire Forseelser blev *udjagede* af Academiet, gjorde et uforglemmeligt Indtryk paa mig og paa de fleste Øievidner.

Under mit Ophold i den næstøverste Classe havde jeg mit Lømmelaar. I Forening med nogle af mine dristige Drengcammerater som jeg her var kommen sammen med, gjorde jeg mange Slags gale Drengestreger, som vi vel kom nogenlunde heelskindede fra, men som deels optog for meget af vor Tid, deels ikke fandtes fuldt saa morsomme af vore Foresatte som af os selv og vore Cammerater. Navnlig havde min gode Ven og tidligere Legebroder Anthon d. St.

Aubain, der senere som Bataillons-Commandeur faldt ved Idsted, et stort Navn mellem os, som dristig og hensynsløs Spillopmager.

Da det kom til Examen blev Resultaterne af mine Præstationer i de militaire Videnskaber, under vor uforglemmelige ædle og kundskabsrige Lærer Oberst A. Fibiger — senere Commandeur for Høiskolen — meget gode, hvorimod min Examen i de øvrige Discipliner vel vare tilfredsstillende, men heller ikke mere; Hovedresultatet dog saaledes en Deel *over* den Fordring, der betingede Opflytningen til den ældste Classe. De 4 saakaldte Hovedfag, hvori jeg var saa godt bestaaet, afsluttedes her, og vare gjældende ved den paafølgende Officers-Examen, hvoraf de udgjorde en Deel.

Jeg glemte aldrig mit Møde med Oberst Fibiger, da han kom ud fra Skoleraadet, og jeg spurgte ham, om jeg var bestaaet i Examen. Denne Mand, for hvem jeg havde den dybeste Agtelse og Hengivenhed, sagde: „Du er da den mest uforskammede Krabat, jeg er næsten bleven udleet for din Skyld, da jeg spurgte, om du var bleven Nr. 1. Jeg troer, Du har sat Dig for at vise os, at Du *kan* gjøre, hvad Du *vil*, men ikke *vil* anvende mere end det høist nødvendige paa det, som Du ikke har Lyst til? I de Fag, som jeg foredrager, er Du den Bedste og i alle de andre Fag er Du netop bestaaet; Du har meget at gjøre godt i næste Aar.“

Da vi bleve kaldte ind for Skolecommissionen, for at modtage Dommen over vor Examen og erfare hvem der skulde op i øverste Classe og hvem der skulde blive siddende endnu et Aar i Classen, oplæste Corps-Adjutanten Navnene, først paa de Bestaaede og saa paa dem, der var faldne igjennem. Jeg havde da en Plads imellem de Førstnævnte, og c. 7 ældre Cadetter *efter* mig; derpaa oplæstes Navnene paa den nye ældste Classes Cadetter, ved hvilken Leilighed mit Navn blev sprunget over. Jeg traadte derfor frem og gjorde opmærksom paa, at jeg nok var bleven glemt. Cadet-Chefen Oberst du Plat henvendte sig da til Skolecommissionen og sagde: at Cadet Hegermann Lindenchrone rigtignok var bestaaet i Examen og havde opfyldt Betingelserne for Opflyttelsen til ældste Classe, endog med meget gode Characterer i Militairfagene; men da han deels havde været saa ungdommelig i sit hele Væsen og deels kun var 13 Aar gammel, saa havde han meent, at det var bedst, jeg forblev endnu et Aar i næstældste Classe. Han havde spurgt min Fader Generalen om hans Mening og erholdt det Svar, at saaledes som Chefen fandt det rettest at behandle en Cadet, til dennes Bedste, saaledes burde Cadetten behandles.

Jeg skulde saaledes sættes et heelt Aar tilbage, see mine Cammerater, ogsaa dem der vare mindre godt bestaaede i Examen, rykke op i Afgangsclassen og selv holdes tilbage sammen med Cadetterne af en yngre Classe; dette var en haard Skjæbne for mig, der hidtil havde været vel anseet, at se mig sat i Classe med de Dummehoveder, der ikke kunde tage deres Examen, og blive *et Aar* senere Officeer. Behandlingen forekom mig og os alle som aldeles ulovlig og uretfærdig, og det er vist, at den var eenestaaende. Derimod var det vel hændt, at begunstigede Cadetter kom op, uagtet de egentlig ikke vare bestaaede; Onde Tunger meente, at du Plat greb Leiligheden til at vise sin Retfærdighed og Hensynsløshed ved at lade en Søn af en General i Armeen blive saaledes behandlet.

Det være nu som det vil, nogen Skade troer jeg ikke at det har gjort mig. Jeg kom ogsaa, som den Første, til at staae vel imellem mine nye Cammerater; men jeg fik nogen Bitterhed i Hjertet som dog fortog sig og afløstes af nogen større Alvor. Jeg blev vel et Aar senere Officeer, men dog i en Alder af 15½ Aar, som da var tidligt nok, og det syntes, som om den mig tilføiede om ikke Uret saa dog meget haarde Behandling, skulde regnes mig tilgode, da uforudseelige Omstændigheder førte med sig at ingen af de Formænd, som vare foretrukne for mig, kom mig til nogen Skade i Armeen, idet min Plads omsider blev den samme, som om jeg var blevet Officeer et Aar tidligere.

De 2 paafølgende Aar gik ret godt efter Ønske og i December Maaned 1822 tog jeg min Officers-Examen og blev meddeelt Officers-Anciennitet som Secondlieutenant i Armeen.

I 1823 forblev jeg med 7 af min Classe paa Academiet i Pageclassen, for i et Aar at høre fortsatte Foredrag og da indstilles til Page-Examen.

I Aarene 1822 og 23 laae vi om Sommeren i Leir ved Eremitagen, hvor vi indøvedes i Opmaaling af Terrain, Militær-Recognoscering, taktiske Udstillinger og Bevægelser af marquerede Tropper, det første under Capt. v. Wilster og Art-Capt. v. Prunst og det sidste under den udmærkede Fibiger, hvis instructive Underviisning og practiske Greb, ligesom ogsaa den Aand hans geniale Personlighed meddeelte os, har baaret sine Frugter i Armeen og ikke lidet bidraget til, at saa mange af Armeens Officeerer optraadte med Held og Hæder i Krigsaarene. En, nu verdensberømt Kriger, der har gjenemgaaet denne Skole, sagde mange Aar efter: „det var neppe en Anstalt der i moralsk Forstand forbedrede Mennesker, men det kan vel siges,

at de Personer, som gik Prøven igjennem uden at fordærves, traadte hærdede ud af den, og en Sandhed er det, at *Soldater* i Ordets strenge Forstand udgik derfra.“¹⁾)

For mit Vedkommende havde en fornyet uretfærdig Behandling i Page-Classen nær gjort en Ende paa min Tilværelse, men fik dog, ligesom maaskee den første, sine gode Følger.

Imedens vi virkelig med al Iver udviklede os under denne Classes gode Lærere, maatte blandt Andet Enhver af os construere et opgivet fortificatorisk Arbeide. Det blev saaledes min Opgave, at befæste en femkantet Poligon som Bolværksfæstning efter Cormontaignes 3die forbedrede Maner og tillige construere et fuldstændigt Angreb og Forsvar af denne Fæstning, med Paralleller, Løbegrave, Zapper, Miner o. s. v. ved hvilken Leilighed der fordredes den høieste Grad af mathematisk Nøiagtighed og skarp tydelig Tegning med tilhørende Renvoi. Da det udførtes i en stor Maalestok og paa et paa et stort Tegnebræt klinet Papir, kunde der kun arbeides derpaa i selve Classen, altsaa under Lærerens Øine.

Dette Arbeide som udførtes efter Fibigers Opgave og Anviisning, interesserede mig meget og jeg udførte det med stor Omhyggelighed, ogsaa med Hensyn til den dertil hørende Skrift med Tusk.

Det var mig derfor en Glæde, da Fibiger meddeelte mig, at Arbeidet var funden baade saa godt og nøiagtigt og tillige saa smukt, at det var valgt til at være imellem dem der skulde opbevares ved Academiet og fremlægges naar Hans Majestæt Kongen besøgte Academiet; ligesom, at jeg naturligviis fik den bedste Character derfor. Jeg havde arbeidet i henved 8 Maaneder derpaa.

En Maaned før Examen skulde begynde kom Chefen for at see Arbeiderne; da Fibiger ved denne Lejlighed spurgte om han ikke fandt mit usædvanlig godt, svarede Chefen (Oberst du Plat): „Jo! meget godt kun Skade at Cadetten ikke selv har tegnet og skrevet det“, og derpaa rev han det midt over. Det var som En havde jaget en Kniv i mig. Imidlertid, jeg forholdt mig aldeles rolig og sagde kun at min Lærer Capt. Fibiger kunde bevidne, at det hele var tegnet af mig i hans Nærværelse, her i Classen i Tegnetimerne. Dette bevidnede Fibiger naturligviis, meget indigneret over denne Behandling. Alligevel befalede Chefen, at jeg skulde lukkes inde i et Kammer ovenpaa, gives Tegnemateriale og gjøre Prøve paa at jeg kunde tegne og skrive saaledes, ved *endnu en Gang* at tegne det *Hele*. Jeg

¹⁾ Antagelig Udtalelse af Feldmarskal Moltke, der stod Forf. nær og havde gennemgaaet Landkadetakademiet. (U. A.)

støttede mig paa, at jeg havde min Lærers Vidnesbyrd, og at jeg var Officeer i Armeen og turde forlange, at mit Ord skulde staae til Troende, ligesom jeg gjorde opmærksom paa, at det store Tegnebord jo ikke kunde komme ud af Classen og at Alle havde seet mig tegne der. Det hjalp ikke, jeg blev lukket inde og skulde tegne i 3 Uger det, som jeg havde brugt 8 Maaneder til, og berøves Tiden til mit Arbejde til Examen i de andre Dicipliner; det var for stærkt. Jeg blev rasende over denne Behandling, og tænkte: „Skal en saadan Prøve behøves for at skaffe, ikke alene *mine*, men min Lærers Ord Tiltro, en Mand, der var langt mere værd end Chefen, nei! det gjør jeg ikke, der kan komme hvad der vil.“ Jeg rørte ikke Papiret, men bestræbte mig for at komme efter at ryge Tobak. Ikke engang Fibiger kunde bevæge mig ved at besøge mig i mit Fængsel og sige, at Chefen jo havde gjort mig Uret, men dog i den Tro at han havde Ret i sin Mening og nu ikke vilde træde tilbage fra sin Bestemmelse. Jeg kunde næsten ikke tale af Bevægelse, men mumlede noget om, at det jo ikke var min Troværdighed alene der her traadtes for nær, og at det jo blev gjort mig umuligt at tage min Page-Examen saaledes, som det havde været min Lyst og Bestemmelse. Fibiger skal have talt Chefen alvorligt til, men han havde sagt, at jeg ialtfald skulde bøie mig og indrømme min Uret, og det vilde F. ikke foreslaae mig, da jeg intet havde forseen.

Saaledes gik en 6 Dage hen, den syvende fik jeg Feber og blev syg. Som Følge heraf bragtes jeg paa Sygehuset, men med den Beskeed til Lægen, at jeg neppe feilede noget, men kun anstillede mig syg. To Dage eller 3 derefter kom min gamle Ven, vor Huslæge Regimentschirurg Hjorth for at see til mig, han følte min Puls, betragtede mig nøie og spurgte, hvem den Portion grøn Kaal var bestemt for, som stod ved min Seng. Jeg svarte da: „Til mig“, men at jeg ikke kunde spise noget. Hjorth svarte, at det maatte jeg heller ikke, men at jeg om $\frac{1}{2}$ Timestid skulde see ham igjen. Han kom da med en lukket Vogn, lod mig klæde mig paa og bad to Cadetter hjælpe mig ned i Vognen, og saaledes tog han, en Militairlæge, mig ud af en anden Militairafdelings Sygehuus, uden at sige et Ord til mine Foresatte eller til vor Læge. Hans Grund var, at der intet Øieblik var at spille. Jeg blev kørt hjem til mine Forældre, hvor senere Hjorth, samt den den Gang meget ansete Læge Professor Fenger strax efter kom og erklærede til min Fader, at jeg havde en ualmindelig heftig Brystbetændelse, at der neppe var Haab om, at jeg kunde leve, og at jeg paa den uforsvarligste Maade var forsømt.

De havde seet rigtigt, jeg blev uslere og uslere, saa at kun de stærkeste Midler, som Lægen nødigt anvendte, og min Ungdom og gode Constitution netop holdt Livet i mig. Jeg kunde ikke støtte paa Benene og knap holde mig i en opreist Stilling i en stor Lænestol, da man omsider forsøgte at tage mig ud af Sengen.

Da jeg var bleven noget bedre, men dog, paa en Timestid nær, holdt Sengen, kom Capt. Fibiger til mig, fortalte mig, at mine Cammerater havde været uheldige ved Examen og at denne var afbrudt uden Resultat, at der imidlertid var et Lovbud som sagde, at naar en Pagecadet ved Sygdom blev afholdt fra at tage Examen, og Fleertallet af Lærerne havde den Mening, at han vilde have kunnet tage Examen, dersom han ikke var bleven syg, saa kunde der 3 Maaneder efter afholdes Examen, dersom han til den Tid kunde indstille sig; at han, Fibiger, nu med samtlige sine Medlæreres Indrømmelse og i deres Navn, havde forlangt Examen afholdt 3 Maaneder efter, at jeg havde kunnet begynde at arbeide, og at det, dersom jeg turde gaa ind paa dette, ogsaa maatte tillades de af de øvrige Pager, som maatte ønske det, at tage en ny Examen ved samme Leilighed. Dette havde Læreren nu faaet indrømmet og Alle tilbød at ville holde Foredrag for os i de Ting, hvori vi følte Trang dertil. Spørgsmaalet var altsaa nu, kunde *jeg* uden Fare for mit Helbred gaa ind herpaa, og ønskede jeg det?

Jeg modtog det med Tak og lovede at gjøre mit Bedste saasart jeg blev i Stand dertil. Da Lægen, efter nogen Tid, tillod, at jeg kunde begynde saa smaat at arbeide, kom Capt. Fibiger til mig og bragte mig en heel Deel, som han havde nedskrevet for at hjælpe og lette mig ved Arbeidet, og hans hele Optræden, hjalp maaske mere end noget andet paa min uventet hurtige Bedring.

De 3 Maaneder forløb paa det Behageligste, vore Officerer og Lærere ydede os al mulig Hjælp og Anerkjendelse og de 7 af os toge en meget god Examen, jeg endog bedre end jeg havde ønsket det, kunde jeg gjerne sige, da jeg blev den Øverste, hvilken Plads jeg havde undet min kjære prægtige Ven H. H. C. Scheel, da han vilde være Ingenieur-Officer, som han ogsaa blev. 2 af disse Pager bleve siden commanderende Generaler og 3 Regiments-Chefer. Jeg veed ikke om Fibiger eller vi var mest glade over Udfaldet. Da vi saaledes vare færdige til Afgang, sagde Chefen, Km. du Plat, til mig: „Der er en smuk Bøn, der siger: „Gud velsigne din Indgang og din Udgang.“ Den stiller sig for mig ved at see Dig i dette Øieblik, thi jeg kan lykønske Dig til, at det Lod er bleven Dig til Deel her. Din Indgang

var god og Din Udgang er saaledes, at jeg i mit og Corpsets Navn kan sige til Dig, her er al Grund til Tilfredshed og jeg har Intet, slet Intet, at udsætte paa Dig og Din Færd; Gud være med Dig!“

Det er en Selvfølge, at denne Afslutning gjorde mig godt. Med Hensyn til den Tid, der laa imellem Ind- og Udgangen for mit Vedkommende, saa var der, foruden den hele haarde Behandling og de altid parate Straffe, endnu en anden Ting, der havde en skadelig og krænkende Indflydelse paa os, nemlig en høi Grad af Mistænelighed, der frembragte mange Beskyldninger for Utilbørligheder, som Vedkommende undertiden aldrig havde kjendt endsige gjort sig skyldig i. Uagtet dette jo nok havde en god Foranledning, saa fik det den modsatte Indflydelse, idet det stillede vedkommende Foresatte, i denne Retning især Chefen, i et uklart Lys og berøvede ham aldeles Cadetternes Tillid og Velvillie. Hvad mig angik, da blev jeg ogsaa undertiden berørt paa mine føleligste Steder og beskyldt for Urigtigheder i Retninger, i hvilke jeg følte, at jeg tilkom Anerkjendelse. For at give et Exempel paa *een* saadan Beskyldning skal jeg fortælle en lille Episode.

Det Aar da jeg var i Pageclassen, havde altsaa Officersanciennitet, og opfyldte i det Hele mine Pligter, var det en Gang Tilfældet, at vor Lærer i Dansk havde givet os det Paalæg at skrive en Afhandling om Fædrelandskjærlighed og dertil opgivet os en 10—12 Punkter, som han vilde see behandlede.

Da jeg om Morgenen kom i Classen var det Tilfældet, at Ingen var kommen længer end til Punct 5 troer jeg, og da de hørte, at jeg var færdig med min og Tiden til Indleveringen stod for Døren, foreslog Een, at jeg skulde dictere de øvrige Puncters Udvikling, saa vilde de Alle skrive derefter. Disse Afhandlinger spillede i Reglen en meget ubetydelig Rolle og bleve kun læste af Læreren, som var en meget lemfældig Dommer. Sagen blev altsaa antaget og Alle skrev det samme om de sidste Quæstioner.

Saa skal det skee, som vi ere færdige, at Chefen kommer ind i Classen, og da han erfarer, hvilket Emne der er os opgivet, forlanger han alle Bøgerne bragt ned paa hans Comptoir. Knap $\frac{1}{2}$ Time efter kommer Stilebøgerne op igjen ved Regimentskriveren, der skulde paalægge mig at lægge Mærke til det som Chefen havde skrevet i min Bog. Jeg seer da, at der ved et af de *sidste* Puncter, der altsaa var eens hos alle, staaer i min Bogs Margin: „Dette er en Anskuelsesmaade og en Tænkemaade, der ikke sømmer sig for en brav

Soldat! Hvorledes kommer man til, en saadan Undersøgelse? du Plat," og strax efter tilføjet: „det er mig en Glæde, at der kun er Een af Pagecadetterne, der har yttret en saadan Tanke.“

Undersøgelsen var netop forlangt i den Retning af Læreren. Punctet lød i Indhold saaledes: „Udvikling af at Fædrelandskjærligheden ikke bør være blind og af, at Ord ere ikke nok i Fædrelandets Tjeneste.“ Jeg havde omtrent sagt, at man burde være sig bevidst, *hvorfor* man elskede sit Land og kunde bevare sin Kjærlighed til det, som gav Fædrelandet Værd for os, uagtet vi kunde indsee, at dette og vi selv, som andre Nationer havde sine Feil; og at Enhver, saavidt som hans Stilling gav ham Adgang dertil, var pligtig at anvende sin yderste Evne for Fædrelandets Vel og villig offere Livet og Alt i Kamp for det.

Hvem der har kjendt den Tids Tænkemaade og den Følelse, hvormed en femtenaarig Krigsmand hørte de hellige Ord Konge og Fædreland nævne, da de ikke endnu i den Grad løde fra alle Munde og ofte derved prophaneredes, som nu, kan vide at her var kun Tale om Opofterelser i en *berettiget* Retning. Vi saae ikke Kongens og Landets Vel som to forskellige, men som Betegnelsen for det samme Begreb, og kunde derfor aldeles ikke begribe hvad det var som Chefen her fandt dadelværdigt.

Det det nu kom til, at det *samme* havde staaet i alle Afhandlingerne, og Chefen saaledes formeentlig kun havde læst Begyndelsen i en Bog og Slutningen i en anden, saa vakte denne Historie almindelig Munterhed i Classen.

Kort efter kommer Prof. Pastor Brodersen, i Ornat — det var Mandag, hvor der undertiden holdtes Samtale over Gaarsdagens Prædiken — lod os træde an og tiltalte mig: „Corpsets Chef har paalagt mig som Lærer i Religion og Moral, at tale til Dem unge Menneske om nogle Udtalelser i en Afhandling om Fædrelandskjærlighed, der tyde paa en Tænkemaade, der ikke sømmer sig for en god Undersaat og en brav Soldat“; herpaa fulgte en Gjengivelse af det som Chefen bildte sig ind at have læst, hvilket var i allerhøieste Grad forskjelligt fra det, der virkelig stod, og da jeg havde min Afhandling i Haanden tillod jeg mig, under en øieblikkelig Pause, at bemærke, at noget saadant havde jeg aldrig nogensinde kunnet tænke og heller aldrig skrevet, hvilket Bogen her godtgjorde.

Professoren, der kjendte Chefens Iver ved saadanne Leiligheder, og godt indsaae, at en Sammenligning af det, der var sagt til ham, og det der stod skrevet, neppe var ønskelig, lod sig derfor ikke bringe

Elisa Andrea Frederikke Caroline Hegermann-Lindencrone, (1808—1892). Datter af Komponisten du Puy. Ægtede 1835 Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone.

Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone (1807—1893) som Generalløjtnant, hvortil han udnævntes 1864 efter Christian IX's Tronbestigelse.

Johan Frederik Hegermann-Lindencrone (1802—1848) Broder til Forfatteren. Faldt som Kaptajn i Slaget ved Bau 9. April 1848.

Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone uden for sit Telt under Felttoget 1864, hvor han var Chef for 4de Division (Bystadier).

Scène fra Slaget ved Bau 9. April 1848. I Forgrunden bæres den dødeligt saarede Kaptajn Johan Frederik Hegermann-Lindencrone bort.

ud af sin Retning, men endte dog med nogle tilfredsstillende Ord om min ham bekjendte Bravhed.

Knap var Geistligheden forsvunden før Capt. Wilster kom ind i Classen og sagde, at Chefen havde bedt ham, som jo kjendte mig saa godt, om at udtale sig for mig imod mine farlige Grundsætninger. „Jeg,“ føiede han til, „bryder mig ikke det mindste om at høre noget om de Dumheder som I, formodentligen i god Tro, have nedskrevne, men nu har Du faaet Din Tale, at Du veed det.“ At jeg, der pretenederede at være den varmeste Konge og Fædrelandstjener som tænkes kunde, skulde saaledes fremstilles for alle Mennesker som det Modsatte og det uagtet jeg nu var Kongens Officeer og tro Undersaat, tilmed elskede ham personlig, det vilde jeg ikke lade staae saaledes og begav mig strax paa Veien til Chefen for at forklare mig og fordre min Tænkemaade respecteret efter Fortjeneste, men blev paa Veien standset af Capt. Veyhe, der foreholdt mig det Unyttige deri, idet Capitainen dog tilbød sig at tale med Chefen. Han bragte mig da den Beskeed, at Chefen havde bestemt, at jeg skulde skrive en anden Afhandling efter min egen Følelse og Overbeviisning, uden Hensyn til Puncterne, og indlevere den næste Løverdag. Jeg skrev da en Afhandling op i Skyerne med lovlig megen Bombast og spækkede den med Vers af Ewald og Capt. Abrahamson.

Da Løverdagen kom og Afhandlingen havde været indleveret blev jeg kaldt ind til Chefen, der først holdt en lang Tale om Fordømmeligheden af carbonariske Grundsætninger og gennemgik adskillige Revolutionshistorier for mig trofaste Royalist, og dernæst udbredte sig over min smukke nye Opsats, tilføiende, „Saaledes skal Soldaten tænke og føle, nu ser jeg, at Du er Din begavede Moders Søn, hun har vel ikke hjulpet Dig til de virkelig kjønne Vers, eller har Du arvet hendes poetiske Aand?“ Jeg gjorde opmærksom paa, at jeg kun havde citeret nogle meget bekjendte Vers af Ewald og Abrahamson, og dette reddede mig fra en Prostitution, som Chefen havde tiltænkt mig ved at lade min velsignede Udarbeidelse oplæse for det netop forsamlede Skoleraad. Jeg tillod mig da at sige, at jeg var meget tilfredsstillet ved, at min virkelige Tænkemaade var bleven min Chef og derved Officeererne bekjendt, da jeg uanseet min egen saarede Følelse, dog ikke kunde være tjent med som Officeer i Armeen at være anseet for at nære usoldatermæssige Grundsætninger o. s. v.

„Nu, lad nu det være godt,“ sagde han, og jeg slap bort med min Bog, uden at den blev læst op.

Adjutanten, der hørte Chefen læse op af den, havde havt den største Møje med at holde sin Latter tilbage.

Kamh. Oberst du Plat, var en Mand med Kundskaber, men netop ikke Soldat (i den Retning havde Corpset andre gode Kræfter), havde vist ogsaa god Villie, men vidste ikke at tage Cadetterne og var vel meget Hofmand, bukkede sig vel villigt for det, der stod over ham. Hans Mistænksomhed viste sig oftere i meget skadelige Retninger.

Forinden jeg forlader Academiets Chef, maa jeg dog udtale en Characteristik, som han engang, paa given Anledning, gav min Moder af hendes 3 Sønner.

Om min ældste Broder Frits, der i 1848 havde den Ære at være den første danske Officeer, der faldt for Fædrelandet, i Spidsen for sine seirende Jægere ved Bov, sagde han: han er „der Mann, wie er sein sollte, le chevalier sans peur et sans reproche“.

Om mig sagde han: „Deres Søn Cai er Ideens begejstrede Søn, den Tro kan han offere Alt, Liv og Lykke! maaskee for et Intet.“

Om min yngste Broder William senere Oberst og Chef for Gardehusarerne, sagde han: „William er en Etourdi, mais un Etourdi comme-il-faut.“

Det sidste Aar paa Akademiet blev i en anden Retning afgjørende for mit Liv, idet en Ven af mig, Bonnichsen, der siden faldt som en af Armeens hæderligste Officeerer ved Slesvig 1848, tog mig med sig paa et Bal, hvor jeg gjorde Bekjendtskab med min senere Hustru, Frederikke du Puy. Senere fornyede jeg Bekjendtskabet, hendes Halvsøster var gift med Capt. i Livjægerne Gros. Buntzen, der var Broder til vor gamle Bekjendt fra Rolighed Fru St. Aubain, Enke efter Oberst i ridende Artillerie St. Aubain og Moder til forannævnte Officeer, som til mine Venner A. N. de St. Aubain (Carl Bernhard) og Frederik, der døde ung som Landsenerofficeer i holstenske Lands. Rgmt., forlovet med en Søster — Sagra — til Oberst Tscherning og til min Barndoms Veninde, dog ældre end jeg, den af Heiberg besungne smukke Frøken Albertine St. Aubain.

Fra 1824 til 1848.

Det var Bestemmelsen, da jeg i 1822 havde modtaget min Ansettelse som Officeer i Armeen, at jeg efter mit Ønske skulde træde ind i Cavaleriet; jeg havde fra Barn af været vant til at tumle mig til Hest, og da mit varmeste Ønske fra Drengesaarene, at blive Søofficeer, ikke blev mig tilstædet, var mit Ønske nu for nævnte Vaaben.

Da Cavaleriet under Krigen¹⁾ og de nærmest paafølgende Aar, var bleven overfyldt med Officerer, udkom der imidlertid i 1823 en Bestemmelse for, at der, saalænge der stod overtallige (à la suite) Officerer i Cavaleriet, kunde kun de tilgaaende Officerer ansættes i Vaabenet, naar de holdt sig selv med Gage og Hest, indtil de kom i virkeligt No.

Det kunde ikke falde mig ind at anmode min Fader om saa stor en Udgift for min Skyld, og jeg søgte derfor foreløbig Ansættelse i „det jydsk Jægercorps“, — en Ansættelse som jeg aldrig fortrød at have modtaget.

Dette Corps var den tidligere „Skarpskytter-Bataillon“, som min Fader fra dens Oprettelse af i 1807 havde commanderet, indtil han i 1824 blev Chef for 2det Livregiment til Fods.

Jydske Jægercorps fremhævede sig ved en fortrinlig Udvikling for den selvstændige, lette Tjeneste, i den erfarne, fra den nordamerikanske Krig bekendte General Ewalds Aand. Min Fader havde med dette Corps staaet under Ewalds Commando og erhvervet hans Tillid og Venskab. Desuden var der en fortræffelig, dannet og cammeratlig Tone i Corpset, fra Øverst til Nederst, og jeg har mere end een Gang hørt ældre Officerer med Taknemmelighed tænke tilbage paa dette Corps, og anerkjendt at deres Tjeneste i Dette, og den udmærkede Tone som deri herskede, havde haft en stor og velgjørende Indflydelse paa deres Udvikling

Under mine 2 brave Chefer, Oberst, senere General, d'Origny og Peter Broder Hagen, en mandig ædelttænkende Nordmand, havde ogsaa jeg stort Gavn af at tjene i dette, uagtet unægtelig en meget stor Deel af mine Tanker og min Tid opfyldtes af Gjenstanden for min Kjærlighed, for hvis Besiddelse jeg i den Tid maatte kæmpe mod megen Modstand. Min føromtalte ældste Broder Fritz, var under Oberst Hagen en meget betydningsfuld og agtet Adjutant i Corpset.

Jeg erindrer, at min Fader, i et af de sidste af General Ewalds Leveaar, havde den Satisfaction, at denne Veteran og Jæger-Konge havde bivaanet det jydsk og det sjællandske Jægercorps' Øvelser i Egnen af Kjøbenhavn og paa given Anledning yttrede til Kong Frederik den 6te: „Det førstnævnte af disse Corps er et fortrinligt Felt-Corps, Alt ved det er fremstaaet eene med Felten for Øie; det sidstnævnte Corps er ogsaa fortrinlig vel indøvet, og har gjort meget for Øiet, som kan være godt nok, naar der haves Tid dertil, men som ikke finder Anvendelse i Felten.“ Det var ogsaa dette (jydske) Corps,

1) Krigen 1807—1814 (U. A.).

der under Ob. Hagens Commando blev valgt som Uddannelses-Skole i Jæbertjenesten for Prinds Frederik Carl Christian, den senere Kong Frederik den 7de.

Den Maade, hvorpaa Oberst Hagen og Corpsets Officerer vidste at opfatte den dem stillede Opgave og den Agtelse og Velvillie de derved erhvervede, fortjener stor Anerkjendelse.

Forinden jeg forlader dette Corps, skal jeg fortælle lidt om det og dets Medlemmer.

Oberst d'Origny var som meget ung Officer, adjungeret den franske General Frerion, der havde de i og omkring Roeskilde garnisonerede spanske Tropper, der hørte til Bernadottes Corps, under sin Commando. Som bekjendt gjorde disse Tropper Oprør imod den franske Commando, stimlede sammen og dræbte 2 franske Officerer af Frerions Stab. De omringede dernæst Roeskilde Slot, hvor Generalen boede og vilde trænge ind, imedens der paa andre Steder i Byen gjordes al Slags Uorden.

Den unge d'Origny henvendte sig da i al Ærbødighed til General Frerion og spurgte, om Gen. ikke troede, da det jo var gamle Soldater, der stode i de spanske Regimenter, at de vilde give Møde og derved Orden tilveiebringes, dersom der blev slaaet Signal til Samling om Regimenternes spanske Faner, kunde kun dette, for en kort Tid, opnaaes, da vilde det vel ikke være vanskeligt at skaffe Generalen bort og til Bernadottes Stab. Generalen overraskedes af dette soldateragtige Raad af saa ung en Officer, lod Generalmarchen slaae og saae virkelig Bataillonerne samle sig om deres Faner. D'Origny overtalte da Generalen til at iføre sig Uniform som en Menig af Frederik den 6tes Regiment, af hvilket en Deel havde Station i og holdt en Vagt i Byen, og da, med Afløsningen marchere til den danske Vagt; dette lykkedes, Generalen frelstes og kort efter nedlagde de spanske Tropper paa Opfordring fra Kong Frederik den 6te deres Vaaben og overgav sig som danske Krigsfanger. En stor Deel af de spanske Tropper tilbøde sig at træde i dansk Tjeneste.

D'Origny døde som Commandant i Kjøbenhavn, hvor han afløstes af Oberst Hagen, der ogsaa, som General døde i denne Post.

Imedens min Fader comd. Corpset, skeete der 2 Afgange i det, og dengang holdtes Oprykningen altid Regiments- eller Corpsviis, naar ingen særlig Grund var forhaanden til at afvige herfra. Corpset indstillede derfor de 2 for Tur staaende Officerer, der begge vare dygtige og forholdsviis længe tjente Officerer. Da det imidlertid blev meddeelt, at den ene, en Compagniechefspost bestemtes for en Officer

af et *andet* Regiment, omtrent jevnaldrende med den Indstillede, gik Corpschefen ind med en Ansøgning om sin Afsked, hvilken han motiverede saaledes:

„Jeg er den der er berettiget til og forpligtet til at bedømme Officererne i Corpset, som jeg igjennem mange Aar kjender; Reglen er „Regiments-Avancement“, naar ikke Mangel paa Duelighed til den ledige Post, hos den der staaer for Tour, fordrer Besættelsen med en dueligere. Navnligen i de smaa Corps som t. Ex. Jægercorpset og Cavaleri-Regimenterne, bliver langsomt Avancement ofte meget føleligt; det er altsaa ubilligt, naar Corpset ikke beholder de Avancementer hvorpaa dets dygtige i Corpset vel kjendte Officerer have maattet vente længe. Dette har netop været Tilfældet her i Corpset. Den eneste Anledning til at sætte andre Officerer ind i det, som kunde kaldes berettiget, vilde være Mangel paa gode Kræfter i Corpset; alle de andre Pladser *ere* og de ledige kunne *blive* velbesatte med Corpsets veltjente Officerer. Ingen af dem som jeg har Ret til at bedømme mangle Qualifikationer; mangler denne saaledes *alligevel* i Corpset, da maa det være hos den Eneste, som jeg ikke kan eller skal bedømme, „mig selv“, og jeg maa da, i saa Fald, i Corpsets Interesse allerunddanigst andrage paa at forundes Afskeed i Naade af Tjenesten.“

Da Generaladjutant Frantz Bülow meldte Kong Frederik den 6te, at Commandeuren for Jydske Jægercorps søgte sin Afskeed, sagde Kongen, „Herre Gud, hvad er der tilstødt ham, er den stærke Mand bleven svagelig?“ „Nei, D. M., men han formener sig ikke at være tilstrækkelig dygtig“. „Saa er han vel bleven gal, han er jo en af Vore allerbedste Commandeurer; det ville vi ikke vide noget af“. General Bülow bad da Kongen læse Ansøgningen. Kongen saae lidt paa den, sagde derpaa: „Hm! jeg kjender ham, han er stiv, men han er en brav Mand og Corpset *skal* beholde sit Avancement; han har Ret.“

Da min Fader forlod Corpset, for at gaae til sin nye Commando gav Corpsets Officerer ham en meget smuk Fest, ved hvilken Leilighed Øehlenschlaeger havde skrevet en „Jægenes Afskedssang“, der blev afsungen ved Festen, og jeg vil da den ikke er bleven erindret i Samlingen af slige Sange, her nedskrive den efter Hukommelse.

Melodi: Schillers: „Frisch auf Cameraden o. s. v.“
 Frisk op Cammerater ved Hornenes Klang
 Et Bæger til Minde vi drikke,
 Men i Staldbødrenes Afskedssang
 Indblander dog Sorgen sig ikke.

Vor Oberst ei faldt for hvinende Bly,
 Han stander som Høvding os nær paa ny.
 Han følger sin Pligt og sin Konges Kald,
 Dog nødig sin Flok han forlader,
 Som Broder de Ældre ham elske skal,
 Vi Yngre ham elske som Fader!
 Thi Jæger han var med Sjæl og med Liv,
 Vor Jagt var hans kjæreste Tidsfordriv
 Og hvergang vi fulgte hans venlige Vink,
 Hans Bifald os monne belønne,
 Da trætted ei Solens de brændende Blink,
 Da kvæged os Træerne grønne,
 Da lystig det gik, gennem Busk gennem Hæk,
 Kun læsked, os standset den rislende Bæk.
 Naar nu du marcherer ad den støvede Vei
 I rolig March med de Røde,
 Og hidset, derude blandt spirende Mai
 En Flok af de Grønne Dig møde,
 Da Hjertet vil banke Dig høit i Dit Bryst,
 Du mindes ungdommelig Jægerlyst.

Øhlenschlaeger, der fra min Faders Huus kjendte Officeers Corpset havde ganske truffet deres Smag og Tanke.

I 1843 eller 44 kom en Major Hesselberg, der siden 1828—29 havde været i norsk Tjeneste, paa en Reise fra England til Kjøbenhavn. Han havde været en meget afgjort Officeer i Jydske Jægercorps sammen med mig, men en Deel ældre. Ved et Besøg hos mig paa Jægersborg, hvor jeg paa den Tid var Forstander for Garden til Hest's (Cuirasseerer og Husarer) Uddannelsesskole, meddeelte han mig, at han havde stor Lyst til at samle alle de Officeerer, som paa hans Tid stode i Jydske Jægercorps til en Dinée, for at kalde gamle kjære Dage i Erindring.

Der kunde kun samles 7, da de Andre vare med Corpset, der nu var i Nyborg; imellem disse: min Fader, General Hagen, den senere General, dengang Major Schepelern, Regimentschirurg Hjorth.

Dinéen var arrangeret paa det Eleganteste, meget smukt Bord og Overflødighed af Tjenerskab; det skulde være hans gamle Chefer og Venner saa værdigt som muligt.

Det første min Fader sagde var: „Kjære Hesselberg, kunne vi ikke blive fri for alle de Tjenere, naar de ikke behøves; saa falder Talen dog bedre.“ Dette vakte strax Munterhed, thi Schepelern og Hesselberg havde netop forud været enige om, at enten vilde min Fader

eller Hagen stille dette Forslag; Udvekslingen af de kjære Minder skulde ikke prophaneres.

Med det meget andet Gode, der er forsvunden fra Armeen, ere nu ogsaa disse Jægercorps opløste. En stor Deel af Infanteriets Udvikling skyldes vistnok disse Corps, maatte den gode Sæd de have nedlagt voxet mange Fold op, til Gavn og Hæder for den Armees, hvis Pryd de en Gang vare, og til Held og Hæder for Fædrelandet, at deres trofaste Arbejde og udgydte Blod ikke er givet forgjæves!

Fra mine Cadetaar erindrere jeg Fibigers Sang for Armeen og Verset til Jægerne, saalydende:

See hist den raske Jægersmand,
Sin Fjende ofte gjæster han,
Han Ro og Hvile ham ei under,
Han vækker ham, saasart han blunder
Og derfor er den Jæger kjæk,
Vor Hærs Bevogter, Fjendens Skræk!
Thi til hans Ære Hornets Klang
Ledsage skal vor Jubelsang.

Jægercorpsene have med hæderlige Gjerninger skrevet deres Navn i Krigshistorien.

Bevarende meget af, hvad jeg hos dem havde lært, og med Taknemmelighed, Høiagtelse og Hengivenhed forlod jeg disse brave Jægere for at træde ind i det Vaaben, som jeg særligen havde følt mig kaldet til, da der i 1829 blev et Nr. ledigt i Cavaleriet.

Jydske Regiment lette Dragoner.

Da jeg i 1829 blev forsat til Jydske Dragon-Regiment, der stod i Garnison i Randers, var Kammerherre, Oberst von Wildenradt, der tidligere stod i det slesvigske Cuirasseer-Regiment i Horsens og senest som Oberstlieutenant i Prinds Ferdinants Regiment lette Dragoner i Aarhus, Chef for Regimentet.

Oberst Wildenradt var en alvorlig, men human Chef, der nød almindelig Tillid og Anerkjendelse som en hæderlig, dygtig og pligt-opfyldende Mand og Foresatte. Han udtalte sig, saasart han havde lært Regimentet at kjende, om hvad der ved dette især maatte arbeides paa, og bestemte hvorledes Maalet igjennem de aarlige Arbejder skulde søges naaet; det saaledes bestemte gennemførtes strengt og stadigt.

Hvad der særligen var fremhævende ved Regimentet var Ridnin-

gen og Hestedressuren, der virkelig blev drevet med sjelden Vedholdenhed og Interesse, og man kan godt sige paa en videnskabelig Maade. Endogsaa Escadrons-Chefer red selv Remonter til og i Officerernes Samlinger vare de fortrinligste Værker over Ridning og Tilridning, og de practiske Erfaringer med Hensyn til Resultaterne af disse omtalte Principers practiske Anvendelse vare ofte Gjenstand for nøiagtig og grundig Drøften. Regimentets Oberstlieutenant, von Astrup, og Ritmester von Leth, vare vistnok 2 af Cavaleriets meest fremragende Ryttere og Beridere. Den ved Regimentet anvendte planmæssige Dressur udviklede Hestenes Tilridning paa en saa eensartet Maade, saa at Hestenes Stilling og Udseende derved fik saa meget tilfælleds, saa at en fremmed General af Cavaleriet, der deeltog i en Troppe-samling, spurgte om dette Regiment fik sine Heste fra et Stutteri, da de gjensidig havde saa megen Lighed med hverandre.

Tonen i dette Regiment havde i det Væsentlige meget tilfælleds med Jægernes, hvilket for en Deel kunde søges i, at Cammeraterne begge Steder havde været længe sammen, igjennem et forholdsviis langsomt Avancement, og begge havde modtaget et Præg fra de forudgaaende Krigsjaar.

At der ved Jægercorpset vare saa mange næsten jevnaldrende Officerer var en Følge af, at det først blev oprettet under Krigen og ved Dragonregimentet, af at Regimentet, navnlig imedens det henhørte til Eckmühl's (Marechal Davoust) Armeecorps¹⁾ havde erhvervet sig et Navn som lod alle tilgaaende unge Officerer ønske at træde ind i det og udfylde de opstaaende Vacancer.

En meget original Personlighed var Regimentets Næstcommanderende Oberstlieutenant von Sønnichsen, en meget lille men velbygget Mand med et dristigt udtryksfuldt Physionogmi, en aldeles desparat Rytter; endog som en Mand paa 60 Aar var han ved Haanden til at udføre de meest vovelige Spring o. desl. Han havde en ualmindelig Hukommelse og grundigt udbredt videnskabelig Dannelse, talte flere Sprog til Fuldkommenhed og havde den Vane, ofte at vælge Ordet af det Sprog, hvori han syntes Udtrykket var meest overensstemmende med det Begreb han vilde betegne. Ikke sjældent traf det, at han, naar han kom i Affect, pludselig commanderede paa Fransk, saa at Escadronsofficererne hurtigt maatte repetere det paa Dansk. Imedens jeg stod ved hans Escadron har jeg oftere hørt ham commandere f. Ex „à droite en bataille!“ istedetfor „til højre formeer Escadron!“

¹⁾ Som Følge af Alliancen med Napoleon stillede Danmark 1813 et Hjelpekorps, der sammen med et fransk Korps i Hamburg kommanderedes af Marskal Davoust (U. A.).

Sine sidste Aar efter ved Reductionen 1842 at være gaaet af tilbragte han i Kjøbenhavn, hvor han paa offentlige Steder ikke sjældent tiltrak sig Opmærksomhed ved sine træffende politiske Bemærkninger støttede paa hans udbredte Kundskab og nøie Kjendskab til den franske Revolutions Historie og dens Personligheder. Foruden ham, havde Ritmestrene Schauemburg og Jacobsen havt Lejlighed til at fremhæve sig under Krigen navnlig da Regimentet agerede under den polske Lancier-General Vigery.

En Affaire imellem dette Regiment og en russisk Brigade, ved hvilken Leilighed dets tappre Oberstlieutenant Bonnichsen faldt, mindedes endnu af en gammel russisk General, der havde deeltaget i Kampen, og omtaltes c. 30 Aar efter med stor Berømmelse.

En historisk Undersøgelse, der har villet gjøre Beretningen om Christen Barnekovs Opoffren for Christian den 4de upaalidelig, bl. a. paa Grund af at den Begivenhed ikke omtaltes paa nogen tilstrækkelig anerkjendende Maade paa den Tid, giver mig Anledning til at vise, at en lignende Opoffrelse, der dog ikke havde Redningen af en stor Konge til Maal har funden Sted i vor Levetid i Armeen, uden at have fremkaldt Omtale udenfor den nærmeste Kreds.

Efter at Bonnichsen med 3 Escadroner af Jydske Dragonregiment havde imødegaaet 2 Angreb af et i Antal meget overlegent russisk Cavalerie-Corps og afviist Angrebene fuldstændigt, vendte Russerne tilbage forstærkede med et Husar-Regiment og en stærk Pulk Cosakker. Dragonerne gik da paa Oberstens Befaling i Orden tilbage; men, da Escadronerne havde passeret et høit Dige, vilde Oberstens Hest ikke springe over dette; Obersten var da uheldigviis i det Øieblik bereden paa en gammel Hest, som han ellers kun brugte paa Marcher; den var nu udmattet og kunde ikke mere. Da den Trompeter, „Schuster“, som fulgte med den Commandeerende, saae dette, sprang han af sin unge kraftfulde Hest og bad Obersten strax bestige den, da den gamle Hest ikke kunde springe med ham, og han saaledes vilde blive indhentet og nedsablet af Fjenden, inden Dragonerne kunde bemærke hans Fare og komme til Hjelp. Obersten nægtede at tage Hesten, udtalede at Schusters Liv var lige saa godt som hans, men Schuster svarede: „Maaskee, men ikke saa vigtigt; jeg forlader ikke min Oberst og, tager De ikke min Hoppe, saa lader jeg den løbe efter de andre“. Som sagt saa gjort, de forsvarede sig begge til det Yderste, men bleve gjennemboede af Fjendens Lanser.

Obersten blev begravet af Fjenden med stor Honneur og den Øverstcommanderende holdt en Lovtale over ham og fremstillede

ham og hans Dragoner som et Mønster paa Cavalerister og tapre Soldater. Trompeter Schuster, der var antaget for død, vendte 3 Maaneder efter, næsten ukjendelig af de mange Saar, hjem til sin Kone i Randers, hvor hun bar Sorg for ham.

Nogen Tid efter at jeg var vendt tilbage igjen til Regimentet, efter at jeg ved den militaire Manege i København, hvor jeg tog den fuldstændige veterinair-Examen med 1ste Character, hvor jeg nu skulde gjøre Gavn ved det jeg havde lært, blev jeg uden at have søgt derom og mod mit Ønske, commanderet til Tjeneste ved det i Kjøbenhavn, Roeskilde, Hirschholm og Jægersborg stationerede kongelige Husar-Regiment. Jeg yttrede til Oberst Wildenradt, at det vilde være mig kjært dersom en Anden kunde commanderes istedetfor mig, da det var mig ubehageligt, efter nylig at have været bortcommanderet, saa at mine Cammerater maatte forrette min Tjeneste, nu atter at forlade Regimentet istedetfor at gjøre Gavn ved det. Obersten svarte, at Alle vidste, at jeg ikke havde foranlediget Afcommandoen, og at det var hans Mening, at man burde gaa der, hvor Armeens Overcommando vilde bruge En. Var det mig meget om at gjøre at blive fri for denne Tour, saa vilde han see at befrie mig for den, men han raadede mig til at følge Kaldet. Jeg svarte da, at naar min Oberst fandt det rigtigt, saa vilde jeg ikke betænke mig paa at gjøre det.

Min Tjeneste i Husar Regimentet.

Efter at have forladt mine kjære Cammerater i Jydske Dragon-Regiment, hvorfra Chefen havde medgivet mig en udmærket god Hest, endskjøndt jeg egentlig skulde gjøres bereden af Husar Regimentet, blev jeg af Husarregimentets daværende Chef, den gamle Generallieutenant Fritz von Frieboe, ansat ved 2den, Grev Frijs' Escadron, der stod i Kjøbenhavn i Husar Casernen ved Østerport.

General Frieboe var en Mand med megen Menneskekundskab, erhvervet ved Hjelp af en god naturlig Forstand, havde derimod ikke modtaget nogen omhyggelig Underviisning i sin Ungdom, men vidste godt at finde sig til rette i sin Stilling. Han havde en udmærket Constitution, kunde baade holde legemlig Strabads ud og tillige tage meget Deel i Selskabets Glæder af alle Slags.

Gift med en Frøken Bodenhoff, var han kommen i Besiddelse af en god Formue og vidste at føre et meget net Huus i sin lange Enkemandstand. Som gammel Mand saae han godt ud med sneehvide

Haar og Knebelsbart, noget før og stærk af Lemmer; altid særdeles godt adjusteret og bereden paa smukke og ædle Heste; en mere rask og smuk end god Rytter.

Regimentets Major, von Bodenhoff, var en vel underviist Mand, smuk, god og rask Rytter, men saa godmodig og bøielig af Character, saa at han blev uden Indflydelse paa den villiestærke og ofte hensynsløse General. En Søstersøn af Generalen, Ritmester, senere Oberst Christian von Funck, der var en gandske ualmindelig smuk Mand, dristig og elegant Rytter, musikalsk og i det Hele godt begavet, havde en Deel af Generalens egenraadige Væsen og var ofte ueens med ham. Efter at han var bleven Commandeur for 3die Dragon-Regiment i 1849, fik han i 1850 før Krigen sin Afsked, men gik som Frivillig med ved Staben af 4de Dragon-Regiment. Da dette Regiment hørte til de mig i 1850—51 underlagte Forpost-Tropper, fik jeg megen Anledning til at iagttage Oberst Funck; havde man bebreidet ham, at han i sine Medgangsdage havde været hensynsløs og ubehagelig ligeoverfor Cammerater og Undergivne og derved bidraget til en mindre god Tone i Afdelingen, saa maa det indrømmes, at han bar sin Modgang som en Mand og var afgjort til Gavn ved omtalte Regiment, der paa Grund af visse Egenskaber hos dets forøvrigt kyndige og ivrige Chef nok kunde have Gavn af en erfaren ældre Officers Paavirkning. Obersten viiste sig ogsaa ofte som en tapper, uforsagt Soldat og tog Deel i flere dristige Foretagender. Det var en Øienlyst for en Ven af Rytteriet, at see denne smukke Mand, der ret passede i Husarernes glimrende og maleriske Dragt, tumle sin lette, elegante arabiske Ganger. Ogsaa her bar han med Ro Skuffelsen ei at blive sin Onkel Generalens Arving. Generalen testamenterede Alt til Funcks yngre Broder, der var gift og dengang stod som Ritmester i Livregiment Cuirasserer. Et trist Pebersvendeliv blev Slutningen af den tilsidesatte, engang saa afgjorte og begunstigede Mands Bane.

Den Officer, som ved sin Character og ualmindelige Dygtighed var fremragende i Regimentet, var Ritmester Krabbe-Juel, efter Grev Frijs' Død Chef for 2den Escadron og tillige for Skytte-Escadronen, hvilke 2 Escadroner vistnok med Rette tilkom Æren for at være de bedste, man har kjendt i vort Cavalerie. Det Fortrin, som 2den Escadron havde for alle andre, idet den bestandig havde *fuld* Styrke af Mandskab, der, foruden Skoletiden, tjente i 4 Aar og ved hvilken tillige Størstedelen af de Skytter som i Exerceertiden hørte til Skytte-Escadronen, tjente, bragte disse Escadroner, under den erfarne og udmærkede Escadronchefs Commando, til en Grad af Fuldkommen-

hed, som ingen anden Escadron i Cavaleriet havde Adgang til at naae, da de Midler, de bød over, vare meget ringere. 3die Dragon-Regiment havde vel ogsaa Stamheste, men ikke den Tjeneste-Tournus som omtalte Afdeling.

Som ung Officeer havde Juel gjort Felttogene med under Major von Späth og Escadronchef von Berger i de med Hæder omtalte Holsteenske Husar-Escadroner, der desværre ophævedes strax efter Krigen og afleverede deres Estandarter og Insignier til Arsenalet i Rendsborg, omviklede med Flor — og dernæst commanderet en Afdeling Husarer, der hørte til Wellingtons Stab under de Allieredes Besættelse af Frankrig¹⁾. Under dette Ophold, i nøie Forbindelse med saa forskjellige Armeer, benyttede Juel Leiligheden til at erhverve sig grundig Kjendskab til disse Armeers Cavalerie, lærte hvad Uddannelsen angaaer meget af Saxerne.

Desværre blev Armeen berøvet denne Mand allerede i 1839; han havde ofte lidt af pludselige Brystaffectioner, Følgen af nogle voldsomme Contusioner, fremkaldte ved at han under en Fægtning i Holsteen fik sin Hest skudt og blev fortraadt af de efterfølgende Rytteres Heste.

I 1835 blev jeg ansat som Lærer i Ridning og Alt, hvad der foretages tilhæst ved Husar-Regimentets Exerceerskole paa Jægersborg, der commanderedes af Ritmester, senere General, Marcher med hvem jeg tidligere havde tjent i Skytte-Escadronen. Denne Officeer var en rask og virksom Cavalerieofficeer, men af en vanskelig Character, meget ivrig efter at vise sig, men ikke i Besiddelse af nogen solid Uddannelse. Jeg kom oftere i Uenighed med ham med Hensyn til Rideunderviisningen, da jeg ikke kunde opnaae nogen Plan, hvorefter jeg skulde handle og han heller ikke vilde lade mig have den fornødne Frihed til at handle efter de Principer, jeg kjendte; hans hele Maade at befale paa var den modsatte af Juels; han blandede sig i Alt, men paa en Maade, der forstyrrede og fortrædagede hans Undergivne uden at bidrage Noget til at bringe dem frem. I 1837 bad jeg mig forflyttet fra Skolen, uagtet jeg derved mistede mange Behageligheder, bl. a. en meget god fri Bolig, hvilken var mig af Betydning, da jeg var bleven gift og allerede havde 2 Børn.

Da min Tjeneste ved Skolen var forbi, indtraf der en Begivenhed, der foranledigede mig til en Optræden, der skulde lægge for Dagen, at min Eftergiveness ligeoverfor Ritmester Marcher kun var en pligtskyldig Følge af Tjenesteforholdet; men at jeg ikke betænkte

¹⁾ Ved Freden mellem Frankrig og de Allierede 1815 bestemtes, at allierede Tropper skulde holde Dele af F. besat. Disse Tropper, der kommanderedes af Hertugen af Wellington, indbefattede ogsaa et dansk Korps 1816—1818 (U. A.).

mig paa at træde alvorlig op imod ham, under personlige Forhold som Officer mod Officer; dette fandt jeg om saa meget mere nødvendigt, fordi jeg repræsenterede et andet Regiments hæderlige Officerscorps. Jeg stod nemlig endnu i Dragonerne og gjorde kun Tjeneste i Husarerne. Jeg fremfører dette som fornøden Belysning af en liden Begivenhed, der kaster et Lys paa vor forevige Konge Frederik den 6tes redelige Character og Interesse for gode Forhold i Afdelingerne.

Imedens jeg under Exerceertiden 1837, som sædvanlig var til Tjeneste som Premierlieutenant ved Juels Skytte-Escadron, kom Lieutenant von Brockdorff, der stod ved Escadronen, og som bekjendt var gift med en naturlig Datter af Frederik d. 6te og Fru Dannemand, til mig og sagde, at han havde noget paa Hjertet, som han bad mig om at maatte udtale til mig. Da jeg hertil gav ham Adgang sagde han: At det jo var mig bekjendt, hvor meget Kongen altid havde holdt af mig, og at han derfor syntes at han burde sige mig at Kongen nu var bleven misfornøjet ved at erfare min aabenbare Optræden imod Ritmester Marcher, hvilket let vilde have skadelig Indflydelse paa den gode Tone i Regimentet, for hvilken jeg ellers netop havde arbejdet ved enhver Leilighed. Han syntes, jeg havde været alt for kort for Hovedet og nok kunde have taget denne Sag paa en anden Maade. Jeg svarte Brockdorff, han skulde have Tak for Meddelelsen, han vidste, at der ikke var Noget, jeg satte mere Priis paa end Kongens Tilfredshed med min Tjeneste og mit Forhold; jeg havde imidlertid fundet det Pligt i den gode Sags Navn at træde op, som jeg havde gjort, og at jeg troede, dersom det kunde være tilladt at stille en saadan Sammenligning, der berørte min høie og elskede Konge, at turde sige, at dersom Hans Majestæt kunde været kommet i et lignende Tilfælde, saa vilde Han i det *Mindste* have gjort lige saa meget, som jeg havde gjort, for det som Han antog at være Ret. Brockdorff vidste jo selv bedst, hvor fuldstændigt jeg havde behersket min Utilfredshed under Tjenesteforholdene, og jeg tillod mig at tro, at, dersom Kongen ret kjendte Sammenhængen, saa vilde han dømme, at jeg ikke burde stille mig anderledes. Da Brockdorff spurgte, om han ved given Leilighed maatte sige dette til Kongen, svarte jeg, at det naturligvis ikke var tilladeligt for mig at lade Nogetsomhelst sige til Hans Majestæt, at vi jo kun havde havt en fortrolig Samtale, som han jo *selv* maatte vide at betragte paa den passende Maade; jeg kunde og vilde hverken forbyde eller tillade ham at tale, det var hans egen Sag.

Efter nogen Tids Forløb havde jeg en Melding at bringe til Hans Majestæt; da det var endt, kom Kongen gandske nær hen til mig og

sagde paa sin egen rømmende Maade: „Naa, min kjære Hegermann Lindencrone, hvorledes har De det saa? Jeg hører, De har søgt Forsettelse fra Skolen? Jeg ønsker behagelige Forhold ved den Escadron hvortil De nu vil blive commanderet; der faar De *nok* at gjøre og *frie* Hænder, ha! ha! ha!“

Samme Dag blev jeg af Generalen commanderet til at overtage Commandoen over den i Frederiksborg liggende 1ste Husar-Escadron, hvis Commandeur Ritmester Haste leed af en langvarig Sygdom.

Jeg erfarede siden, at Brockdorff havde sagt Kongen Alt, hvad jeg havde sagt, og at Kongen derpaa havde ladet sig fortælle, hvad der var passeret imellem Ritmester M. og mig, hvorpaa Han havde leet og sagt: „Det kan nok være, at H. L. har Ret i, at jeg i det Mindste — ha! ha! ha! — havde gjort det samme som han i lignende Tilfælde, det var dog rigtigt tænkt og bravt handlet.“

I Frederiksborg tilbragte jeg et meget behageligt Aar, i tjenstlig som i privat Henseende. Vi boede i et meget lille, men nydeligt og hyggeligt Huus ved Skovkanten og i Nærheden af Stutteriet, som det meget interesserede mig at gjøre fortsat Bekjendtskab med, skjøndt det allerede dengang havde modtaget sit Naadestød. Stutmester, Ritmester Hornemann gjorde sit Bedste, men han var kommen for seent. Ved Escadronen havde jeg meget at tage vare, da Chefens Fraværelse havde slappet Tøilerne, men det gik godt frem.

Ved min kjære Juels Død kom jeg ind i Husar-Regimentet som ældste Premier-Lieutenant, da Alle, der vare komne ind tidligere, deraf de Fleste yngre end jeg, allerede vare Ritmestre. Min gode Ven Rothe, der stod for Tour til Ritmesterpladsen, tilbød mig at overlade Avancementet til mig, naar jeg kunde sikkre ham Ritmesters Rang ved sin Afgang fra Tjenesten, som han om kort Tid vilde søge. Jeg svarede, at Principet jo var Regiments-Avancement, og da han, fra Liv-Regiment Cuirasserer, var kommen ind i Husar-Regimentet, førend jeg kom, saa tilkom han, uagtet adskilligt yngre Officer end jeg, den ledige Ritmester Plads. Jeg var tilfreds med det paafølgende Nr.

Da jeg meldte mig som fast ansat ved Regimentet, udnævnte General Frieboe mig til sin Regiments-Adjutant, da Rothe som Ritmester var afgaaet fra denne Post, hvilken jeg imidlertid beholdt, efter at jeg ogsaa var bleven Ritmester, lige indtil Reductionen, da General Frieboe gik af, og jeg blev Forstander for den Uddannelsesskole der blev oprettet for Garden til Hest's 2 Afdelinger.

Da jeg blev fremstillet for Kongen (Fred. 6) som Adjutant hos General Friboe, sagde Kongen til mig: „Ja, den Stilling er ret vigtig som en Gjennemgangs-Post, men De, min gode Hegermann Lindencrone, der er af en rigtig gammel Soldater-Race, maa ikke blive der for længe, men slippe Comptoirforretningerne og tage fat paa Klingen igjen.“ Siden sagde Kongen til mig: „Naa, saa De skal være om den gamle Brumbasse, jeg ønsker til Lykke! God Taalmodighed og god Fornøjelse, ha! ha! ha!“

Da jeg først lærte Generalen nøie at kjende og han mig, gik det meget godt; han viste mig megen Tillid. Gen. Friboe havde en udmærket god Forstand, megen Menneskekundskab og Erfaring, men havde — som sagt — kun ringe Fond af Kundskaber. Der var derfor meget at lære af ham, selv for den, som f. Ex. hans juridiske Consulent i Regimentet, der havde lært meget mere end han. Ligesom han vidste at benytte Folks gode Sider og Svagheder, saaledes kunde han ogsaa, selv med Finhed, give Ideen og Formen til Behandlingen af en vanskelig Sag under en Correspondance, uagtet han ikke var hjemme i den almindelige Orthographie.

I taktiske og strategiske Emner bevarede han med Lethed Traaden igjennem mundtlig Udvikling, men havde Vanskelighed ved at sætte sig ind i den almindelige Elementair-Taktik, ved Læsning af de taktiske Reglementer. Adjutantposten i Husar-Regimentet fordrede Fasthed, en Smule Politik og stadig Opmærksomhed, dersom den skulde føre til at holde en taalelig Samvirken og ønskelig Tone imellem Overcommandoen og de meget stridbare, ofte uenige Afdelingscommandeurer, der vare stationerede i 5 forskjellige Garnisoner: Kjøbenhavn, Jægersborg, Hirschholm, Frederiksborg og Roeskilde.

Som Forstander for Gardens Uddannelsesskole havde jeg det i det Hele godt. Dens første Chef, Prinds Emil af Augustenborg, døde tidligt og afløstes af Oberst Hartvig Benzön. Denne og Chefen for Livgarde-Escadronen vor nuværende allernaadigste Konge¹⁾, ligesom for det meste Major Funch anerkjendte mit Arbeide; med min Forgænger, Ritmester Marcher, havde jeg stadig og med enkelte Andre af og til Rivninger. Jeg havde gjort nogle Forandringer i Fremgangsmaaden ved Rideøvelserne og ved Tjenesten til Hest, som vandt min Brigadeforfører, General Høegh-Guldbergs Anerkjendelse, og som senere ere indførte i Cavaleriet. Dette ansaae mine Forgængere som en Krænkelse, som en Kasten Vrag paa deres Fremgangsmaade.

¹⁾ Christian IX (U. A.).

Min Fader havde været en af Kong Frederik den 6tes meest hengivne Soldater og blev en stor Anerkjender af Christian den 8des kongelige Egenskaber, endskjøndt han, før den Tid, havde en Deel Mistillid til Kongen fra den Tid af, da Prinds Christian var Norges Konge under den begyndende Krig med Sverrig ved hvilken Leilighed Faders betydningsfulde ældste Broder, General og Statsraad Diederik Hegermann havde staaet i mangesidige Forhold til Kongen. Fader beklagede overordentlig Kong Christians Død (1848), netop i det Øieblik. Ved denne begynder et nyt Hovedafsnit i Danmarks Historie som ogsaa i mit og i saa manges Liv.

Under Frederik den 7des Regering 1848—1863.

Den pludselige Forandring, som Christian den 8des Død fremkaldte i Stemningen i Landet, og, hovedsagelig som en Følge af denne, i alle Forhold og Anskuelser afgav et meget talende Symptom af den Febertilstand hvori Størstedelen af Europa i det skjæbnesvangre Aar 1848 befandt sig.

I de sidste Dage førend Kongens Død lagdes paa alle Maader stor Hengivenhed for Hans Person for Dagen og en stor Bekymring for de Følger, denne Død sandsynligvis vilde fremkalde. Det var, som om Folk knap turde træde haardt paa Steenbroen af Frygt for at forurolige Kongen eller dog foretage noget, der var stødende for den almindelige Deeltagelsesfølelse, saasart man nærmede sig Amalienborgs Palaiet, hvor Kongen laa syg og Dronningen boede.

Faa Dage efter, medens Kong Christian endnu laa Lig, og Frederik den 7de var udraabt som Konge af den gamle, ærværdige Greve G. Moltke, var man nær ved at betragte Kong Christian som en Landsforræder i den Grad, at der frygtedes for Attentater paa Hans Lig, og at den ædle Dronnings Person ikke ansaaes for sikker paa Palaiet; Dronningen var som bekjendt Søster til Hertugen og Prindsen af Augustenborg, der i disse Dage compromitterede sig ved Tilslutning til Hertugdømmernes Insurrection.

Man advarede Dronning C. Amalie og bad hende sikre sig ved at forlade Palaiet, men Dronningen, der aldrig glemte, hvem hun var og bar Hjertet paa det rette Sted, svarte: „Jeg er Kong Christians danske Dronning, hvor Kongens Liig staaer er min Plads; vil man tilføie mig noget Ondt, saa er dette Stedet, hvor jeg maa modtage det jeg lægger min Skjæbne i Guds almægtige Haand og beskjemmer mig ikke ved Flugt.“

Jeg vil her tilføie Meddelelsen af en Begivenhed, som først noget senere fandt Sted, men som betegner Dronning Caroline Amalies Tænkemaade og Tilstand i den skjæbnesvangre Tid.

Da Krigen var udbrudt i Slesvig, og min ældste Broder, Fritz, havde været den første danske Officer, der faldt for Fædrelandet, skrev Dronningen et meget kjærligt og deeltagende Brev til min gamle Moder. Ved Brevet var vedlagt et Brev fra den daværende Hørdame hos Dronningen Frøken Zytphen — nu Grevinde C. Danne-skjold-Samsøe — hvori det meddeelttes, at H. M. ikke i dette Øieblik ventede noget Svar fra min Moder; men derimod ønskede, maaskee igjennem mig og Frøken Zytphen, at erfare, hvorledes mine 2 gamle Forældre havde det og kunne bære Sorgen.

Jeg, som var i Færd med at samle en Escadron af frivillig mødende, udtjente Husarer havde endnu et Par Dage fornødne, inden min Afdeling kunde være færdig til Afmarch til Hæren, og gik altsaa op til Frøken Zytphen, der boede hos Dronningen paa Amalienborg, for at give den saa kjærlig forlangte Meddelelse. Da jeg maatte gribe et af de faa Øieblikke jeg kunde byde over, var jeg i min almindelige daglige Ridedragt. Kort efter min Ankomst kom der Bud fra Dronningen der havde seet mig komme, at jeg maatte komme op til H. M. i hendes Værelser.

Dronningen kom mig i Møde, da jeg traadte ind, greb begge mine Hænder og udtalte sin Deeltagelse for min gamle 83aarige Fader og min kjære gamle Moder; men tilføiede da med Taarer i Øinene: „De ere dog saa lykkelige i Deres Familie at see Deres store Tab af Deres prægtige Hr. Broder lindret ved Tanken om, at han er falden med Ære for vort Fædreland hvori hans Minde ogsaa vil bevares med Kjærlighed og Taknemmelighed. Jeg føler tungt Savnet af noget Lignende, noget Tilfredsstillende i min sørgerlige Stilling. De veed, med hvilken Kjærlighed jeg hænger ved Fædrelandet og det danske Folk, til hvis Dronning jeg er kaldet, og hvor kjære mine Brødre er mig, og saa maa jeg nu opleve, at Folket, som jeg elsker, vender mig Ryggen som En, det anseer for utro, og at det bedste Ønske, jeg kan nære for mine 2 ulykkelige Brødre, er det, at de snart maatte ligge under Jorden!“ Brødrenes Færd kunde jeg naturligviis ikke berøre, men jeg var overbeviist om med Sandhed at kunne sige, at den uheldede Deel af det danske Folk, det egentlige Folk, høiagtede og elskede vor ophøiede Dronning, hvis ædle og trofaste Character laa aabenbar for os Alle, for Alle, som vilde see, og at selv de, som nu rasede, snart vilde lære at tænke og føle anderledes. Dronningen, der aldrig

ophørte at være Dronning, Præget var hende givet af det, der boede i Hende, var dog den Dag i Form og Tone anderledes, end hun pleiede at være; men ikke mindre tiltalende og ophøiet. Jeg blev inderlig tiltalt og bestyrket i min Høiagtelse, Hengivenhed og Troskab mod denne Dronning og sande Quinde.

De Bevægelser, som fandt Sted i Kjøbenhavn, de afholdte Taler i Casino, det store Tog til Christiansborg Slot, med Kjøbenhavns Præsident i Spidsen, Kongens Imødekommen, Ministeriet Ørsted—Hansens Opløsning m. v. ere i Almindelighed bekjendte Sager; jeg vil kun tilføie Noget om min personlige Stilling til Forholdene og meddele nogle Smaa­begivenheder.

Hvad den militaire Side af Sagen angaaer, er det afgjort, at uagtet allerede Christain den 8de, forudseende mulige fredsforstyrrende Eventualiteter, havde givet en Avis og en vis Fuldmagt til de commanderende Generaler, saa følte vi Militaire høi Grad af Misbilligelse, ja af Indignation, ved den Mangel paa Kraft og paa nødvendigt Hensyn til Forholdene og til Beskaffenheden af de *tjenstlige* Indmeldinger, som commanderende Officeerer i Hertugdømmerne, navnlig fra Holsteen (Rendsborg og Kiel) betimeligen indsendte og paa­trængende gjentog. Den sandrue trofaste General Bardenfleth (le balafre) indmeldte, at Prindsen af Augustenborg (Nøer), imedens han var dansk General, traadte op paa en saadan Maade, at det vilde være Bardenfleths Pligt, som han uafviselig vilde gennemføre, at fængsle Prindsen som Oprører imod Kongen, dersom han traadte op paa en Maade, der var Fortsættelse af den Vei, han allerede var slaet ind paa. Følgen blev, at Bardenfleth efter at have modtaget Kongens Svar tog sin Afskeed. Det er bekjendt, at den loyale Grey G. Moltke ogsaa nedlagde sine Embeder, da Prindsen blev Høistcommanderende.

Fra Rendsborg og Glückstad meldtes, at Tropperne bearbejdedes paa alle Maader af Oprørspartiet, med Tilføiende, at saa længe som det dreiede sig om indvortes Forhold alleene, kunde de Commanderende stole paa Afdelingerne; men dersom almindelig Bevægelse i tysk national Retning kom til, vilde Tropperne ikke være paalidelige. Man foreslog derfor at indkalde Mandskabet til Fanerne og forlægge de Afdelinger som recrutteredes i Holsteen og Sydslesvig til Øerne og sende andre Afdelinger i deres Sted til Holsteen. Fra Kiel kom samme Anmodning med Tilføiende, at Posteringen af et Krigsskib af fornøden Styrke i Kieler Havn, i Forbindelse med det foran omtalte, vilde sikre Situationen.

Der indløb imidlertid intet Svar, skønt som sagt Tilstanden og

Paavirkningen fra Tydskland, navnlig gjennem Advokaterne, anførtes som et meer og meer paatrængende Element. Dersom den Commanderende i Jylland, General Høegh-Guldberg ikke havde grebet saa hurtige og kraftige Forholdsregler, vilde Tropperne derfra være komne for seent, og Kampen ved Bau og Flensborg ikke kommen til at spille den afgjørende Rolle i Krigens Begyndelse.

Det Indtryk, som Opholdet i Kjøbenhavn gjorde paa den senere Præsident i Insurrections-Regjeringen, Grev Reventlow-Preetz, viste ogsaa, at der afgjort havde været meget at gjøre fra vor Side, dersom der i *Tide* var bleven traadt op med Forstand, fornødent billigt Hensyn og Kraft. Grev Reventlow vendte nemlig hjem til Itzehoe-Forsamlingen med det bestemte Indtryk, „at Forholdene vare saaledes i Kjøbenhavn, at den paabegyndte Bevægelse i Holsten og Slesvig var *aldeles* umotiveret, idet Hertugdømmet ikke allene kunde faae Alt det, som det attraaede af Frihed m. m., men endog mere naar det gandske rolig afventede Udviklingen af de friere Forhold i Danmark“. Skjøndt hans indtrængende Fordring bragte mange til at vakle, saa var dog Sagen kommen saa vidt, og de tyske Paavirkninger blevne saa indgribende, saa at Alt hvad der opnaaedes var Udsættelse af Afgjørelsen, indtil en ny Forsamling 8 Dage efter afholdtes i Rendsborg. Ved denne blev Udførelsen af den indledte Opstandsplan i sin bekjendte, forblommede Form besluttet, og da det var afgjort, forblev Reventlow-Preetz i den ham tiltænkte Post, for *som han meente*, at kunne moderere de Ultras Optræden. Fremtiden viste, at man aldrig kan være baade med og imod, og naar man først har hengivet sig til det Urette, saa har man bortgivet sin Frihed og er afhængig af det Onde. Reventlow, der oprindelig var en loyal Under-saat, blev saaledes en Insurgenthøvding.

Det er en Selvfølge, at vi i Armeen, som harmedes over den Lige-gyldighed eller Svaghed der meer og meer undergravede Armeens Betydning og Fædrelandets Kraft, med Længsel imødesaae en høist nødvendig Forandring i Styrelsen, og for vort Vedkommende fremfor Alt, en kyndig og kraftig Mand i Spidsen for Hæren, en Mand, der kjendte Forholdene i alle Dele af Landet. Hvor var denne Mand, det var Gjenstand for Spørgsmaalene? General Hansen var kundskabsrig og begavet, men Erfaringen viste, at han ikke var energisk og hurtig, hvilket nu var en Nødvendighed; han var desuden mere egensindig end characterfast.

Maaden, hvorpaa den nyere Tingenes Orden traadte frem, tiltalte os ikke. Den første offentlige Handling, Orla Lehmanns Tale i Ca-

sino, var saa eensidig, saa hensynsløs og saa lidet grundig, saa at jeg kunde ikke andet end sige mig selv. at de ældre og yngre Mænd som i din Ungdom repræsenterede den litteraire Verden, havde ikke taget tiltakke med noget saa uendelig let i en saa vigtig Anledning, men fremkaldt en mere alvorlig og berettiget Beskuen af Sagen. Det var klart, at det heller ikke var det Klare og Correcte i Talerens Fremstillen, men den Egenskab ved den, at den var en tændt Svovlstikke, der kom i Berørelse med et Fængstof i Skikkelse af Øieblikkets febrile Tilstand, som den fremtrængende Ultrationalitetstanke, Følelsen af Trang til bevidst Frihed og de ophidsende Blades Indflydelse, havde udviklet hos den bevægeligste Deel af Hovedstadens Befolkning.

Den samme Mands forkastelige Maade under Repræsentationens Henvenden til Kongen, fordærvede for en stor Deel Indtrykket af den forøvrigt i sin Form betænkte Henvenden til Landets nye Konge. Imedens Bevægelsespartiet andre Steder samlede sig mod Regjeringen, med Støien og Vildskab og med væbnet Haand, kom her i vor Hovedstad en stor Masse Borgere, med Stadens Øvrigheds-Personer og Repræsentanter for den dannede Classe i Spidsen, rolig, ordentlig og naturligvis ubevæbnet, til Kongens Gaard for at tolke det som de ansaae for Folkets Ønske og for fremkaldt af Situationens truende Alvor.

Naar denne Forsamling da gives frie Adgang til Kongens Slot, og dens Repræsentanter venligen modtages af Kongen, der strax meddelte, at han deelte Folkets Mening om Trang til en til Tidens og Øieblikkets Krav svarende Forandring i Bestyrelsen, og at han derfor allerede havde entlediget det ældre Ministeriums forøvrigt hæderlige Medlemmer og nu søgte at afløse dem med mere Tidssvarende, saa er det vistnok i lige Grad umotiveret og i høieste Grad usømmeligt at fremsætte mulig Nødvendighed af at „gribe til Nødværgens Selvhjelp“. Denne Ytring, fremført som et truende Moment, der skulde bestemme Kongens Færd, gav hele Demonstrationen det Voldsomhedens Tvangspræg, som Forsamlingen netop havde gjort Alt for at undgaae, og bekræftede hos Ildesindede, at det ikke saa aldeles var af Kongens frie Villie, den forestaaende Forandring fremgik. Det var det allersidste Middel, der i høist fornødent Fald maatte gribes til, og da kun med de Forenedes Samtykke; men naar Kongens Optræden gjorde en saadan Udtalelse aldeles umotiveret, var den ignobel mod Kongen, uberettiget og fordømmelig ligeoverfor Medborgerne. Den mildeste Dom, som dog ingenlunde er tilstrækkelig undskyldende, er den Talendes Ungdommelighed og hovmodige

Letsind, hvoraf den ligeledes i flere Retninger skadelige og ubetænksomme Tale i Casino ogsaa bar Præg.

Maa det nu indrømmes, at man ikke kan vente Betænsomhed og Erfaringens Klogskab hos unge, optrædende Politikere og Fremtidsmænd, saa kan det dog ikke kaldes uberettiget hos os, der havde ønsket vor Velfærdssag, der afhandlede i hele Verdens Øine, behandlet i den Aand, som var den her optrædende Mængdes og den danske Nations Særkjende, og ikke forplumret ved forholdsviis urene Bestanddele.

Det sees igjennem Lehmanns hele Liv, at hans gode Hensigt og Virkningen af hans Talent og ikke almindelige Kundskab, som af hans Evne til at sætte Virksomhed i Folk og fremkalde Tilslutning, ofte skadedes ved hans Hang til at gjøre sin Person gjældende og til at give Ungdommeligheden for fri Adgang; heller ikke var han i Ordets sande Betydning en „Frihedsmand“.

Jeg for min Person havde ønsket, at der var brugt en noget anden Fremgangsmaade for, ogsaa i Formen, at lade det være synligt, at Kongens og Regjeringens Villie gav den nye Tingenes Orden frivillig, efter roligt Overlæg, og ikke vigende for anden Tvang end Overensstemmelsen med de udtalte Ønsker. Bevarelsen af Styrelsens Værdighed og Betydning er ogsaa vigtig i det Øieblik, den forandres; det giver Hold i Stillingen, det *bør* sig saa at være, og det styrker den *paafølgende* Magt som berettiget Magt.

Min paa nogen Erfaring grundede Tillid til Kjøbenhavns Borgere og Borgervæbning lod mig ønske, at Kongen, idet han gav Deputationen Adgang til at fremstille sig, lod Massen udenfor Slotsholmen, og for at vise at han havde Magten til at overholde dette lade Byens Borgere holde Pladsen besat. Jeg tvivler ingenlunde paa, at de Mænd, der stode i Spidsen for Toget, havde det i deres Magt at bevæge de Medfølgende til at blive udenfor Pladsen, ialtfald til Kongen lod dem kalde nærmere, og det var jo tilvisse characteristisk og smukt; og netop i det Øieblik, under den europæiske Feber, maatte det, synes det mig, være enhver god Borger kjært at kunne værne om vor Regjerings Selvstændighed, der gjorde det klart udadtil, at i Danmark sluttede Folket sig til sin Regjering med Tillid og saae gjerne, at den var med Magten i Haanden, at denne deelte og efterkom Folkets billige Ønske, at vi ønske Kongen, hvad Kongens er, og Folket, hvad Folkets er.

Den skjæbnesvangre Dag, da det nye Ministerium blev valgt, tilbragte jeg nogle Timer paa Slottet hos F. Bardenfleth og nogle af

Kongens Adjutanter, som jeg stod i venskabeligt Forhold til. Der var et Øieblik, hvor det saae saa broget ud, at man frygtede Kongens Abdication og frygtede for hans Sikkerhed, saaledes at der tænkes paa at bringe hans Person ubemærket ud af Byen; jeg tilbød da at sikre Hans Majestæts Person paa Jægersborg med mine Livgardere og Husarer, indtil en større Styrke kunde samles. Pludselig ophævede, som bekjendt, Grev Wilhelm Moltkes Fædrelandskjærlighed Calamiteten, og det nye Ministerium dannedes med Greven i Spidsen.

Kong Frederik den 7de har senere fortalt mig, at da han var aldeles bestemt paa at træde tilbage, da det var umuligt at danne et Ministerium, havde Grevinde Danner sagt til Ham, at det jo var Hans Pligt i Farens Stund at staae fast og støtte og styre sit Folk, og at han jo kun behøvede at sende Bud til Grev A. W. Moltke for at faae et Ministerium dannet under hans gavnlige Præsidié, gavnligt ud- og indadtil. Kongen havde meent, at det jo ikke kunde nytte og ikke være passende at bede Grev Moltke, som han lige havde afskediget, om atter at træde ind, det gjorde Greven jo ikke; men Grevinden havde sagt: „Saa kjender Deres Majestæt ikke Grev W. Moltke; naar Fædrelandet fordrer hans Tjeneste, saa er hans personlige Forhold udenfor Spørgsmaalet“. Moltke blev kaldt og svigtede ikke Kaldet, men handlede efter Øieblikkets vanskelige Krav. Paa den saaledes af *Kong Frederik* fremsatte Optræden af Grevinde D. byggede Kongen i sin Udtalelse til mig sin Taknemmeligheds-Pligt til hende.

Da jeg forlod Slottet, kort efter at Ministeriet var dannet, mødte jeg ved Slotskirken Baron C. Dirckinck, der, da han havde hørt Navnene paa de nye Ministre, udbrød: „Det er jo et complet Partiministerium, afseet fra Grev Moltke; det varer ikke stort over 3 Maaneder.“

Dagen efter fik jeg en Anmodning fra en Deel Officeerer om at komme ind til Kjøbenhavn. Man sagde mig dér, at de havde anmodet mig om at komme, fordi de vare overbeviiste om, at jeg gav dem Ret til at være høist indignerede over at see Armeens Vel i dette Øieblik lagt i Tschernings uberegnelige Haand, og at de nu vilde spørge, om jeg vilde være med til at gjøre Skridt for at blive af med en saadan Krigsminister. Jeg svarte, at der unægtelig var meget at sige imod Tschernings Valg til Krigsminister; men at det jo nu ikke saa meget kom an paa at blive af med T. som paa at faae en Mand istedet, som forenede Erfaring med de Egenskaber, der kunde skaffe ham vor Tillid; kunde Nogen finde en Saadan, der *wilde* modtage Posten, saa

skulde jeg villig være med, men var dette ikke Tilfældet saa var vistnok det eneste, som vi Alle havde at gjøre i dette skjæbnesvangre Øieblik, der fordrede hurtig og bestemt Handling, det, at understøtte den factiske Styrelse af al Formue, hvad enten dens Udøver behagede os eller ei, her maatte Alle trække paa een Stang. Var der noget, som T. egnede sig for i en saadan Stilling og med saadanne Omgivelser, saa var det vist netop det, vi nu trængte til: rask og dristig Indgriben i den af Forholdene givne Retning.

Var Perioden først overstaaet, ja, da viiste det sig nok, hvorledes der burde dømmes om Sagen. Jeg føiede til, at for mit eget Vedkommende gik jeg nu til Krigsminister Tscherning for at tilbyde min Tjeneste i Felten og bede om, at jeg maatte faae den Husar-Escadron, som efter Loven tilkom mig ved Armeens Sætten paa Krigsfod, og Skolen paa Jægersborg saa længe overdrages til en anden.

Jeg udførte dette strax og gjorde T. opmærksom paa, at Organizationen for Cavaleriet bestemte, at den paa Feltfod af det hjempermitterede Mandskab oprettende Escadron (Garde-Husar-Reserve-escadronen) skulde lægges under Commando af den Ritmester af 1ste Classe, som paa Fredsfod forestod Gardens Skole, og en anden saa længe sættes i hans Sted. Jeg bemærkede endvidere, at denne Escadron havde nogle Officeerer og Underofficeerer og samtlige Undercorporaler og Menige at byde over, men ingen Heste, og at de indkaldende Folk, som alle havde tjent under mig, enten i Husar-Regimentets Skytte-Escadron eller i 2den Husar-Escadron, naar de bevæbnedes med de paa Tøihuset henliggende Bagladerifler, som netop de vare indøvede med, vilde afgive en Afdeling til Sikkrings-Tjenesten, der vilde kunne maale sig med hvilken som helst Jæger-Compagnie; jeg bad derfor om at maatte gaae med denne Afdeling tilfods, da det jo kom an paa at skaffe saa mange gode Bøsser i Ilden saa hurtigt som muligt.

Tscherning tvivlede ikke paa Rigtigheden heraf og heller ikke paa Muligheden af, at det — som jeg yttrede — maaskee kunde lykkes os ved Hjælp af vore gode Bøsser og vore Folks Dygtighed ved Leilighed at gjøre os beredne med gode Heste paa Fjendens Bekostning; men han frembragte dog det Spørgsmaal, om jeg ikke vilde foretrække at faae Escadronen bereden strax, han meente, at dersom jeg ikke havde noget imod at henvende mig til Balthasar Christensen derom, saa kunde de nok skaffe Hestene, naar jeg saa af de tilstædeværende Beholdninger eller ved Haandværkere i Byen kunde skaffe Montringen til dem.

Jeg svarte, at jeg vilde forhandle med hvem, det skulde være, som kunde bidrage til at fremme Afdelingens Afmarche til Hæren i brugbar Stand; jeg kjendte desuden Christensen fra min Ungdoms Tid. Med Hensyn til Mandskabet meente Ministeren, at det var en slem Tid at indkalde de Ældre, i Linien udtjente Folk, og antog det bedre at opfordre dem blandt de udtjente Husarer, der vilde møde frivilligen, til at stille sig; de 15 Mand, som jeg netop havde uddannet til Livgarden, der ikke behøvede dem, kunde jeg ogsaa tage med. Dette udførtes; jeg skrev i Bladene og opslog Placater paa Gadehjørner og fik saaledes en fuldtallig Escadron i Løbet af en 8 Dages Tid. De manglende Sadler leveredes af Sadelmagere i Kjøbenhavn, den øvrige Eqvipage til Mandskab og Heste fandtes i Husar-Regimentets Depoter med Undtagelse af Chacots, som derfor erstattedes ved Czapkaer fra det ophævede holsteenske Landseneer-Regiment, røde med sorte Hestehaars-schweiffer.

Hvad Hestene angik, kom det saaledes: Jeg gik tillige med den ved min Escadron ansatte Gardehusar-Premierlieutenant C. Dahl op til Christensen, der viiste sig at være en Art Folketribun paa den Tid. Da jeg fremførte mit Ønske om at tilveiebringe en Deel Heste til den oprettede Escadron, spurgte han, om det var mange, om det var meer end en 3—400 St.; jeg svarede, endnu havde jeg kun Brug for c. 130, men kunde muligt behøve lidt flere. Han svarte: „Det er fortrædeligt, at vore Udridere netop ere sendte bort, det forsinker Sagen, men jeg tænker at kunne skaffe dem til Fredag (det var Mandag). Hvor skal de møde?“ „I Husar-Casernen.“ Jeg vidste ikke, om dette var Gasconnade, eller om Bt. C. virkelig havde en saadan Magtfuldkommenhed.

Fredag Formiddag mødte henvend 450 Heste; jeg vidste ikke, hvad jeg skulde gjøre med dem, da jeg kun havde forholdsviis faa Folk endnu til at passe dem, og fik ingen Brug for de 300 af dem; jeg skrev derfor til Artilleri-Corpset, at dersom de trængte til Heste, saa kunde de faae c. 300 hos mig, men de svarede, at de havde selv faaet for mange.

Den uinteresserede Offren for Fædrelandet, som i dette Øieblik mødtes overalt, var forbausende, rørende og opløftende. Alt jublede Krigen imøde. Da jeg bad Overbringerne at opgive Eiernes Navne og see, at Signalementet paa den bragte Hest blev nøiagtig opført, for at Vedkommende kunde faae deres Hest igjen, dersom den kom tilbage fra Krigen, svarede de, at Hestene vare skjænkede Armeen, og de vilde ikke have dem igjen; derpaa bandt de Hestene rundt om

i Ringene paa Staldmurene og gik bort. Jeg averterede i Avisen, at jeg havde 300 Heste, som hverken jeg eller Artilleriet havde Brug for, om Vedkommende ikke vilde komme og udsøge deres respective Heste. Der kom det Svar, at Hestene vare givne til Armeen; havde vi ikke Brug for dem, saa kunde vi sælge dem og bruge Pengene til Afhjælpen af andre Mangler.

Jeg troer, at de kom til Trainvæsenet.

Imidlertid var Fremrykningen begyndt i Slesvig, og jeg havde Brev fra min Broder [Fritz], skrevet om Aftenen den 8de i Bau, hvori han fortalte mig, at hans og Capitain Bonnez' Compagnier havde taget Bau og besat det, at en Oppassers Madpose var det Eneste, der blev rammet af Fjendens Kugler, at Bau var et Punct, som var let at forsvare, men vanskeligt at tage, og at det var ham imod, at han nu fik Ordre til at opgive det og trække sig tilbage i sin forrige nordligere Stilling for saa i Morgenformiddag at tage Bau igjen, da man ansaae Stillingen dér nu for alt for farlig. Han tilføier: „I Morgen vil det koste meer at tage Stedet“. Det kostede blandt andet ham selv¹⁾. Han bad mig sende ham en rask lille Hest, da Jægerens Stillinger ofte vare saa udstrakte, at selv en saa god Fodgænger som han ikke kunde komme hurtigt nok fra det ene Sted til det andet.

Jeg vil ikke undlade at anføre en Samtale med Oberst Tscherning, fordi den giver en Prøve paa hans Hukommelse og hans Maade at betragte Tjenesten paa. Han gjorde den Betingelse for min Udcommanderen, at jeg skulde skaffe en anden Officeer til Skoleforstander, for hvis Duelighed som saadan jeg vilde indestaae; jeg var i Stand hertil og nævnte en erfaren fordums Skoleforstander af Livgarden til Hest, afgaaet Ritmester H. Juel, der havde meldt sig til Tjeneste. Tscherning tilføiede da: „Men han maa bringe en saadan eller maa-ske større Skole færdig i meget kortere Tid end sædvanlig,“ og nævnte en meget kort Tid. Jeg svarte: „Ja, det kommer an paa, hvad de saaledes dresserede Folk skulle bruges til; skulle de kun stikkes ind i Linie-Escadronerne, kan det maaske lade sig gjøre, men Ingen kan uddanne Cavalerister til let Tjeneste og Sikkrings-Tjeneste i den Tid.“

T. kunde da erindre, at vi for mange Aar siden havde været uenige om Uddannelse af svært og let Cavalerie, idet han meente, at det var vanskeligere at uddanne svært, idet der hos dette fordredes en esprit de corps, der lod den enkelte Mand gjøre Afdelingens Sag, dens Hæder og Ære til sin egen, fordi han aldrig fik Anledning til personlig at fremhæve sig. Jeg meente, at der fordredes mere, selv i denne Ret-

¹⁾ Kampen ved Bau fandt Sted 9/4 1848 (U. A.).

ning til at skaffe saa dristige og paalidelige Ryttere, at de fuldstændig gjorde deres Yderste, ogsaa naar Ingen saae deres Færd.

Efter at vi i mindre end 14 Dage havde tilveiebragt en fuldtallig, monteret og bereden Escadron, ved lutter Frivillighed i alle Retninger, afmarcherede vi saa hurtigt som muligt med Escadronen efter kun een Gang at have havt den paa Fælleden og travet denne en Gang rundt med den for at see, at vi kunde begynde Marchen og være istand til at komme op og ned af Hestene med nogenlunde Sikkerhed.

Imedens vi samlede Escadronen, havde en Deel af Hovedstadens første Damer broderet en Standart til os, Dannebrogspanen i Silke med en af samtlige i Guld paabroderet Egekrands og Indskrift: „For Danmarks Ære“. Efter at have erhvervet den commanderende General, Prinds Ferdinants Tilladelse til at føre den som Standart afhentede jeg med 1 Officeer af hver Grad, en Vagtmester, en Underofficer, den frivillige Standartfører og 2 Undercorporaler og 2 Husarer Standarten i Kammerherre Scavenius' Huus, hvor Fru Scavenius (f. Meincke), der havde staaet i Spidsen for Udførelsen, overrakte mig Standarten i alle Damernes Nærværelse paa en særdeles smuk Maade. Vi rede da tilbage til den færdig til Afmarche holdende Escadron og marcherede forbi Prindsens og Scavenius' Huus, der ogsaa var i Bredgade, og hvor Damerne tilvinkede os deres Hilsen og Ønsker for vor og Standartens Hæder og Krigslykke.

Da Efterretningen kom om vor kjære Fritz' Død igjennem et Brev fra Kongen til Fader, vare vi naturligviis bekymrede for at faae det sagt paa den lempeligste Maade til Moder. Jeg var endnu i Kjøbenhavn, da Efterretningen kom, og da jeg troede at kjende min kjære Moder saa godt, saa at jeg meente at kunne gjøre det, gik jeg, imedens de Andre talte derom, uden videre ind til hende og sagde: „Kjæreste Moder, her er kommen Meddelelse om, at vor kjære Fritz er falden for Fædrelandet.“ Moder holdt sig nogle Øieblikke ganske rolig med Hovedet skjult i begge sine Hænder og spurgte da, om han strax var død og om Leiligheden, hvorved det var skeet; jeg sagde da, at Fritz havde endt sit Liv saaledes, som han havde ført det bestandig, i Opfyldelsen af sit Kald her paa Jorden, i Spidsen for sine stormende Jægere, og havde oplevet at se Bau, om hvis Besiddelse der kjæmpedes, blive tagen og besat af Jægerne, og Fjenden fordreven derfra. At han da var bleven bragt til sin kjæreste, trofaste Ven Fritz Moltke i Appenrade, men dog efter sit Ønske henlagt paa Soldaternes Lazaret, hvor han efter en rolig Samtale med sin Ven og Bøn om at bringe hans kjærlige Tak og Farvel til Dig og Fader og vi i Hjemmet forlod

denne Verden. Moder brast i en velgjørende Graad og spurgte da til Fader, som jeg hentede tilligemed mine Sødskende.

Fader mistede i Fritz sin bedste Ven og Støtte, og vi Alle det bedste Medlem i vor afsluttede Kreds paa det gamle Rolighed.

En Prøve paa, at de 83 Aar ikke havde svækket Krigsaanden eller Fædrelandskjærligheden hos min gamle Fader, der kun beklagede, at han ikke længer selv kunde være med, gav han den paafølgende Dag. Vi vare for sidste Gang inden min Afmarch til Armeen i Slesvig tilligemed min yngste Broder William, der netop var vendt hjem fra sin Stilling som Brigade-Adjutant hos General Castenskjold i Holsteen og nu ansat i min Escadron, samlede i Malerisalen paa Rolighed, da min Fader traadte ind fra sit Arbeidsværelse med en Løbeseddel i Haanden og et klart, tillidsfuldt Udtryk i sit kraftige Ansigt og spurgte, henvendende sig til min ældste Søster Bolette (der førte Husholdningen) med det Spørgsmaal: „Har Du endnu fra gamle Dage en Flaske Champagne i Kjælderen?“ Hun svarede bedrøvet: „Jo, men hvad skulle vi i dette Sorgens og Bekymringens Huus med Champagne?“ „Hør, hvad der staaer paa denne Løbeseddel.“ „Efter Kampen ved Bau og Flensborg blev Fjenden dreven tilbage, og vore Tropper ere i Dag rykkede ind i Slesvig By og have besat Dannevirke-Stillingen.“ „Hører Du, Moder, hør I Børn! den danske Armee i Slesvig! Gud styrke og bevare den! Jeg modtog i Gaar Efterretningen om, at min dyrebare, fortræffelige Fritz, min kjære ældste Søn, var falden for Fædrelandet; I vide, Børn, hvor kjære I ere mig, mine Sønner; i Morgen marcherer Du, min brave Cai, med Din Broder, vor Wiliam, og Dine flinke Husarer til Armeen, Gud beskyærme Eder og give Eder Lykke og Hæder! Men ved Gud, jeg skulde ikke klage, om jeg ogsaa skulde blive berøvet Eder mine kjære Sønner, naar Fædrelandet seirer!“ Min nedbøiede Moder, som siden i Gaar havde siddet taus i sin Lænestol, talte heller ikke her, men faldt med Graad min Fader om Halsen. Næste Morgen hørte de fra en Plads i Haugen Klangen af vore Trompeter, da vi marcherede ud fra Husar-Casernen.

Medens jeg var paa Marchen, hvor vi overalt bleve modtagne paa det Smukkeste, fik jeg Anmodning om at møde ved min Broders Jordfæstelse i Appenrade; men turde ikke forlade Escadronen. H. M. Kongen var selv tilstæde ved Begravelsen og lagde Dannebrogordenen paa min Broders Kiste, lod den derpaa sende til min Fader med et smukt Brev, med Fædrelandets og Kongens Paaskjønnelse og en Anmodning om, at den Orden, som Fritz havde modtaget, maatte bevares

i Familien som et Hædersminde om, at Faders Søn havde været den første danske Officeer, som fandt Døden i Kampen for Landet.

I Appenrade satte Byen Fritz et smukt Minde, og i Kirken i Bau blev der ogsaa anbragt et Minde om ham.

I Middelfart traf jeg General Høegh-Guldberg, der pludselig var blevet afsat fra sin Post som commanderende General for det fremrykkende Corps og afløst af Oberstlieutenant Hedemann, fordi Generalen var 70 Aar; han passede forresten netop i det Øieblik, hvor Alt gik ud paa at gaae løs med Gevalt, og havde Fortjenesten af at have sat Fremrykningen i Gang. Han gik alle Soldater og Fædrelandsvenner for med et godt Exempel. Uden at lade den Følelse af en uhyre Krænkelse og Sorg, som dette Slag havde forvoldt ham, komme for Dagen, bad han kun om en Anledning til at gavne Fædrelandet og gik med Iver til at danne en med Leer og Spyd bevæbnet Landstorm, understøttet af sin Broder, der var Sø- og Landkrigscommisair i Aarhus, lige efter at han havde været Armeecorpsets Høistcommanderende. Jeg gik til ham og meldte ham, at Escadronen overnattede i Middelfart for næste Morgen at gaae over Beltet og rykke ind i Slesvig. Den Gamle lod sig underrette om Escadronens Organisation, Tilstand m. m. og mødte om Morgen, da vi stode færdige til Afmarche. Da jeg lod Escadronen trække Sablen og gav ham Generalssalut af Trompeterne, kom han frem midt foran Fronten og udtalte sit Ønske for vort Held og Hæder og endte med et af sine eienommelige Udbrud; idet han fik Øie paa vore røde Zapcaer, der bare H-L-R i Skildtet, en forgyldt Halvsol, sagde han: „I forrige Tider betydede disse Bogstaver: Holsteenske Landseneer-Regiment, men nu i dette Øieblik paa Eders Hoveder, Husarer, siger det: Hævnens Lynild ramme!“

Under den videre Fremrykning kom vi efter vor Marcheordre til at gjøre Holdt om Aftenen $\frac{3}{4}$ Miil fra Beftofte, hvor den brave Kryger skulde have samlet en ret betydelig Landstorm, hvis Øiemed formeentlig bl. a. var at besætte Overgangene over de Vandløb og Moser, som maatte passeres af Fjenden, dersom han vilde rykke op i Landet.

Ved min Ankomst til Beftofte traf jeg Krygers Søster, et prægtigt, dygtigt Menneske. Kryger kom efter en Timestids Forløb, men Resultatet med Hensyn til Bondehæren var ikke stort; derimod blev mit Bekjendskab med den brave, nidkjære og modige Kryger mig til stor Gavn og Glæde ved mange Leiligheder i de paafølgende Krigsaar.

Kryger beklagede, at han ikke havde kunnet opnaae den mindste Meddelelse fra Armeen om, hvorledes han kunde være den gavnlige.

Jeg tilbød ham 100 Baglade-Rifler, da vi foruden dem havde lige saa mange Baglade-Pistoler og endda nogle Rifler i Behold, men Kryger meente, at det ikke vilde komme til nogen betydelig Nytte, og da havde jeg bedre Brug for dem. Han meente at maatte lade Folkene foreløbig gaae til deres Hjem, da de vare alt for trætte og kjede af at have ventet saa mange Dage til ingen Nytte; de maatte dog i Tide hjem efter Proviant, dersom de skulde bruges senere.

Ligesom vi skulde marchere næste Dag, fik jeg Meddelelse fra Commandeuren for Cavaleriet, General Baron Wedell-Wedellsborg, at Kampen stod ved Slesvig¹⁾, og at jeg derfor anmodedes om at forandre min Marchroute og gaae i Iilmarcher mod Slesvig for at komme Cammeraterne til Hjelp. Vi marcherede da strax videre uden Ophold, kom saaledes om Eftermiddagen til Peder- og Pouls Kro, midt imellem Appenrade og Flensborg, ved Overgangen over en Aa. Her examinerede vi to slesvigske Bønder fra Vestegnen; de havde været i Appenrade, havde mødt to Rytter-Regimenter, hvoraf det ene havde blanke Hjelme og rede paa meget store Heste, det andet mørkeblaa Trøier og rede paa smaa Heste — altsaa Cuirasserer og Husarer og altsaa Fjenden.

Strax efter kom en Vagtmester med et Commando Dragoner, der var sendt af General Wedell, som nylig havde forladt den Vest for os liggende By Tinglev, med Underretning om, at Fjenden havde omgaaet vor Fløi, og at jeg paa ingen Maade kunde staae der, hvor jeg stod, men maatte gaae tilbage.

Jeg gik derpaa tilbage til Nybel, der ligger Vest for Appenrade, hvor jeg traf min Broder, der havde været heelt rundt igjennem Appenrade og erfaret, at der hverken var eller havde været fjendtlige Tropper paa Veien eller i Byen; det Meddeelte var altsaa blind Allarm.

Efter at have marcheret saa mange Dage med uvante Heste, uden Rastdag, var det nødvendigt at skaffe Hestene Hvile, dersom Escadronen næste Dag skulde være kampdygtig. Da alt var ordnet hermed, reed jeg med 2 af mine Officeerer til en nær ved liggende By, hvor der skulde ligge en Escadron af 5te Dragonregiment. Ved Ankomsten til Byen var Lieutenant Lautrup nær bleven skudt af en Dragon, der antog ham for en fjendtlig paa Grund af den røde, Dragonen ubekjendte Zapca; heldigviis gik Skuddet ikke af, og Dragonen, der nu kjendte Lieutenanten, sagde: „Jøsses, der havde jeg s'gu nær skudt Hr. Lieutenanten.“

Nogle Dage efter fik jeg anvist Qvarteer i Bedtofte hos Præsten,

¹⁾ Kampen ved Slesvig fandt Sted 28/4 1848 (U. 'A.).

en meget vakker Mand, der havde været Lærer ved Borgerdydsskolen i Kjøbenhavn. Vi sad netop tilbords, da jeg fik Meddelelse om en af disse uhyggelige Arrestationer, som i de Dage ofte fandt Sted, hvor ingen paalidelige Oplysninger om Vedkommende gaves. Oberstlieutenant Funch af Gardehusarerne lod mig ved et Par Ord vide, at han havde modtaget en Præst — jeg troer Pastor Petersen — der var anholdt som mistænkt for at have staaet i Forbindelse med Fjenden, og han bad mig, om jeg muligen af min Vært, der dog vist nøiere kjendte sine Nabopræster, kunde faae noget at vide om den Anholdte, for at han kunde indrette sin Færd derefter. Jeg spurgte da derom, og min Vært svarede: „Pastor Petersen er af tydsk Familie, og det er muligt, at han har tydske Sympatier, men han er afgjort en Æresmand, og hvad han siger, kan De sikkert stole paa er sandfærdigt; ogsaa anseer jeg ham for loyal Embedsmand.“ Jeg gik da hen til Obersten, der kom mig imøde i den yderste Stue og sagde: „Foreløbigen har jeg beroliget Manden og faaet ham til at drikke et Glas Rhinskviin med mig; Deres Oplysning er mig meget kjærkommen, kom nu et Øieblik ind og lad os saa tale med Vedkommende.“ Obersten fortalte Præsten, hvorledes hans Kaldsbroder havde omtalt ham, og spurgte ham, støttende sig herpaa, om han vilde love, enten at svare uforbeholdent paa det, hvorom han nu blev spurgt, eller ialtfald sige, naar han troede ikke at kunne svare paa et Spørgsmaal. „Er det Tilfældet, at Hr. Pastoren i Aftes har havt Besøg af 2 fjendtlige Officereer, at disse have opholdt sig hos Dem en Deel af Natten, og at de da ere vendte tilbage til deres Commando, oplyste af Hr. Pastoren om vore Troppers Stilling, Styrke m. v.?“ Svar: „Ja! det er rigtigt, at der i Aftes kom 2 unge Mænd af min nære Familie, der for nylig gik bort herfra og tog Tjeneste hos Slesvigholstenerne, jeg lod dem vide, at jeg, i min Egenskab af dansk Geistlig, ikke kunde have det mindste med dem at gjøre og bad dem, naar de havde udhvilet sig noget efter deres lange Gang, at begive sig bort uden at tale med Nogen. Om vor Armee kunde jeg ikke have sagt dem noget, da jeg Intet vidste, og vilde paa ingen Betingelse sagt dem et Ord, dersom jeg havde været i Stand dertil, da jeg kun vilde gavne, men paa ingen Maade skade vor egen Sag og godt kjender min Pligt i saa Henseende. Jeg formanede derimod disse mine nære Slægtninge til at forlade den urette Vei, som de havde ladet sig forføre til at slaae ind paa. Om det havde været min Pligt at lade dem gribe og arrestere, det tænkte jeg ikke paa og havde vel neppe været i Stand til at udføre det.“ Obersten sagde, at det gjorde ham ondt, at disse unge Men-

nesker havde været saa ubetænksomme at sætte ham i en saadan Forlegenhed, at han takkede ham for hans oprigtige Meddelelse, som han vilde indberette til sine høiere Foresatte, til hvem han var forpligtet at aflevere ham. Præsten yttrede, at han var udsat for Mishandling ogsaa af Beboerne, da man ansaae ham for en Forræder, og bad Obersten beskytte ham imod dem og oplyse dem om Sandheden. Dette lovede Obersten, men tilføiede, at han maatte være forberedt paa at blive holdt borte fra sit Hjem, i ethvert Tilfælde saa længe Tropperne opholdt sig her i Eggen, og at hans Opførsel neppe fandtes correct, omendskjøndt hans Stilling havde været vanskelig.

Pastoren fik da en Vogn og ledsagedes af en Husar-Corporal og nogle Husarer, der gjordes ansvarlige for, at han ikke paa nogen Maade forulempedes underveis, da der ingen Grund var til at mistænke ham for noget Slet, og han skulde afleveres til en navngiven Afdeling, der atter skulde sende ham til Overcommandoen. Commandeuren for Escorten skulde behandle Pastoren med al mulig Agtelse. Dette blev rigtig udført, og Obersten modtog ved den tilbagevendte Corporal Pastorens Tak. Dagen efter træffer jeg i Nærheden af Grændsen en Afdeling Infanteri ført af en Corporal, en i høi Grad ra Person, til hvem Afdelingscommandeuren havde været ubesindig nok til at overlade Transporten af Præsten. Dette udførte han paa den Maade, at han trak Pastoren ved en Strikke, som han havde bundet ham om Halsen. De sad ned og havde hvilet sig paa Marchen, da vi kom i Nærheden af dem; den, der holdt ham i Snoren, gav ham da et Ryk for at tvinge ham til at staae op fra Jorden med de Ord: „Af Jord o. s. v., men af Jorden skal Du min Sjæl igen opstaae.“ Da Præsten var betroet denne Mand, tog jeg det Parti at sige, at jeg skulde overtage hans videre Transport, saa at Commandoet derved sparede en lang Marche; vi rede hurtigere og kunde sætte Pastoren paa en Vogn, saa at han kunde følge med. Dette var Corporalen meget tilfreds med, imod at jeg medgav en Beretning til hans Commandeur om, at jeg havde overtaget Transporten. Det er en Selvfølge, at jeg oplyste denne om, hvorledes hans Ordre var bleven exequeret. Det var sørgeligt, at Mistanke og misforstaaet Patriotisme skulde fremkalde saadanne afskyelige Handlinger hos Folk af en Armee, der ellers i saa høi Grad udmærkede sig ved sin Humanitet og aldrig forsømte at vise Agtelse for Kirkens Tjenere. Da Pastorens Forhold var undersøgt, blev han efter en Tids Forløb givet sin Frihed. Pastorens Navne, Pastor Petersen fra Hopdrup, nød siden en lignende Behandling, hvad Arrestationen angik, men nød dog en anstændig Be-

handling; det fandtes, at de Beskyldninger, man havde fremført imod ham, vare ubegrundede.

Efter at være rykket over Jyllands Grændse blev jeg cantonneret i og omkring Gaarden Estrup, indtil jeg fik Ordre til at følge Armee-corpset, dersom det var muligt, over Snoghøi til Fyen, eller gaee imod Nord. Jeg prøvede at rykke frem til Gudsøe og forsøge Overgangen ved Snoghøi, uagtet Colding nu var bleven besat af Fjenden. Det lykkedes netop, og jeg bragte et Batterie — uden Heste og Mandskab — paa 10 eller 12 Eenspænderkanoner over med.

Saaledes var det første Besøg i Slesvig endt.

Den 26de Mai 1848 begyndte Troppernes Overgang fra Middelfart til Snoghøi; min Escadron, der var den første, der kom over, fik Ordre til at rykke rask frem til Coldingegnen, skaffe Oplysning om Fjendens Stilling og om muligt tage en Stilling, der observerede de nærmeste Overgange over Aaen til det Slesvigske.

Da vi kom ind i Coldingegnen, viste det sig, at Fjenden neppe havde ventet Fremrykningen saa snart, thi hvor vi kom hen, havde de fjendtlige Tropper nylig og i stor Hastighed forladt de Cantonnements, hvori vi rykkede ind. Saaledes i Krybily, hvor en ung Dragon-Officer (Prinds Nicolai) havde ladet Folkene givet noget at leve af og blandt Andet, til Beboernes store Forundring, foreslaaet Skaaler for navngivne danske Officerer.

Et Sted, i Eistrup-Tolsted, blev vor hurtige Fremrykning af særlig Nytte. Prindsen af Nøer havde nemlig havt sit Qvarteer der, og da vi eftersaae Huset, fandtes, i det Værelse Prindsen havde benyttet, nogle Papirer i en Bordskuffe, hvoriblandt Ordren til Armee-Corpssets Dislocation for den Dag i Detailler. For at undersøge, om dette Papiir ved Hurtigheden og Afmarchen var forglemt eller var et med Forsæt efterladt Middel til at misvise os, sendte jeg strax deels virkelige Patrouiller, deels paalidelige Mænd fra Egnen frem for at skaffe Underretning om de Steder, iblandt de paa Papiret nævnte, der vare saa nær, at de kunde undersøges. Herved blev jeg oplyst om, at det afgjort var den rette Dislocationsliste, og sendte derfor uopholdelig Melding til Oberst Juel med de erhvervede Oplysninger og om Tilstanden paa Grændsen.

Dagen efter rykkedes frem mod Haderslev-Stillingen. Efter i nogle Dage at have staaet i Cantonnement i Hammeløv og Omegn, blev Escadronen tildeelt den under Oberst von Benzon staaende Avantgarde, der posteredes i et Terrain-Afsnit ved Hoptrup.

Forinden jeg forlader Omtalen af Hammeløv, skal jeg berøre nogle

Træk til Oplysning af Forholdene i Slesvig i det Øieblik. I Hamme-løv var jeg indquarteret hos Præsten ved Navn Petersen. Dette var afgjort en meget retsindig Mand, men neppe aldeles klartseende; hans Færd gav Prøve paa begge Dele. En Dag fortaltes det, at hans Prædikener vare politiske og i slesvigholsteensk Retning. Dagen efter var det Søndag, jeg gik i Kirken og tog med Forsæt Plads bag ved, paa et ubemærkeligt Sted. Ved Frokosten sagde en Officeer af en Afdeling, der stod i Nærheden, at det dog var uforskammet, at en Præst kunde tale saaledes i Kirken, han havde selv været i Kirken i Dag og hørt det. Denne Mand har enten ikke været stærk i at opfatte, eller i den utroligste Grad forud indtaget imod Præsten, da der ikke var yttret et eneste Ord, der selv med bedste Villie i den Retning kunde være oprørerisk, tvertimod, han formanede Menigheden til i denne forvildede Tid at holde fast ved Pligt og Ære, ved Konge og Fædreland. En Dag kom jeg ind til Præstens og erfarede af hans Kone, at hendes Mand var ifærd med at skrive sin Prædiken, men da han vist snart var færdig, bad hun mig at blive der og tilføiede, at han trængte til nogen Støtte, han var saa ualmindelig nedtrykt. Kort efter kom Pastor Petersen ind, ikke alleene dødbleg men guulagtig i Ansigtet og aldeles forstyrret af Udseende. Han havde hørt, at en af hans Collegaer, der afgjort var en paalidelig Mand, var bleven greben af Tropperne og arresteret som mistænkt for slesvigholsteenske Tendentser. Skulde det ramme ham selv, som var sig sin Troskab og Ønske for at opfylde sin Pligt bekjendt, at lide den Tort som en Kirkens Tjener at blive fængslet midt i sin Menighed som en Forræder og Meeneder, det kunde han ikke bære, det var mere end en retskaffen Mand kunde udholde. Jeg spurgte ham, om han havde erfaret det Mindste om, at man mistænkte ham, og om han ikke vidste, hvorledes jeg tænkte om ham. Han svarede, at saalænge jeg var her, kunde han vel neppe være udsat for Sligt, naar han ikke selv foranledigede det, men Andre, der ikke kjendte ham og hørte efter Folkesnak, kunde ansee det for deres Pligt, at han blev uskadelig. Dertil kunde jeg kun sige, at jeg nok maatte træde ind i den Gjærning, som snarere kunde være hans ligeoverfor os Lægmænd, end min ligeoverfor Kirkens Tjener og Menighedens Lærer. Sæt at en Commanderende, dersom Præsten fik Skinnet imod sig, ansaae det for sin Pligt at sikre sig imod mulig skadelig Indvirken fra hans Side; maatte da ikke en Præst mere end nogen Anden vide, at man skal bære sin Skjæbne med Kraft, vide, at Øieblikkenes Forhold, Ulydighed og Misforstand kunde frembringe saadanne Begivenheder, og at den, der vidste sig

brødefri og forstod, at Vedkommende troede at handle efter Pligt, og til Sikkring for den Sag han selv kjendte for god, med desto større Resignation og bevaret Værdighed kunde finde sig i at være Martyr for Tidens Sygdom. Det endte med, at han indrømmede, at dersom Sligt mødte ham, saa skulde hans Uskyld, gode Villie og Troskab i sit Kald lære ham at bære det, med Bedrøvelse over at blive miskjendt, men uden Had i sit Hjerte og med Haab om Retfærdiggjørelse. Jeg havde senere ofte Leilighed til at kjende og anerkjende hele hans Færd, lige indtil en pludselig Omskiften fandt Sted.

Det passerede nemlig, at efter at han havde været aldeles angerløs, traadte han pludselig en Dag op, erklærede, at han, af den saakaldte Biskop Nielsens Fortolkning af Eden og af Forholdet, havde indseet, at den slesvigholsteenske Sag var den Rette, at Pligt og Eed bød ham at følge den; at han derfor herved høitidelig i Kirken erklærede dette og nedlagde derfor sit Embede, som han nu ingen Ret havde til. Han forlod derpaa Egnen.

Stillingen og Fægtningen ved Hoptrup¹⁾.

Af Oberst Juels Stabschef du Plat erfarede jeg, at det ved Forhandling med de Commanderende var blevet yttret, at Forpost og Avantgarde Commandeurerne burde være bevægelige, selvstændige, snarraadige Mænd, helst yngre, nærmest en Cavalerieofficer, og ikke en ældre Mand. Da dette fandt Tilslutning, havde nogle foreslaaet mig, hvilket Obersten, der meente, at jeg havde givet Prøver paa disse Egenskaber, bifaldt; men da det viste sig, at det netop var Gardehusarerne, der kom til at danne Avantgardens Cavalerie, og jeg saaledes fik min egen Commandeur under mit Commando, meente man at burde lade mit Valg vente til bedre Leilighed. Valget faldt da paa min Commandeur, den brave Charactermand Hartvig Benzon. Oberst Benzon (Commandeur for Garden til Hest) meente, at saadant et combineret, selvstændigt Commando af alle Vaaben ikke egnede sig for ham, men da han blev commanderet alligevel, udbad han sig en detailleret Instruktion.

Denne, som neppe var heldig, fik han og efterkom den maaskee alt for punktligt. *Hele* Avantgarden blev lagt heelt frem til den forreste Deel af det Terrain, den skulde dække, med Cavaleriet i Cantonnements og forrest. Dybden af Avantgardens Stilling var mindre end $\frac{1}{6}$ af Stillingens Bredde.

¹⁾ Fægtningen ved Hoptrup fandt Sted Natten mellem 6.—7. Juni 1848.

Escadronen stod, henhørende til Regimentet Voigt, tilligemed Escadronen Torp, 3 Compagnier af 3die Reserve-Jægercorps og 2 Kanoner Moltke i selve Hoptrup umiddelbar i Forpostlinien. Escadronen Marcher havde faaet Adgang til et Cantonnement noget længere tilbage, og Escadronen Buchwaldt med Compagniet Wichfeldt havde besat Wardenberg og et Defilee imellem dette og Hoptrup.

Min Escadron var netop afløst fra Forpost og gaaet i sit Cantonnement, dog havde jeg til dettes Sikkerhed, paa Grund af Forholdene, posteret en Corporal med nogle Mand til Siderne og mod Nord for hurtig at erfare, om noget passerede, og ligeledes holdt en Trompeter parat for i paakommende Tilfælde at blæse Allarm.

Det Hele var netop kommen i god Søvn, da Underofficieren meldte mig, at en Ordonnants til Oberst Benzon var passeret hans Post og meddeelt ham, at Fjenden trængte paa ved Wardenberg, og at Ritmester Buchwaldt var i Færd med at opgive Stillingen. Jeg lod Escadronen strax sadle op og komme tilhest og begav mig selv imedens hen imod det omtalte Defilee med et Par Ordonnantser; da mødte jeg Lieutenant Holm med sine Jægere, ifærd med at trække sig tilbage. Uagtet han dertil havde Ritmester Buchwaldts Befaling, formaaede jeg ham dog til at vende tilbage til Defileet og erhvervede dertil senere Oberst Benzons Sanction, da begge de vestligere Overgange, Lieutenantens og Wardenbergs, gave Fjenden Adgang til at naae Hovedcorpset i Haderslev ad kortere Vei end Avantgardens, og da saavel overfalde Corpset som afskjære Avantgarden. Oberst Benzon lod efter modtaget Melding Avantgarden appellere til Allarmpladsen, en indhegnet Mark i Nærheden af Hoptrup Kirke.

Cavaleriet var, med Undtagelse af Escadronen Marcher, som først kom senere, hurtig paa Allarmpladsen, og strax efter Jægerne og Artilleriet.

Oberst Voigt, tilligemed mig og Ritmester Torp, som han tog med sig, henledede Oberst Benzons Opmærksomhed paa, at Allarmpladsen ikke var nogen heldig Forsvarsstilling, da vi vare saa godt som indelukkede, og Fjenden fra de omkringende Hegn kunde staae ganske roligt og skyde os ned.

Oberst Benzon, den tappreste Mand man kunde see og den mest samvittighedsfulde, havde uheldigviis faaet denne Plads anviist som Avantgardens og svarede: „Jeg veed ikke, at Nogen i Felten har Brev paa ikke at skulle skydes, det ere vi vel Alle forberedte paa og beredvillige til; her er min anviiste Plads, og den forlader jeg ikke, førend afgjort paalidelige militaire Meldinger godtgjøre en Nødven-

dighed derfor. Nogen Saadan har jeg ikke modtaget, og jeg antager det umuligt, at Compagnier sammensatte af det fortræffelige 3die Jægercorps' Reserve have forladt et Defilee og et Skovparti uden at løsne et Skud, og derfor anseer jeg det Hele for blind Allarm, indtil jeg hører mere, jeg har sendt Lieutenant Kjær til Haderslev for at melde og at hente Forholdsregler.“ Jeg tillod mig da at melde Oberst Benzon, at jeg strax efter at have talt med forannævnte Jægerofficer (Lt. Holm) havde sendt en paalidelig Corporal med 2 Husarer hen imod den Egn, hvor Fjenden kunde formodes at være, dersom han havde passeret Wardenberg, med Ordre: „at opsøge Fjenden, og dersom der virkelig fandtes nogen, da nærme sig ham saa meget, som Mørket tillod, og, dersom der fandtes en større Styrke, da lige i Nærheden af den affyre 3 Signal-Skud med tydeligt og ligeligt Mellemrum for at angive Stedet, hvor Fjenden var“. Neppe havde jeg udtalt, førend 3 Skud, med afmaalte Mellemrum, hørtes i Ryggen af os, lige imellem Avantgarden og det Corps i Haderslev, som den skulde dække. Obersten yttrede da, ja det er en virkelig Melding, og da jeg gjorde opmærksom paa, at det vist var nødvendigt, for at forebygge at Hovedcorpset uventet blev angrebet af Fjenden, da det jo var uvist, om Lieutenant Kjær var kommen til det, at en Afdeling hurtigst muligt søgte at bane sig Vej igjennem Fjenden, og formeente, at min Escadron, der var forsynet med Baglade-Rifler og altsaa kunde fægte tilfods og afgive en liden Dækning til Ophold af Fjenden, imedens Melding indgik, maatte betroes dette Hverv. Obersten svarede, at under almindelige Forhold vilde han aldrig fordre af en Escadron, at den skulde kaste sig ind paa en jo afgjort meget overlegen Styrke af Infanterie, i en Egn saa gjenemskaaren, at den næsten bestod af lutter Defileer; men under disse modtog han med Tillid mit Tilbud. Jeg skulde søge at trænge igjennem Fjenden, skaffe mig et Begreb om hans Styrke, sende Melding til Overcommandoen og, naar jeg var kommen igjennem *hele Fjendens Styrke*, søge at dække Adgangen i Nærheden af Haderslev, indtil Overcommandoen tog sin Bestemmelse. Der var slet ingen Tale om, Grund til eller Mulighed for at besætte den af Oberst Vaupell i sin Bog om Krigen 1848 nævnte Vei. Opgaven var vistnok meget mislig at gennemføre; men simpel, som den ogsaa ene kunde og burde være.

Imedens den øvrige Avantgarde foreløbig blev holdende, rykkede jeg altsaa ind paa Veien til Haderslev og med en Front af Firer rask afsted; der var ikke Tid til at sige et Ord til Førerne eller Escadronen udenfor Commando-Ordene, som ved en saadan Leilighed ogsaa

er de meest veltalende, naar de gives i rette Øieblik og paa rette Maade.

Da vi nærmede os den Vei, som fra Marstrup fører til Kjanstrup — ikke, som Vaupell antager, den, der fører til Grødebøl — mødte jeg Ritmester Marcher, allene; han sagde mig, at det var umuligt at komme frem, da hele Veien var besat af Fjenden, paa hvem han nylig havde afskudt et Pistolskud, som jeg havde hørt, og som blev besvaret af nogle enkelte Skud fra nogle Vogne; han viste mig, at der bestandig rykkede flere ind i Veien — Chausseen, som krydsedes af den førnævnte Vei og førte til Haderslev. Jeg svarte, at jeg skulde og vilde igjennem, og intet Second havde at spilde; det stod for min Tanke, at det var nødvendigt at tiltvinge sig Gjennemgangen, om der var nok saa Mange, forinden de fik Tid til at spærre Veien med Vogne o. s. v.

Jeg commanderede derfor strax: „Formeer Halvdelinger!“ saa at Veien netop spærredes, „20 Skridts Afstand imellem Delingerne!“ „Galop!“

Forrest rede, ved Siden af mig, Lieutenant W. Hegermann-Lindenchrone og Lieutenant Müller (Søn af Generalen, ung Frivillig). Vi blev strax heftig beskudt fra selve Veigjerdet, bevoxet med Budske, men jeg holdt Escadronen kun i en jevn Galop, da den, med sine utilredne Heste, ellers ikke havde været til at styre i uforudseelige Tilfælde. Ved et lille Hus paa venstre Side af Veien var Adgangen til Sideveien spærret med et løsbrudt Gitterværk, og bag dette stod en sluttet Afdeling paa c. 2 Compagnier eller 4—500 Mand en ligne og vare netop ifærd med Anslag, da vi kom frem; for at forlede dem til overilet og usikker Skyden fyrede jeg min Pistol af imellem dem, og Salven svarede ogsaa strax; og jeg maa lade dem med en Præcision som ved en Exercits. Den første Virkning, som jeg saae, var Lieutenant Dürings Hest uden Rytter med Sadlen imellem Benene og en Husar Lampe, der foer frem ved Siden af mig og sagde: „Hr. Ritmester, hold lidt paa mig, jeg vil saa nødig fanges af de Æsler og er saa haardt saaret, at jeg ikke kan holde mig paa Hesten.“ Jeg tog ham i Armen og holdt ham paa Hesten i Løbet saa længe som muligt, men da hans, ogsaa saarede, Hest styrtede til Jorden, kunde jeg ikke holde ham, og han styrtede ned imellem Hestene, men var frelst fra Fangenskab.

Strax efter at vi havde passeret denne Afdeling, saae jeg, at Veien, hvorpaa vi rede, her gjorde en lille Bøining og vare spærret c. 150 à 200 Alen længere fremme af fjendtligt sluttet Infanterie, der commanderedes af en Officeer tilhest, som holdt bag Colonnen. Nu var det

nødvendigt at bruge al mulig Kraft, og desuden burde de bageste Afdelinger ikke udsættes længer for den fjendtlige Ild, og jeg commanderede derfor: „March! March! til Angreb!“ og vi styrtede i stærkeste Carriere ind paa Infanteriet, der gav os en Salve og sprang saa i Grøfterne og i Hegnet. De fjendtlige Jægere forsøgte at kaste sig over de Husarer, der vare komne tilfods nede i Veien, og Een, Husar Guldbrandsen, der blev saaret haardt i Hovedet af en Hirschfænger, blev siden paa Lazarettet en Ven af sin Modstander, som han havde saaret. General Wrangel, der engang besøgte Lazarettet, udtalte sin store Roes over Husarerne. Kort efter at vi vare igjennem raabtes bag fra: „Holdt! Holdt! Estandarten er tabt!“ Vi gjorde da Holdt, saa hurtigt som Farten tillod det, og det viste sig da, at en Deel Heste og Ryttere laae i Bunke paa Veien, under en saadan laae Estandartførerens dræbte Hest og Estandarten, hvis udmærkede Rytter, „Gjentofte“, forgæves søgte at faae den ud, indtil han, midt i den heftigste Ild, blev hjulpet til den ved den gamle frivillige Husar „Himmeløv“, der fik ham op paa en ledig Hest, og strax efter var Estandarten paa sin Plads, da der meldtes: „Fjendtligt Cavalerie forud!“ Jeg saa da en Flok Ryttere i en Dragt, som gjorde, at jeg ansaa dem for Freischärlere, der bleve ledede af en Dragon, hvis Hovedbedækning var sort, imedens han paa Armen havde en dansk Dragon-Hjelm. I første Geled, lige ved mig, reed Vagtmester Johansen, der var udmærket godt bereden og en god Sabelfører. Da jeg havde commanderet: „Marche! Marche!“ igjen og jog efter Rytterne, sagde han pludselig, da vi kom dem nærmere og nærmere (de jøge foran os): „Maa jeg tage ham, Hr. Ritmester, den slesvig-holsteenske Corporal, der rider med en dansk Hjelm i Haanden?“ Hermed foer han ind igjennem Rytterflokken og lige løs paa Corporalen, som han gav et frygteligt Hug i Hovedet. Netop i dette Øieblik opdagede jeg, at det maatte være jydsk Herregaardsskytter, der ogsaa havde taget os med vore røde Zapcaer for Fjenden; Vagtmesteren hørte ikke mit Raab, og den stakkels Underofficer maatte i lang Tid ligge paa Lazarettet som Følge af denne Feiltagelse.

Vi vare nu ved dette forcerede Ridt komne saa vidt, at vi kunde see lige ind til Haderslev, i hvis Nærhed Escadronen Buchwaldt og et Jægercorps holdt.

Saa vel Escadronens som Herregaardsjægerens Heste vare saa forjagede, at de for det Første burde have lidt Hvile; jeg lod derfor Escadronen sidde af, og dem, der kunde undværes, tage Riffel og Pistol med og besætte et Hegn, der var Forbindelse imellem Veien fra

Wardenberg og Haderslev og den Vei, hvorpaa vi kom, og som her passerede et lidet Vandløb; sendte Hestene, under Ritmester Fabricius, tilbage til Haderslev, paa nogle faae Ordonnantsers nær; lod Jægerne (Capitain Wichfeldts Compagni) anmode om at slutte sig til mig, hvilket de gjorde. Jeg rykkede da i Forbindelse med dem frem fra Gjerde til Gjerde og hørte nu en begyndende Gevær- og Kanonild fra Avantgarden. Sendte ogsaa en Læge med Lazaretflag frem for at opsøge de Saarede og om muligt tillige erfare noget om Kampen.

I en af disse Stillingen kom Stabschefen, Capitain Steinmann, ud til mig, og strax efter hørte pludselig al Skyden op ved Avantgarden. Det var da indlysende, at enten var Fjenden slaaet og ophævet eller Avantgarden; eller ogsaa var Avantgarden afviist og maatte søge en anden Retraite, vesten om Fjenden. I første Tilfælde vil Melding snart indløbe, i de andre var der intet at udrette med 60 Husarer tilfods og et Jægercompagnie. Jægerne bleve trukne tilbage, og jeg blev foreløbig foran Haderslev, indtil Forholdet blev bekjendt.

Den tilbagevendende Læge medbragte kun Lampe, da de øvrige saarede Husarer med Undtagelse af 2, som kom tilfods, enten maatte være døde eller som Saarede bortbragte. Fjenden var, efter at Avantgarden var gaaet mod Vest, rykket tilbage mod Hoptrup. Jeg reed hurtigt til Haderslev for at foreslaae, at Alt kom i Orden som før, med en *mindre* Besætning ved *Hoptrup—Wardenberg-Linien* og Avantgarde-Reserven *nærmere* Haderslev, men blev kummerlig overrasket ved at finde Haderslev aldeles forladt og — min Escadrons Heste sendte tilbage til Alleregnen!!!

Jeg gav da min Næstkommanderende Ordre til at føre Mandskabet tilfods til det Sted, hvor Hestene vare, og benyttende min udmærkede engelske Hoppe Emma, som jeg havde redet fra om Morgenen af, jagede jeg til Hovedkvarteret for at faae Obersten til igjen at rykke frem; men det viste sig da, at en Ordre fra Krigsministeren befalede Corpsets Tilbagegang til Jyllands Grændse.

For atter at optage Traaden: Strax efter Ankomsten til før-omtalte Sted, hvorfra jeg kunde overse, at jeg nu maatte være igjennem *hele* den fjendtlige Styrke, gjorde jeg som anført Holdt og beordrede Ritmester Fabricius til at rangere Escadronen og see, hvad vi manglede. Han meldte mig da med blegt Ansigt og et Blik, som ikke var fri for et bebreidende Udtryk: „42 Mand! altsaa 42 %“, vi havde knap 100 Mand om Morgenen. Denne brave og tappe Officer, der havde viist megen Aandsnærværelse og Conduite under Sammenstødet, troede, hvilket jeg siden erfarede, at jeg, uden at kjende For-

holdene, ubesindig havde kastet mig ind i dette. Efterhaanden kom nogle Folk og nogle Heste, saa at Manglen nedsattes til 32 eller 35 Mand. Betydeligt saarede, saa at de enten siden døde eller bleve Invalider, fandtes kun 9 Husarer (2 døde, 7 Invalider) samt 15 døde og en Deel saarede Heste.

Allerede her havde vi den første Prøve paa Sladderens og een-sidige Rapporteurers vrange, paa Uvidenhed og Vigtighed byggede Meddelelser. Idet jeg Intet har at klage over, for min Person, da Ministeren yttrede, „At jeg var den Eneste, som ikke havde tabt Hovedet, og desuden udført den farligste Handling, Cavalerie kan udføre saa godt, saa dristigt og saa heldigt som muligt“, og jeg dertil strax efter blev udnævnt til Commandeur for Forposter paa 2000 Mand og decoreret; saa blev hele denne Avantgardebegivenhed, der ikke var andet, end hvad der gjentagne Gange har fundet Sted i de meest krigsvante Armeer, gjort til en ubegribelig Begivenhed. Der blev skrevet til Viborg Stænder, at de kunde være rolige, denne Scandale skulde ingen Følger faae, de Uduelige skulde blive fjernede, de Skyldige straffede o. s. v. Jeg vil nu ikke tale om Blade og Ugeskrifter, der lagde deres Patriotisme for Dagen ved Udbrud om denne scandaløse Historie. Der stod et Sted, vor bedste Cavalerie Hegermann-Lindencrones frivillige udtjente Husarer huggede drabeligen ind paa — Grøfter og Gjerder.

Men det er haardt, at naar en Escadron af Frivillige paa utilredne Heste udføre en Handling, saaledes at der saavel med Hensyn til det dristige i at gaae ind paa den og med saa stor Kraft gennemføre den, som med Hensyn til at det tilsigtede Maal opnaaedes, skal omtales, som om den næsten Intet havde udført, og som om det Hele tildeels var mislykket; imedens intetsigende Begivenheder fra samme Dag, hvis Fortjeneste endog ere temmelig tvivlsomme, fremstilles med en til den yderste Detail gaaende Bravade, der næsten er latterlig, naar man seer, hvor lidet det betyder.

Dog det Sidste kan man i en begyndende Krig hellere tilgive, det er Følgen af en god Villie og Overbeviisning om den Persons Bravhed, som omtales; men ikke at ville see det, der fortjener Anerkjendelse, det er usselt, og det er Uret mod brave Soldater. Heldigviis lærte vi snart i Armeen at ringeagte disse Stemmer; desværre levere nogle af deres egne, dengang yngre Medlemmer, der havde havt det Uheld at blive *Omtalens Yndlinge*, ogsaa Stof af den Slags, hvilket Vedkommende da troede at kunne betegne som Armeens almindelige Mening.

Naar man har anslaaet Fjendens Styrke til 1000 Mand, saa forholdt Escadronens Styrke sig som 1:10 i Forhold til Fjenden og de omtalte Afdelinger af Avantgarden som c. 5 à 6 til 10, af Vaabenarter bedst passende til dette Foretagende. Jeg veed ikke, at nogen Escadron i de 4 Krigsaar har gennemført et Angreb under saa mislige Forhold og med større Dristighed naaet Maalet.

Escadronens brave Officeerer, Underofficeerer og c. 100 for største Deel frivillige Husarer, beredne paa utilredne Heste, fortjene vel, at jeg fremhæver deres tappre Færd; ikke Een betænkte sig paa at gaae igjennem denne heftige Skjærsild i en saa kort Afstand, baade forfra og fra Siden, eller tabte Aandsnærværelsen, i en Mylder af saarede Heste, rytterløse Heste og hesteløse Ryttere, midt i en saa nær Geværild og tildeels angrebne af Infanterie med blanke Vaaben.

Generalstabens Historieskriver bemærker, at det kun var en Forbidning og ikke kom til nogen Attakke! Antager denne Historiker, at det var af Høflighed, Fjenden lod os trænge igjennem og en ubetydelig Blænkerild, der anrettede saa stor Forstyrrelse i Afdelingen? Han lader Commandoen ved Avantgarden høre en heftig Geværild paa en Tid, da der ikke var faldet andre Skud end de omtalte 3 Signalskud, og lader den hidrøre fra Skydningen paa Ritmester Marcher, hvilken *først fandt Sted*, da Escadronen var nær ved, og som kun bestod af nogle enkelte Skud, der kastedes henimod den Side, hvorfra Pistolskuddet kom. Hele Fremstillingen af Begivenheden har meget tilfælles med Vaupells Krigshistories mange Detailbeskrivelser, der ere saa utilstrækkelig baserede, saa at de mere ere underholdende Fortællinger og Fremstillinger af Forfatterens ikke meget correcte Anskuelser end Historie.

Min Forpostcommando.

Dagen efter, den 8de Juni, blev jeg paa Marchen, i Nærheden af Colding, kaldet hen til General Hedemann, der meddeelte mig, at jeg var udnævnt til Forpostcommandeur, og at Brigaderne havde Ordre strax at give mig den fornødne Styrke, foreløbig 2 Batailloner, 1 à 2 Escadroner og 2 Kanoner. Den Linie, jeg skulde besætte foran Adgangen til Colding, var fra Fjorden til Vamdrup Gaard, fra Overgangen ved Eistrup og Møllen. Nogen nærmere Oplysning modtog jeg ikke, kun at hele Corpset skulde cantonnere tæt bag Aaen. Af denne Omstændighed og den i Forhold til Liniens korte Udstræk-

ning stærke Forpoststyrke antog jeg, at Corpset vilde være parat til at rykke frem igjen, og jeg besatte derfor Adgangen med en offensiv Stilling foran Defileet.

De Afdelinger, som jeg de 2 første Dage modtog til Forposterne, satte mig i en Slags Forlegenhed, den ene Dag Livgarden til Fods og Oberst Lønborgs Jægercorps; min ældre Commandeur, Ritmester Leth, og de 2 Kanoner under en Lieutenant; den anden Dag min forhenværende Forstander for Husarskolen og 3die Jæger-Corps. Navnlig satte Lønborgs Stilling mig i Forlegenhed, jeg var Ritmester og han en af Armeens ældste Oberster, havde været Capitain 8 Aar, førend jeg blev Officeer. Jeg forlangte det Mandskab af Corpset, som jeg vilde anvende til Feltvagtlinien, satte dem ud og lod Obersten vælge sin Plads, hvor han vilde; det er vist, jeg har siden hørt det, at han til sin Afløsning vedblev at ansee sig som den Høistcommanderende, og at Commandoen kun havde udnævnt mig til Fører for de ydre Linier; denne Dag, da der Intet forefaldt, kunde det gaae; men Tjenesten fordrede Commandoforholdet ordnet, og jeg skrev derfor til Overcommandoen og bad om Bestemmelse for, hvorledes Commandoforholdet var, ogsaa dersom eventuelle Angreb nødvendiggjorde hele Styrkens Fremrykning eller Tilbagegang fra Stillingen. Svaret fandtes i en strax udgiven Armeebefaling, der sagde, „at naar en Officeer blev udnævnt til Avantgarde- eller Forpostcommandeur, da var han at betragte som en af Overcommandoen fremsendt Generalstabsofficeer, der udførte dens ham meddelte Befalinger, og alle til Avantgarden eller Forposterne afgivne Afdelinger forbleve under hans Overcommando, indtil Forpostcommandoen af Overcommandoen ophævedes, uanseet hvilken Grad eller Stilling Commandeurerne for Afdelingerne havde i Armeen“.

Dagen efter blev Forposterne allarmede, og der udviklede sig en Kjæde-Ild med vore yderste Poster, under hvilken Tid jeg forblev i den forreste Linie for at lede Forsvaret. Da der strax skulde sendes Melding til Overcommandoen, sendte jeg en Adjutant til Oberst Kauffmann, Chef for det til Forposterne hørende 3die Jægercorps, med Anmodning om at indsende den Melding, som jeg lod mundtlig overbringe af Adjutanten. Da Fjenden kort efter trak sig tilbage, reed jeg ind til Obersten og saae da hans Melding underskrevet: „Efter Forpostcommandeurens Befaling, Kauffmann, Oberst“. Obersten var ved Krigens Begyndelse min ældste Broders Corps-Chef. Det saaes, at de ældre Officeerer foregik ved et godt Exempel, strengt ogsaa i Formen at følge Befalingerne; og Obersten lod i Intet til Syne, at han

ikke var min yngre, men min *meget* ældre Commanderende. Denne Dag havde jeg ved et Besøg af Generalen for den nærmeste Brigade (General v. Krogh) erfaret, at der ingen Tale var om at rykke frem, man ventede kun, at Forposterne skulde opholde Fjenden i Tilfælde af Angreb, saa at Corpset kunde faa Tid til at samles og indtage en nordligere liggende Stilling. Generalen paalagde mig at medgive ham mit Forslag til Overcommandoen, og det var gennem ham, jeg modtog Overcommandoens Bifald.

Jeg skrev da til Overcommandoen, udtalte min Mening om, at Besættelsen i saa Tilfælde burde være defensiv; modtog en Billigelse heraf og havde netop givet Ordre til de Afdelinger, der skulde tage Stilling bag Defileet, da Forpostkjæden i det samme blev angreben. Der indløb da Spørgsmaal fra disse, hvad de i dette Tilfælde nu skulde gjøre; jeg svarte ganske kort: „efterkomme den givne Befaling“. Det var netop nu af Vigtighed, da det var uvist, hvad Angrebet havde at betyde; kun gav jeg en speciel Ordre til en prægtig, gammel Tøihuuslieutenant, der commanderede Kanonerne, om et Placement af een af Kanonerne paa et dertil anviist Sted paa Toppen af en lille med Krat omgiven Forhøining hvorfra den nærmest Defileet værende Hovedadgang fuldstændig bestrøges. Den skulde, dersom Fjenden kastede os tilbage med en betydelig Overmagt, forblive paa Stedet til det Sidste, dængende Cardætsker til Fjenden var lige for den med sin Colonne, og da forlades af Besætningen, den havde *da* gjort sin rette Tjeneste og havde betalt sig. Den Gamle, fra hvem jeg havde ventet Beklagelse over at maatte opgive en Kanon, svarede: „Det forstaaer jeg og indestaaer for, at det skal udføres til det Yderste; den skal nok gjøre sin Gavn, og en Haand“ — han mente vist sin egen — „skal nok ved et godt Hammerslag gjøre den saa fornaglet, at de ikke skulle faa stor Glæde af den for det Første.“ Han kom, som vi have hørt, ikke paa Prøven, da Fjenden trak sig tilbage; den havde kun villet forsøge en Overrumpling.

Som en Prøve paa, hvor skadelig den nærgaaende og ofte uretfærdige og ærekrænkende Maade havde været, hvorpaa hæderlige Officerer vare blevne behandlede, naar de enten havde et Uheld eller ikke havde taget Sagen saaledes, som Vedkommende *bagefter* antog, at det havde været bedst, skal jeg her anføre følgende:

Efter at Reservernes Dislocation var udført midt under Allarmeringen, kom 2 af Commandeurerne til mig for at bevidne mig deres og deres Cammeraters Anerkjendelse af, at jeg havde havt Mod til saaledes at gennemføre en Tilbagegang af Tropper midt under en

Fægting. Jeg svarte, at det jo netop i det Øieblik var vigtigt, at Afdelingerne kom paa de til et almindeligt Forsvar af Defileet bedst skikkede Stillinger; de Afdelinger, som skulde dække dette, eventua-
liter afvise en blot Allarmering, vare jo paa deres Plads. De svarte: „Ja, saaledes dømmes kyndige Officeerer, men saaledes er Fremgangs-
maaden ikke nu, og vi ere eenige om, at ikke 1 af 10 Officeerer havde
sat sig ud over den Sladder, der jo nu tages for gode Varer, som
kunde finde paa at sige, „ligesom Fjenden havde vexlet nogle faa Skud
med Forposterne, trak Forpostcommandeuren største Delen af Styr-
ken bag Aaen.“ Jeg kunde ikke undlade at svare: „Kjære Venner,
hav Tak for Eders Anerkjendelse; men dens Opstaaen er en sørgerlig
Prøve paa, hvor hurtig den fordærvende Indflydelse af vrang Dom-
me og Anskuelse udbrede sin fordærvende Gift iblandt brave Afde-
linger; med Guds Hjelp vil den egentlige Armee med sin Tro og sin
Kraft under Krigens Gang overvinde denne velmeente, men dumme
og ødelæggende Maade at see Tingene paa.“ Armeens gode Aand
holdt dog i det Hele Stand, men mangan ædel Følelse qvaltes, og man-
gen rigtig Dygtighed tilintetgjordes, da man netop havde Brug for
den. Skulde man tro, at forstandige, kundskabsrige Mennesker kunde
antage, at *store uvante* Handlinger kunne udføres, ikke allene uden
Feil, men endog uden at bruge noget andet Middel end det, Vedkom-
mende havde *tænkt* sig ved det grønne Bord — er det Militaire? Er
det kristeligt tænkende Mennesker? Frem for Alt er det *dumt!*

Ærkejære hidtil i Armeen anseete Officeerer berøvedes Tjenesten,
der havde stor Trang til dem, og de bleve selv afgjort mange Procent
ringere, end de ellers havde været, dersom man igjen brugte dem.

Napoleon har en Gang i Anledning af et Par Uheld, som en aner-
kjendt General havde under Krigen i Spanien, og som man meente
tildeels havde sin Grund i en Uforsigtighed, sagt:

„Denne Mand maa enten skydes eller snart gives Anledning til
at blive Marschal af Frankrig. Jeg troer, det Sidste vil være det
Bedste.“

Det forsøgte, og han blev Marschal af Frankrig. Sligt fremmer,
det Modsatte stopper Alt.

Deels i Sandhedens Navn, deels for at vise Tonen, hvori Alt blev
taget, vil jeg fortælle en lille Begivenhed. Imedens Undersøgelserne
om Hoptrupsagen stode paa, fik jeg Brev fra Oberst Baggesen, der
var Commissionens Formand, om jeg, dersom min Tjeneste tillod mig
det, vilde have den Uleilighed at komme ind til Christiansfeldt for at
medvirke til at klare nogle Meddelelser om Escadronen Buchwaldt og

Capitain Wichfeldt. Da jeg kort efter kom ind, mødte jeg i Undersøgslocallet, og da jeg fortalte, hvad jeg vidste om Buchwaldts Færd, som det ønskedes fra Først til Sidst, yttrede jeg, at da Buchwaldt fik Melding om, at noget Fjendtligt nærmede sig, ryddede han Barrikaden ved Wardenberg og travede frem ad Veien; her afbrød Protocolføreren mig og udtalte med et talende Smil: „Det var nok ellers ikke fremad, Ritmesteren viste Tendents til at bevæge sig.“ Jeg svarte ham meget alvorlig, jeg sagde, at det *var* fremad, han reed, „hvorfor det skal antages at have været mod hans Tendents, forstaar jeg ikke“. For Fremtiden forskaanedes vi da for denne Herres Vid, i hvis selvkloge Hoved Sagens Beskaffenhed var ved Sladderen langt bleven fastere indgroet, end de bedste Grunde havde været i Stand til at gjøre den.

Efter at Forretningen var endt, havde jeg den Ære at blive indbudet af Oberst Baggesen til at spise med ham i Officeerernes Messe i Christiansfeldt. Ved Bordet talte nogle Officeerer af de der liggende Stabe om Forhørene, og Een yttrede paa en meget spydig Maade: „Capitain Wichfeldt fortalte rigtignok, at han havde faaet Ordre til at forlade Wardenberg og hans Lieutenant til at forlade Defileet ved Møllen, kun Skade at det ikke var muligt at paaviise, hvorledes han havde faaet Ordren, der dog formeentlig enten havde været mundtlig eller skriftlig;“ der fulgte da lidt Latter.

De Talende sade ved den modsatte Ende af det lange Bord, hvorved Obersten og jeg sade; med hans Tilladelse yttrede jeg, at deres Tale forundrede mig meget, jeg forstod den ikke, de kunne være aldeles overtydede om, at hvad en Officeer, en Mand af Ære som Capitain Wichfeldt ved en saadan Leilighed anførte, det var fuldstændig overeensstemmende med Sandhed. Taleren svarte, at han kun havde fundet det mærkeligt, at uagtet alle Officeerer og Underofficeerer af Ritmester Buchwaldts Escadron vare adspurgte, havde det ikke været muligt at finde Overbringeren af Ordren. Jeg yttrede da: „Hvad har da Hr. Ritmesteren sagt? Han har neppe benægtet at have sendt omtalte Ordre, om hvilken han jo desuden tillige havde sendt Melding til Oberst Benzon, hvilket i og for sig er Beviis nok for, at den er given.“ Der svarede: „Ritmester Buchwaldt forklarede, at han var *vis* paa, at han havde sendt Ordren, han synes med en Officeer, og i ethvert Tilfælde havde det været hans Villie, at Capitain Wichfeldt, til et angivet Tidspunkt, skulde opgive Stillingen ved Wardenberg.“ Lige i det jeg siger: „Saa synes jeg, mine Herrer, at De burde være en Deel forsigtigere, inden De tillader Dem at om-

tale En, for Alle som kjender ham, saa hæderlig Officeer som Capitain Wichfeldt paa en for hans Ære krænkende Maade!“, aabner Døren sig, og Lieutenant, nuværende Escadronchef Marcher kommer ind. I det jeg seer ham, ytrer jeg: „Der har vi jo en af Ritmesterens Officeerer,“ hvorpaa Marcher svarer: „Nu staar jeg ved 2den, men jeg stod hidtil ved 1ste Escadron.“ Jeg spørger: „Veed De ikke, kjære Marcher, hvem den Officeer var, der bragte Hr. Capitain Wichfeldt Ordren fra Ritmester Buchwaldt om at trække sig til Haderslev den 7ende?“ „Jo! det ved jeg godt, thi det var mig.“ Saaledes sendte Skjæbnen Lieutenanten i et meget ønskeligt Øieblik for at faae Sandheden frem, godtgjøre Wichfeldts Ret og give de unge Herrer en nyttig Lære.

Imedens jeg stod her paa Forpost, havde jeg en Prøve paa min kjære, brave Læssøes Anskuelse og Tænkemaade. Hvad der frem for Alt gav Læssøe Anseelse og stor Betydning var hans Characters Fasthed og strenge Overholden af ubetinget Lydighed i Tjenesten, som indjog *Adskillige* en overdreven Frygt for Ansvar.

Jeg modtog en Skrivelse fra Overcommandoen, underskreven af Læssøe, hvori det meddelees mig, at man havde faaet Meddelelse om, at nogle navngivne Steder vare besatte af Fjenden, hvilket var af stor Vigtighed at erfare, da det neppe vilde være skeet, uden at Fjenden havde en heel Forandring i sin Fremtræden i Sinde. Der medfulgte en Plan i Form af en Befaling til Udførelsen og Anviisning paa et Antal Tropper, som jeg dertil kunne requirere. Det var mig klart, at hele Meddelelsen om Fjenden vist var urigtig, og i alt Fald at det i Tilfælde af, at denne Besætning fandt Sted, var det af høieste Vigtighed, at Corpset fik Underretning herom saa *hurtigt* som muligt. Skulde jeg først skaffe mig de omtalte Forstærkninger, vilde det vare alt for længe, saa at Fjenden maaskee var lige saa hurtig her som jeg. Spørge mig for først, var der ingen Tid til, jeg ansaae mig altsaa henviist til at handle efter bedste Overbeviisning. Jeg udførte selv Recognosceringen, gik paa den nærmeste af de omtalte Stillinger, med en tilstrækkelig Styrke Infanterie, som jeg, da Stedet ikke var eller havde været besat, efterlod der som Replie, og gik da rask frem med en liden Cavalerie-Afdeling til de andre angivne Steder, som viste sig heller ikke at være besatte, og sendte da strax Melding til Overcommandoen, saa at det Hele ikke havde varet *stort* længere end den Tid, der behøvedes til at ride frem og tilbage. Jeg fik desuden andre vigtige Efterretninger paa et af de sidst besøgte Steder, som jeg meddeelte. En lille Seddel lagde jeg ved til

Læssøe, hvori jeg sagde: „Jeg haaber, Oplysningerne ere givne efter Ønske; men De vil see, at jeg ikke gav mig Tid til at søge Forstærkning, da Hurtigheden af Meddelelsen forekom mig som en Hovedsag. Jeg har rigtignok saaledes ikke fulgt Bestemmelsen, men antager, at De vil indrømme, at det er gaaet raskere saaledes.“

Med min Ordonnans fik jeg samme Aften tilbage fra Læssøe et lille Brev, der begyndte med: „Hurra! Hurra! Hurra! en Mand, som ikke vil have Detailbestemmelser, ikke Ryggen fri, det er noget forfriskende *Nyt!* Tak for fuldstændig og utrolig hurtig Oplysning. Vi kunne naturligviis her, 4 Miil borte (Veile), ikke see Sagerne saa godt som De, der er paa Stedet. Her var vor angivne Plan overflødig, men vidste De, hvorledes det er som det daglige Brød, at Alle ville have de meest detaillerede Instructioner, og inden de have dem, foretage de Intet. I Generalens Navn bemyndiger jeg Dem til altid kun at betragte en saadan Skrivelse fra Overcommandoen som et oplysende „Raad“, dersom en saadan skulde *forvilde* sig til *Dem*, thi De skal for Fremtiden kun faae *Opgaven* at løse; Maaden til at løse den, og Midlerne — for saavidt de haves — bestemmer De selv.“ Endvidere fulgte et Par venlige Ord. Heraf sees, at naar en virkelig Grund var for Haanden til den Slags Ulydighed, saa var Læssøe ingen Støvletdommer. Han holdt sit Ord til mig og har afgjort afleveret sin Anskuelse og mit Rygte til sine Eftermænd, thi jeg har i 3 Feltaar kommanderet Sikringstroppe og aldrig faaet en eneste Ordre til Udførselsmaaden, men kun Maalet og Midlerne.

Som Forpostcommandeur under Rye havde jeg en i flere Henseender interessant Dag. Jeg var netop kommen hjem om Aftenen efter en lang Recognoscering fra Colding imod Sydvest. Seent paa Aftenen fik jeg en af Ryes smaa trekantede Billetter, hvori han sagde: „De kjender min Tillid til Deres Recognosceringer. I dette Øieblik faar jeg Meddelelse, at Christiansfeldt, ja endog Wonsyld skal for kort siden være bleven belagt af Fjenden. Jeg spørger, om De ikke er alt for træt af i Dag til i Morgen tidlig igjen at gjøre en Recognoscering til Oplysning om det Omtalte og om muligt trænge frem til Christiansfeldt. De kunde da maaskee gaae hjem over Øddis. Kan De, saa skriv kun strax paa denne Seddel, hvilke Afdelinger De ønske dertil, og hvor de skulle møde.“

Jeg skrev: „2den Escadron af 4de Dragon-Regiment, 1 Compagnie af 12te lette Bataillon i Vogne og Sognefogden fra Øddis, i Morgen tidlig Kl. 6 ved Sønderbro.“

I Wonsyld havde der været 1 Officeer med $\frac{1}{2}$ Escadron Dragoner

eller Husarer seent om Aftenen, men vare strax gaaede tilbage til Christiansfeldt, hvor de skulde blive; en paalidelig Mand havde været i Aftes i Christiansfeldt og sagde, at der var kun omtalte Styrke der.

Jeg reed da strax med Escadronen (C. Krieger) rask afsted til Christiansfeldt for om muligt at bemægtige mig Dragonerne, da jeg vidste, at Rye nok vilde have bragt Tanken om, at vi muligen kunde blive active, ind hos Fjenden. Vi reed rask, men en *enkelt* Mand, der kan faae sin Hest betalt, kan dog ride raskere; en Slagtersvend, der ei var vor Ven, var jaget i Forveien for at advare Fjenden, som net-op jog i Cariere over Broen ved Tepstrup Kirke, da vi kom ved Nordkanten af Christiansfeldt. Jeg reed lige op til en smuk Enke, Fru H., som man sagde, at Bonin gjorde meget af, og fandt hende ved Kaffe-bordet.

Hun sprang op og sagde: „Men er det ikke Ritmester Hegermann-Lindencrone?“ „Jo!“ „Men for Guds Skyld skynd Dem bort, Byen er fuld af fjendtlige Dragoner.“ „Det troer jeg ikke.“ „Jo! Hr. Lieutenant von N. N. gik i dette Øieblik herfra, han har ligget her i Quar-teer og drak Kaffe med mig nu nylig.“

Jeg fortalte hende, at nu vare mine Dragoner her, og hun sagde mig, at Oberst Zastrows Brigade havde været i Haderslev, men var gaaet tilbage til Hoptrup, og at der i Haderslev kun i Aften var en Vagt Infanterie ved Sønderbro og ellers ingen Fjender foran Zastrows Corps. Hun var en Veninde af Fru Rye, fra hvem jeg bragte en Hilsen. Det faldt mig nu ind, at jeg ved at benytte Øieblikket kunde lade Fjenden høre fra os paa en mere følelig Maade; sendte derfor strax Lieutenant Hansen af 4de Regiment med 50 Dragoner, en Officeer med 6 Vogne Jægere i al Fart til Haderslev med Ordre at jage Vagten og Dragon-Afdelingen, om den var der, ud af Haderslev og stikke Ild paa Sønderbro; paa samme Tid som jeg sendte Qvarttermester Frederiksen af Dragonerne med 14 Dragoner til Hammeløv med Ordre til at ødelægge de 2 Overgange der i Nærheden. Lykkedes det dem, skulde de blive der og sende mig Melding, jeg vilde da give nærmere Ordre; lykkedes det ikke, maatte Lieutenant Hansens Commando repliere sig paa Christiansfeldt og Qvarttermesteren gaae vesten om. Eggen ved Christiansfeldt og Aller besatte jeg med de nu ankomne Jægere, eller rettere af 12te lette Bataillon, bevæbnede og klædte som Jægere.

Efter at Alt var i Orden og Baricade ved Broerne forberedt reed jeg med et Par Ordonnantser ned ad Haderslev-Veien for saa hurtigt som muligt at modtage Underretning fra Hansen.

I Skoven Siggelnød mødte jeg Lieutenant Bunkeflod af 12te Lette med sit Mandskab, saa stærkt Kudskene kunde kjøre. Han meldte, at da de nærmede sig Haderslev, saae de en betydelig Styrke — formeentlig Brigaden Zastrow — passere ud forbi Plantningerne nordlig for Byen, hvori han for faa Øieblikke siden var rykket ind, og bleve pludselig beskydte fra alle Sider fra Buskene, hvorved vi mistede 3 Mand; Dragonerne, som ogsaa bleve beskydte, spredte sig hurtig og forsvandt i Skoven Øst for Veien; men kommer neppe igjennem. Jeg lod da Lieutenanten kjøre tilbage og melde det passerede og lod derpaa Broerne baricadere; men dog saaledes, at der var Plads til Gjennemgang for enkelte Ryttere. Faa Minutter efter kom en Ordonnans af Dragonerne med en Melding fra Lieutenant Hansen, der til min Fornøielse var skreven saa siirlig paa et Meldingskort, som om det var en Prøveskrift; den bragte samme Melding som Lieutenant Bunkeflod med Tilføiende, at han holdt sig op for at kunne give nøie Melding om Fjendens Styrke under hans Fremrykning; blev Lieutenant Hansen afskaaren fra Christiansfeldt, søgte han til Aller, hvor han bad Gjennemgang gennem en eventuel Baricade reserveret. Et Qvarteer efter kom Lieutenant Hansen og meldte, at der rykkede et Par Escadroner frem mod Christiansfeldt; af Infanteriet fulgte vel noget efter Cavaleriet; men han troede, at en Deel var gaaet over Meldrupveien. Jeg lod da Baricaderne lukke og besætte og sendte kort efter Jægerne tilbage til Taps Kirke, hvor de ved Terveien skulde tage Stilling og afvente os eller nærmere Ordre.

Da jeg efter nogen Tids Forløb fik Melding om, at der baade imod Vestsiden af Christiansfeldt og mod Aller rykkede Infanterie frem, medens Colonnen fulgte Haderslev-Vei, gav jeg de ved Defilerne placerede Dragoner Ordre til at give rask Ild med deres Carabiner, naar Fjenden gik til Angreb, meest som Signal, og derpaa slutte sig til mig i Stillingen ved Taps, hvorhen jeg langsomt lod Ritmester Krieger marchere. Dette havde varet saa længe, at det snart vilde begynde at mørknes, da jeg kom til Taps og fik Melding om, at Fjenden ikke syntes at ville angribe ved Christiansfeldt; dette forekom mig lidt mistænkeligt, og da mit Hverv var udført, bestemte jeg at tiltræde Tilbageveien; men ad hvilken Vei? Over Øddis, som det var omtalt af Rye, eller over Wonsyld og Dalby; Øddis var en vanskeligere Vei og syntes mindre vigtig end Dækningen af Ryes Front i Wonsyld og Dalby. Men jeg havde desuden en Følelse af ikke at burde følge Øddisveien, jeg ved ikke hvorfor, og slog derfor ind mod Wonsyld. Neppe havde jeg marcheret 100 Alen, før jeg fik Mel-

ding fra en paa Øddisvei udsendt Patrouille, at i Tapvei, hvor den havde været, var Alt i Ro; og straks efter kom en Ordonnants fra Rye med Brev. Det begyndte med: „Min gode Major, eller Hr. Major (det var altid Tegn, da han ellers kaldte mig ved Navn, at han da var i Ivrighed), jeg skatter Deres langtudgaaende Recognosceringer høit, men at gaae lige til Haderslev og Hammeløv for at overraske Fjenden og afbryde Broerne, naar Christiansfeldt var det fjerneste Sted, jeg tænkte paa at sende Dem til, det er vel stærkt; see dog at trække Dem ud af det med Deres Commando med ikke alt for store Tab.“ En Melding til Rye havde krydset dette Brev. $\frac{1}{2}$ Time efter kom atter en Ordonnants jagende fra Rye: „Tak for Meldingen; lee ad mig, om De vil, men jeg har en mig uforklarlig Frygt for og Anelse om, at det gaar Dem reent galt; see kun at komme tilbage! Det er det Eneste! Jeg bryder mig ikke om Øddis.“ Dette var mig nu ret behageligt, da jeg jo ikke var gaaet derhen. $\frac{1}{2}$ Miil fra Wonsyld faaar jeg atter en jagende Ordonnants med følgende Ord fra Rye: „Kom! kom, om De ikke kan faae Andet med, kom alleene, vi have Brug for Dem, jeg har sendt en Capitain med et stærkt Compagnie til Wonsyld for at melde sig hos Dem og styrke Dem.“

Ankomsten til Wonsyld syntes jeg, at da vi nu havde 2 flinke Jægerkompagnier og en dito Escadron, saa kunde vi bedst sørge for Ryes Corps' Nattero ved at blive der; endnu vare vi slet ikke angrebne paa Tilbage-marchen. Jeg gav derfor midlertidigen Commandoen til min dristige Ven Krieger og strøg, saa rask min Hest kunde, til Colding til Rye for at erhverve Tilladelse at blive i Wonsyld-Linien for at sørge for, at Colding ikke skulde foruroliges af den Fjende, som jeg muligen havde skaffet dem paa Halsen. Men Rye sagde: „Gud skee Lov, at jeg seer Dem, men De stoler for meget paa Deres unægtelig sjeldne Held; men her har De nu allerede mistet Adskilligt.“ „Ja 2 à 3 Mand, det veed Obersten bedst, uden Tab slipper man ikke fra langtudrækkende Bevægelser.“ „Ja, men Qvarttermesteren og hans Dragoner, hen ved 1 Miil bag Fjendens Streifcorps, de ere da paa den ene eller anden Maade tabte.“ Jeg meente, at det var ingenlunde vist. Men *blive maatte* jeg ikke; Rye takkede for god Under-søgelse, men meente, at de sædvanlige Forposter tæt ved Byen vare nok i Nat. Næste Formiddag kommer jeg til Rye for at melde ham, at Qvarttermesteren med alle sine Dragoner havde meldt sig ved Escadronen. Rye udbrød: „Nei, det er alt for galt, De kan da gjøre, hvad det skal være, saa gaaer det, men det maa De dog, min gode Ven, indrømme, dette var et Svineheld.“ Jeg sagde, at jeg var Vor Herre tak-

nemmelig for al det Held, jeg havde; men naar Obersten hørte, hvordan Qvarttermesteren var kommen hjem, vilde han dog indrømme, at her ved Siden af det unægtelig store Held, der var fulgt ham, ogsaa var noget Andet, der viste, at han forstod at benytte Heldet. „Da han saa den heftige Ild ved Haderslev, og at vore Folk maatte vige tilbage for stor Overmagt, var der ikke længere nogen Grund til at ødelægge Broen ved Hammeløv, men adskillig til at see at komme ud af en formeentlig Klemme, og han marcherede derfor mod Nordvest.

Som han rider, gjør en Dragon ham opmærksom paa, at en stærk fjendtlig Cavalerie-Afdeling med en Officeer og en Trompeter foran kommer lige imod dem ad Veien fra Nord, ridende ligesom de ganske rolig i Skridt. Qvarttermesteren, som kjendte Stedet fra Cantonementerne, vidste, at Veien delte sig omtrent midt imellem de Ankommende og ham, han befalede strax Folkene at ride aldeles rolig i Skridt med Sablen i Skeden og uden at dreie et Hoved eller see efter de andre, der muligen kunde tage os for deres egne, siden vi komme fra Syd; og saaledes rider han blivende i Skridt om ad Sideveien, uden at see til Fjenden, der knap er 120 Skridt fra ham. Det lykkes, de ride hver sin Vei, og min gode Qvarttermester kommer ad Omvei hertil, hvor han har bragt en anden Underretning, der er meget interessant, men som jeg næsten er bange for at berette, da det deraf kunde synes, som om Anelser ere alt for paaviselige, i alt Fald nok saa meget som mine Indskydelser, som Obersten paastaaer, at jeg rask væk gaar efter.

Obersten erindrer Deres Ængstelighed for mig og min Commando, De havde en bestemt, men for Dem uforklarlig Følelse af, at der svævede os en stor Fare over Hovedet? *Den var der!* Jeg havde ogsaa deels af Raisonnement og deels af Indskydelse opgivet Marchen over Øddis, førend jeg fik Deres Ordre om at gaae over Wonsyld.

Oberst Zastrow, hvis Kløgt her ikke viser sig for første Gang, havde spurgt en Mand af deres Parti, som havde seet mig paa Marchen ved Christiansfeldt: „Hvem fulgte med Major Hegermann-Lindencrone?“ og da han hørte, at Sognefogden fra Øddis var med, sluttede han: „Hegermann vil gaae tilbage over Øddis.“ Derfor søgte han at holde mig op ved Christiansfeldt og sendte paa samme Tid et Jægercorps paa Vogne hurtigt til Øddis vestlig om Christiansfeldt med Ordre at afbryde Broen norden for Byen og skjule sig i Byen, naar jeg hen ad Aften kom derigjennem, indtil jeg havde passeret denne, og da bryde frem og besætte Byen i Ryggen af os. Dette var nu vistnok lykkedes ham, da jeg i ethvert Tilfælde kun var gaaet med Dragonerne over Øddis, medens Jægerne dækkede Adgangen til Colding

over Wonsyld. Vi vare da rimeligvis blevne skudte ned imellem Broen og den besatte By, naar vi ikke vilde lade os tage til Fange, hvilket vi dog neppe saaledes uden videre havde gjort.

Da vi vilde narre Zastrow i Haderslev, har han tænkt „au renard-renard de demi!“ men den Gang slog det dog, lovet være gode Anelser og Indskydelser, Feil.“ Rye: „Ja, utroligt Held er der fulgt med; men den Qvarttermester er dog Satan til Karl, hvilken Ro, og saa virkelig blive ved at vedligeholde en ligegyldig Mine og rolig Skridt, det er sku dygtige og gode Dragoner, de fortjener en munter Aften ovenpaa det.“ Den sørgede han da for.

En Eftermiddag blev en Parlementair anmeldt, som jeg lod føre til et Huus, hvor jeg benyttede et Værelse til Forretningslocale. Parlementairen var Lieutenant af Cuirassererne von Wrangel, Søn af Mareschallen. Da jeg underskrev mit Navn, spurgte han mig, om det var mig, der allerede i lang Tid havde været Forpostcommandeur, og om jeg muligviis var i Slægt med en Cavalerieofficer W. Hegermann-Lindencrone, som han var en god Ven af fra Samlingen ved Hedensted. Da jeg svarte ja paa det første Spørgsmaal og meddeelte, at onspurgte W. Hegermann-Lindencrone var min Broder og for Øieblikket min Adjutant, yttrede han, at han havde en meget agtelsesfuld Hilsen at bringe mig fra sin Fader med Tak for den ridderlige og smukke Maade, hvorpaa jeg modtog og behandlede de Parlementairer, som han sendte til vor Armee; med Tilføiende, at dersom jeg personligen skulde komme som Parlementair til den af ham commanderede Armee, havde han givet Ordre til, at dersom jeg vilde gjøre ham den Ære at see til ham, skulde jeg strax gives Adgang til hans Opholdssted, hvor det saa var. Jeg kom ikke i det Tilfælde. Han spurgte, om han turde see min Broder og takke ham for en smuk Foræring, som han kort før Krigsforholdenes Begyndelse havde modtaget fra ham i Anledning af sit Bryllup. Jeg tillod min Broder, der var lige i Nærheden, at komme ind, men kun at tale med ham i Andres Nærværelse og om ligegyldige Ting, naturligviis ikke om Krigsforholdene.

Imidlertid sagde Lieutenant Wrangel til mig: „Der er en Deel af Krigsføringen, som Deres Stilling fører med sig, og som jeg undertiden for vort Vedkommende har med at gjøre, „Efterretningsvæsenet“; men der ere vi meget slet stillede i Forhold til Dem; til Hr. Ritmesterens Disposition staaer brave Mænd, de bedste Patrioter, der vove Livet for deres Fædreland; til vor kun Udskuddet, der lader sig kjøbe til at forraade deres Fædreland, der er kun faa Saadanne at faae fat i, og de ere naturligviis ikke til at stole paa. De, som vi ansee for de bedste, ere dansktalende Mænd.“

Jeg syntes ikke om hans Spørgsmaal og var maaskee derfor mindre tilgængelig i min Maade at være paa imod denne ellers meget vakkre unge Officer. Jeg finder det en Æressag at behandle den Officer, som antages som Parlementair, med al mulig Artighed og Hensyn; en Parlementair maa kunne være fuldkommen tryk i saa Henseende, det er en Æressag for Armeen; men saa maa han ogsaa betænke sine Ord og end ikke give Skin af at ville benytte Leiligheden til at recognoscere. I en vis Grad er han berettiget dertil, nemlig til at see, hvad han kan, thi det er Modtagerens Sag at begrændse Adgangen hertil saa meget, som Omstændighederne paabyde det.

Under Priliminarierne til Malmø-Vaabenstilstanden kom 19. Juli Kammerherre Reedtz, Kammerherre Waldemar Oxholm, den engelske Minister Sir W. W. Wynn og den svenske Baron Lagerheim for at mødes med de tyske Afsendinge, Grev Pourtales, Grev Oriola og Grev Münster, paa Landstedet Bellevue tæt syd for Colding.

Da D'Hrr. fra København ankom til Colding 5—6 Timer førend den til Mødet i Bellevue fastsatte Tid, bad Oxholm mig om at arrangere en Middag for dem, saa godt det kunde lade sig gjøre, og muligen fordrive Tiden for dem paa een eller anden Maade før Middagen. Da jeg erfarede, at D'Hrr. Alle vare i Stand til at ride, foreslog jeg et Besøg ved Forposterne.

Da vi kom hjem, vare General Hedemann og Capitain Læssøe komne derved, antagende at de skulde med ind til Forsamlingen, hvilket ikke var Meningen, og hvorom Oxholm maatte underrette dem.

Generalen og Læssøe bleve til Middag, og her traf en meget snurrig Feiltagelse ind. Oxholm var Værten, som Reisemarchalen, og havde kun ønsket Rødviiin og Portviiin med, da der kun serveredes for almindelige Retter, men General Hedemann har formeentlig anset sig som Værten, og da vi fik Steg, forlangte han Champagne og drak først Dronningen af Englands Skaal og overraskede Sir Wynn, der ikke havde forstaaet et Ord af Talen eller engang bemærket, at der blev drukket en Skaal, da han sad i dyb Samtale med Reedtz, der ogsaa blev noget overrasket. Derpaa Kongen af Sverrigs Skaal, henvendt til Baron Lagerheim.

Da Bordet var endt, begav de andre Herrer sig til Bellevue og Generalen og Læssøe hjem til Veile.

Da samtlige Afsendinge fra begge Sider vare samlede i Bellevue, fremstillede jeg mig for Forsamlingen og fremførte, at det formeentlig var min Pligt som Sikkringscommandeur at henlede Opmærksomheden paa, at indtil Kl. — jeg troer, det var 8 — (til hvilken Tid

Vaabenstilstanden var udløben) kunde den være sikker paa ikke at forstyrres, efter den Tid var det afhængigt af, hvorvidt jeg var istand til at holde Fjenden borte; vore yderste Poster stode, efter Overeenskomsten, kun nogle 100 Alen herfra og Fjenden i det nærliggende Wonsyld. Grev Oriola spurgte da, om der ikke for 6—8 Timer siden var kommen en Skrivelse pr. Parlementair til den commanderende General, da han selv, som hørende til General Wrangels Stab, havde afsendt den? Dette benægtedes af mig, der modtog alle Parlementairer. I det samme Øieblik meldtes en preussisk Parlementair ved Forposterne. Jeg reed der ud og modtog et Brev til den commanderende General.

Da jeg meddeelte Commissairerne dette, bemærkede Grev Oriola, at Indholdet var ham ordret bekjendt, det indeholdt et Forslag fra General Wrangel til Forlængelse af Vaabenstilstanden, med Hensyn til Commissionens svævende Forretninger, og Oriola stillede nu det Spørgsmaal til Kammerherre Reedtz, om han som Plenipotentiaire vilde paatage sig at modtage dette Forslag. Reedtz svarte, at han ikke var Commandeur for Armeen og ikke vidste, hvorvidt det convenerede dens General at see Vaabenstilstanden saaledes forlænget. Grev Oriola, der syntes at blive lidt ubehagelig berørt af disse Ord, sagde: „Min General har gjort dette Forslag af skyldigt Hensyn til og Artighed imod Commissionen, vi ere forøvrigt parate til at gjenoptage Krigen, naar det skal være.“ Reedtz spurgte mig, om jeg antog, at der kunde sendes Brev og have Svar fra Overcommandoen i 24 Timer, hvilket jeg ikke betvivlede.

Kammerherre Reedtz yttrede da, at han paatog sig at modtage General Wrangels velvillige Forslag, da Grev Oriolas Ord om Indholdet var ham fuldkommen tilfredsstillende, paa 24 Timer, naar Greven da indestod for, at det respecteredes af de preussiske Forposter. Paa Anmodning paatog jeg mig, ved Hjælp af nogle Linier fra Grev Oriola, at arrangere Stilstandens Effectueren fra begge Sider for Forposternes Vedkommende. Idet jeg vilde til at gaae bort, passerede noget Snurrigt. Oriola, der stod ved Siden af mig, sagde: „Kjære Ritmester, sørg nu for, at der ingen Uordener eller Vrøvlerier fremkaldes.“ Da jeg, maaskee med et lille Smil, svarede: „Jeg skal see, hvad jeg kan gjøre,“ udbrød han paa eengang: „Jeg beder om Forladelse, jeg mindedes ikke andet, end at De var En af Vore; det Husar-Regiment, der staar paa Forpost, har omtrent Deres Uniform.“

Efter at have sendt Ordren afsted til vore Forposter om Stilstandens Forlængelse tog jeg en Trompeter med og reed over til de fjendt-

lige Forposter, hvor jeg meldte mig som Parlementair. Dér blev da hentet Feltvagtcommandeuren, en gammel Overvagtimester, der modtog Brevet og min mundtlige Meddelelse og bragte kort efter Qvittering for, at Meddelelsen om Forlængelsen var modtaget, og at den fra deres Side skulde blive strengt overholdt.

Da Forhandlingerne endeligen vare afsluttede, ledsagede jeg D'Hrr. Oriola og Pourtales ud igjennem Forposterne, hvor en Vogn ventede dem. Det var ret interessant, hvor lidt Diplomaten Pourtales og hvor meget Grev Oriola var berørt af det Forefaldne. Sidstnævnte saae meget passiv ud, sagde bogstavelig ikke et Ord, saa at Grev Pourtales i Spøg spurgte ham om, idet de stege i Vognen, om han ikke havde isinde at sige Farvel og Tak for god Behandling og Assistance til mig hvilken jeg da modtog fra ham paa den smukkeste Maade. Underveis sagde Grev Pourtales til mig: „Det forekommer mig, at De staaer paa en meget venskabelig Fod med Kammerherre Reedtz?“ Da jeg bejaede dette, sagde han: „Saa tør jeg nok, som jeg finder stor Trang til, give mig lidt Luft ved at tale om denne apparte, brave Mand. Han er en udmærket Repræsentant for en Classe Diplomater, som ellers nu ere forsvundne af Verden. Han forstaaer i allerhøieste Grad den Kunst at benytte Formen, diplomatisk Skik og Brug, Analogier, Anvendelsen af Exempler hentede fra Begivenheder, som de Fleste enten slet ikke kjende eller forlængst have glemt eller lagt til en Side. Er man færdig med en Sag, saaledes at man vist antager, at nu maa den være afgjort, da vistnok Alt, til det meest detaillerede, er forhandlet, saa kommer han med en eller anden som det synes antiqveret, men dog ikke ophævet Tractat, en eller anden ufravigelig Vedtægt, som styrter det Hele overende, og som det vanskeligt kan siges noget imod, naar man ikke ligefrem tør fortrøste sig til at sige, at det tager man intet Hensyn til. Saa gjør han det med en Alvor, en Værdighed og en Sikkerhed, som staaer allene, og plager Taalmodigheden ud af En med en vistnok megt høflig og meget hensynsfuld Tale, men fremført meget langsomt og i et saa fagmæssigt Sprog, at det er meget vanskeligt at følge, og som har, ligesom hele Foredraget, noget formelig bedøvende ved sig. Jeg maa tilstaae, han kan den Kunst at gjøre Veien vanskelig næsten ufremkommelig, naar han ikke vil give sine Modstandere Adgang til at benytte den efter Ønske. Veed De vel, at vi ikke have faaet det Allermindste ud af disse timelange Samtaler, samlede og Parviis i Haugen, hvilket vi, som De maaskee har bemærket ogsaa prøvede. Jeg kunde tilsidst ikke afholde mig fra at yttre: skulde vi saa ikke drikke Thee, thi det var dog altid til en reel

Nytte. De seer nok, at han næsten har magnetiseret min brave, som De vil have bemærket, ellers muntre og tilgængelige Ven Grev Oriola. Have vi ikke stor Grund til at glæde os over Resultatet af vort Arbejde, saa har jeg dog i alt Fald havt adskillig Interesse af dette Møde og af at have lært en saadan Personlighed som den afgjort meget respectable Kammerherre Reedtz og de andre behagelige Herrer at kjende.“

Som bekjendt var dette Aars Felttog hermed afsluttet.

Det var en Bestemmelse, at Militairgrænsen, under Vaabenstilstanden, skulde bestemmes af 2 Befuldmægtigede, hvortil fra dansk Side kommanderedes mig, og fra Fjendens en meget vakker württembergsk Oberst Fischer, der ankom til Colding, saasnart Bestemmelsen var truffen. Obersten medførte som Bilag til Forslaget fra General Wrangel, et Kort, in double, hvorpaa Grænsen var anført. Eenig med Forslaget i alle andre Henseender protesterede jeg mod Grændselinien; deels fordi jeg fandt det nødvendigt, deels til Forhindring af foruroligende Meningsforskjelligheder under Vaabenhvilen og deels med Hensyn til lagttagelse af de fornødne Forholdsregler ved Gjenoptagelsen af Fjendtlighederne, at der bestemtes et neutralt Terrain imellem Armeerne. Den paa Kortet anførte Linie var netop den, som vore Forposter havde indtaget, og jeg forlangte derfor den som Begrænsning af Neutralterritainet imod Nord og den sydlige Grændse et Kanonskuds Distance derfra.

Da jeg saaledes benyttede min Egenskab af Plenipotentiaire til at fremkalde en Forandring, som den Anførte, i Forslaget hvortil vi To ifølge vor Stilling maatte være berettigede, fremlagde jeg min Fuldmagt som saadan og bad Obersten producere sin.

Da man nu ikke havde forsynet ham med nogen Fuldmagt, og han ikke fortrøstede sig til at erklære, at han havde nogen saadan, saa kunde Intet afsluttes, og han reiste derfor tilbage, for at erholde General Wrangels Aerkjendelse af vor Beslutning — vi vare fuldkommen eenige. Obersten, der først var kommet til Armeen for faa Dage siden, var aldeles fremmed for General Wrangel, og havde derfor ingen Sikkerhed for, hvorledes en selvstændig Handling ved denne Leilighed vilde blive betragtet. General Wrangel formeentes at være i Hamborg paa den Tid. Jeg paategnede min Mening paa det ene Kort og erklærede mig tilfreds med en skriftlig Tilslutning til denne.

To Dage efter kom en anden Afsending istedetfor Obersten, det var den mig paa anden Haand — gennem du Plat — bekjendte Prinds Wittgenstein, der havde været i russisk Tjeneste, hvor han

havde erhvervet sig Anseelse ved Dygtighed og udviist Tapperhed, og var meget yndet ved sin elskværdige Personlighed og sit sjeldne musikalske og Digter-Talent.

Hans Personlighed forekom mig og mine Omgivelser at svare fuldkommen til hans Rygte. Forretningerne opholdt ham 24 Timer i Col-ding. Vi gjorde en Ridetour igjennem Stenderup Skov til Beltet ligeoverfor Fænø Kalv, Hindsgavl og Middelfart. Veiret var fortryllende, Luften klar og blaa, Havet stille, en af vore saa skjønne, idylliske Sommerdage. Den Fremmede var aldeles betagen af denne skjønne Natur og fandt, at Stedet havde en Deel tilfælles med Indseilingen til Marmarahavet, og at han kun paa sine mange Reiser havde seet det græske Archipelags, som kunde maale sig med dette Sted i tiltalende Skjønhed. Vi gjorde ham bekendt — efter hans indstændige Ønske — med flere af vore nationale Sange, af Weises yndigste Melodier; og min kjære Ven og Adjutant Hannibal Sehested medgav ham en heel Stabel af dansk Musik, som Sehested deels fik hos Musikhandleren deels til Gave af musikalske Venner og Veninder i Byen. Han vilde saa gjerne høre „Den tapre Landsoldat“ af Folkestemmer, og jeg sagde da, at naar han ikke brød sig om Udtrykkene imod det Tydske, og at dem der sang helst gjorde det for at lade ham høre deres Uvillie imod Tydskerne, saa kunde han vist faae den at høre med Liv og Lyst foredraget, om Evnen end var ringere. Vi gik da ned til Havnen, hvor en Mængde unge Søfolk og Drengene arbeidede, og til dem sagde jeg: „Her er en tydsk Officer for at afslutte Freden, han er for sin Person en brav Mand, en Württemberger og ingen Preusser, han vilde saa gjerne høre den tappre Landsoldat og Holmens faste Stok, kunde I ikke have Lyst at synge dem for ham. Bryd Eder ikke om, at der staar noget i Sangen om Tydsk, det veed han godt“.

Nu sang disse Søfolk, ikke just smukt, men med en Munterhed og en Begeistring, som fik det poetiske Hjerte i vor Fremmede til at banke, og Sangerne havde deres Fornøielse deraf, og fandt sig meget net og anstændigt i, at han sagde dem Tak og trykkede flere af dem i Haanden, hvilket de toge meget net imod. Han var en meget smuk og indtagende ung Mand, havde ikke været med her, førend i den sidste Tid, efter sin Hjemkomst fra Rusland. Grændsen blev uforandret, som jeg havde foreslaaet, og vi havde havt en behagelig Dag med denne dannede og fordomsfrie unge Officer. Kun i een Ting — *af det der omtaltes* — kunde jeg ikke være eenig med ham. Han tog sit Glas ved Middagsbordet, og sagde: „En Skaal for at denne vor

Sluthandling af Vaabenstilstanden skal være Begyndelsen paa en stadig Fred og Venskab imellem Scandinaver og Germaner som høre sammen, og at dersom Krigens Fakkell atter skal tændes, jeg og mine Venner maa have den Ære at staae, ikke imod, men sammen med det hæderlige danske Folk og dets tappe Armee, imod vor fælles Fjende „Frankrig“, hvorfra al Fordærvelse gaaer ud“. Jeg svarte, at paa den første Deel af Skaalen gik vi ind med Glæde, men som ærlige Soldater ligeover for en saa ridderlig Soldat som han var, kunde vi kun tale Sandhed reent ud: „Vi ere ikke saaledes „Franskehedere“ som man er i Tydskland, men indrømme, at de ogsaa have mere Grund dertil end vi“. Vi afløste saa den sidste Linie af Skaalen med en Skaal for alle brave Soldater.

Da Vaabenstilstanden var bragt istand holdtes af Hans Majestæt Kong Frederik d. 7de en stor Revue paa Leerbekmark, hvor Tropperne defilerede og modtog derpaa Kongens Tak for Felttoget, Decorationer uddeelt og en meget slet, af Armeen ordnet Frokost med en Mængde af Kongen leveret god Champagne og andre Vine, satte Forsamlingen i Humeur. Alle vare mere eller mindre begejstrede, Mange glade over Fremhævelser, og Mange misfornøiede i al Stilhed over at være forbigaaet, hvilket de dog følte ikke at have fortjent.

Det var her den bekjendte Sang lød med de kongelige Ord som Majestæten gjentog i sin Tale til Hæren: „Det skal ei skee!“ Han havde den Lykke i sin Dødsstund at kunne sige: „Det skeete heller ikke.“

Hvad Escadronen angaaer da modtog den Kongens Tak og Ud nævnelser af den os af Hovedstadens ædle Damer tildeelte Estandart, til kongelig Estandart. Jeg blev Dannebrogsmænd, de øvrige indstillede Officerer blev ikke decorerede uagtet det var sagt os, at det vilde skee og Vedkommende stode og ventede derpaa. Det er kommen siden, men en Orden af Kongens Haand strax efter et Felttog, saa at sige paa Valpladsen, er dog noget mere tilfredsstillende. Hjemmarchen tydede paa, at Champagnen ikke havde været uden Kraft.

Ved Forbidefileringen fulgte en gammel frivillig Jæger, ved Navn Møller, en forhenværende Forvalter med sin Riffel foran paa Hesten. Denne allerede c: 50aarige Skytte, der havde stillet sig med egen flinke Hest og egne Vaaben, viste baade i Fægtningerne f. Ex. ved Haderslev, at han ikke bar sin Bøsse til Stads, eller tog daarligt Sigte, naar Kuglerne peb ham om Ørerne.

Da Kongen ved Forbidefileringen spurgte: „Hvad er det for en gammel Skytte, der rider bag ved Hegermann-Lindenchrone“, svarte hans Adjutant du jour, F. Blücher ham: „Det er Hegermanns private

Røver“. Jeg fik da Leilighed til at fremstille ham for Kongen siden-
 efter.

Da der jo aldrig forhandlede directe med Slesvigholstenerne, og Vaabenstilstanden efter de tyske Troppers Afmarch og Slesvigs Besættelse af Insurgenthæren, saaledes let kunde blive illusorisk, eller dog af og til forstyrret, saa sørgedes der for, at der forblev et Corps paa Grændsen under Navn af et Cholera-Commando, der besatte Colding, Overgangene over Aaen til Gredstedbro og Ribe. Denne Grændsebesættelse sattes under min Commando, imedens jeg beholdt Standquarteer i Colding.

Det passerede under denne Vaabenstilstand, at en ung Karl fra en Gaard, hvor der laa Insurgent-Drager indquarterede som Executionstroppe, paa Grund af, at Bonden ikke havde villet betale Skat til den slesvigholstenske Casse, gik ind i Stalden, sadlede og optømmede 3 Dragon-Heste, sprang paa een af dem og jog afsted til Colding, hvor han afleverede dem til mig, menende at de jo var Kongens Dragon-Heste, som Oprørerne havde bemægtiget sig — hvilket det jo tilvisse var. Denne raske Fyr lod sig ikke forskrække, da han af Dragerne blev opdaget, idet han reed bort, uagtet de truede ham med deres Carabiner og virkelig ogsaa skød efter ham. Desværre var Forholdene saaledes, at den slesvigholstenske Styrke for Øieblikket var indbefattet i Vaabenstilstanden, og Ministeriet befalede derfor at Hestene skulde tilbagesendes. To Drager, som meldte sig nogen Tid efter, bleve afsendte til to af vore Regimenter, da de meldte sig for at benytte den tilbudte Amnesti, men ikke tidligere havde kunnet slippe bort, og nu som permitterede, benyttede Stillingen da de ikke vare under militair Jurisdiction.

Det var ikke saa besværligt at bevæge de brave Sandemænd i Nord-slesvig, der stadigen holdt sig tro, til at blive i deres Stilling under den provisoriske Regjering, da det blev dem indlysende, at de saaledes baade kunde være deres tro Medborgere til Beskyttelse og Armeen til Gavn, ved deres Meddelelser og den Forbindelse, de holdt os i med Slesvigerne, hvilket Alt vilde blive det Modsatte, dersom de gik bort og bleve afløste af slesvigholstensksindede Sandemænd. Disse brave Folk, baade de og Befolkningen, som de stode i Forbindelse med, lode sig ved intet Middel tvinge til at opgive deres Modstand, endskjøndt man udpantede dem og lagde flere og flere Indquarteringer hos dem til Straf; baade Folk og Heste maatte de give Qvarteer og føde dem fra Morgen til Aften samt udrede Folkenes Lønning.

Fra Krigsminister Tscherning fik jeg en Gang en Fuldmagt til

at meddele dem, at det ikke var Regjeringens Mening, at de skulde aldeles ødelægges ved deres tro Vedholdenhed, og at de kunde indgive deres Opgivelse til mig om de Penge, der udpressedes af dem, saa vilde de blive dem refunderede. Slesvigerne svarede, de takkede, men det behøvedes ikke, de kunde godt betale; men de vilde ikke bøie sig under deres Aag, som gjorde Oprør mod Kongen; om det saa varede hele Aar, saa skulde de vise, at de ikke gav efter.

Fra det sydligste, tydsktalende Slesvig mødte der en Dag 2 unge Mænd hos mig, fremførte, at de vare Afsendinge fra c: 150 af deres Jevnaldrende, Sønner af mindre Landeiendomsbesiddere, der havde indseet, at deres rette Plads, under gjenudbrydende Krig, var hos Kongen, i Armeen; de tilbøde derfor at stille sig hver med sin gode Hest, og bade om at maatte danne en slesvigsk Escadron, som nok skulde gjøre sin Pligt og Armeen Ære, naar de havde gennemgaaet Cavalerieskolen, hvortil de strax vilde melde sig; de bade kun om, at den Tjeneste, de saaledes forrettede, i sin Tid maatte regnes dem til Gode i deres Værnepligt.

Da dette forekom mig meget ønskeligt, baade i militair Henseende og som et slaaende Beviis paa Tænkemaaden ogsaa i denne Deel af Slesvig; og en Støtte i Fremtiden for Troen i deres Egn, tilskrev jeg strax Tscherning og tilbød mig, erfaren Skoleforstander, at skaffe denne Escadrons Folk fuldstændig uddannede, indtil Vaabenstilstanden var udløben, naar jeg fik tvende Officerer og 6 Corporaler, samt Ridehuset og Slotsstalden i Colding til Disposition.

Uagtet dette var i en meget bevæget Tid for Tscherning, kort førend hans Bortkalden fra Ministeriet, gav han sig dog Tid til at skrive et meget langt Brev til mig, hvori han anerkjendte min Virksomhed i Slesvig, yttrede at Slesvigerne udtalte sig forstandigere om Forholdene end vore Politikere herhjemme; men endte med Mistillid, ogsaa imod de sig meldte unge Mænd; turde ikke gaae ind paa nævnte Skole *saa nær Grændsen*; eller paa Brugen af en *saadan Escadron*, for hvilken jeg paa Grund af mit Kjendskab til vore slesvigske Soldater havde sagt god, tilbydende at optage dem under min Commando, men indskrænkede sig til at indrømme deres Modtagelse, naar de blev stukne ind under de forskjellige Regimenter. Dette Tegn til Mistro, nedslog de unge Mænd, der da maatte søge deres Cammeraters Mening først; de gik da, som jeg kunde vide, hjem for *ikke* at komme igjen. Det er utroligt, saa lidet som Styrelsen i Kjøbenhavn kjendte Slesvigerne. Den vilde nok paatvinge dem nogle nybagte ultra Meninger, som de ikke havde, men den vidste ikke at benytte

de fortræffelige Egenskaber, som de virkelig havde. Tscherning tilsidesatte aldeles Hensynet til de fjernere Følger, og til de Bevæggrunde, igjennem hvilke deres Vedhængen ved os modtog sin Styrke, og frastødte dem istedetfor, i det han saarede deres bedste Følelser for at virke i den Retning, som han unægtelig selv, i dette Øieblik ansaae for den, der bragte Sagerne frem paa den Vei, som han ansaae for den bedste. Dette har viist sig i denne begavede Mands hele Færd, naar han havde et Maal for Øie, saa forsømte han Intet af det, som i det givne Øieblik førte til dette; men benyttede da ofte en Fremgangsmaade, der ved andre paafølgende Leiligheder stod som et Spøgelse imod ham, fremstillende hans Færd som uden fast Grundvold *i det Hele*, kun virksom og nyttig til Opnaaelsen af det enkelte Maal, som han i et vist bestemt specielt Tilfælde havde. Derfor har man med en vis Grad af Berettigelse sagt: „Tscherning er en Mand, som ofte er fortrinlig til at bruges; men han er ikke den Mand, der selv skal styre“.

Et høist forunderligt Skridt af Tscherning, der giver en Prøve paa det Anførte, og som nær havde berøvet mig min Stilling blandt Slesvigerne og afgjort fordærvet hele vort Forhold til dem paa den sørgerligste Maade, dersom det ikke var bleven forhindret, skal her anføres. Han sendte mig nemlig nogle Hundrede Exemplarer til Uddelelse blandt Slesvigerne af en Art Proclamation fra Regjeringen, men uden Underskrift, hvori der mod Sædvane, ikke taltes et Ord om Kongen — hvilket ligeoverfor Slesvigerne havde været nødvendigt — Den begyndte saaledes: „Den danske Regjering raader o. s. v.“ Indholdet af denne Pjece — til Svar paa nogle for Regjeringen fremsatte Ønsker om Ordningen af indre Forhold i Communerne i Slesvig, saasom f. Ex. om Menighedens Ret til at vælge deres Præster o. s. v. var: „at dersom Befolkningen i Slesvig ønskede en Deel af Nedskriverne fremførte Forandringer i Provindsens Love og andre Forhold, saa maatte man henvise dem til! — *Reichsverweseren i Frankfurth!*“ Dette syntes at være lovlig stærkt, og da jeg ikke havde nogen Forpligtelse til at være Colporteur af Sligt, til med da det ingen Underskrift havde, saa lod jeg det Modtagne foreløbigen ligge. Efter nogle Dages Forløb kommer Kryger fra Beftofte, min Hovedmellemand med Slesvigerne, og spørger, om jeg ikke havde nogle Proclamationer fra Tscherning, om hvilke denne havde tilskrevet ham, og forudsat, at han af mig var sat i Gang med at brede dem ud i Slesvig. Jeg svarer: Jo, jeg har nok modtaget nogle, men vilde ikke befordre dem videre, inden jeg havde talt med ham om dem, da han

jo nøie kunde vide, hvilken Værdi de vilde have i Slesvig. Da han har læst en igjennem, bliver han i høi Grad alvorlig og spørger mig, hvorledes jeg forstaar denne Skrivelse, den var jo dog alt for forbau-sende. Jeg svarte, at jeg ikke havde modtaget nogen Fortolkning af denne Skrivelse; naar jeg skulde give min *egen* Fortolkning af den, da kunde Meningen kun være *Een*, jeg tilstaar fremsat paa egen Me-ning, den: At den nærværende Tid ikke egnede sig til at fremkalde Forandringer i Slesvigs Love og Anordninger, fordi den rette og *eeneste* berettigede Lovgiver for Tiden ingen Magt havde over Slesvig, hvilken Magt for Øieblikket laae i den tydske Overbestyrelse, til hvil-ken de tro Slesvigere, der havde offret Alt for at undgaae at bøie sig for denne Magt, naturligviis ikke vilde henvende sig.

Kryger maatte indrømme, at den Fortolkning unægtelig var den eneste, der kunde gjøre Proclamationens Tilblivelse begribelig, og var eenig med mig i, at den kun vilde oprøre Slesvigerne og berøve al Tillid til Regjeringen, den navnløse Regjering; de kjendte kun Kongen og afskyede Verweseren. Han vilde dog, med min Tilladelse, faae en mig bekjendt brav Sandemand til mig og høre ham med, da Kryger ikke gjerne allene vilde slaae sin Mening fast, uagtet denne for hans Vedkommende blev som den vare. Kort efter kom jeg sam-men med Læssøe, og spurgte ham, om han kjendte noget til en Pro-clamation til Slesvigerne. Han spurgte: „Dog vel ikke den til Reich-verweseren?“ „Jo!“ „Hvad har De gjort med den?“ „Intet!“ Jeg for-talte det passerede. Han udbød: „Det er dog for galt, det saa dog ud, som om den allene var sendt til Overcommandoen; Gud veed hvem der ellers har faaet den; vore Exemplarer ere brændte. Nei, det er desværre sandt, nu er den Mand moden til at falde af, det kan ikke gaae længere. Brænd Deres med, lad dem i alt Fald ikke finde Vej i Slesvig.“ Faa Dage efter gik Tscherning af¹⁾). Jeg besøgte ham senere i Kjøbenhavn paa Kultorvet og sagde: „Nu, da De ikke mere er min Minister, kan jeg maaskee spørge Dem om, hvad Meningen var med at henvise Slesvigerne til Reichverweseren?“ „At De, Hegermann, ikke har forstaaet det, forundrer mig, De pleier dog at have en hur-tig Opfattelse. Maa jeg spørge Dem, naar man vil have en Ting, skal man saa søge den hos den, der kan give den, eller hos den, der ikke kan og maaskee ikke vil give den. Troer De ikke, at dersom Reich-verweseren, der vist var let at faae til Sligt, havde givet Slesvig de omtalte Berettigelser, saa vilde den danske Regjering, naar den igjen faaer Magten, betænke sig mere paa at berøve dem disse, end paa at sige Nei til dem, naar de først da forlangtes?“

1) Tscherning afgik som Krigsminister ^{10/11} 1849 (U. A.).

Dertil kunde jeg kun svare: „Den Medicin, der saaledes skulde bringe Slesvigs Organisation i Orden, forekom mig langt farligere end selve de tilstedeværende mulige Svagheder, thi den kunde let slaad den Syges ædleste Organer istykker, saa at en fuldstændig eller delvis Død paafulgte. Tilmed godtgjorde jo netop Raisonnementet om Rimeligheden for at opnaae det Forønskede, det Urette i Midlet, thi naar den retmæssige Regjering — efter det De synes at formode — ikke vil give Slesvig disse Forandringer, saa er der jo Ingen, der tør gjøre det, og saa bør Slesvig ikke have dem. Det maa erhverve dem paa lovmæssig Maade.“ Jeg fortalte ham, hvilket Indtryk Proclamationen havde havt paa vore bedste Slesvigere, og hvilken Fortolkning jeg havde seet mig nødsaget til at supponere; jeg saae nu, at den ikke var hans.

De Udpantninger og Executionsmidler, som den provisoriske Regjering anvendte lige til Vaabenstilstandens Slutning, vare ikke istand til at bøie Slesvigernes Villie, de vedblev at nægte Skatter, som vare bestemte af Andre end deres retmæssige Regjering; kun henvendte de sig i en Skrivelse, som de afleverede til mig, med Spørgsmaal, om den kongelige Regjering var tilfreds med den Maade, hvorpaa de stillede Sagen, hvorpaa de nævnte enkelte Specialiteter, og endte atter med det faste Tilsagn, at Intet skulde bringe dem til at handle anderledes, end Regjeringen vilde have det.

Netop som jeg havde modtaget denne Skrivelse, havde jeg en Forretningsreise til Kjøbenhavn for, og jeg gik da strax til Conseilspræsidenten Grev A. W. Moltke-Bregentved for at foredrage Slesvigernes Sag for ham; Alt hvad der kom fra dem, saadanne Sager betreffende, passerede min Haand.

Grev Moltke lod mig sige ved sin Kammertjener, at han meget beklagede ikke at kunne modtage Nogen, da han var ifærd med at klæde sig paa, for om $\frac{1}{2}$ Time at møde i Statsraadet. Jeg tillod mig dog at give Tjeneren mit Kort, med Anmodning om at sige Hans Excellence hvem jeg var, og at det var en presserende Sag, Slesvig betreffende, hvorom jeg ønskede at tale, da jeg samme Dag skulde afgaae igjen til Slesvig. Denne elskværdige Mand kom da strax med bar Hals, hvide Underbeenklæder og Tøfler, og dertil en lille Visitfrakke, ind i en stor Sal, hvori jeg var; men dette besynderlige Costume, hvorom han øiensynligt ikke brød sig det Mindste, tabte sit Ualmindelige, idet Grevens venlige og ædle Udtryk lod Alt andet glemmes.

Jeg skyndte mig uden Indledning at komme frem med Slesvigernes Spørgsmaal og Skrivelse, der øiensynlig rørte og tiltalte denne

følelsesfulde Mand. Han sagde: „Dette er jo fortræffeligt, og De har tilvisse Ret i, Sligt bør ikke vente paa Svar; jeg har heller ikke mindste Tvivl om, hvad der bør svares; men er det nødvendigt, at Svaret strax er skriftlig, jeg har saa kort Tid at byde over.“ Jeg svarte: „Grevens Ord ville være fuldkommen tilstrækkelige nu, om end et officielt skriftlig Svar senere kunde være ønskeligt; jeg har en god Hukommelse og skal tro gjengive vore brave Venner Deres Excellences Ord“. Han gav da strax et Svar, der gav en anden Gjenklang i Slesvigernes Hjerter og ligeoverfor deres Retsfølelse end den omtalte Proclamation.

Nogle Dage efter oversendtes Regjeringens skriftlige Svar og Anerkjendelse, og jeg tør nok sige, at der var ikke sat et Ord til eller trukket et Ord fra det, som Grev Moltke havde sagt mig.

Give Gud, at Sligt var mere almindeligt end det er og i lang Tid har været. En saadan grundpaalidelig Ordholdenhed binder mange gode Baand fast, som det Modsatte ubarmherteligen, og til Vedkommendes egen store Skade, sønderriver.

Den zode Januar 1849 havde der som bekjendt funden en lille Kamp Sted imellem slesvigske Bønder ved Brøns og nogle slesvigholsteenske Dragoner og Jægere, der vare sendte derved for at tvinge dem til at modtage en Indkvartering, som de ikke vilde modtage. Da der grasserede mangehaande forskjellige Beretninger om denne Sag, fandt jeg det rettest at tage ned til Ribe for at erfare den rette Sammenhæng. Brøns ligger nemlig tæt ved Ribe, men udenfor den jyske Enclave.

Med stor Lethed fik jeg nogle af Bønderne, der havde været med, til Ribe og talte med dem. Da jeg vendte tilbage til Colding og vilde drikke min The i Værtshuset hos Hr. Madsen, hører jeg, at der holdes Foredrag i den store Stue ved Siden af Theværelset. Jeg gaar derind og seer Hr. Lauritz Skou, min gode Ven, der holde Foredrag for Forsamlingen om Brøns-Affairen, paa en Maade, der havde saare lidet tilfælles med det, der virkelig var passeret. Da Talen nu sluttedes med, at han af den danske Regjering havde været sendt over, for paa Stedet at erkjendte sig om det rette Sammenhæng, saa syntes jeg dog at burde oplyse ham om det rette Sammenhæng. Jeg spurgte ham om, hvor han havde været og hentet sine Oplysninger, og han svarede med en vis Bravour: „Helt nede ved Skodborghuus, ved Grændsen, og har der talt med En fra den anden Side af Aaen ved Skodborghuus“. Jeg meddeelte ham da, at jeg kom lige fra Brøns-Engen over Gredstedbro og havde talt med selve Deeltagerne og

faaet en gandske anden Forklaring om det Hele; hvilken jeg da meddeelte ham med Tilladelse at benytte den og Bøndernes Navne i sin Rapport.

Jeg opdagede ved denne og senere ved flere Leiligheder, gjennem egen Erfaring, at min gode Lauritz Skou, hvis øvrige gode Egen-skaber kunne anerkjendes, *ikke* havde Overflødighed paa personligt Mod ligeoverfor materiel Fare, og var en Deel fordærvet i Kjøbenhavn, saa at han ikke var fri for nogen Vind. Hans Ydre havde ogsaa forandret sig; jeg havde gjort hans Bekjendtskab i Kjøbenhavn før Krigen hos Pastor Marchmand. En Gang da jeg sad ved Middagsbordet hos Pastor Hertel i Mollerup, hvor jeg var i Qvarteer, siger Pastoren: „Der er En inde i Stuen, som gjerne vil tale med Majoren.“ Jeg træffer da en pyntelig Mand, der siger til mig: „De kjende mig nok ikke, Hr. Major.“ „Ja og nei, jeg kan nok see, hvem De er, De er en yngre Broder til min gode Lauritz Skou,“ hvorpaa han svarer: „Mange Tak for yngre; men jeg er ham selv, og altsaa endog ældre end da vi saaes sidst; men jeg har reist lidt og været en Deel omkring, saa at jeg maaske seer noget anderledes ud.“ Heri havde han Ret, før var han en virkelig fremragende Bonde, nu var han en gandske net Fyr, men ikke saa sikker i sin Optræden som før, jeg havde senere Leilighed til at see, at han gjerne gav den galante, unge aandrige Herre, ikke altid inden for de rette Grændser. Han har dog, efter paalidelige Mænds Dom, gjort Gavn i en tidligere Periode.

I Colding er jeg nogle Gange mødtes med Hr. Carl Ploug, som jeg paa 2den Haand kjendte igjennem hans meget vacre Søster, som jeg ofte saae i den mig saa kjære Kralundske Familie. En Broder til Ploug stod ved min Broders Compagnie og tog sig paa en meget smuk Maade af ham, da han var saaret. Jeg kjendte saaledes Ploug som en virkelig god og kjærlig Broder og Søn, overhovedet som et rart og tiltalende Menneske, ved Siden af hans store digteriske Begavelse; han ansaaes ogsaa for en varm Patriot og har jo i denne Retning været en Ultra. Denne Mand er mig en Gaade, hvorledes kan saa mange deilige Tanker og Følelser fremtræde i saa ædel og tiltalende Form, og saa ved Siden af sig taale den perfide, usømmelige og raa Bladredacteur. Siden han begyndte paa at forfølge alt, hvad der kom personligt fra mig, og den Sag, som jeg hører til og som jeg forfægter, er hans Nærgaaenhed imod mig tiltaget i en Grad, som næsten overrasker. Efter at have givet Antydninger af min Persons Kummerlighed i de fleste Retninger, affærdigede han mig for et Par Aar siden med den Dom, jeg havde nogle personlige ret gode

Egenskaber, var ogsaa en varm Fædrelandsven; men jeg havde et sygt Sind og var meget eenfoldig. Min gamle fortræffelige Ven Geheimeraad A. W. Scheel, sagde i den Anledning til mig: „Det er jo mærkværdigt med Ploug, han maa jo have noget bestemt indgroet imod Dig, thi saa snart Du omtales eller lader høre fra Dig, hvad det saa er, saa styrter han sig over dig, saa at han endog aldeles glemmer ethvert Klogskabshensyn, og nu da han synes at ville høre netop til den Slags Folk, som Du maa regnes til, saa kommer han med saadan ubetænkt Snak! sygt Sind! eenfoldig! Nei hør veed Du hvad, jeg har ikke isinde at sige Dig smukke Ting, men eenfoldig er Du min Sjæl ikke, og det ved han naturligviis meget godt; hvorfor sige saadanne noget.“ „Min Mening,“ svarte jeg, „er den, at det *ikke* er eenfoldigt af *ham* at sige dette, dersom det er, som jo ses af Alt, at han anseer det for hensigtsmæssigt at gjøre mig uskadelig, saa er jo saadanne Udtalelser meget nyttige, Intet reducerer en Mand saa meget, som at ansees for eenfoldig og svaghovedet, herimod kan jo Vedkommende ikke selv forsvare sig, og da Mange imellem dem som han vil vinde for sin Hær, slet ikke kjende mig, saa gaaer det jo meget let at bringe dem til ikke at tage mindste Hensyn til mig; *Ploug* har jo offentlig sagt, at jeg er eenfoldig.“ I Tidens Længde holder Sligt maaske ikke, men for Døgnet, som jo et Blad maa virke for, er det jo nok. Bestemt veed jeg ikke anden Grund for ham til at have noget imod mig, end at jeg altid har været og er af den Overbeviisning, at den, der lever i et Land, i sit Fædreland, skylder Troskab imod Konge, Land og Landslov, og at saaledes en dansk Mand fra omtalte Tid maatte være det, som de Herrer har funden paa at kalde Heelstatsmand. Naar Heelstatsmand betyder det modsatte af Sønderlemmelsesmand, anseer jeg det naturligviis for et Hædersnavn, som jeg gjerne modtager. De fordømte Tendensbenævnelser og Stikord, de have en Magt som den største Ret og den bedste Logik ikke kan hamle op med.

Saa varm en Ven som jeg er af Norden, saa afgjort er jeg imod at arbeide paa en Ophævelse af mit nærmeste Fædreland, og veed ogsaa at Lysten for en saadan Forening, som her ønskedes, ingenlunde attraaedes, hverken af Norge eller Sverrig, eller de fleste Danske, førend dette, muligviis, arbeider sig frem igjennem en Udvikling, som baade Forhold og Personer staar langt fra. Dernæst, kunde jeg tænke mig en anden Grund for Plougs Optræden, men saa lille skulde jeg dog ikke tro, at Ploug er, at jeg en Gang ved, eller rettere *efter* en Valghandling i Colding, ved hvilken han blev valgt, tillod mig

i en Samtale med *ham* at fremføre det efter min Mening Urette i at benytte saadanne Midler til Valget, som han havde grebet til, da dette egentlig var at gjøre Nar af, og som Middel til Opnaaelsen af det, som ellers ikke kunde naaes, at benytte den Befolkning, som alle virkelig dannede Frihedsmænd skulde søge at oplyse og forbedre.

Han indrømmede, at han havde søgt at skaffe sig Stemmer ved at fortælle Noget, som morede Vælgerne, og som de syntes om, skjøndt det aldeles ikke vedgik den Sag, som var Gjenstand for Samtalen. Ploug meente (sagde): En Valghandling opfordrede kun til at bruge de Midler, som skaffede Valg; naar man vidste, hvad man vilde virke for, saa var disse nødvendige Midler forsvarede. Politik og streng Moral, de gik ikke sammen. Jeg yttrede, at jeg var vis paa, at naar mange af de fornuftige Almuesmænd, der havde valgt ham, tænkte sig om, vilde de nok indsee, at han havde snakket dem Noget for, og det i den Grad, at han neppe en anden Gang blev valgt i Colding. Det gjorde han nok heller ikke, saa vidt jeg veed, skjøndt han der kjendte saa mange.

Det gjør mig ondt ikke at kunne komme til at lide den Mand, der har skrevet de deilige Sange; og at maatte troe, at hans Arbeide i Fædrelandet, i politisk Henseende har medvirket til Danmarks Ulykke, ved at vildlede Folkets gode Villie. Jeg fordømmer ikke, men jeg beklager.

Da jeg ved ovenomtalte Leilighed yttrede: „Dersom En var traadt frem og havde henledet Forsamlingens Opmærksomhed paa det Kunstgreb, som De anvendte for at omstemme Den, og paa det Løse i Deres Argument, havde det da ikke let kunnet foranledige, at Stemningen, som havde været bestemt imod de Anskuelser, som De udviklede ved Deres Optræden, atter var gaaet Dem imod.“ Ploug spurgte da, hvorfor jeg ikke havde gjort det, da det unægtelig muligen havde gjort en Forandring i Valget; jeg svarte: „Fordi det slet ikke var min Hensigt at imodarbejde Deres Valg, jeg ytrer kun dette til *Dem*, fordi jeg troer, at vi i vort unge begyndende politiske Liv skulle være aabne mod hverandre, vi ville jo dog sammen arbeide fremad.“ Har jeg her sagt saa meget, saa er det dog nok rettest, at jeg meddeler, hvad det var i hans Valgfærd den Dag, som jeg fandt Anledning til at yttre mig om. Da jeg sagde min Mening til *ham*, uden at yttre den *imod ham ved Valget*, var det jo klart, at min Yttring var givet ham til en mulig nyttig Eftertanke, og ikke i Fjendskab; hvilket han ogsaa maatte kunne skjønne af Maaden, hvorpaa jeg talte til ham.

Ploug stillede sig imod Professor Ingerslev. Ingerslevs Udtalelser om Forholdene og om den Vei, han agtede at gaae til vor Sags stadi-
 ge Fremme, vare klare og vandt megen Tilslutning i Salen. Plougs
 Meddelelser vare deels omslørede, deels i en Retning, som aldeles
 mishagede Forsamlingen, saaledes at der fra mange Sider hørtes Mis-
 billigelser og en Deel høit foresloge at gaae bort for at blive fri for
 at høre sli-
 g urimelig Tale, eller rettere Snak. Det var klart, at Ploug
 i det Øieblik i intet Tilfælde vilde blive valgt. Det saaes ogsaa tyde-
 ligt, at Ploug selv følte dette, og han greb da til et af disse Midler,
 som ere saa forslidte for dem, der have havt Leilighed til, til Over-
 flødighed at gjøre deres ubehagelige Bekjendtskab, men som dog
 næsten altid sætte en uforberedt Forsamling i Aande. — Han for-
 talte nogle Historier om Statens Embedsmænds Overgreb og Urede-
 lighed — hvad der dog unægtelig var noget enestaaende i Danmark
 — saaledes: „En Embedsmand i Formynderiet bedrog for de ham
 anbetroede Penge: — han blev tiltalt og straffet, det er sandt, men
 fik de forurettede Børn, fik de ulykkelige Enker deres maaske eneste
 Leveskilling tilbage? nei! de maatte Alle lide Kummer og Nød, fordi
 Statens utro Embedsmand havde bedraget dem. — Dette, mine Til-
 hørere, maa have en Ende, det maa være Comunens Embedsmænd,
 der bestyrer Medborgernes Penge!“ — Da herpaa fulgte et høj! høj!
 — saa gik det Ploug, som en Cavalerie-Hest, naar den hører Trom-
 peten, hans forsagte Udtryk forsvandt, han følte sig i det Vand,
 hvori han kunde svømme og med det samme fiske; han vedblev med
 saadanne lette Historier, der havde lige saa lidet med den Sag at
 gjøre, som det her egentlig dreiede sig om, som den saa vel valgte
 Formynderfortælling, og vandt derved at blive valgt af en Forsam-
 ling, der i Hovedsagen vare hans bestemte Modstandere. — Spørgs-
 maalet er altsaa: burde han være valgt? og var det et loyalt Middel
 til at bringe Valget paa et andet Spor?

Den Maade, hvorpaa Ploug siden har benyttet sine politiske Vaa-
 ben, lægger tydeligt for Dagen, at han i høj Grad har udviklet den
 Anskuelse hos sig, at Moral og det man i almindelig Forstand kalder
 redeligt og sandfærdigt, ligesom det man kalder Agtelse for Næsten,
 for Medborgere og Deres Ære og Vel, det har aldeles ingen Beretti-
 gelse i Politikken. — Skulde Resultaterne af hans Indflydelse paa vore
 Sager, og hans egen temmelig synlige Omslag i de senere Aar, ikke
 have godtgjort, at om hans Sætning ogsaa en Tid lang har været
ham og hans specielle Parti nyttigt til at spille en — *saa at sige* —
 politisk Rolle, saa have de dog været til stor Skade for os i det Hele,

og Spørgsmaalet er, om Ploug ikke havde gjort bedre i at lade alt det Gode, skønne og Sande, som hans Digteraand har udviklet, følge med i hans Politik og taget til Skjoldemærke for sin *hele* Virksomhed, „Ærlighed varer længst“. —

Jeg har ikke isinde at komme tilbage til denne Mand, hvis Udtalelser igjennem det Blad, der allerede i lang Tid vansirede Fædrelandets Navn ved at være fyldt med Usandheder, Usømmeligheder og uforskammede Personligheder, dækkede med Anonymitetens Cujoneri ligeover for navngivne Personer, og været uimodtageligt for Oplysninger om det, som man gjorde Redactionen den Ære at antage for Feiltagelser eller Følger af upaalidelige Meddelelser, men her kun gjøre opmærksom paa, at Bladets Tone i høi Grad minder om I. L. Heibergs Ord: i hans „Intelligensblade Side 147 — Folk og Publicum“.

„Ærens Tab lægger sig især for Dagen i Anonymiteten. —“

Jeg er mig fuldstændig bevidst, at jeg ikke nærede personlig Uvillie mod Hr. Ploug, og at det kun har bedrøvet mig at see ham vandre den uhæderlige Vei. —

For at give et Beviis paa, at det ikke allene er de Fornærmelser, som Hr. Ploug har tilføiet mig og den Armee, som jeg har den Ære at tjene i, der lader mig bedømme hans Færd som Redacteur af Fædrelandet saaledes, skal jeg anføre en Udtalelse af en Mand, hvis udmærkede Dømmekraft og hvis strenge Retfærdigheds- og Retsindighedsfølelse ere bekjendte i Landet. A. W. Scheel, forhenværende General-Auditeur og Justitsminister; vor Tids lærdeste Jurist. —

En Gang da der havde staaet en Artikkel i Fædrelandet, der angreb en Begivenhed fra Krigen 1848, hvori en Afdeling, der havde staaet under min Commando, havde spillet en høist hæderlig Rolle, spurgte jeg Scheel, om han ikke fandt, at jeg burde tage til Gjemme. „Nei! *det behøves* ikke, thi „Fædrelandet“ er ved dets Redaction nu sunket saa dybt, at det med fuld Føie kan kaldes et „Smudsblad“, hvortil det har alle Qvalificationer, Upaalidelighed og Uvillie til at tilbagekalde de Udtalelser, om hvilke det godtgjøres, at de have været usandfærdige; usømmeligt Sprog og personlige Fornærmelser, som det ikke vil staae til Ansvar for. —

Dernæst vil det være *unyttigt*, da der ikke opnaaes Andet, end at Bladet tier, indtil Sagen er halvt glemt, da fremstilles den paa en endnu værre, mere nærgaaende Maade, om saa dens fuldstændige Mishandling afgjort bevises; muligen føiende til: „Hr. N. N. har rigtig nok fremført til sin Undskyldning Et og Andet, som kunde for-

milde Sagen; men det relegerer Intet i Hovedsagen o. s. v. — Man maa beklage Hr. N. N. ringe Evne, han havde vist gjort bedre i at tie“. — Saaledes behandler dette Blad *Enhver*, som det sætter sig i Strid med.“ —

Fremtiden viste mange Gange, at Scheel havde Retten paa sin Side og Bladet „Tendensløgnene“. —

Under Sidstningen af Vaabenstilstanden kom Amtmanden i Veile, Hr. Orla Lehmann, til mig i mit Qvarteer, hos min kjære Kralund i Colding, og spurgte, om han ikke kunde være mig til nogen Nytte, f. Ex. med Hensyn til at skaffe mig Hjælpere til Efterretningsvæsenet. Han nævnte mig en ung Kjøbmand, som nok egentlig var bleven fritagen for en Deel af Tjenesten i Hæren, som han burde været udskreven til, og nu maaske kunde erstatte dette ved at være mig til Nytte. — Lehmann spurgte, om han skulde indlede dette og bad mig sige, hvortil jeg muligen kunde benytte denne unge Mand. — Jeg svarte, at jeg kjendte noget til ham, jeg forbeholdt mig at turde henvende mig til Amtmanden, dersom jeg skjønnede Anledning dertil; men antog, at omtalte unge Mand helst forhandlede den Sag *allene* med mig. — Lehmann gav under Krigsforholdene og Vaabenstilstanden flere Prøver paa sin Evne til at sætte en Sag i Gang og til at vække en Mængdes Interesse for en Sag, som han tog sig af. —

Omtalte Kjøbmands Samvirken med mig til Armeens Tarv er saa mærkelig baade i sin Heelhed og i Detaillen, saa at jeg skal nedskrive den. —

Han kom, paa min Anmodning, til mig om Aftenen, og da jeg yttrede, at den Maade, hvorpaa han ved flere Leiligheder under Krigstiden havde stillet sig til Hærens Sag, lod mig formode, at han, naar Leilighed dertil gaves, vilde gjøre sit Muligste for at lette os Begyndelsen af den nu snart indtrædende Krigstid. —

Han spurgte, hvori da dette skulde bestaae? og da jeg havde sagt, i at skaffe os paalidelige Efterretninger om Forholdene Slesvig betræffende, igjennem hans egen opmærksomme Iagttagelse, svarte han, at hvis han kunde antage at svare til mit Ønske, vilde han forberede sig derpaa, naar jeg vilde sætte ham ind i, hvad det hovedsagelig kom an paa at erfare — Han lovede at komme igjen næste Aften, og jeg vilde da til den Tid have opskrevet en Veiledning for hans Virksomhed. —

Da han traadte ind til mig igjen, saae han meget alvorlig ud og rakte mig med en vis Høitidelighed et Brev, som han bad mig læse. —

Det var fra et større, bekjendt Handelshuus i Hamborg, hvis

Correspondent meddelte: „Chefen for vort Huus er nu død, og Opjørelsen af Boet vil blive betydelig vanskeliggjort ved, at vi mangle Deres gode Hjælp. — De var jo saa længe inde i Husets Arbejder og havde, under det Tidsrum hvori De var ansat her, vor salig Chefs store Tillid. — Uagtet vi nu føle, at det er et stort Offer, vi vente af Dem, ved at antage at De under Nutidens uheldige Forhold skal forlade Deres Hjem for at reise her ned, saa have vi dog antaget, regnende paa Deres, os bekjendte Hengivenhed for Huuset, at vi burde bede Dem gjøre dette Offer til Husets og dets afdøde Chefs Bedste“. —

Han spurgte: „Hvad siger Hr. Majoren til dette?“ —

„At dette er et Fingerpeg paa en Magt, der giver vort Foretagende Styrke, og at Brevet er en ubetalelig Støtte for Deres Virksomhed.“

Efter at vi havde udvekslet vore Tanker om det Forestaaende, sagde jeg ham, at Brevet gjorde den Forandring, at han, indtil videre, ikke var en Kjøbmand fra Colding, men en Commis af det omskrevne Huus i Hamborg, og at han ved Foreviisningen af dette Brev skulde erhverve sig Pas og Anbefaling fra General Bonin, som opholdt sig i Christiansfeldt eller Haderslev, til at reise hvor han vilde i Hertugdømmerne i Husets Interesse. — Jeg leverede ham derpaa en Optegnelse af *Alt*, hvad jeg kunde tænke mig at have Interesse, og paa lagde ham at reise rundt til alle Steder af nogen Betydning i alle 3 Hertugdømmer, ja om fornødent og hvis Tiden tillod det, til Nabo-provindserne, eller om Grund fandtes dertil, til Berlin. — Det, hvorom han skulde skaffe Underretning, delte sig i det mere politiske og det rent Militaire, Belægningen og Befæstninger. —

Jeg gjorde ham opmærksom paa, at han maatte reise paa en aldeles aaben Maade, søge de bedste Hoteller og de bedste Selskaber i Byerne, som ogsaa Almuen paa Landet. — Da her i ingen Henseende burde tages Hensyn til Udgiften, tilbød jeg ham en Sum Penge, efter hans eget Skjøn, til Bestridelsen, da han ikke burde have nogen Udgift, saa lidt som jeg skulde tillade mig den mindste Tanke om Betaling at komme paa Spørgsmaal, da hans Tænkemaade var mig noksom bekjendt. — Han svarte, at de Udgifter, som *mit* Paadrag fremkaldte, skulde han opgive, naar han kom hjem; deels havde han Penge nok selv, og deels var det bedst i Harmoni med Characteren af hans Reise, at han havde Handelshusets Anvisninger med sig. —

To Dage førend Krigens Begyndelse kom han saa igjen med følgende Resultat:

Han havde omgaaedes med Stabene ved de tydske Afdelinger og bragte derfor det nyeste Nyt om Troppernes Samling og Fremrykken i Slesvig. — En fuldstændig Beskrivelse af alle Befæstninger ved Rendsburg, inclusiv Stykkernes Skydelinier paa de forskjellige Bastioner, og Skytsets Caliber. — En nøiagtig Beskrivelse af Alle *Kystbatterier*, deres Fortoning fra Søsiden, hvoriblandt den vigtige af nogle Batterier bl. a. ved Eckernførde og Flensborg, hvor Fjenden, vidende at Skibene vilde iagttage enhver Forandring i Fortoningen, vare gaaede bag fra ind i Bakken, lavet en Art Casematter, eller bedækket Batterie i Bakken, hvis Omrids aldeles blev uforandret, i det Skytset skød igjennem Skydeskaar; ogsaa anlagt mindre Batterier paa den udvendige Side af Bakken, ved Foden, med Indskjæring, saa at Fortoningen heller ikke der forandrede. — Ved alle Batterier paa Kysten og ved Terrainafsnit i Landet var Antallet og Beskaffenheden af Skytset angivet. — Kystbatteriernes Beskaffenhed var naturligviis af største Betydning for Flaadens Virksomhed. —

Da jeg strax ilede med mine Efterretninger til General Ryes Hovedkvarter, fandt jeg Alle beskæftigede med „Maanedes- og Styrkelister“ in duplo og triplo!!; som om der ingen Tale var om den om 2 Dage begyndende Krig, og der fandtes ikke *een* Pen, der kunde besørge denne vigtige Meddelelse betids til Commandeuren for Søstyrken ved Kysterne, ja man vidste ikke engang, hvem det var. Jeg fik da Generalens Tilladelse til, at et Brev med Meddelelsen, som jeg adresserede til „den høistcommanderende Søofficer over Søstyrken i Østersøen og Lille Belt“, blev forsynet med Generalkommandoens Segl. —

Den tidligt indtræffende Affaire ved Eckernførde¹⁾ lod mig undersøge, om Meddelelsen var kommen i rette Tid, paa rette Sted; hvilket den heldigviis var. — Noget har dette maaske bidraget til, at „Gefion“ kunde demontere Kystbatteriet, imedens et Feltbatteri fremkaldte Fordærvelsen af „Christian 8de“; det var ligefrem opkjørt paa Kysten. — (Skibets Skud gik alle for høit). Man maa her med Billighed erindre, at „Christian 8de“ kun havde enkelte virkelige Søartillerister at byde over, for Resten kun aldeles uøvede Folk ved Kanonerne. —

Det frapperede mig meget, at Vedkommende havde kunnet erhverve disse Detailkundskaber; hans Skarpsynethed havde overalt skaffet ham Adgang til trofaste Hjælpere. — F. Ex. i Rendsburg: her havde han lagt Mærke til en gammel Artillerieunderofficer, der havde knappet sin Overkjole op, saaledes at et Dannebrogbaand kom

¹⁾ Kampen mellem de to danske Skibe „Christian VIII“ og „Gefion“ og de tyske Kystbatterier fandt Sted $\frac{1}{4}$ 1849 (U. A.).

tilsyne paa hans gamle Frakke; dette bragte Vedkommende til at spørge ham, om det vel var tilladt at gaa op paa Volden; hvortil den gamle havde svaret: „Med mig kan De godt gaae; interesserer De Dem for Artilleri-Væsen, saa kan jeg vise Dem om; De er vel en Saxer,“ sagde han med et lille Smil, hvorpaa jeg da sagde: „Jo netop.“ —

„Nu gik han fra Kanon til Kanon paa alle Bastioner, sigende: Dette er N. N. Bastion; Hensigten med disse Kanoner er at bestryge f. Ex. Jernværket; med *disse N. N.* Sted o. s. v.“, og dette fortalte han saa langsomt og saa tydeligt, som om han vilde give mig Tid til rigtig at erindre det, og jeg blev derved i Stand til at erindre endog det *Mindste*, til jeg kom hjem og opskrev det paa en kun for mig forstaaelig Maade. — Da jeg gik, takkede jeg ham, og da jeg vilde give ham noget til et Glas Viin, sagde han: „Jeg drikker aldrig Viin og behøver Intet; men jeg hjælper alt for gjerne — en Saxer.“ — Jeg havde nær faldet den gamle tro Karl om Halsen, men det turde jeg da ikke; det var et rigtig rart Syn, hans troskyldige og dog lidt fiffige Ansigt“. —

Den sidste Aften, den Rejsende var i Haderslev, i Selskab med en Deel preussiske Officerer, havde disse yttret: „Det er dog i Grunden dumt, at dette intetsigende schwarz-rot-goldne Flag skal vaje fra Raadhuset her i Byen, og ikke det preussiske eller meinwegens danske eller slesvigholsteenske; men dette „Ingenting“. —“ Da han om Natten Kl. 1¹/₂ gik hjem, passerede han Raadhuset, hvorpaa omtalte sortrød og i Mangel af Guld, straagule Flag veiede, og da en Brandstige stod tæt derved, tænkte han, da han overbeviiste sig om at være eene, den Strid skal jeg afgjøre, han rev Flaget af Stangen, bad mig gjemme det til Erindring, som en Curiositet; jeg har det endnu. —

Kun 2 Representanter for dem jeg har havt den Glæde at virke sammen med, vil jeg nævne: Kryger for Slesvigs, og min kjære Ven Kralund for Jyllands Vedkommende. Tab og Fare vare Ord, som disse Mænd ikke kjendte, og Vanskeligheder af hvilken som helst Art, vidste de, i al Stilhed og uden Bram, at overvinde. — Det var en patriotisk Glæde, der følte ved at see ikke blot Mænd, men Damer, Qvinder uden Tegn paa Angst, uden Klage, da Granater og Kugler ødelagde deres Huse, *som de opholdt sig i*, og hvorpaa deres egen fædrelandssindede Færd *for en stor Deel* havde rettet Fjendens Kanoner! —

Det var ogsaa smukt at see, hvorledes Beboerne overalt vare betænkte paa at gavne Soldaterne. — Efter en lang March i strengt

Veir, passerede jeg med mine Husarer igjennem en meget fattig og øde Egn, men hvor vi kom hen, kom Beboerne, gamle Koner og Børn, os imøde og rakte os lidt Flæsk eller et Stykke Brød, Melk eller Vand, eftersom de havde det Ene eller det Andet, det var ofte Alt, hvad de besade, som de saaledes bragte til os, hver efter sit modtagne Indtryk, Nogle glade og jublende, andre, især Ældre, med Taarer i Øjnene, over Tilstanden, og over vore trætte Heste og tilsølede og vaade Klæder. —

Den, der har kunnet gjøre den Tids Felttog med, uden at blive bunden med uopløselige Baand til den danske Soldat og til det Folk, der gjorde det forstaaeligt, at saadanne Soldater kunde udgaae af det, skjøndt der anvendtes for kort Tid og faa Kræfter paa deres Uddannelse, i Forhold til andre Landes Soldater paa den Tid, han maa intet Hjerte have i Livet. —

I den første Halvdeel af min Stilling som Forpostcommandeur havde jeg taget Qvarteer i et Hotel i Colding for ikke at genere det Huus, hvori jeg var, ved den evige Renden, Kommen og Afgang af Ordonnantser, Meldinger, Commandoer o. s. v. — Senere, da Alt var bleven bedre ordnet og simplificeret, lod jeg mig dog indqvartere i Byen. — Jeg blev da lagt i Qvarteer hos Prokurator Kralund, den omtalte dristige Patriot og paa den Tid fungerende Amtsforvalter og Herredsfoged. — Jeg erindrer saa tydeligt den første Dag, da jeg kom ind i Huuset og fandt Husets Frue ene i sin Dagligstue. — Jeg havde næsten et ikke behageligt Indtryk af det nydelige, behagelige Udseende af det med smukke Gulvtæpper o. s. v. sirligt forsynede Huus og den ligeledes meget sirlige unge Frue. —

Jeg havde lige som en Slags Uvilje imod al denne Comfort efter i lang Tid at have seet dem jeg havde at gjøre med, reducerede til Beqvemmeligheder af lidt Græs i en Grøft, eller Læ mod Regn og Storm i et Tørveskur. — Jeg drømte mindst om, at jeg skulde komme til at slutte mig til dette Huus og til dets ædle, veltænkende, elskværdige Beboere, der fremfor Nogen vare parate til at give Alt, hvad de vare i Besiddelse af, for Deres Vel som kom i Forbindelse med dem; de havde Mod som en tapper Soldat, Velvillie og følende Hjerte som den ømmeste Qvinde. — Jeg har tilbragt Aar igjennem i dette Huus og aldrig seet en Misstemning imellem den talrige Families Medlemmer, der vel ikke boede i Huset, men hørte uadskillelige sammen med deres Venner i Ondt og Godt. —

Om vort Land end nu sukker under Vægten af Alt det, som har nedtrykt os; den Tid, hvorom her tales, har dog ikke tabt sin Betydning,

de mange Offre ere ikke givne til Unytte, de mange brave Mænd ere ikke faldne for Fædrelandet for Intet, have vi tabt i ydre Størrelse, Magt og Betydning udadtil, vort Folk og vort Land har dog vundet det, som nok skal bære sin Frugt, naar det kommer i Hænderne paa Mænd, der vide at forstaae, Folket, Tiden og Forholdene, uden at have tabt Evnen til at vurdere og bruge det, som de have arvet efter dem, der arbejdede forud. — Naar Tidens Fylde kommer, vil Den, der er stærk i det Svage, føre dette Folk og dette Land, ud af en sneverhjetet, mistillidsfuld, hovmodig og uvidende Egoismes Kløer, og ikke lade os lede forgjæves efter den Mand eller de Mænd, som med Kraft, Tillid, Klogskab og et reent Hjerte skal føre os paa den rette Vei. — Med Guds Hjælp ville mine brave Sønner opleve og deeltage i dette, og deres Hustruer, Søstre og Børn glædes og styrkes derved. —

Kort førend Vaabenstilstandens Udløb sad jeg i mit store Værelse hos Kralunds med nogle af Cammeraterne, da den som General afdøde daværende Major Marcher, med hvem jeg i henved 15 Aar havde staaet i Husar-Regimentet og Gardehusar-Divisionen, hvor han var min 6 Aar ældre Formand, bragte den Nyhed at Armeebefalingen, der indeholdt Commandofordelingen i Armeen under den forestaaende Campagne, vare kommen, og foreslog mig at gaae med op paa Generalcommando-Comptoiret for muligen at erfare vor egen og de Andres Ansættelse. — Marcher var bleven Major i Februar og jeg i Mai 1849; Ingen af os havde noget Begreb om, hvor vi vilde blive satte i Virksomhed. — Ved Generalcommandoen fik Marcher Adgang til at gjenne læse Armee-Befalingen; jeg saa nok, at han studsede lidt, derpaa vendte han sig til mig med de Ord: „Jeg gratulerer Dem Hegermann som Chef for 2den Cavalerie-Division, bestaaende af 1 Gardehusar- og 2den Escadron af 4de Dragon-Regiment.“ — Jeg takkede glad og spurgte, om jeg turde lykønske ham som Chef for Gardehusar-Divisionen, han svarte: „Nei, det Commando har Major C. Torp af 2det Dragon-Regiment, hjemkommen fra Fangenskabet, faaet;“ „Og De?“ „Ansæt som Major i et Dragon-Regiment, uden selvstændigt Commando.“ — Dette var haardt imod Marcher, der havde staaet i Husarerne i 32 Aar, uddannet Størstedelen af Husarerne, indtil jeg i 1842 overtog hans Plads som Forstander for Skolen paa Jægersborg, der da blev forøget med de til Cuirasserer uddannede Livgardister. — Jeg sagde ham af et oprigtigt Hjerte, at jeg fandt det haardt, at han, som var min Formand, skulde staa som Næstcommanderende, imedens jeg fik et selvstændigt Commando, jeg havde

Intet gjort for at opnaae dette. — Han svarte: „Det veed jeg godt; men det er Deres lange Forpostcommando, der er taget Hensyn til, men jeg havde ventet Gardehusar-Divisionen, hvori jeg stod, det Vaaben hvor jeg hele min Levetid som Officeer har staaet i, og hvor jeg kjender Alle, og vore Kulsvieres Natur saa godt; imedens Torp er en aldeles Fremmed for dem, han har jo altid staaet i Holsten og ikke lært Escadronerne saaledes at kjende under Krigsforhold som jeg, da han jo hidentil har været afholdt fra at tage Deel i Krigen.“ — Marcher tilføiede: „Jeg siger ikke noget imod, at Torp faaer en Aerkjendelse af sin Troskab under Oprøret; men i reen militær Henseende finder jeg, at det er en Feil at berøve en let Cavalerie-Afdeling, der saa ofte bruges detacheret, den Fører, som kjender den og er kjendt af den;“ hvori han havde fuldkommen Ret; Tiden viste det. —

Jeg var meget glad over den mig tildeelte Commando, Divisionen bestod af den Gardehusar-Escadron, som jeg selv havde samlet og dannet af udtjente Husarer og af en udmærket flink Dragon-Escadron, som jeg ofte havde havt under mig, dengang den commanderedes af min gamle Ven E. Meyer, der forøvrigt ogsaa var ældre end mig, vi stode sammen i Jydske Dragoner, hvor han var Adjutant. —

Jeg maatte møde i Kjøbenhavn for at modtage Commandoen. — Da jeg kommer op i Ministerialbygningen, møder jeg Meyer, der er sjæleglad over at skulle staae ved min Division; han var kaldt til Ministeren. — Jeg venter da, til han havde været inde, jeg vilde nok vide, hvad Ministeren vilde ham. — Da han kommer ud derfra, tager han mig i Haanden og spørger, om jeg et Øjeblik kunde gaae med ham, hvilket jeg kunde, da jeg endnu ikke var anmeldt for Ministeren. — Meyer gaaer da ind med mig i en Sidegang, hvor vi vare eene, og da han kommer derind, brister han i at græde og udbryder: „Mit kjæreste Ønske, hvis Opfyldelse lovede mig Alt, hvad jeg haabede og med Ret kunde vente af Krigen, i Spidsen for min udmærkede Escadron, som Feltoget har bundet mig til, under Din dristige Commando, det er nu tilintetgjort. — Min Escadron er givet til C. Krieger, der er kommen hjem fra Fangenskab, og jeg skal overtage den i Kjøbenhavn staaende Escadron af samme Regiment, der ved en svag Commando er bragt i mindre god og mindre brugbar Stand. — Ministeren siger, det er en Tillidspost — det er muligt — men min Plads var afgjort hos Dig, imod Fjenden, i den viger jeg for Ingen; i den hvori jeg er sat, kunde Mange være bedre end jeg.“ — Da jeg kom ind til Ministeren, bad jeg om at beholde Meyer, fremførende mine Grunde; men Ministeren svarte, at det Samme havde han ogsaa

sagt sig selv; men den Escadron, som først var bestemt for Krieger, var saa fordærvet, at den maatte have en dygtig og en tænkende Mand som Meyer i Spidsen, dersom den ikke skulde gaae tabt for Armeen. — Krieger var jo en kjæk og flink Ritmester, som jeg jo personlig kjendte, men Ministeren meente, at jeg maatte indrømme, at Meyers Evner, *i den her forhaanden værende Retning*, besad Krieger ikke. — Uagtet jeg vidste, at Krieger var en kjæk og meget mobil Commandeur, hvilket han ogsaa under Krigen gav Beviser for, saa mistede jeg dog nødig min trofaste Meyer. — Ministeren blev ikke skuffet i sin Forventning til Meyer, han førte sin Escadron fremad, bragte fuldkommen Orden og Dygtighed tilveie, saa at den og han i Felittoget 1850 staaer som glimrende Model for tappre og udmærkede Cavalerister i Venners som ogsaa i høi Grad i deres daværende Fjenders Øine.

Min Husar-Escadron var under Vaabenstilstanden bleven forsynet med Husar-Huer og overhovedet sat i samme Uniform som de andre Garde-Husarer, saa at man ikke igjen, paa Grund af vor afvigende Uniform, kunde tage os for Fjender; Dragon-Escadronen var nok den eneste, som endnu i det Aar bar røde Dragon-Collet. — 5te Dragon-Regiment havde endnu røde Rytterkapper; ellers var hele Cavaleriet nu klædt i mørkt eller lyseblaat. — Krieger var endnu ældre Officeer end Meyer, begge mine gamle Cadet-Cammerater og Dusbødre, Husar-Escadronen commanderedes af Ritmester C. Dahl af Garde-Husarerne; han var en Deel yngre end jeg, men dog min Bekjendt fra Academiet og gode Ven; han var tidligere i fransk Tjeneste i Africa under General Changarnier, decoreret med Æreslegionen.

Imedens vi endnu stode i Colding, kom den franske General af Cavaleriet Fabrier, som General Hansen, der kjendte ham fra Morea-Toget ¹⁾, som de begge havde taget Deel i, tilligemed Oberst Schlegel af Ingenieurerne for at tale med de Commanderende. — Da der ikke ret vilde udvikle sig noget mellem dHrr., spurgte Oberst Schlegel, om der ikke var noget, vi kunde lade General Fabrier see, der kunde interessere ham. — Jeg gjorde ham opmærksom paa, at der stod en Gardehusar-Division v. Torp i Byen, der var bevæbnede med Baglade-Carabiner og Pistoler af en egen Construction (Löbnitz). — Dette fandt megen Anklang, og jeg, som var commanderende i Byen, lod da Divisionen beordre strax paa Allarmpladsen. — Generalen gik da ned, saae vore „fusil à culasse“, som han fandt fortrinlige. — Vi havde havt dem siden 1834, og meget ønsket dem som almindeligt

¹⁾ General H. deltog i den franske Ekspedition til Morea under den græske Frihedskrig (U. A.).

Vaaben, da de i høiere Grad end noget endnu kjendt Vaaben svarte til deres Bestemmelse, skød med Paskugle fortræffeligt, vare meget lette, og lette at lade, og havde vist sig meget holdbare under de allerstrengeste Prøver; de kunde indrettes, med en meget simpel Mekanik, saaledes at man kun hvert 15de Skud behøvede at sætte Fænghætten ind, Hætten satte sig selv for, i det Øieblik Hanen spændtes. — 1864—66 og 70 viste, om vi, der practisk havde prøvet Vaabnene til Hest, eller de theoretiske Artillerieofficerer, der kom til at afgjøre, om de skulde indføres eller ikke, havde Ret. — De afgave den Dom, at det var et meget velconstrueret Jagtgevær; men til Feltbrug egnede (Bagladevaaben) det sig ikke! hvorfor? Alle de Indvendinger de kom med, godtgjorde vi at være aldeles intetsigende, og dog lagdes det Quantum af dette Vaaben, som *var* anskaffet, paa Rustcammeret, og nye bleve ikke anskaffede. — De vare heller ikke blevne brugte 1848—49, dersom jeg, der kjendte deres Fortrinlighed, da det netop var mit Lod i 3 Aar at prøve dem, ikke havde anmodet om dem; de viste i høi Grad deres Fortrin under de 3 Felttog, men desuagtet lagdes de efter Krigen igjen paa Hylden, fordi det dog var stygt, at i Escadron i Garde-Husarerne havde et Slags Skydevaaben og de andre et Andet. — I 1864 viste Preusserne os, hvad Bagladegeværet betyder. —

General Fabrier lod sig ogsaa Divisionen vise, han syntes at have megen Interesse derfor og admirerede især Harmonien imellem Rytterne og Hestenes Størrelse, Kraft og Bevægelighed og lykønskede Major Torp til at have en saa smuk, og saa krigsdygtig kraftig Rytterafdeling under sit Commando. — Generalen kom til Als, hvor dog hverken General Krogh eller hans Stabschef Oberst Læssøe ønskede hans Indblanden i Commandoen; Krogh skal have sagt til ham, at det vilde være ham kjært at kunne appellere til hans Erfaring og Sagkundskab, *naar* han følte sig i Forlegenhed; men at han ikke kunde dele Myndigheden med ham, hvilket havde været General Hansens Mening. — Da General Fabrier havde opholdt sig kort Tid ved Generalens Hovedkvarter, sagde han: „Man havde sagt mig, at den danske Hær trængte til en commanderende General og ønsket min Assistance; men da jeg har seet, at Armeen har en Commanderende, som ikke har Trang til nogen Assistance, saa siger jeg Farvel! ønsker det Held i Krigen, som den vist tilkommer, og meddeler min Ven General Hansen, hvor godt Hærens Commandovæsen er situeret.“ (Jeg erindrer, at min Broder William var den Eeneste af Tilstedeværende i Colding, der vidste, hvad et Bagladegevær kaldtes paa Fransk). —

Man havde ogsaa ved Krigens Begyndelse ønsket at see den fra Krigens i Africa saa berømte franske Marschal Bugeaud Hertug af Isly i Spidsen for den danske Hær, og Hans Majestæt havde derfor paalagt nuværende General Johannes Harbou, der havde tjent under Marschallen i Algier og vunden særdeles personlig Velvillie, at høre sig for, med Tilladelse at nævne, „at det var efter Kongens Tilskyndelse og Tilladelse, om Generalen kunde være tilbøielig til at overtage Commandoen over Hæren i det tilstundende Felttog.“ — Harbou tilskrev sin forrige General og fik under November 1848 et Svar. Marschal Bugeaud's Svar gik ud paa, at de urolige Forhold i Frankrig ikke tillod ham at forlade sit Fædreland.

Krigen 1849 (den 2den Krig i Slesvig):

Den 4de April 1849 begyndte Fremrykningen af General Ryes Corps i 3 Colonner. Den venstre under Oberstlieutenant Irminger fulgte den østligste Vei, over Christiansfeldt mod Haderslev og Appenrade og bestod af Tolvte Bataillon (Slesvigere), Fjerde Reservebataillon under Major C. Thrane, 2den Cavalerie-Division under min Commando og 4 Kanoner. — Den midterste Colonne under General Ryes egen Commando, over Hjarup og Mængstrup, Sjette og Syvende Bataillon, 2 Compagnier af 1ste Jæger-Corps, 1ste Cavalerie-Brigade (Torp) og Batteriet Schulz (8 6pundige). Høire Colonne under Oberst Flindt, fra Skodborg over Jarls og Oxenvad 3die, 4de, 5te Dragon-Regiment (12 Escadroner), 2 Compagnier af 1ste Jæger-Corps og 4 6pundige Kanoner af Batteriet Haxthausen. —

Planen var at gaae frem en echelon fra Høire, med betydelige Afstande, for enten ved den omgaaende Bevægelse at tvinge Besætningerne i Kyststederne paa Hovedadgangen til at vige, eller muligviis omgaae og afskjære Deele af Fjendens Styrke. — Paa Grund heraf afmarcherede de 3 Colonner til forskjellige Tider fra den Linie, hvorpaa de stode; der var en god Time imellem hver, saa at den venstre Colonne afmarcherede 2¹/₂ Time senere end den Høire. —

De kort førend Afmarchen indløbne Meldinger meddelte, at høire Fløis Terræn var aldeles ubesat for ganske kort siden, saa at der i alt Fald først længere mod Syd kunde være nogen Styrke, som kunde opholde denne Colonne; kun Cavalerie, og da svagere end 3die Colonne, kunde komme tidligere, hvilket meget lettede den tilsigtede Omfløien; hvorfor General Rye gav Oberst Flindt Ordre til at gaae

rask frem med sin bevægelige Styrke og ikke opholde sig ved unødvendige nøiagtige Afsøgninger. —

Da Oberstlieutenant Irminger modtog Ordren af General Rye, for den venstre Colones Vedkommende, vare Major Thrane og jeg nærværende. — I det Oberstlieutenant Irminger gik bort, holdt General Rye mig lidt tilbage og spurgte mig, om jeg ikke var en god Ven af Irminger? Jeg svarte, at jeg stod paa en meget venskabelig Fod med Oberstlieutenanten og havde megen Velvillie for ham. —

„Naar saae er,“ sagde Rye, „saa vær ham til Hjælp i Dag, han er en brav og tapper Soldat, men exalteret og undertiden ubestemt, kom ham til Hjælp, naar det behøves, ved Deres mig bekendte Ro og Snarraadighed og Deres Held, som jeg kjender fra Deres Forpostcommando-Tid, hold Dem lidt i Nærheden af ham, naar De kan.“ —

Da vi havde marcheret $\frac{1}{4}$ Miil fra Colding, modtog jeg Meddelelse fra en af mine gamle Venner i Egnen om, at Christiansfeldt var besat med en mindre Styrke af Infanterie og Cavalerie, Haderslev af Avantgardebrigaden under Prinds Waldemar af Augustenborg, med Hovedquarteer i Hoptrup, hvor der kun var 1 Bataillon! —

Denne Melding afgav jeg strax til Oberstlieutenant Irminger og gjorde ham opmærksom paa, hvormeget denne Fjendens Stilling gav de 2 høre for os og foran os marcherende Coloner Anledning til Omgaaen og maaske til Ophævelse af Bataillonnen i Hoptrup og Afspærren af Haderslev fra Sydsiden. — Han vilde strax sende Melding herom til General Rye. — Begyndelsen var lovende. —

For at give de andre Coloner godt Forspring og for at forføre Fjenden til at gaae langsomt tilbage gik vi meget langsomt frem. — Ved Aller og Christiansfeldt stødte vi første Gang paa Fjenden. — Ved denne Leilighed tog Husar Undercorporal Leerbekhuus i Fegting med 7 fjendtlige Dragoner 4 til Fange og 3 Heste, og Vagtmester Grip tog gandske ene 2 Dragoner til Fange. —

Da vi vare omtrent $\frac{1}{2}$ Miil fra Haderslev, hvor Fegtingen med Fjendens Avantgarde var bleven staaende, kom Lieutenant Wedelfeldt, Adjutant hos General Rye til Corpset, og jeg erfarede da til min Forbauselse, at Rye endnu kun var kommen til Mængstrup, altsaa i Høide med os. — Der kunde altsaa ikke blive Noget af Overfløien eller Omgaaen. — Sagen var den, at Oberst Flindt var gaaet saa langsomt frem, afsøgende hver Gaard og hver Landsby paa det Nøieste, saa at han ogsaa kun var i Høide med os, hvorover General Rye var bleven saa misfornøiet, at hans Ord bragte Oberst Flindt til

at melde sig syg og gaae til Colding (hvilket jeg først senere erfarede), heller ikke havde Rye faaet Meldingen om Fjendens Stilling; Irminger havde forsømt at afsende den, i sin Iver for at see Fjenden fordreven fra Christiansfeldt. —

Strax efter passerede der mig Noget, som giver et lidet Bidrag til Soldater-Fordommenes Historie. —

Da Fægtningen som sagt var bleven lovlig længe staaende, og dette kunde tyde paa, at Fjenden havde i Sinde at samle en Styrke bag et Skovpartie, som han holdt besat, for maaske at gaae i Flanken paa Rye, yttrede jeg til Commandeuren for Gardehusar-Escadronen, min gode Ven Ritmester C. Dahl, „ at jeg vilde ride frem til Avantgarden for at see, hvorledes det hang sammen“, og bad ham anmode min Næstcommanderende Ritmester C. Krieger tage Commandoen saa længe; paa dette Punct var der ingen øieblikkelig Anvendelse for Cavaleriet. — Dahl bad, om han maatte komme med en personlig Anmodning, hvilken gaves ham, hvorpaa han sagde: „Kan jeg ikke bevæge Majoren til at lade dette være og blive hos os? i Dag har De jo ingen Commando af Forposterne, man kan jo dog heller ikke vide, om her ikke kunde komme Brug for Divisionen under vor Commandeurs Fraværelse, og saa er der, en Fordom tilstaaer jeg, som i dette Øieblik stiller sig for min Tanke, en Fordom, der for Tropperne og personlig for mig gjorde sig gjældende paa en høist sørgelig Maade under en Kamp i Algerien, imedens jeg der var ansat i General Changarniers Stab. — Vi mistede en udmærket og fortræffelig Officeer, der ligesom vor kjære Commandeur i denne Krig hidtil havde havt et utroligt Held til at komme godt fra Alt og blive usaaret i de heftigste Gevær-fægtninger; da han paa en lignende Maade som den Majoren nu agter at handle paa opholdt sig, uden Commando, ved Ariergarden, under en Forfølgning af Araberne paa vor Tilbagegang.“ — Jeg svarte: „Da Deres to første Bemærkninger i alt Fald ere berettigede, saa vil jeg ogsaa blive ved min Division og afvente Begivenhederne.“ —

Knap havde jeg udtalt, førend Colonnecommandeuren Oberstlieutenant Irminger kom ridende til mig og sagde: „Kjære Major Hegermann-Lindencrone, det gaaer saa seent ved Avantgarden, hvor 12te lette Bataillon er i Fægtning, da jeg har Overcommandoen, commanderes i Dag Bataillon af en yngre Officeer; De Hegermann kjender Bataillon saa godt, De har saa ofte havt den under Deres Commando ved Forposterne, og her er jo for Øieblikket ingen Brug for Cavalerie, vil De ikke være saa god at ride ud til Avantgarden

og lede den under Fægtningen.“ — Det vilde jeg naturligviis meget gjerne, nu havde han jo givet mig en Plads og en Virksomhed der. — Da jeg, i det jeg giver min Næstcommanderende Ordre til at tage Commandoen til min Tilbagekomst, siger til Dahl: „Seer De, jeg skulde dog derhen, nu har jeg Ordre.“ — Dahl svarte: „Det huer mig ikke, det er dog ikke Deres Plads i Dag.“ — Jeg lo og sagde: „Jeg har ingen Anelse om at skulle skydes i Dag, og det hører jo dog ogsaa til Fordommene, det hører vi jo saa ofte Fortællinger om, den havde Deres Ven i Africa jo ogsaa.“ —

Jeg rider afsted, tagende min Adjutant, nu afdøde Kammerherre Jørgen Castenskjold, en Trompeter og 2 Ordonnanser med. — For at komme hurtigt derhen reed jeg efter Lyden af Geværilden, tvers igjennem Egnen, og støder da paa en af de mod Syd gaende Veie med levende Hegn paa høie Gjærder, som ere sædvanlige i Slesvig, og da der er en Aabning i Buskene, sætter jeg over Veigrøften ind paa Veien, jeg reed min udmærkede engelske Hoppe „Emma“, som jeg havde kjøbt af Reventlow-Criminil paa Jægersborg. — Castenskjold m. v. følge efter. — Ligesom jeg kommer ind paa Veien, seer jeg mig ligeoverfor 18—20 fjendtlige Dragoner, i en Afstand af c: 30 Skridt. — Heldigviis havde de antaget mig i Spidsen for efterfølgende Tropper, thi istedetfor at kaste sig over os Par Mand, fyrede de kun Alle deres Carabiner af paa os; men uden at nogen Kugle traf, paa denne korte Afstand. — Under Bortridningen tabte en fjendtlig Dragon sin Carabin; jeg sendte en Ordonnants hen for at tage den op for at see til hvilket Regiment, de hørte.

Kort efter traf jeg Bataillonens forreste Compagnie, som var i Fægtning, ved Hoved-Adgangen til Fjendens Stilling. — Da jeg kommer til den, rider jeg op paa et Gjerde for om muligt at opdage saa meget af Fjendens Stilling, saa at et Angreb derefter kunde bestemmes. — Ved at betragte vore Folk seer jeg, at Adskillige dreier Hovedet afveien eller bukke sig lidt, naar Kuglerne pibe imellem dem. — Jeg siger da: „Her er nok kommen Recrutter til 12te lette Bataillon, siden jeg saae Eder sidst i Ilden, I gamle veed nok, at man ikke saaledes kan bøie sig for Kuglerne, der ere jer forbi, naar I høre dem pibe. Fjenden skyder jo altid for høit, jeg, som holder saa meget høiere, hører, hvor Kuglerne gaar over mit Hoved.“ — Neppe har jeg sagt dette, førend jeg føler min Hest gjøre et rask Skridt frem og stemme begge Forbenene i Jorden, imedens en stor Blodstraale staar langt ud af Brysthulen, den faldt derpaa sammen og døde strax. — Dette prægtige Dyr havde imellem Folkene Ord for at være skud-

sikker, fordi den aldrig før var rammet i den stærkeste Ild, saa at dens Fald gjorde en Slags Opsigt. —

Castenskjold spurgte: „Er det Varsel Nr. 2?“ — Jeg følte ikke noget Saadant. — Da jeg gik hen imod den nu fremrykkende Division, spurgte Dahl, da han saae mig tilfods: „Saaret?“ — „Nei, men „Emma“ skudt;“ min gode Staarup var strax ved Haanden med min smukke og lette Fuldblodshest „Sir Peter“, som jeg selv havde tillagt. — Nu fik vi Fjenden dreven tilbage til hen imod Haderslev, hvor der blev Plads for Cavalerie; jeg rider da atter op, denne Gang paa en Kjæmpehøi, for at orientere mig; men har ikke været der over et Minut, førend min Hest steiler, gaaer bag over og triller ned ad Høien, hoppende siden omkring paa 3 Been med, som man siger, det ene Bagbeen i Favn, det var rammet af en Spidskugle indvendig; men Hesten fik ikke anden Skade af Saaret i Fremtiden end en stor Aversion for Skud ud af Hegn og Skov. Jeg byttede den derfor bort med General Krogh, som kort efter forlod Armeen. — (Det var saaledes Hilsen Nr. 3, i mindre end $\frac{1}{2}$ Time; men derved blev det).

I Nærheden af Haderslev kom en som ivrig Patriot os bekendt Blikkenslager fra Byen, Vitus Harttmann, til mig og fortalte, at de to Skud, som havde dræbt min ene og saaret den anden af mine Heste, vare skudte af 2 bekendte Personer, og at man havde i Sinde at slaae dem ihjel, dersom man fik fat paa dem, da de havde forpligtet sig til at skyde mig, som de personligen kjendte. — Men da jeg erfarede, at de begge stode i Tjeneste i et fjendtligt Jægercorps, bestræbte jeg mig for at gjøre ham begribeligt, at det jo da var deres Pligt at bruge deres unægtelig godt skydende Riffel mod Fjenden, og især dersom de kunde skyde Forposternes Commandeur bort. — Han var kommen for at bede mig ikke være saa forskjellig klædt fra de andre Officerer, naar jeg commanderede Forposterne, da Fjenden havde for let ved at kjende mig. — Jeg var nemlig ofte den eneste Husar-Officer ved Forposterne. —

Netop som min Samtale med Vitus Harttmann fandt Sted, kom Irmingers Adjutant og meddelte mig, „at Irminger nu trak Tropperne, som stod i Fægtning i Haderslev, ud af Byen, og bad mig have Divisionen ved Haanden for at kaste mig over Fjenden, dersom han forfulgte nordlig for Byen“. —

I høi Grad forbauset over denne Tilbagegang, som jo paa ingen Maade kunde gaae an, overgav jeg Divisionen til min Næstcommanderende og skyndte mig ind i Haderslev for at bevæge Irminger til at opgive denne Beslutning og derimod med Kraft fortsætte Kampen

om Byen, jeg reed næsten heelt igjennem Byen uden at see en Soldat og møder endelig tæt ved Torvet foran Sønderbroe en Mand, som paa mit Spørgsmaal, om han havde seet Oberstlieutenant Irminger nylig, meddelte mig, at der kun vare tydske, da de danske Soldater for lidt siden vare trukne ud af Byen; jeg vender altsaa om, ridende gandske langsomt for ikke at gjøre opmærksom paa mig og mulig blive omringet, og naaede Udkanten af Byen (den nordlige), hvor jeg træffer Capitain Hummel af 12te Bataillon med sit Compagnie, beder ham paa mit Ansvar holde Udgangen af Byen besat, indtil han faar anden Ordre, og iler til Oberstlieutenant Irminger, som Capitainen viste mig, ved et Lystanlæg Nord for Byen. — Da jeg, i Henhold til Ryes Paadrag, gjorde mig Umage for at tage Alt med Ro, for at nedstemme Irmingers Bevægelse, og opfordrede til at gjøre en Ende paa Kampen, inden det blev mørkt, svarte Irminger: „Svar mig paa Ære, kjære Hegermann, dersom det var Dem, der her stod til Ansvar, vilde De da forsvare at fortsætte en Gade-Kamp, indtil det blev halv mørkt, i en By med en saa tvivlsom Befolkning som Haderslevs?“ Jeg svarte: „Under ingen Betingelse vilde jeg paatage mig Ansvaret for at udsætte at sætte mig i Besiddelse af Byen noget Minut, da her ingen Tid er at spille, og det ikke gaaer an at lade Fjenden beholde Byen, med Hensyn til Ryes Colonne; tillader Oberstlieutenanten mig at give Major C. Thrane, som staar Nord for Byen med sin Bataillon, Ordre til at storme Byen, saa skal den vist i meget kort Tid være i vor Magt?“ Med denne Tilladelse ilede jeg til Major Thrane, som jeg fandt i Færd med at holde en Tiltale til sin Bataillon, som han havde ladet gjøre omkring for at undgaae den snart nedgaaende Sol. — Jeg henvendte mig da til min gamle Cadetcammerat, et overordentligt dristigt Menneske, gav ham kortelig Situationen at kjende og raadede ham til uden videre at marchere med sin Colonne igjennem Byen lige ned mod Sønderbroe, som vist var det første Sted, han da vilde finde Modstand, da de i Byen spredte Kræfter vilde skynde sig til Broen for ikke ved dens Besættelse af os at blive afskaarne, efter hvad jeg havde seet, kunde der ikke være Meget i Byen; en stærk Reserve, som opholdt sig i et større Huus, havde vore Kanoner nylig jaget ud. —

Thrane svarte ved at commandere: „Bataillon omkring“ og derpaa sige: „Folk! jeg har saa ofte talt med Eder om Æren! for Øieblikket ligger den paa den anden Side af den Bro, som I kunne see der Syd for Byen, der skulle vi ned og hente den: „med Sectioner fra Høire marcher af! marche!“ og derpaa satte han sig i Spidsen,

gik uden at see til Høire eller Venstre midt igjennem Byen, indtil han ved Sønderbroen stødte paa en Deel Flygtende, der styrtede ind paa Broens Besætning og i Forbindelse med denne blev kastet tilbage af Bataillonon, der strax besatte hele den sydlige Udkant af Byen og Bredden af Aaen, hvorfra den beherskede Fjenden i en vis Afstand. — Capitain Hummel med sit Compagnie var gaaet frem med, da Forstærkningsbataillonon rykkede ned mod Byen, og havde nu besat den østligste Deel af Aaens høire Bredde, hvor en Escadron Hanseat-Dragerer, der i Hastværket havde taget en urigtig Vei, maatte forbi og løbe Spidsrod imellem Kuglerne af hans tætte Kjæde. — Det var lutter Slesvigere, der dannede denne Kjæde. —

Det Hele gik saa hurtigt, saa at Alt var endt, inden Mørket ret begyndte. — Den brave og elskværdige Irminger, hvis samvittighedsfulde Ansvarstanke havde holdt denne, under Kampen kjække, ærekjære Officeer tilbage, sagde, da han paa Torvet i Haderslev fik Øie paa mig, der var skilt fra ham ved Tropperne og en Masse Indbyggere, der vare løbne sammen under Renselsesfesten: „Kjære, bedste Hegermann, hav Tak! kunde jeg naae Dem, vilde jeg kaste mig om Deres Hals; dersom De ikke havde bragt mig til dette, havde jeg — jeg føler det! i Nat skudt mig en Kugle for Panden!“

Imedens jeg som Forpostcommandeur for Ryes Corps i Colding en Dag sad i mit Qvarteer med Irminger og nogle andre Cammerater, kom der et Bud til Irminger, som bragte ham til strax at gaae bort, bedende mig laane sig en Sabel, da han maaske strax fik en Tjenesteforretning hos Rye. — Noget betænkelig over hans Sindsbevægelse, beslutter jeg mig til at søge ham op, men maatte først skifte Støvler m. v., saa at det varede lidt, inden jeg kom bort. — Paa Gaden møder jeg da Capitain Møller, 12te Bataillons ældste Compagnichef, som netop var paa Veien til mig. — Han beder mig, der kjender Bataillonon saa godt og som holdt af den, om at komme den til Hjælp, denne Gang ikke imod Fjenden; men imod Følgerne af dens alt for ivrige og mistænksomme Commandeurs (Irmingers) vel meente Bestræbelser. Han fortæller mig da, at en velvillig Underofficeer har fortalt Irminger, at han havde hørt, at nogle gamle Soldater af Bataillonon, der vare misfornøiede over Sagernes løse Gang, sige: „De, der ere blevne dernede, kommer maaske bedre derfra end vi, saa at det maaske havde været lige saa fornuftigt at være bleven der.“ —

Ligesom Irminger erfarer dette, gaaer han op til General Rye, melder ham, at Bataillonon er upaalidelig, og bemærker, at det derfor ikke gaar an at bruge den ved Forposttjenesten, og vil udvirke, at

den bliver afløst og forlagt til N. Bjert. — Jeg gaar da strax op til General Rye for at erfare, hvad der er sket, og hører da, at der er udgivet en Befaling til Bataillonens Afmarch til Bjert, om Eftermiddagen Kl. 8, efter Dagsbefalingens Udgivelse for den paafølgende Dag. — Jeg oplyser Generalen om, at det Hele ikke er bygget paa Andet end paa Sladder om en privat Samtale imellem nogle Soldater, der i det forløbne Felttog havde viist sig som fuldstændig paalidelige, og havde Intet af Betydning ved sig, Bataillonnen havde ofte, netop ogsaa efter at Irminger for kort siden var bleven dens Commandeur, vist sin høie Grad af Paalidelighed, der netop var bleven støttet ved den ubetingede Tillid, der vistest den; men vilde dræbes ved en ængstelig Mistænksomhed. — Jeg bad, om der ikke maatte blive taget Hensyn dertil. — Rye svarede, at Ordren allerede var afgivet til Bataillonnen og vist bekjendtgjort for den; hvad skulde der da nu kunne gjøres? jeg bad, om Generalen vilde vise mig og denne brave Bataillon den sædvanlige Tillid, og gjorde det Forslag, at der i den nærmeste Tid, fra i Morgen af, daglig maatte blive omskiftet imellem alle i Colding staaende Afdelinger, saaledes at een ad Gangen havde Udhvilingsquarteer i Bjert, og at jeg maatte tale med 12te Bataillon og meddele Irminger Bestemmelsen. — Rye gav strax Ordre til den omtalte Omskiftnings Optagelse i Dagsbefalingen. — 12te Bataillon var netop paa Forpost, og jeg gik da ned til Hovedposten, som stod i Nærheden, og gav mig i Tale med Folkene. Det var tilfældigviis netop det Compagnie, som jeg Dagen forud havde haft med paa en lang Recognoscering, jeg spurgte derfor: „Naa Folk, hvorledes staaer det til med Eders Fødder, I ere vel endnu ømfodede efter den lange March i Gaar?“ først kom intet Svar, endelig sagde en gammel Soldat: „Vore Fødder skade ikke noget.“ — Hvad skader der da noget?“ — „Det tør vi ikke tale om, Hr. Major.“ — „Naar jeg spørger Eder, saa er det for at faae Svar, og saa have I Ret til at svare. — Siig Eders Mening reent ud, det er den, jeg vil vide, hvad er der i Veien?“ „Ja, naar vi maa det, Hr. Major, til Dem, som kjender os saa godt, og som aldrig tager i Betænkning at bruge os; det er haardt, naar vi ere blevne brugte, saaledes som vi ere det, og vel nok tør sige, at vi have gjort vor Pligt og svaret til den Tillid, der er viist os, saa at blive anseete for saa upaalidelige, at man ikke vil betro os den Forposttjeneste, som vi saa ofte have bestridt, betragte os næsten som Landsforrædere; det er dog sandt, Hr. Major?“ — „Ja vist var det haardt og Dine Ord sande, om saa var, men hvorledes falde I paa det?“ — „Det staaer i Befalingen, der blev givet for

kort siden, at Bataillon Kl. 8 skal afløses fra Forpost og forlægges bag Linien, ganske allene i N. Bjert.“ — „Nu er det nok Eder, der spiller den Mistænksomme, det behøver Folk med Eders gode Bevidsthed ikke. — Ere mine Husarer og Dragoner maaske Slesvigere, de skulle — Husarerne — i Morgen Aften løse Escadronen af i Bjert, og saa skal en anden Afdeling løse den af igjen o. s. v.“ — „Er det virkelig saaledes?“ „I ville høre det i Aften i Dagsbefalingen for i Morgen, at en Afdeling skifteviis skal ligge i Udhvilingskvarter i Bjert. — Da I ere dem, der ere brugt meest i de forløbne Dage, gjøres Begyndelsen med Eder. — Tro I ikke, vi kjende 12te Bataillon bedre? — Tænke Eders Cammerater i de andre Compagnier, ligesom I gjorde, saa lad dem faae Sandheden at vide.“ — Ansigterne opklaredes, om de saae lidt bag Culisen, veed jeg ikke, men Stemningen var forandret, vi stode paa vor Generals gode Mening. — Da jeg fortalte Irminger, hvad der var skeet, og udtalte mig om hans brave mig bekendte Bataillon, hos hvem Tilliden fremfor Alt maatte bevares, tog denne rettænkende Mand det op i den rette Mening, takkede mig paa Bataillonens Vegne og sagde forvist, at han skulde nok tale ligefrem med Folkene, naar de kom i Qvarter. —

Jeg var ikke vis paa, at hans bevægede Indre vilde finde Samklang hos Folkene, og bad ham vel betænke, hvad han i dette Øieblik vilde sige; det var meest i hele Behandlingen, disse Folk skulde see Tilliden.—

Næste Dag fik jeg et Besøg i Colding af Irminger, der med et af Fornøielse straalende Ansigt fortalte mig, at han i Morges, da Bataillon var traadt an, havde sagt til Den: „Folk, Pligtfølelsen maa lede os — o. s. v., men Følelserne have ogsaa deres Berettigelse, og kun naar de ere med, kan man ret gjøre sin Pligt. — Jeg er Holstener og har følt, hvad det vil sige at rive sig ud fra dem, man længe har hørt til og havt kjær; Jeg spørger Eder, som ere Slesvigere, og beder Eder sige Sandhed, er der Nogen iblandt Eder, der ønsker sig fritaget for at staa ligeoverfor Landsmænd, saa sig det frit, jeg skal sørge for, at I da blive anvendt i anden Tjeneste, i Fæstningerne o. s. v., og Ingen skal sige Eder et Ord eller tænke ilde derom.“ —

Bataillon iagttog dyb Taushed, og Ingen traadte frem; endelig springer en Soldat op paa Gjerdet, saa at han kunde sees af Alle; „maa jeg svare?“ „Ja!“ Han satte derpaa sin Hovedbedækning paa Spidsen af sin Bajonet, løftede Geværet høit og raabte: „Længe leve Hans Majestæt, vor allernaadigste Konge! Hurra!“ og da Bataillonens tordnende Hurraraab fulgte efter, steg Soldaten ned, gjorde

sin Honneur for Oberstlieutenanten og sagde: „Det er 12te Bataillons Folks Svar!“ —

Skjøndt dette maaske, seet fra een Side, kunde været en Tilbageviisning af Oberstlieutenantens Tanke, saa saae min brave Irminger kun Prøve paa Bataillonens Aand og var inderlig glad og beroliget. —

Kampen ved Colding 23de April.

Under Armeecorpssets Stilling imellem Veile og Colding var Ryes Hovedqvarter i Wiuf, min Divisions først paa Fønixborg hos Hr. Lorentsen, hvor vi nødde en meget behagelig Behandling i enhver Henseende, og senere paa en noget nærmere ved Wiuf liggende Gaard. —

Den 22de April om Natten kom der Ordre til mig, at jeg, for min Person, medtagende en Officeer, vilde møde snarest muligt hos General Rye i Wiuf, han ønskede at tale med mig. — Divisionen skulde faae nærmere Ordre directe. — Jeg reed strax, tagende min Broder og et Par Ordonnantser med. —

Nuværende General Steinmann, der var Statschef hos Generalen, modtog mig og meddeelte, at Generalen sov, men ønskede at vækkes, naar jeg kom, dog antog han, at vi kunde lade Generalen i Ro $\frac{1}{2}$ Timestid. — Jeg fik en foreløbig Meddelelse om Angrebsplanen, som jeg havde det imod, at Rye, som den Omgaaende, burde været stærkere, og at her manglede Brotrain til at slaae Bro med, hvor det passede os. — Steinmann meddelte, at der var søgt at raade Bod derpaa, ved at lade Planker m. v. komme fra Veile, Capitain Haxthausen af Artilleriet skulde besørge Broslagningen, om Stedet ønskede Rye at tale med mig, samt om March-Routerne. — Under Ventetiden foreslog jeg Steinmann, at vi skulde skrive til Læssøe i Odense, at hans Plads var i Kampen, og at vi paa Vaabenbrødres Vegne bad ham foranledige sin Afcommandering hertil. — Da jeg kom ud fra General Rye, sagde Steinmann: „Der er En derinde, som gjerne vil tale med Dem,“ jeg gik ind i Skolens Gjesteværelse, et Kammer, hvis Gulv var belagt med Steen; her læae Læssøe, der netop var kommen, havde udvirket sin Afcommandering til 12te Bataillon. —

Læssøe var udnævnt til Commandeur for 12te lette Bataillon, som foreløbig commanderedes af Johannes Harbou. — Læssøe vilde imidlertid ikke berøve Harbou Commandoen lige ved Begyndelsen

af en Kamp, fulgte derfor bare med, men kort efter Forceringen af Aaen blev Harbou saaret, og Læssøe overtog da Commandoen. —

Jeg kom da ind til General Rye, jeg paatog mig at vise Haxthausen, hvor Vadestedet ved Eistrup var, og at lede Cavaleriet over Nebel m. v. istedetfor, som det var bestemt, over Bramdrup Dam, paa hvilken det, dersom Fjenden havde mindste Nys, kunde indelukkes og dets Virken neutraliseres.

Jeg oplyste, at Aaen ved ovenomtalte Sted lod sig passere af Infanterie, dog med Forsigtighed, da Vadestedet var fyldt med Harver o. s. v. — Jeg afgik strax; vi rede strax frem til Bramdrup Dam for at recognoscere, jeg forblev da der og sendte min Broder, der leed af en nedrig Tandpine, der ikke forbedredes af Sult, vi havde ikke faaet Noget at spise om Aftenen, til en vigtig Krydsvei, som Cavaleriet maatte passere; for at han derfra kunde dirigere det først mødende Regiment ad en anden Vei, saa at det kom Nord fra til Harte Kirke, der var Rendez-vous, og da efter at have ladet en paalidelig Veiviser for de følgende Afdelinger forblive paa Stedet komme til mig igjen. —

Ved Dag gry kom vi til Harte og anviiste Haxthausen Stedet, som dog ikke strax kunde naaes, da det var besat af Fjenden. — Imidlertid var Steinmann og en Deel Tropper mødte, Cavalerie Brigaderne vare satte af bag Kirkepladsen; min Division skulde frem paa Høiderne imellem Krybily-Kirke og Eistrup for at være a' portée, naar Broovergangen blev mulig og hensigtssvarende, eller for at gaae imod Fjenden, dersom han forsøgte en Fremrykning nord for Aaen. Jeg erindrer, at det overraskede mig noget at høre, at Krybily ikke var afsøgt, men *formeentlig* besat af Fjenden. — 12te lette Bataillon, 1ste Jægercorps og Thrans Forstærkningsbataillon forcerede Aaen og kastede Fjenden saa meget tilbage, at Broslagningen kunde begynde. —

Fra min Stilling paa Bakken fik jeg et af de smukkeste Soldater-syn, man kan ønske sig. — Jeg havde set, at et fjendtligt Batterie nærmede sig Bankerne ved Aaen, hvor Arbeidet maatte opgives og vore Folk gaae imod Øst. —

I Anledning heraf sendte jeg Bud med en Officeer til Artilleri-Capitain Baggesen med Meddelelse om, hvor der var en Høide, hvorfra det fjendtlige Batterie, naar det kom frem, kunde beskydes med god Virkning. — Det varede nogen Tid, da Rye ikke var tilstede, inden der kom Svar, saa at Fjenden havde besat Bakkerne paa den anden Side og aabnet en Granatild paa min Division og 2 Esca-

droner under Major Brocks Commando, dog uden Virkning, endskjøndt mange Granater faldt i vor Nærhed, men adskjellige uden at springe. — Pludselig kommer et Halvbatterie i strygende Galop med Capitain Kauffmann i Spidsen, det jager op paa Bakken, i den fjendtlige Ild, men vender med 2den Linie og Alt, imod Fjenden, ned ad den udvendige, mod Fjenden vendende Side, paa $\frac{1}{2}$ Kanon-skuds Distance, protser af midt i Ilden og begynder en rolig, men rask Chargeren. —

Efterhaanden drev Ilden ogsaa Fjendens Infanterie bort fra den aabne Plads østen for Skoven og tilbage fra Udkanten af denne, hvorved 12te Bataillon, 4de Forstærkningsbataillon og 1ste Jægercorps fik Luft. — 12te Bataillon gik imod Øst, mod Seest, Jægerne og Bataillonon mod Vest og Sydvest, og satte sig i Besiddelse af en Deel af Skoven, hvorfra de dog efter nogen Tids Forløb igjen bleve drevne tilbage. — Fra det Sted, hvor vi holdt, kunde vi see, at et fjendtligt Infanterie-Detachment med 2 Kanoner nærmede sig Skoven fra Vest, øiensynlig uden at bemærkes af de ved Waendrupgaard staaende Afdelinger. — Jeg skyndte mig derfor at give Krieger Commandoen og ilede ned til Aaen ved Eistrup, hvor jeg dog maatte staae af og vade gennem Aaen, da der var kastet Harver i den, som Hesten ikke vilde kunne undgaae. — Jeg erindrer, at jeg var saa stiv efter Nattekulden og de mange Timers Holden i Kulden, saa at jeg maatte give min Kappe til en Soldat af Bataillonon, inden jeg med de vaade Klæder kunde arbejde mig op ad Skrænten paa Sydsiden af Aaen. — Jeg gjorde Steinmann, der ledede Tropperne paa Sydsiden, opmærksom paa den sig nærmende Styrke, som han meente var Oberstlieutenant Ernsts Commando; men Feiltagelsen viste sig snart, da Fjenden fra Udkanten af Skoven kastede Granater mod os; de vare imidlertid saa usikkert rettede, at de slet ingen Skade gjorde. Steinmann og jeg stode gandske uantastede foran Huset for at see, hvorledes et Flankeangreb i Fjendens høire Flanke udførtes. — Der passerede da noget ret snurrigt, der kunde være bleven benyttet, dersom vi strax havde indseet, hvad der passerede; men det gjorde Ingen af os. — Jeg havde paalagt Krieger at sende mig min Hest og 3 Ornonnantser, saa snart Broen ved Eistrup blev passabel. — Netop som Fjendens Kanoner havde gjort 3—4 Skud hver, kommer min Broder William med Ordonnantserne og min Haandhest over Broen og op ad Skrænten. — Kanonerne hørte da op at give Ild, og vi erfarede siden, at Fjenden ved at høre Hestetrampen paa Broen og seet William og hans Følge jage rask op paa Bakken, troede, at

det var vort Cavalerie, der nu, da Broen var i Stand, gik frem til Angreb. — Broen var imidlertid kun i en Fart gjort passabel for enkelte Ryttere, og vi antog ikke, at Artillerie posteret i Udkanten af en Skov og dækket af tilstrækkeligt Infanterie, vilde tabe Contansen ved Cavaleries Nærmelse over en, foran en stærk indhegnet Skov, liggende Plaine. — Dette var imidlertid Tilfældet; Fjendens Infanterie og Jægere havde samlet sig i en tæt uordnet Klump omkring Kanonerne, saa at disse ikke kunde komme til Skud og Infanteriet ikke røre sig eller benytte Skoven. — Med 2 Kanoner og Indslutning af Klumpen kunde det Hele været taget. — Det lykkedes os imidlertid at drive Fjenden ud af den Deel af Skoven, og da Broen nærmede sig sin Fuldendelse, søgte jeg min Division for i et indtræffende heldigt Moment at føre den over Aæn. — Hvor forbauset bleve vi ikke; ligesom vore Tropper havde faaet saaledes Fodfæste, baade mod Vest og Sydvest i Skoven og mod Øst i Seest, saa at Fjenden overalt trak sig skyndsomst tilbage, som om der var givet Ordre til „sauve qui peut“, — da at see vore Flanqueurer blive trukne ind og Bataillonerne gaae tilbage over Aæn og afbryde Broen! Der var kommen Ordre til General Rye strax at trække sig tilbage mod Chausseen og Alminde. — Dette var ingen let Sag, da Fjenden naturligviis strax vilde besætte Høiderne og overdænge det aabne Terrain, som Tropperne maatte passere, med Projectiler. — Heldigviis bragte Fjendens Uorden og det aldeles uventede i vor Tilbagegang med sig, at der vandtes nogen Tid for Bevægelsen; dog ikke mere, end at 2 Batterier, deraf 1 24 Punds Granat Batterie, beskød Bataillonerne paa Plainen imellem Eistrup og Harte; — men generedes af vore igjen optrædende Kanoner. — Der fulgte os et utroligt Held, saavel under den første som den sidste Kanonade, Divisionen var hele Tiden, uagtet den havde valgt sin Stilling saa fordelagtigt, som Omstændighederne tillode, i Terrainforholdene, udsat for Granatilden, paa en for den meget virksom Afstand. —

Mange Skud vare satte for høit, gik over vore Hoveder og sprang først langt bag os paa en stor Mark; her havde en enkelt Mand af Infanteriet, der stod paa Feltvagt, det Uheld, da han gik over Marken for at naae sit Hjem, som han havde faaet Tilladelse til paa et Øieblik at besøge, at blive truffen af en af de imod os rettede Granater, der strax dræbte ham, i en kort Afstand fra Hjemmet. —

En Deel Granater (24 Punds) faldt midt i Divisionen imellem Afdelingerne, de fleste uden at springe, og ingen af dem dræbte hverken nogen Mand eller nogen Hest. — Min Broder William

spurgte mig, under Kanonaden, om der var Tid til, og om han maatte skifte Hest, da den, som han reed, var meget udmattet fra Natten af. — Der var intet i Veien, og medens William er staaet af Hesten, og Sadlen bliver taget af for at lægges paa den anden Hest, breder William sin Regnkappe over Hesten, og lige i det Øieblik dette er sket, stryger en Kanonkugle saa tæt over Sadelstedet paa Hesten, saa at Kappen beskadigedes, og Hesten synker i Knæ, havde William været 5 Minutter længer i Sadlen, var han bleven skudt midt over. —

Da Bataillonerne vare komne ind paa Bramdrup Dam, fulgte Cavaleri-Brigaden og Artilleriet efter; jeg fik der Ordre af Brigade-General Flindt til at forblive ved Indgangen, lige Nord for den c: 5—600 Skridt fra dette Punkt liggende Bondeby Paarup, indtil 2 Escadroner under Major Broch, 2 under Major Marcher og 2 Kanoner med en Infanterie-Bedækning, som vare længere Vest paa, vare rykkede over Dammen, og da danne Ariergarden, indtil vi naaede Almindedalen, hvor jeg vilde blive afløst af 1ste Jægercorps (Wilsters) Jægere. —

Stillingen blev omsider lidt egen, da vi havde en dyb Grav bag os, Paaby, hvor Fjenden slog Bro og gik over med sit Infanterie, lige for os, og skulde passere Dammen, som, naar vi ikke snart kunde gaae over den, vilde være bestrøgen i en meget kort Afstand af Fjendens Infanterie, der da var dækket af Graven paa begge Sider, som vi ikke kunde passere. Havde Fjenden faaet Kanoner over med, kunde disse bestryge Dammen enfilerende. Endelig kom de omtalte Afdelinger, lige i det Øieblik da vi saae Fjendens Infanterie i Nordkanten af Paaby, kastende en Kjede bag Byhegnet imellem os. — De løsnede imidlertid ikke et Skud paa os, saa at vi kom i rette Tid til Alminde, hvor vi mødte de tappre Jægere, der havde besat Høiderne paa begge Sider af Veien, og gav dem vor Anerkjendelse af deres dristige Færd ved Eistrup at kjende i Forbimarchen ved et skingrende Hurra for Corpset. —

Dagen begyndte med Savn, forløb til et vist Tidspunkt med Held, skjøndt med betydelige Tab; Udførelsen af Ryes Opgave var netop i bedste Gang, da, som man sagde, paa Grund af en uheldig misforstaaet Melding, Ordren til Tilbagegang blev given, i det Øieblik, da en uforandret Fortsættelse af det beordrede Angreb, uden synderlig forøgede Offre, vilde have ført til Maalet. —

Ryes Corps var krænket og bedrøvet over denne Slutning; uden Betænkning havde dets Afdelinger gaaet kjækt og godt i Ilden og offret mange brave og dygtige Førere og Soldater; — men at offere

dem uden Resultat og uden Anerkjendelse var haardt og utilgiveligt, dersom det ikke havde været nødvendigt. — Den almindelige Mening var, at vi vilde høre General Bülow's Afgang og Ryes Forfremmelse.

Vi hørte imidlertid snart det Modsatte, Tak til Overcommandoen og den tappre Armee i det Hele; men Grunden til Angrebets Opgiven nævntes at være: Ryes mislykkede Angreb. —

Der var den Feil i Anlægget, at Ryes Corps burde have været forholdsviis stærkere, da det skulde udføre et vanskeligt Angreb, omgaae Fjenden og tage ham ved Hornene, og være forsynet med et tilstrækkeligt Brotrain. — Nu lykkedes hans Angreb alligevel over Forventning og blev benyttet, idet der nu ønskedes en Forstærkning til Fortsættelse af Overfløiningen, da alle Afdelinger vare opløste i Kampforhold. — Dette *misforstodes!!* uagtet Meldingen sendtes ved en Generalstabsofficer, som om Ryes Corps var opløst og ukampdygtigt, og *derfor?* gaves Retraite-Ordren. —

Det kummerlige var, at den forlangte Understøttelse sendtes midt under Tilbagegangen og kunde have givet den fornødne Styrke til Fortsættelse af Kampplanen, men var ledsaget af den bestemte Befaling til Tilbagegangen. — Det viste sig, at Efterkommelsen af denne Befaling var gjort nødvendig, i det, ubegribeligt nok, Colding var bleven forladt af de Tropper, der havde taget Byen, inden Ryes Corps var trukken ind paa Chauseen. — Havde Fjenden strax benyttet sig heraf, kunde han have indesluttet Ryes Corps paa Dammen, saaledes at det vilde have været fuldstændig indesluttet og enten bleven nedskudt eller tagen til Fange. — Jeg erfarede dette derved, at Ritmester Krieger, hvis Familie var i Colding, fik Tilladelse til at ride et Øieblik derned for at give en Bestemmelse angaaende dens Forholdende. — Ingen kunde dog tænke sig Muligheden af en saa utrolig Ubetænksomhed, som den, ligefrem at give Anledning til Ryes Indespærring. — Krieger rider afsted i største Fart, men kommer ikke mere end nogle hundrede Alen bort, førend han bliver modtagen med Carabin-Skud og opdager, at Fjendens Avantgarde er i Færd med at rykke nordlig ud af Colding. —

Havde Rye nu, indseende at hans Melding var misforstaaet, bestemt sig til at indsende en ny og midlertidig fortsat Angrebet, da vilde Fjenden være bleven i Stand til, efter sin Gjennemgang af Colding, at tage Rye fra begge Sider og afskjære hans Tilbagegang over Aaen, imedens Fjendens Hovedstyrke tilbageviste hans Fremtrængen. —

Da Corpset nærmede sig Wiuf, hvor Rye havde bestemt sit Ho-

vedqvarteer, henvendte Stabschefen og nogle Officerer endnu af Staben, sig til mig, yttrende, at de frygtede for, at Rye, der havde været meget opbragt efter Contraordren, skulde, ledet af sin Heftighed, fremkalde et nyt Angrebsforsøg, der nu aldeles ikke havde samme Udsigt som i Morges; de vilde gjerne, at der blev talt med Rye om denne Sag; men da han var pirrelig stemt, frygtede de for, at han enten skulde blive endnu mere bestemt paa en maaske overilet Handling, eller paa en for Tjenesten skadelig Maade ilde stemt mod sin Stab. —

Da de vidste, at Rye havde megen Godhed for mig og Tillid til mig, og han snarere taalte en Samtale om Forholdene af mig, end uopfordret af sin Stab, og Følgen heller ikke var saa skadelig for Tjenesten, om han, for en kort Tid, blev lidt uens med mig som med sin nærmeste Omgivelse, saa spurgte de, om jeg ikke fandt Sagen saa vigtig, at jeg vilde indlede en Samtale med Rye og støtte ham imod sin egen Heftigheds mulige Resultat og til Bedste for Sagen. —

Jeg fortalte dem, at jeg netop var paa Veien til Generalen for at tale med ham om Forholdene; naar vi havde seet hvilket Indtryk, Dagens Begivenhed havde havt paa saa mange af Officeererne, var det jo rimeligt, at den havde berørt ham endnu mere; paa hvilken Maade? ja det var netop det, som jeg vilde søge at erfare, og derefter bestemme min egen Udtalelse. —

Jeg fandt Rye ved Skrivebordet, han lagde Pennen med det Spørgsmaal, om jeg havde noget at tale med ham om strax? Jeg svarte, jeg havde kun tilladt mig at søge ham for med hans Tilladelse at berøre Udfaldet af det Foretagende, hvorom han om Morgenens havde gjort mig den Ære at tale med mig; jeg haabede, at en saadan Begivenhed ikke skulde gjentages paa saadan Maade. — Rye svarte: „Til visse nei! den burde heller ikke have fundet Sted i Dag.“ — Jeg bad ham fortsætte sit Brev, og om jeg maatte blive lidt hos ham. — Brevet var strax endt, og han rakte mig det, inden han skrev sit Navn under, og sagde: „Vær saa god at læse.“ — Da jeg havde læst Brevet, sagde Rye: „Naa, hvad siger De saa til mig om dette Brev?“ Jeg svarede: „Amen!“ Brevet var til Overcommandoen og indeholdt Beklagelse over Dagens Afslutning, nogle Bemærkninger om Kampens Gang og dens Følger; om den forandrede Stilling, hvori vore Sager ved disse vare satte, og en Udtalelse om Nødvendigheden af strax at tage en Stilling, i hvilken man med kort Varsel kunde modtage Kamp, hvad enten Armecorpsset blev samlet, eller hans Corps blev allene i Jylland. — Da det sidste blev Tilfældet, tog Rye

Stillingen ved Veile, den første hvori han med noget Resultat kunde modtage en Kamp med en overlegen Fjende; imedens hans Stilling der tillige var truende i den Fjendes Flanke, som vilde angribe Fredericia. —

Dagssnakken, som fik et mere directe Ekko til Rye, meente, at han ikke havde behøvet at gaae saa langt?! men *han* meente, at det var det eneste Sted, hvor han kunde staae, og blev der. —

Der paa Stedet var han Høistcommanderende. —

Faa Dage efter fik jeg Ordre fra Overcommandoen til at begive mig ufortøvet med min Division til General Bülow's Corps, General Schleppegrell's Brigade, for at afløse den ved en Fægtning svækkede Gardehusar-Division.

Den 7de Maj fandt Kampen foran Elbo Dalen Sted. — *Gudsø Affairen.* —

Min Division hørte til General Schleppegrell's Corps, som gik frem over Havreballegaard. — I Ordren til Affairen stod, at naar vi vare trængte tilbage til Elbodalen, skulde jeg afgaae fra Brigaden og søge at naae General Ryes Brigade, inden denne trak sig ind i Veile. — I Stillingen ved Havreballe kom frivillig Lieutenant de la Laing af Gardehusar-Divisionen, ansat hos mig, tilbage fra en Sendelse til General Rye, fra Blaakjærs-Skov, med den Melding, at Rye nu maatte opgive den. Han havde redet meget stærkt, forfulgt et langt Stykke af fjendtlige Ryttere, som dog ikke have kunnet følge hans hurtige engelske Hest, og var noget forpustet. — Generet af Sproget og sin engelske Udtale blev Meldingen noget tollrende, saa at General Schleppegrell antog ham betagen af Angst over det udstaaede og raadede ham paa en noget haard Maade til at see at vinde lidt Fatning, inden han fremførte sin Melding. — Da saa Generalen erfarede, at det var den for sin Dristighed bekjendte Englænder de la Laing, og kun Sproget og Forpustethed generede ham, kom denne hæderlige gamle Herre hen til ham, modtog Meldingen, takkede ham forbindtlig, bad ham drikke et Glas Portviin med sig og gav paa alle Maader sin Fortrydelse til kjende, saa at han rørte de la Laing's bløde Hjerte næsten til Taarer. —

Nu bleve vi jo efterhaanden drevne tilbage, og da jeg saa min ene deltagende Husar-Escadron von Dahl komme frem ved den sidste Vei, der fra Elbodalen førte mod Veile, meldte jeg mig efter Ordren hos Schleppegrell, til Afgang til Ryes Brigade. —

Men Generalen vilde paa ingen Maade tillade mig at gaae, yttrende, at Forholdene jo nu vare saaledes, at Fjenden var imellem ham

og Rye, at vi havde for lidt Cavalerie og for faae Cavaleriførere til uden Hensigt at offre mig og min brave Division. — Det nyttede ikke, at jeg yttrede, at jeg kjendte godt Terrainet og endnu nok skulde bane mig Vei til Rye, senere maaske ikke. — Jeg *skulde blive*, han vilde strax sende Melding derom til Bülow. —

Efterhaanden vare vi med den øvrige Linie vegen tilbage, saa at vi stode ved Torp, da Afsendingen kom tilbage fra General Bülow med den Ordre, at jeg skulde efter den oprindelige Ordre afgaae til Rye. — Nu vare Forholdene aldeles forandrede, Overgangen ved Havreballegaard var stærkt besat af Fjenden, Bredstrup var det eneste Overgangssted gennem Elbo-Dalen, der *muligviis* endnu var ubesat, men efter at have passeret Bredsted Bro skulde man endnu igjennem en Skov, som muligviis var besat. — Imidlertid, en Ordre var en Ordre, og vi droge da freidigen afsted, her gjaldt intet andet Middel til Opnaaelsen af Maalet end Hurtighed. Husar-Escadronen von Dahl havde Teten, og det gik, med kun et Par Underofficerer *lidt* forud som Observation, i Galop over Broen og gennem Skoven. — Efter min Afmarch fra General Schleppegrell var Stabschefen Oberst Flensborg kommen til, og min Broder, der som Adjutant var bleven hos Generalen, yttrede, at det ikke var sandsynligt, at Divisionen nu naaede i rette Tid til sin Bestemmelse. — Flensborg svarte: „Lad De Deres Hr. Broder om det, han har Erfaring i Sligt og vil nok vide at komme godt fra det“. — Da imidlertid Schleppegrell ogsaa yttrede sin Mening, blev en Ordonnants i al Fart jaget afsted efter mig og traf mig norden for Skoven med den Ordre, at det var aldeles ligegyldigt fra Commandeurens Side, om jeg kom til Veile eller Fredericia, naar jeg ikke var vis paa at kunne naae Vejle i Tide, *skulde* jeg komme tilbage. — Dette var nu en egen Sag, men da der i det samme kom en Ordonnants fra General Rye, der meldte, at han havde Ordre til at afvise min Bagage, da den ikke vilde kunne naae Veile førend Fjenden (det var nemlig antaget, at jeg gik den vestligere, Bagagen derimod østligere) saa bestemte jeg mig til i alt Fald at forsøge Overgangen ved Bredstrup igjen, som den nærmeste. — Da det nu end mere dreiede sig om Minutter for at komme førend Fjenden, gik det atter i en rask Jagtgalop igjennem Skoven. — Dette viste sig rigtigt, thi Fjenden var allerede i Skoven og naaede Udkanten og Broen, ikke 2 Minutter efter at vi havde passeret den, med et Jægercorps og Artilleri; — ligesom der omtrent 10 Minutter efter rykkede et Dragon-Regiment over Broen, men nu vare vi vor Brigade saa nær, at vi trøstig kunde gjøre Front mod dem. — Nu forefaldt

ikke noget Videre; ved Heisekro havde Dr. Rørbye havt en Ambulance, hvor han havde forbunden og amputeret en Mængde Saa-rede; nu maatte den evacueres. — Her blev min gamle Classekammerat Silberloh haaret mig forbi paa en Ambulance-Baare; han raabte med straalende Øine til mig: „Naa! det var da deiligt! giv mig en Cigar, jeg trænger saa meget til den“. — Desværre havde jeg ingen, da jeg selv ikke ryger Tobak. — Jeg spurgte til hans Befindende, han gav mig ved et Tegn at forstaae, at det var forbi med ham, men sagde med et venligt og selv muntert Smil: „Farvel min kjære gamle Ven!“ — han døde faa Timer efter. —

I Fredericia var jeg indquarteret i et Huus, hvor der ogsaa boede 3 Ingenieurofficeerer; som bekjendt var Oberst Lunding, Commandant i Fæstningen, Ingenieurofficeer, og saaledes nøie kjendt af disse Herrer. —

Da Fjenden efterhaanden indesluttede Fæstningen mere og mere, var det Commandanten om at gjøre at vide Besked om, hvorvidt Fjenden hermed var kommen, og saaledes sendte han mig en Dag Ordre til en Recognoscering med den i Fæstningen tilbageblevne Escadron. Det var nemlig Tilfældet, at det øvrige Cavalerie paa min Division nær, og det undværlige Infanterie og Artillerie var forlagt til Fyen. —

Da vi havde spiiet, siger jeg til Ingenieurofficeererne, som vare med ved Bordet, jeg maa strax hen til Obersten for at faae en Ordre, som han har givet, forandret. — Jeg bemærkede, at de smilte paa en egen Maade, og da jeg vilde vide hvorfor, svarte En: „Fordi vi antage, at Hr. Majoren gaaer forgjæves, thi man kan vist lige saa let faae Rundetaarn til at staae paa Hovedet, som Obersten til at forandre en Bestemmelse.“ — Jeg meente, at jeg var pligtig til at forsøge det, og dette Forsøg fik megen Indflydelse paa min fremtidige Stilling. —

Jeg tillod mig da at gjøre Obersten opmærksom paa, at den Recognoscering, som han befalede udført, ikke kunde effectueres paa den angivne Maade. — Herover blev Obersten da strax i høi Maade opbragt og sagde, paa en meget ubehagelig Maade, at saaledes var det altid med Cavaleriet, naar det skulde bruges til noget, saa var der altid noget iveien, enten Hestene fatiguerede o. s. v., det kom af, at dets Commanderende ikke forstode at skaane Vaabenet i rette Tid og holde det parat i rette Tid, o. s. v. —

Paa Grund af det ubeføiede Indhold og den ikke aldeles passende Maade at udtrykke sig paa, inden Obersten havde hørt mine Grunde, indskrænkede jeg mig til gandske kort og bestemt at sige: „Deri

tager Hr. Obersten aldeles Feil, de Vanskeligheder som Hr. Obersten der omtalte kommer slet ikke deraf.“ —

„Maa jeg da anmode Dem om at sige, hvori det bestaar?“ — „Naar Hr. Obersten *befaler* det, jo, det bestaar i, at de høiere Officerer, under hvem Cavaleriet kommer til at sortere, ikke kjender Vaabenet og dets Specialiteter nøie nok, eller ikke tager Hensyn dertil.“ — „Hvor har dette været Tilfældet?“ — „F. Ex. under General Bülow, dette har jeg Tilladelse til at sige, thi Generalen har selv indrømmet det og rettet sig efter det ham meddeelte for Fremtiden.“ — „Og hvor mere?“ — „F. Ex. i det her omtalte Tilfælde har Hr. Obersten lagt den samme Ukjendskab til Vaabenets Brug for Dagen; jeg anseer mig, ikke allene i Vaabenets, men i Tjenestens Tarv, som ligeoverfor min høiagtede Oberst forpligtet til at sige dette.“ —

Den ellers saa heftige og opfarende Mand gjorde sig øiensynlig Umage for at holde sig lige saa rolig, som jeg forblev, selv under denne directe Yttring, og fortsatte:

„Saa vil Hr. Majoren maaske være saa god at give mig en Fremstilling af Maaden, hvorpaa Cavaleriet bør bruges?“ —

Jeg takkede for denne Adgang og holdt ham et concentreret Foredrag over den Omhyggelighed paa den ene Side og den berettigede store Fordring, som man paa den anden Side ubetinget kunde anvende paa og stille til et kraftigt Cavalerie. — Jeg vil indrømme, at jeg maaske accentuerede et og andet Ord, som jeg vilde fremhæve, noget skarpt. — Da Obersten tav, spurgte jeg: „Har jeg maaske ikke talt tydeligt, Hr. Oberst, saa skal jeg bestræbe mig for at rette det?“ —

Obersten svarte: „Jo *meget* tydeligt, men et er at forstaae, et andet at være eenig. — Det Første har jeg fuldkomment og har nøie indprentet mig Alt, det Andet er jeg endnu ikke paa det Rene med; men jeg lover at overtænke Sagen nøiere og skal da lade høre fra mig, blive vi da eenige, ja saa gaaer jo Sagen af sig selv, blive vi det ikke, saa maa jeg gjøre min Commando-Ret gjældende. — Recognosceringen er saaledes herved contramanderet.“ — Jeg anbefalede mig, Stemningen var passende til Situationen, i en mandig, men høflig Form. —

Mine Ingenieur-Capitainer bleve yderst forbausede med Resultatet; men jeg bemærkede, at Enden var ikke endnu. —

En lille Time efter kommer Oberst Lunding og gjør mig en Visit undskyldende, at jeg allerede havde været paa tredie Dag i Fæstningen, inden han havde erkyndiget sig, om jeg var tilfreds i mit Qvarter, eller om der var Noget, han kunde være mig nyttig med. Alt

saa naturligt, saa at jeg ikke tvivlede paa hans gode Stemning; om Ingenieurerne, som han bad blive og ikke genere sig for ham, vare af samme Mening, betvivler jeg. — Efter at vi havde talt nogle Øieblikke, sagde Obersten: „Tillader De, at jeg ved denne private Leilighed taler lidt om Tjenesten.“ — Jeg svarte: „Jeg takker, og jeg er altid i Tjenesteforhold ligeoverfor Fæstningens Commandant og Troppernes Chef.“ — Han sagde da: „Jeg har nøie overtænkt Alt, hvad De, kjære Major, var saa god og forstandig at sige mig, jeg er allerede paa det Rene med, at en erfaren Cavalerie-Officer og Forpostcommandeur har Ret til at tale bestemtere om en Tjenestegren, som han maa forstaae bedre end jeg, som deri ingen Erfaring har, og at jeg derfor bør tage behørig Hensyn til hans Mening; men jeg er desuden ogsaa paa det Rene med Rigtigheden af det, De anførte, baade om de Feil, vi Andre, af Mangel paa Specialkjendskab begik, og om Muligheden af det De anførte og af det Berettigede af de Fordringer, De betingelsesvis stillede til Cavaleries Tjenesteydelse. — Jeg har derfor et Forslag at stille til min kjære Major: Alt hvad der foretages uden for den egentlige Fæstning, beder jeg Hr. Majoren commandere, jeg skal da meddele Dem, hvad det er, jeg ønsker opnaaet; men Maaden at udføre det paa, og Midlerne som dertil behøves — indenfor det jeg har at byde over, dem bestemmer De selv, uafhængig af mig.“ — Jeg takkede ham med sand Respect og Varme for den Tillid, han saaledes viste mig, og lovede at gjøre mit bedste for at efterkomme hans Befaling. — Han svarte: „Jeg er ei betænkelig ved at vise en Mand, der har en fast Mening og en fast Character, Tillid.“

Fra denne Dag af brugte Lunding mig ved enhver given Leilighed, og da min Division var beordret til Fyen efter Fæstningens fuldstændige Indslutning, fik han udvirket, at jeg og den ene Escadron holdtes tilbage, og da omsider den skulde bort, foreslog han mig at blive fri for min Person i Fæstningen og opgive Divisionen, men fandt dog omsider, at det var urimeligt. — En Tidlang fik jeg Adgang til endnu at blive med Escadronen. — Det var Lundings Mening, at denne Escadron skulde bevares, indtil det Øieblik, efter at en Storm paa Fæstningen muligen var lykkedes for Fjenden, da i det sidste Øieblik af vore Troppers Udskibning, at holde Fjenden i Uorden, for at dække Udskibningen; jeg havde Fuldmagt til, tilsidst, dersom vore Heste ikke kunde indskibes, at lade hver Mand dræbe sin Hest og gaae i Fartøjerne med Infanteriet. —

Endelig blev jeg beordret til Fyen og kom i Qvarteer paa Ore-

gaard, der hører til Grevskabet Gyldensteen; hvor vi havde det meget godt og nød megen Artighed. — Min Samvirken den Gang og senere med Lunding er bleven mig uforglemmelig. —

En Dag ved Frokosten ser jeg en Schacal, som vi kaldte de med røde Zapkaer og røde Kapper forsynede Ordonnantser fra Hovedcorpset, komme i en Fart ind paa Gaarden. — Det var Ordre til Divisionens Overskibning fra Baaring Vig til Fredericia Dagen før Slaget. —

Ifølge den modtagne Ordre samledes Divisionen hurtigt og marcherede til Baaring Vig. —

I utrolig kort Tid efter hørte vi, at Skibene formeentlig nærmede sig, da Fjendens Kystbatterier Slag i Slag lod høre fra sig, der hvor de fra Lille Belt kommende Skibe maatte passere deres Skudlinier. — Pludselig kom det, efter den Tids Fordringer, meget hurtigseilende Dampskib Hamlet, med 3 til Transport indrettede Kanonfartøier paa Slæb, frem ved Vigens nordvestlige Indseiling. — Nu gik det rask, 4 Gange maatte Hamlet gaae frem og tilbage, altid beskydt, men uden at lide nogen Skade. — Fartøierne vare godt indrettede til at skjule for Fjenden, at det var Cavalerie, der kom til Fæstningen, hvilket vilde have peget paa Udfald. — Hestene stode i Bunden af Baadene, og Mandskabet paa nogle Forhøininger langs Siderne af Baaden, samt for og agter, saa at Hestene ikke kunne sees. —

Da Divisionen hen mod Aften var kommen over, modtog jeg i Fredericia Ordre fra General Bülow i Veilby til strax at møde hos ham og maatte altsaa ombord igjen. — Generalen meddeelte mig, at Ryes Afdelinger, der vare komne med Dampskib fra Nørre-Jylland, formeente ved Forbiseilingen af Egnen imellem Aarhus og Veile Fjord at have iagttaget Troppemasser, der marcherede imod Syd. — Var dette rigtigt, og det saaledes var klart, at Rigstroppeerne i Aarhussegnen forenede sig med den Fæstningen beleirende Hæstyrke, saa kunde der ikke være Tale om det paatænkte Udfald fra Fæstningen. — Da Generalen ikke vidste nogen Anden, der havde saadanne Forbindelser med Jylland, saa anmodede han mig om, hvis jeg var i Stand dertil og vilde paatage mig det, at begive mig til Bogense og søge at skaffe Vished i omtalte Retning. —

Jeg fik en Vogn med et Par dygtige Heste, der vare vante til at løbe, og havde atter Held med mig; thi paa Broen ved Havnen i Bogense fandt jeg Grev Bernstorffs Skipper i Grevens lette Seilbaad. —

Denne Mand, der var meget paalidelig, havde jeg ofte brugt, og da han forklarede mig, at Vinden var god Sidevind frem og tilbage,

sendte jeg ham til Barritskov, hvor jeg havde en paalidelig Forbindelse. — Han kom i forholdsviis kort Tid tilbage med den Efterretning, at vedkommende Person for mindre end en Time siden var kommen fra Aarhus, hvor alting i Fjendens Qvarterer var i fuldstændig daglig Ro, og ingen Tale om Opbrud; ikke heller havde han paa Veien herved seet en eneste fjendtlig Afdeling paa Benene. — Der kunde altsaa ikke være tale om en betydende Undsætning i de første 36 Timer. —

Jeg kom betids til Generalen, der var meget tilfreds, Angrebsordren udstededes efter den forud givne Ordre, og jeg skyndte mig til Fredericia i en lille Baad, og kom omtrent 3 Timer før Udfaldet. —

Divisionens Stab var anviist Qvarteer i et forhenværende Op-synsmands-Huus, ved den store aabne Plads, hvorpaa Cavaleriet (Gardehusardivisionen og min Division) og en Deel Feltartillerie bivouaquerede. — Da Fjenden fra en Høide nordvest for Mølle-Bastionen havde Indsigt i Fæstningen, maatte intet usædvanligt Lys, eller Noget, der kunde røbe det Forestaaende, kunne bemærkes. — Vi levede altsaa saa stille som muligt og i Mørke. — Paa mit Spørgsmaal til en som Vert agerende Madam, om hvor min Plads var, sagde hun: „Hr. Majorens Seng staar derinde.“ — Seng! under saadanne Forhold, det var en usædvanlig Luxus. — Jeg ravede da derind, fandt en stor Himmelseng med faa Sengeklæder, og kastede mig naturligviis som jeg var, paa den. — Kort efter, ligesom jeg er falden i Søvn, vækkes jeg af en Latter og hører en som jeg syntes mig bekjendt Stemme sige: „Det er meget deiligt, der ligger jo En i min Seng.“ — Nu kjendte jeg strax Major Krabbes Stemme og bad undskylde, da *han* formodentlig var den Major, som Sengen var bestemt for. — Krabbe sagde: „Nei, er det Dem kjære Major, saa bliv der, De kan nok trænge til Hvile, men jeg vilde kun gjerne have min Kappe, som skal findes et Sted i dette underjordiske Mørke, jeg troer paa en af Opstanderne.“ — Jeg vilde naturligviis ikke tage min gode ældre Majors Seng, men gik ind til min Adjutant og nogle af Officererne, der laae paa en Mængde Halm, der var bredt over hele Gulvet. — I min store tætte Rytterkappe laa jeg her meget godt, kun generet af en uhørt Art Snorken, der lød omtrent som en Jernbanepibe. —

Kl. 1 samledes Tropperne til Afmarche, Stemningen var, om jeg saa maa sige ophøiet, næsten ingen havde Tro paa et seirrigt Resultat af Angrebet; men man ansaae det som en Kamp paa Kniven til Fædrelandets og Fanens Ære; med Tillid til Førerne, tvivlede Ingen

paa, at vi bleve ført til Hæder, om dette saa tillige blev til Døden. —

Cavaleriet stod i dyb Stilhed, jeg tror, Hestene havde modtaget Indtrykket af noget Ualmindeligt, thi ogsaa de stode usædvanlig rolige; jeg hørte da en Rytter, der søgte at komme frem imellem os, spørge sagte efter Commandeuren for 2den Division Major Hegermann-Lindenchrone, og da jeg gav mig tilkjende, anmodede han mig om at komme et Øieblik hen til General de Meza, Chefen for Avantgarden. — Jeg fik en glædelig Følelse af, rimeligviis at skulde have en af mine sædvanlige Stillinger ved Avantgarden. —

Kommen derhen spørger jeg, hvad Generalen har at befale. „Intet at befale, da jeg ikke har den Fornøielse at have min kjære Major under min Commando i Dag, jeg vilde kun udøse mit Hjerte og sige Dem, at jeg er vis paa, at De med Deres i Antal svage, men udmærkede Ryttere i Dag vil gjøre Merveiller.“ — Jeg svarte: „Det tør jeg ikke love, men vil man give os Anledning til at bruges, saa haaber jeg, vi skulle gjøre vor Pligt, og en stor Ære skal det være mig, om jeg maatte vinde Deres Tilfredshed Hr. General.“ — Jeg maatte da søge min Plads, thi Afmarchens Time var forhaanden. —

I en, ikke ubetydelig, Retning havde vi *ikke* Grund til at være tilfreds med vore Generaler; vi havde ingen Meddelelse om Situationen eller om Planen og Fægtningens Gang. — Jeg f. Ex. havde slet ikke modtaget nogen anden Ordre, end at de to Divisioner stode under Oberst A. Juels Commando, og at jeg ved Udmarchen skulde følge efter Cavalerie-Batteriet Wegener. —

Commandanten, Oberst Lunding, havde ladet Fjendens Stilling og Batterier nøie iagttagte, ladet fortrinlige Kort over disse forfærdige, underrettet de commanderende Generaler derom, og indbudet dem til at komme over til Fæstningen Dagen forud, medens det var lyst, hvor de paa Volden vilde finde de Ingenieur-Officerer, som havde udført Tegningerne, for fra Volden at paavise hver enkelt Skandse m. v. og paavise Adgangen. — General Schleppegrell var den Eneste, som mødte, de Andre mødte først kort før Udfaldet, da det jo var mørkt. — Der er saaledes neppe nogen Tvivl om, at Cavaleriet, ved i Tide at sendes den Vei frem som Avantgarden paa Slagdagen gik, vilde kunne have trængt bag fra ind i de aabne Skandser, og maaske tillige trængt ind med Tropperne i en og anden af de lukkede og saaledes lettet Stormen ved at fremkalde Uorden hos Fjenden, dersom Localiteterne havde været bedre kjendte.

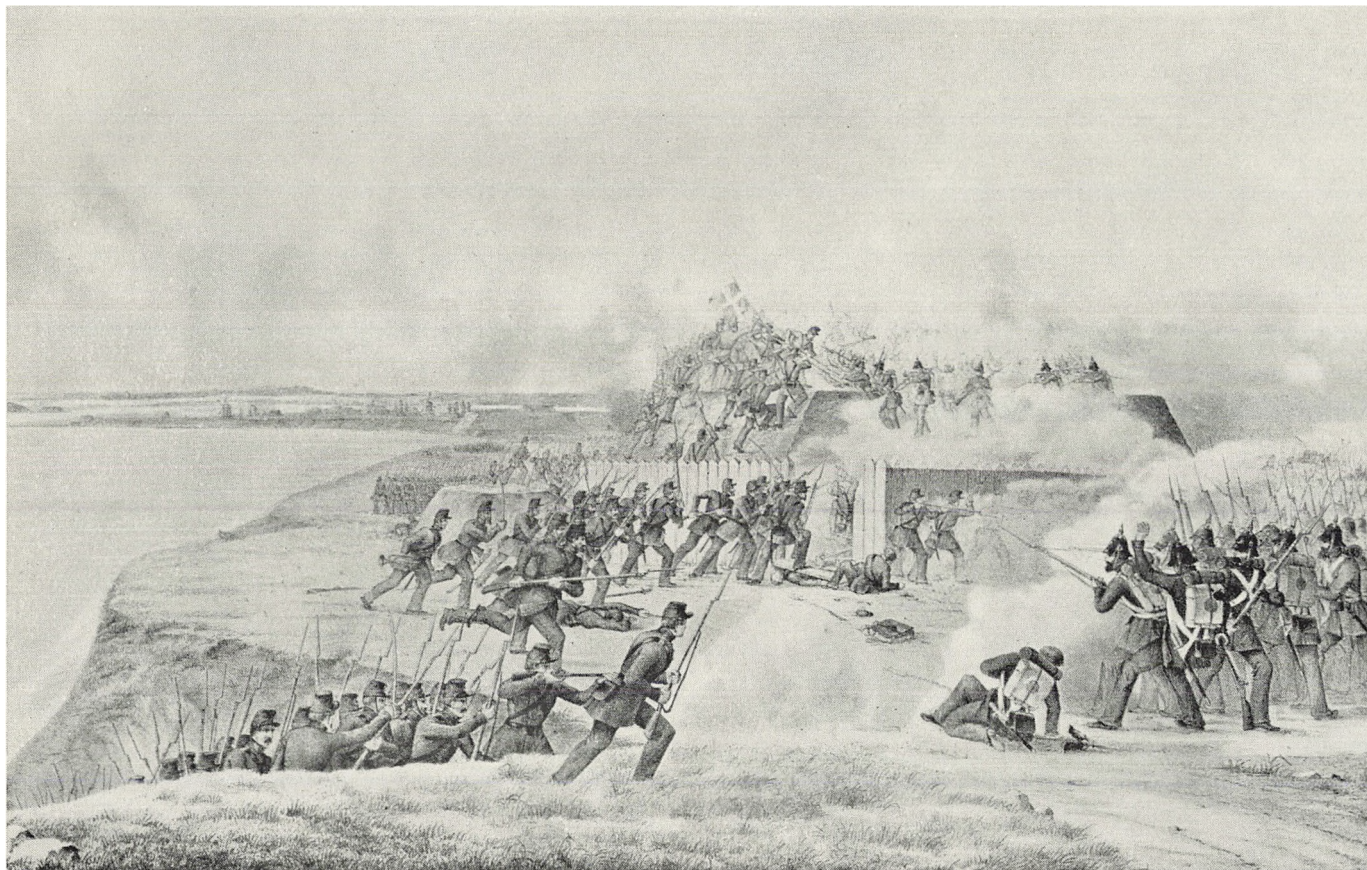
Vi rykkede ud tæt sluttede paa hinanden for saa hurtigt som

Olaf Rye (1791—1849) deltog som Bataljonskommandør i Slagene ved Bau og Slesvig. Under Slaget ved Fredericia 9/7 1849 ledede han Angrebet paa Trelleskansen, hvor han faldt.

Frederik Læssøe (1811—1850). Blev ved Krigsudbrudet 1848 som Kaptajn Stabschef ved den danske Armé. I Slaget ved Isted 25. Juli 1850 førte L. som Oberst Avantgarden og faldt ved Gryde Skov.

Scene fra Slaget ved Fredericia 6. Juli 1849.

muligt at naae den aabne Mark, hvor vi kunne udvikle os. — Geværilden var begyndt, Fjenden stod saa nær, at Blænkernes Ild naaede ind til os. —

Da jeg var redet lidt frem for at see, hvor vi kunne komme frem, naar Broen var passeret, reed jeg med Flere fast paa Broen, ved siden af en af Wegeners Kanoner; i det Øieblik begyndte Fjenden fra Vest med Kasteskyts; i Halvmørket saaes et Projectil i Bue nærme sig, den gamle Artilleri-Corporal, der holdt lige ved min Side, sagde: „Dersom den der ikke gaar for langt eller for kort, og det bliver ikke meget, saa har den Ærinde til os Hr. Major“. — Han havde Ret, den gik, heldigviis, lidt for langt, lige forbi vore Hoveder og ned i Fæstningsgraven, hvor den var saa god rolig at blive. — Snart fik vi Luft og rykkede frem; kommen vel ud fra Fæstningen modtager jeg ved Oberst Juels Adjutant, min Ven, nuværende Oberst og Chef for 2det Dragon-Regiment von Trepka, den Ordre: „Divisionen Hegermann-Lindenchrone melder sig ved Avantgarden til General de Meza's Disposition“.

Vi holdt lige for en snorlige mod Nord førende Vei, var det den til Trelle? eller den vestligere? det kunde jeg ingen Besked faae paa, man meente, at Generalen var lige forud. — Jeg travede da til, efter nogen Tids Forløb raabte Oberst Phillip Ræder til mig: „For Guds Skyld! ud af den Vei, De rider lige imod et stort lukket Batterie.“ — Han havde knap udtalt, førend vi fik 4 Kanonskud ned gennem vor med Halvdelingsfront marcherende Colonne, men uagtet Kuglerne slog ned i Veien og overøste Folkene med Grus, saa saaredes ikke en Mand. — Jeg formerede da strax Escadrons-Echellons, for at være á porté til hvilkensomhelst Side, og fandt mig da lige ved General de Meza. — Jeg meldte mig og ventede Ordre. — Generalen saae min Stilling og sagde „Godt!“ og gav Artilleriet, Wegener, Ordre til at beskyde noget Cavalerie, der var for nær ved Skoven, til at jeg kunde indhente det, inden det naaede denne; Virkningen blev god. — Idet Wegeners Batterie kørte tværs over Veien, foran min Colonne, mistede han en eller 2 Heste, ved forannævnte Skud. —

Avantgarden var nu saa langt fremme, saa at vi vare adskilligt foran Ryes fægtende Batailloner, hvilket bragte adskillige Besøg af hans Spidskugler til os. —

Lidt efter kom Husar-Divisionen op i Linie med os, og Oberst Juel overtog Commandoen. — Da vi blev enfileret af et Batterie, rykkede Juel et Par hundrede Alen frem; men da vi her kom i et andet Batteris Ild, fik Obersten Ordre til at gaae tilbage til bag begge

disse Ildlinier, da en saa ringe Afstand som nogle 100 Alen var uden Betydning for Cavaleriet, naar det skulde bruges. — Imidlertid havde vi havt et svært monteret Batterie lige for os, som endnu ingen Ild havde givet; men formodentlig ere vi blevene bemærkede, lige i det vi vendte, thi knap havde vi travet nogle Skridt, førend der susede Kugler af en Batterie Salve over vore Hoveder, de fulgtes af flere. — Jeg bemærkede, at Traven uvilkaarlig forstærkedes, og saae endog enkelte Ryttere i Galop og min Broder, der sluttede som Ritmester og nu altsaa var foran, fare fra den ene Side til den anden, huggende med sin Sabel imod Folkene, saa at Alt saae ud som en begyndende Panique. — Jage frem turde jeg ikke, det kunde let have en uheldig Virkning; efter Vendingen var jeg jo nemlig bag de tilbageridende Escadroner, imellem dem og Fjenden; men da jeg bemærkede, at der var Trængsel i Divisionen, fordi enten den eller Gardehusar-Divisionen ikke havde bevaret Retningen, saae jeg strax Redningen i et Commando-Ord. — Meget høit, men meget rolig og langsomt, commanderede jeg: „Skraamarch til Høire! med halve Delinger halvt høire om; De Hrr. Delingsførere vil holde nøie paa Afstanden og Retningen!“ nu var Trængslen brudt, alle Undercommanderende havde havt noget at iagttage og at commandere. — Da Alt gik ordentligt, commanderedes: „Med halve Delinger halvt venstre om! Division! Alignement til Venstre! Skridt, holdt, Front!“ —

Flere af Officererne sagde siden: „Hr. Majoren maa tro, den Commando til Trækningsmarch littede vore Hjerter, vi saae, at Trængslen og Kanonkuglerne i Forening bragte en uhyggelig Stemning; men da de sædvanlige Commando-Ord hørtes langsomt og roligt, og Opfordringen til god Retning, Linien ved Skraaudsvingningen blev brudt, og Trængslen saaledes ophævet og en ny Retning indslaaet, var Situationen som ved et Trylleslag forandret og Alt i vor Magt.“ —

Jeg havde seet dette tydeligt fra mit Standpunct; men det glædede mig, at det saaledes var opfattet; thi der er ingen Tvivl om, at Folkene have følt det samme og seet, hvad Commando og Opmærksomhed paa Commandoen betyder i preciaire Øieblikke. —

Kort efter blev Escadronen Krieger beordret til Dækning for Batteriet Wegener, der skulde frem ved Budstrup-Veien; men da der klagedes over, at Plainen var fuld af Skytter, der laae og passede Officeerer og Ordonnantser op for at skyde dem, lod jeg først formere en Kjæde, og da hele Pladsen var overspændt, gaae frem i en Sværm-Attaque over hele det foranliggende Terrain, der fandtes kun

saarede Soldater, som gjerne kunde have skudt; men nu bleve de tagne. —

Der var kort før et Moment, som saae betænkeligt ud. — Af alle Afdelinger kom Underafdelinger tilbage, forladende Fægtningen. — Saaledes en prægtig ung Officeer med c: 30—40 Jægere. — Jeg spurgte ham, hvor han vilde hen; han svarte: „Vi flygter ikke Hr. Major, men der er Grændser for Alles Kræfter, vi have været hele Tiden heftig i Ilden, jeg er den Eneste tilbageblevne Officeer, og vi have ikke en Patron og Folkene sultne og tørstige. — Vi ville kun et Øieblik forsyne os med Patroner og maaske lidt Brød, thi de have Intet faaet siden i Gaar.“ — Han gik, og meget kort efter kom han og hans Jægere frem; han svingede i nogen Afstand sin Sabel, viste paa de fyldte Tasker og et Franskbrød, som han og nogle af Folkene havde i Haanden; og nu gik det rask imod Rands Fjord. Alt stod imidlertid stille, Afdelingerne vare meget spredte, og pludselig saaes i vor venstre Flanke Noget, som Ingen kunde begribe hvad var, det saa ud som en sig bevægende stærk Ild, det formodedes et nyt slags Vaaben, og da den Masse, hvorfra denne kom, syntes at marchere imellem os og Fæstningen, saa var Situationen meget spændende; men pludselig høres fra Husarernes Linier, Hurra! Hurra! det er vore Farver!. — Det var Schleppegrells Colonne, som netop i dette vigtige Øieblik, vel beregnet, rykkede rask frem, det Lysende kom fra en Mængde af Compagnie Faner, som de ved Siden af Hovedfanerne førte foran i Angrebs-Colonnen, som svævende oplystes paa en vidunderlig Maade af Ilden fra et Batterie. — Det var, som om Dannebrogspanen anden Gang faldt fra Himlen! Alt jublede, og Seiren fulgte nu rask efter. — Nu kom i det samme Ordre til en almindelig Fremrykning mod Defilerne i Elbodalen, næsten alle Skandser vare tagne. — Nu indbragtes Fanger paa Fanger. — De første Fanger vi saae, det var et Jægercorps med en halv Snes Officeerer, de saa meget mørke og nedslaaede ud. — Jeg erindrer, at Oberst Juel spurgte dem, hvor de hørte hjemme, og da de svarte, at de vare preussiske Officeerer, sagde han: „Hvad? hvad ville De da i en saadan Armee?“ — Imidlertid har han nok fundet, at det ikke var i sin Orden at haane fangne Officeerer; han slog derfor om i en anden Tone, bød dem et Glas Viin og sin Frokost m. v., men de forbleve meget nedtrykte. — Da jeg vidste, at Grev Bernstorff, til sin utrolige Sorg, havde en Broder i Insurgent hæren, spurgte jeg en ældre Officeer, om det var ham bekjendt, om en Grev Bernstorff var imellem Fangerne eller de Faldne, han svarte: „Imellem os her er han ikke; men det er

jo ikke urimeligt, at han er død eller fangen, thi det ere vel de Fleste.“ — De vare næsten sorte af Krudtrøg. — Bernstorffs Broder var dog ingen af Delene, hverken saaret eller fangen. —

Fremrykningen bragte Avantgarden til Budstrup, hvor en Deel fjendtlige Tropper vare overraskede og tagne, da dette var Afslutningen af Elbodalen, maatte her Slaget ansees for endt. — I Budstrup var der Capitain Raasløff, der tilbød mig et Stykke Papir og Convolut, dersom jeg vilde skrive hjem, hvilket jeg med Glæde benyttede. —

Budstrup, Jylland den 6te Juli 1849.

Vi har i dette Øjeblik endt en 9 Timers heftig Kamp. William og jeg ere vel.

Sl. H. ere slagne drevne langt paa Flugten, alle deres Batterier demonterede og deres Beleiringskyts taget.

En høist hæderlig men meget blodig Dag. General Rye falden.

Kæreste Moder Din

Cai og William.

Jeg antager, vi skulle til Fyen igjen¹⁾.

Midt under Fredericiaslaget, dog efter at Skandserne vare tagne, kommer jeg i Nærheden af de Meza, som jeg saae tilfods, han bad mig da komme hen for at sige, om jeg syntes, at hans Yndlingshest Rosa haltede, han stod nemlig og lod den longere for sig, som den var vant til den Dag, den ikke blev reden. — Da der i Øieblikket ikke var Noget for ham at iagttage, havde han hele sin Opmærksomhed henvendt paa Rosas Elskværdighed og gracieuse Bevægelse, som om der ikke var andet for ham end dette. — Efter Slagets Slutning traf jeg ham ifærd med at beundre Omgivelsernes maleriske Indtryk, og da dette nok varede hans Omgivelser noget længe, proponerede Lieutenant Carsten Ancher af den norske Armee, ansat ved Staben, ham at nyde lidt legemlig Føde, hvoraf han imidlertid Intet havde forsynet sig med; da kom Anchers Mantelsæk for en Dag med et Gjemme med stegte Kyllinger i, meget lækre; men der var ikke noget til at servere dem med, saa at En rev en Vinge, En et Been af Fuglen, og gnavede sig frem efter Lyst. — Det var ret morsomt at see den vedligeholdte Siirlighed hvormed de Meza, med sine hvide Glachehandsker og krusede Manchetter haandterede en Kylling; findende Sligt paa Feltfod i sin Orden, men ikke opgivende sine Salonmanerer. — Naar man saae det manierede og Søgte, der var hos de Meza, skulde

¹⁾ Dette Brev fandtes mellem Forfatterens efterladte Papirer. (U. A.).

man ikke tro, at der stak en saa fast og betydelig Charakteer og Evne til at finde sig tilrette i vanskelige Forhold, i denne afmaalte Person, eller en saa tapper, mod al Fare hensynsløs Soldat, i den Mand der var saa bange for Træk og for enhver Ting, der kunde skade hans Helbred eller Velbefindende. —

Under Fremrykningen blev der gjort opmærksom paa, at der laae en falden Officer midt for Fronten af en af mine Escadroner, og da vi kom nærmere, viste det sig at være min kjære tappre General Rye, som netop i det Øieblik, af Lieutenant Carlsen af Infanteriet, og nogle Folk han havde hentet, blev løftet op for at bæres til Fæstningen. — Da hans kjære Ansigt laae bart, steg jeg af og lagde et reent Tørklæde, jeg havde hos mig, over det; jeg syntes heller ikke, at Alle skulde see, at vi havde mistet ham. — Man fortalte, at da en Officer kom hen til Artillerie- Capitain Jessen midt under en heftig Kamp og sagde temmelig høit, netop da Jessen vilde drikke noget af et Bæger: „Veed De Capitain, at General Rye er død?“ svarede Jessen meget roligt: „Hvilken Snak! hvor kan De tro, at saadan en Mand kan døe? hans Skaal vil jeg drikke!“. — Det var forunderlig at see hele hans Udseende saa uforandret, og at Alt dette saa velbekjendte, hans hvide Hænder med en Signet og en Ægteskabsring paa; hans blanke Overstøvler, Alt saa ud, som vi for faa Timer havde seet det, og dog var Rye borte. —

Da jeg om Aftenen kom til Byen, fik jeg Ryes Værelse og skulde, naar han blev flyttet, ligge i den Seng, hvorpaa han nu var lagt. Irminger var i Stuen og skulde som den nærmeste i hans Commando sørge for hans Behandling og for Meddelelse til hans Hjem. —

Jeg foreslog ham, at Fru Rye skulde have Generalens Signetring tilsendt, men den anden Ring følge ham i Graven. — Irminger syntes om det og ønskede at være den, der sendte Ringen, hvilket jo ogsaa var passende. —

Strax efter Slagets Afslutning fik jeg Ordre til at udstille en foreløbig Sikkring for Valpladsen, og næste Morgen udsattes Forposterne til Sikkring for Elboafsnittet; — hvilket dog senere blev indskrænket til Sikkring af Egnen til udenom Fuglehaage Skov og Stoustrup. — Om Eftermiddagen bered jeg med Oberst Lunding Valpladsen og udsaae Stillinger for Forposterne; den største Deel af Hæren, som ikke skulde danne Besætning i Fredericia, gik over til Fyen. —

Da Lunding og jeg kom hen til en sammenskudt og stormet Skandse, med omrevne Palisader, nedrevne Brystværn, væltede og de-

monterede Kanoner, dræbte og lemlæstede rundt om, nu rolig og fredeligt beskinnet af Aftensolen, faldt der mig nogle Ord af Schiller ind. — Lunding sagde da med et Udbrud: „Det var dog en Gang en Luftning! i denne Tid er ellers al Poesie forsvunden; der holder nu 3 Officerer, lærde Officerer af corps de genie; jeg spurgte dem en Dag om, hvem der var deres Yndlingsdigte, hvorpaa de svarte, at de sjelden læste Digte, og i den videre Samtale viste det sig, at de nok havde hørt om En, der hed Gøthee eller Køter, og Schiller eller Schøller, men videre var der ikke trængt Noget ind i dem af den Slags. — Hvor kan man vælge Krigerstanden og være Ultrapro-saisk?!“ —

Da Fæstningen nu kun havde Afsnittet i en vis Afstand til Disposition, da Elbo-Dalen var besat, paa Fjendens høire Fløi af Insurgenterne og paa Resten af Rigstroppe, var der ikke meget at gjøre for Forposterne, uden at passe paa i selve Stillingen. — En Dag, da Lunding var ude ved Forposterne, bestemte han, at ingen Parlamentair maatte modtages; men betragtes som Fjender, der skulde strax skydes paa dem. —

Jeg gjorde opmærksom paa, at det ikke var Krigsbrug, Fjenden havde modtaget vore Parlamentairer; var det hans Bestemmelse for *Fremtiden* ikke at vilde modtage Nogen, saa bad jeg ham først underrette Fjenden derom, igjennem den første Parlamentair som de sendte. — „Ja! som De vil, hvis De vil gjøre Dem den Uleilighed. — Jeg troer som sagt, at det er Krigsbrug.“ — Kort efter kom Melding om en Parlamentair, som havde meldt sig ved Posterne. — Da jeg kom ud, forefandt jeg en churhessisk eller württembergsk Stabsofficer, Flügel-Adjutant. — Han havde et Brev fra General Prietwitsch til Obersten og blev højst overrasket, da jeg meddelte min Ordre, ingen Parlamentairer at modtage, og at de ikke for Fremtiden vilde blive respecterede, men betragtede som Fjender. —

— Han bemærkede, at Generalen havde valgt ham som en Fremmed, af Hensyn til os, og at han ikke kunde vide, hvorfor denne Forandring var indtraadt, da General Bülow hidentil med stor Artighed havde corresponderet med hans General? jeg svarte, at jeg ikke havde nogen autentisk Forklaring; men at jeg efter mit Kjendskab til Oberst Lunding antog, at Grunden var den, at en Fæstning kun indlod sig paa Parlamentairer, naar der var Tale om Capitulation, og da her i intet Tilfælde kunde tænkes paa Sligt, saa fandt han sig bestemt paa Ingen at modtage. — Parlamentairen meddelte, at han kjendte Brevets Indhold, der kun gik ud paa et Spørgsmaal om de

Saarede og Fangnes Tilstand, og da Generalen kunde vide, at der i Fæstningen maatte være en ualmindelig Mængde Saarede af begge Armeer, at tilbyde Læger, Materiel og Instrumenter af ethvert Slags; efter General Bülow's Ønske. — Jeg svarte, at jeg ikke kunde modtage Brevet, hvilket han jo selv kunde vide, efter hvad jeg havde sagt, jeg beklagede det meget, men kunde ikke handle anderledes end jeg gjorde; jeg havde maaske allerede overtraadt min Pouvoir ved at gjøre andet end kun afvise. — Han spurgte, hvorledes Generalen da kunde faae et Brev til Overcommandoen, da vi jo ogsaa havde standset Posten over Snoghøi. — Jeg kunde kun anvise Posten over Hamborg og Kjøbenhavn. — Han maatte da altsaa gaae med uforrettet Sag. — Paa et senere Standpunct erfarede jeg af Rigestroppers Forpostcommandeur, Oberst von Diederichs, at General Prietwietsch selv havde været hos ham i Budstrup og spurgte, om han ikke troede, at det var en Misforstaaelse af den afsendte Stabsofficer, som han ikke nærmere kjendte, eller af mig. — Diederichs havde svaret, at han havde talt nøie med Oberstlieutenanten, der havde fortalt ham hele vor Samtale, hvoraf fremgik at vi gjensidig havde udtalt os, og at der paa ingen Maade havde været noget i Formen stødende hverken i hans eller min Optræden, tværtimod. — Det maatte vist søges i Commandantens, den brave men apparte Oberst Lundings Opfattelse. —

Nogle Dage efter kommer en Meddelelse fra Overcommandoen, der paalægger mig om muligt at forhindre Sammenstød med Fjenden, navnlig med Rigestropperne, da Vaabenstilstanden var afgjort; kunde jeg ved en Overenskomst med Forposterne fremkalde en neutral foreløbig Tilstand, da var dette ønskeligt og mig tilladt. —

Nu var det en egen Sag, thi naar vi lade Fjenden vide, at vi ikke modtager, men skyder paa hans Parlamentairer, saa kunne vi jo kun vente det samme. — Under disse Forhold kunde jeg ikke godt sende en Anden; men maatte selv forsøge, hvorledes dette kunde lade sig gjøre. —

Jeg tog en Trompeter med og reed over imod Fjenden, indtil jeg stødte paa en Post hessiske Husarer, jeg vinkede med mit hvide Tørklæde og reed nærmere, de vendte da begge om og trak sig et Stykke tilbage; dette gjentog sig 2 Gange, hvilket saae lidt underligt ud og let kunde bringe mig i en Klemme, skudt paa mig havde de imidlertid ikke, og da de atter, da jeg reed nærmere, lavede sig til at vige tilbage, slap der mig mod min Beslutning Ordet Parlamentair ud af Munden; øieblikkelig kom de frem, og den Ene spurgte, hvad jeg ønskede. Jeg tog da mit Visitkort og bad ham anmode sin Feltvagt-

commandeur om at sende det til Forpostcommandeuren, forudsat at det var en Officeer af Rigsarmeen, og sige, at jeg vilde gjerne have den Ære at hilse paa ham og gjøre hans Bekjendtskab. — Husaren reed, og jeg steg af min Hest og gik omkring for at vise min fredelige Character. — En ung Jægerofficeer lod mig vide, at Kortet efter mit Ønske var sendt til Oberst Diederichs, Forpostcommandeuren. — Efter kort Tids Forløb kom en ældre Officeer fulgt af et Par Adjutanter ridende rask imod mig, da han saae mig tilfods, var han saa opmærksom ogsaa at staae af og komme mig imøde. —

Med megen Venlighed sagde han: „Hr. Majoren har sat mig i nogen Forlegenhed, da det, som De vist kan tænke Dem, er mig forbudt at tage imod Parlamentairer; men da jeg ikke har noget Forbud imod at tage imod Visiter og gjerne gjør min Hr. Majors ærede Bekjendtskab, saa er jeg her.“ — Jeg fortalte ham mit Ærinde, og han svarte, at han nok havde tænkt sig noget Saadant, at jeg nemlig valgte denne usædvanlige, meget venlige Form, for overhovedet at faa Adgang til en Samtale. —

Under min nærmere Udvikling og Meddelelsen af min Fuldmagt sagde han, at en Saadan havde han ikke og kunde saaledes Intet forpligte sig til, førend han havde erhvervet sig en lignende, hvilket han afgjort antog, han vilde faae. — Jeg takkede for hans Imødekommenhed og tilsagde en venlig Modtagelse, dersom han vilde gjøre mig Æren af et Besøg ved Forposterne. —

Dagen efter fik jeg Meddelelse om den modtagne Fuldmagt og Spørgsmaal om, hvor jeg fandt det beqvemt at mødes. — Jeg modtog ham da samme Dag i Staustруп, hvor jeg havde bedt ham komme, og om han vilde tage nogle af sine Herrer Officeerer med. — Han kom med Capitain Hylander af Jægerne, nogle hessiske Husar-Officerer og sin Adjutant. — Jeg foreslog Arrangementet, der svarte til hans, kun med den Forskjel, at jeg havde foreslaaet et neutralt Terrain imellem Linierne, for at forebygge uforudseelige Eventualiteter, herpaa gik han straks ind, derimod vilde han nødig afsee Smaabyerne foran Rands Fjord og Overgangen, da Communicationen derved blev saa meget besværet imellem hans Tropper her i Nærheden og dem nordlig for Fjorden; dog fandt han sig deri, da jeg anførte mine Grunde, og Alt var saaledes ordnet. —

Han indestod med sit Ord for Overholdelsen i enhver Henseende. — Da jeg spurgte, om han ogsaa kunde indestaae for Insurgent-Tropperne, trak han paa Skuldrene. — Jeg tog da den Bestemmelse, at ligeover for hans Tropper, stillede jeg kun en let Husarkjæde, der skulde

Budstrup, Jylland
den 6te Juli 1849.

Vi her i det Øjeblik endt
en 9 Timers heftig Kamp,
Hvad som 17 er udt. —

Sl. H. er slagne drevne
langt paa Flugten alle deres
Batterier demonterede og
deres Belejringsskyts taget.
En højst hæderlig og
meget blodig Dag.

General Rye falden. —

Kjæreste Moder Din

Cai og William

Jeg antager vi skulle til
Fyen igjen —

Brev fra Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone til sin Moder, skrevet umiddelbart
efter Slaget ved Fredericia 6. Juli 1849. Teksten lyder:

Budstrup, Jylland den 6te Juli 1849.

Vi har i dette Øjeblik endt en 9 Timers heftig Kamp, William og jeg ere vel.
Sl. H. er slagne drevne langt paa Flugten, alle deres Batterier demonterede
og deres Belejringsskyts taget. En højst hæderlig, men meget blodig Dag.
General Rye falden.

Kjæreste Moder Din
Cai og William

Christoph v. Krogh (1785—1860) deltog i den slesvigske Krig fra dens Begyndelse og blev 1850 Overgeneral for den danske Hær. Ledede som saadan Slaget ved Isted 25. Juli s. A.

markere Linien og overholde Orden, ellers slet ingen Besættelse, hvorimod jeg forøgede Forposterne lige over for de Andre med en stærk Bataillon i Reserve. — Hertil sagde han Intet, men takkede for sit Vedkommende og indbød, naar jeg vilde gjøre ham den Ære at være velkommen i Budstrup, hvor han havde sit Qvarteer. De tilstedeværende Officerer fortalte mig, hvor forfærdelige man havde skildret dem os, navnlig Kulsvierne og især Husarerne; sagt at vi vare halvvilde. — Lade sig tage til Fange kunde Ingen, Officerer resiquerede at faae Prygl o. s. v., ogsaa talte de om, hvor velsignet de havde fundet Landet, og at de ikke kunde begribe, hvad Folket i Holsteen og Slesvig var misfornøiet med, da de jo havde det langt bedre end nogen af dem i deres Hjem. — Jeg bad dem drikke en Kop The hos mig og en Snaps eller et Glas Viin, saa godt som det i det af Beboerne forladte Huus kunde opdrives. — Vi havde Haugebænke at sidde paa i Stuerne. —

Jeg havde derpaa en morsom lille Scene med min gamle Drengecammerat og Ven, Major Anthon de St. Aubain, der var kommen over for at overtage Major Krabbes Bataillon, da denne var falden den 6te. —

Han kom ind, just da alle disse Herrer var hos mig, og kjendte naturligviis ikke Forholdene. — Jeg forestillede da ham som min kjære Ven m. v. og da de Fremmede for ham, dette er Oberst von Diederichs, Commandeur for de fjendtlige Forposter, dette Oberst Hylander o. s. v. — St. Aubain gjorde store Øine og var heel underlig tilmode. — Da jeg et Øieblik var gaaet ud for at se til Theen, kom han ud og sagde: „Siig mig, hvem ere de Officeerer derinde?“ „Jeg har jo sagt Dig deres Navne.“ — „Men Du sagde Fjendens Forposter o. s. v.“ — „Ja!“ „Men er Du da reent gal, kommer de til Dig?“ „Ja! og jeg til dem igjen. —

Det er godt at mærke Anthon, at Du først nu kommer til Armeen, Du kjende ikke Krigsbrug. — Naar vi ifølge vore høie Herrer Villie skulle slaaes, saa slaaes vi, saa godt vi kunne, men er det forbi, saa ere vi gode Venner, vi have jo intet personligt imod hver andre, kom nu ind og vær artig mod mine Gjester, det er mig en Æressag, kom nu.“ — „Det gaaer over min Forstand; men lad gaae, det er Din Sag, Du er jo en brav Karl.“ —

Da Theen var drukken og Feltpiberne tændte, stege de Fremmede til Hest, og vi fulgte dem til Deres Forposter, og jeg sagde: „Anthon saa, nu fik Du da ogsaa at see, hvorledes saxiske og hessiske Forposter see ud.“ —

Jeg troer, at min skikkelige, tapre Vens Hjerter blev lettet, da jeg fortalte ham Sammenhængen. —

Han sagde: „Jeg var virkelig bange for, Dine ridderlige Anskuelser havde bragt Dig noget uden for det, man ellers anseer for Grændsen.“ —

Da Vaabenstilstanden definitivt afsluttedes, blev jeg med min Division lagt i Cantonnement paa og omkring Gyldensteen, vi skulde have det rigtig godt ovenpaa vor gode og anstrængende Tjeneste, skrev Flensborg. — Han skrev ogsaa i et lille privat Brev, „naar Lunding en Gang bliver Krigsminister, saa bliver De min gode Ven strax Armeens commanderende General; han skrev en Gang til mig, at Vi maatte gjerne tage Divisionen, naar han bare maatte beholde Dem i Fæstningen o. s. v. o. s. v.“ — alt for urimeligt meget, som min Beskedenhed forbyder mig at nedskrive, det Sagte er allerede nok, kun en Prøve paa den brave Lundings varme Følelse for dem han havde faaet Tillid til. — Forunderligt, at det siden skulde hændes, at jeg blev Lundings commanderende General og fik Adgang til at indstille ham til og erhverve ham Storkorset, der hædredes ved at sættes paa en saa tapper og nidkjær Soldats Bryst. Lunding var Commandant paa Kronborg, da jeg var commanderende General paa Sjælland og Øerne. —

Grev Bernstorff-Gyldensteen og hans elskværdige Grevinde og søde Børn, beredede os og særlig mig, en høist behagelig Tid paa Gyldensteen. — Bernstorff var en ægte Adelsmand i ridderlig Stiil, heftig og undertiden overilet, men med et godt og ædelt Hjerter, derfor let forsonlig i fuld Ærlighed. — Han var en udmærket og rask Rytter og en uovertræffelig Jæger, havde et meget smukt ridderligt Ydre, let, kraftig og elegant. — Han indtog mine sjællandske Husarer og Dragoner. — Da han en Dag havde arrangeret et Bal i Skoven for hele Divisionens Officerer, Underofficerer og Mandskab, sprang han, da Glassene vare fyldte, op paa Bordet, for at kunne ses og høres af Alle, og holdt en Tiltale med en saa kraftig og malmfuld Røst, saa at den forbausede ved at komme fra hans lille Person. Han yttrede, at han var selv en Kulsvier, født paa Frederiksborg, og gav da sine Kulsviercammerater Tak for den Ære, de havde gjort Racen i Kampen, og opmuntrede dem paa en smuk og tillidsfuld Maade til fremdeles at stride for Fædrelandets retfærdige Sag, naar Trompeterne atter kaldte dem til Estandarten. —

Bernstorff var i høi Maade correct som dansk Mand, skjøndt hans største Eiendomme Wootersen og Lancken laae i Launborg, og

bleve ilde medtagne under hans Forbliven paa Fyen. — Navnligen ramte de hans ømme Side ved at ødelægge hans Dyrehauge, skyde Dyrene bort o. s. v. Broderen i de slesvigholsteenske Jægere vilde han fra den Tid af ikke vide noget af, kaldte ham en Insurgent og yttrede, at en Bernstorff, der drog ind i Danmark med væbnet Haand, havde tabt sin Ret til Navnet. — Denne unge Mand var, imedens han studerede i Kiel, forlovet med en ung Dame, der sværmede for Tydskland og det tydske Folks Enhed og havde paa sit Dødsleie, før Tanken om denne Krig, taget det Løfte af Bernstorff, at dersom det nogensinde kom til Kamp for denne Sag, maatte han kjæmpe med. — Det var Troskab mod dette Løfte, der førte ham paa den urette Vei. —

Den taabelige Snak, som udbredtes overalt, ikke af de virkelige Patrioter, men af Eventyrs-Patrioterne, som der fandtes adskillige af, og ikke mindst blandt dem, der vare meget lærde, men lidet vise og kloge, havde fortalt, at Hertugen af Augustenborg — hvorfor? — var skjult paa Gyldensteen i en aflukket Stue, der med Træ var indbygget i en stor Sal, saa at den faldt meget i Øinene — et deiligt Skjul —. Sagen var, at Bernstorff under den stærke Indqvarteering manglede et Børnekammer til sine smaa Børn og havde derfor ladet et saadant Kammer indrette ved Siden af hans og hans Kones Sovekammer ved at udskille et Stykke af en stor Sal, som han intet nødvendigt Brug havde for. — Lavet i en Fart var der Intet gjort for at vedligeholde Udseendet i Salen, hvor man saae de nøgne Brædder paa Bagsiden af Skillerummet, altsaa meget fremtrædende. — Hvem der kjendte de gamle Borge, som Gyldensteen, veed, at der er Gjemmesteder nok, og at en ny Tilbygning var det Sletteste af Alt; og hvem der kjendte det mindste til Bernstorff og Forholdene kunde vide, at der ikke var den fjerneste Tanke om Hertugens Ophold der, hos en Mand, der satte sin Ære i sit i Danmarks Historie saa hæderligt indskrevne Navn, som Bernstorffs; og hvad i al Verden skulde Hertugen af Augustenborg her? han havde jo hele Verden aaben, og kun *et* urimeligt og *et* farligt Sted at være paa: Danmark. —

At en saadan Mistanke maatte være i høieste Grad fornærmelig og krænkende for Bernstorff, med hans Tænkemaade, er derfor naturligt. —

Da imidlertid en skjøn Aften en Afdeling sjællandske frivillige ridende Jægere holdt udenfor Gyldensteen, og dens Fører meddeelte Bernstorff sit Ærinde „at undersøge om Hertugen af Augustenborg ikke fandtes paa Slottet, navnlig i et for ham indrettet skjult Væ-

relse“, men tilføiede, at Bernstorffs Æresord var ham nok, han vilde da kun for et Syns Skyld gennemgaae Værelserne; svarede Bernstorff: „Nu, min gode Ven, lad os begge stille os saaledes, som vor Stilling i denne Sag fordrer af os, for at lægge Sagen klar for Dagen, jeg maa bestemt bede Dem om at omringe Gyldensteen Hovedgaard, der jo ligger paa en Øe, med kun een Adgang, og da med Ledsagelse af Vidner gjennem søge ethvert nok saa lidet Rum fra Taget til Bunden af Kjelderren, saa at der er Syn for Sagen, at dette Rygte, udbredt af Folk, der ikke kjende mig eller Forholdene og tro at skyldte den gode Sag denne Undersøgelse, er uden Grund.“ —

Da Vedkommende meente, at nu havde de seet hele Huset igjennem undtagen Grevindens Sovekammer, hvor hun paa den Tid laae i Sengen, og vilde gaae, sagde Greven: „Nei, min Kone er en Grevinde Bernstorff og vil ikke staae tilbage i Opfyldelse af et Bydende i Fædrelandets Navn, vær saa god at træde ind og see efter, det er desuden den eneste Adgang til den Børnестue, der har vakt saa megen Opsigt;“ og Vedkommende maatte føie sig og gaae ogsaa der ind. —

Da En yttrede til Bernstorff, at han dog ikke tog sig dette nær eller følte sig fornærmet derved, svarede han: „Enhver Undersaat maa under saadanne Forhold, som de nuværende, rolig finde sig i, hvad der anses rigtigt i Sagens Tjeneste, og vel vogte sig for at forøge Splid og ondt Blod.“ —

1863 var Bernstorff den første, der i Lauenborger-Adelskabets Navn bragte Kong Christian den 9de sine Landsmænds Hyldning og tilbød sin Tjeneste til, hvad Kongen vilde bruge ham til. — Jeg troer, at der kom Hans Majestæt og Bernstorff Noget imellem; thi kun da Bernstorff bragte sin Søn — der ikke her var anset værnepligtig, og heller ikke i Preussen — her til Armeen, kom Greven til Kjøbenhavn. — Kongen tier ogsaa altid, naar Talen falder paa Bernstorff. —

Da Krigen og Krigstilstanden skulde afsluttes indtil videre, tænkes der atter paa en Grændsestilling ved Kongeaaen, som jeg skulde commandere; men da denne blev opgivet, blev jeg udnævnt til Commandant i Colding. — Dersom dette kun skulde være en Pladscommandantspost, da var det en meget ringe Stilling at give mig, ovenpaa de Commandoer jeg havde havt. — Ordren kom først, at min Division skulde opløses paa Sjælland, Dragonerne marchere til Næstved til 4de Regiment, Husarerne lægges i Cantonnement i eller ved Colding. — Jeg følger altsaa til Sjælland for at aflevere Eskadronen i

Næstved og melde Divisionens Opløsning til Ministeren. Jeg havde altid maattet blive ved Grændsen, imedens mine Cammerater kom hjem, havde aldrig seet Noget til al den Hæder, som Hæren nød, men forbleven i Krig og Fred som Grændse Cerberus. —

Ved Ankomsten til Kjøbenhavn meldte jeg mig strax til Ministerens Stabschef General Baggesen, der sagde mig, at det var en Forglemmelse, at jeg ikke havde faaet en anden Post, da Grændsecommando-Posten var opgiven, jeg skulde møde i Morgen Eftermiddag hos Ministeren General Hansen, hvor jeg da vilde faae min Bestemmelse. — Ordren om Commandant-Posten var endnu ikke kommen mig tilhænde, jeg havde kun hørt tale derom. —

Da jeg fremstillede mig for Ministeren og meldte Divisionens Opløsning og min Afgang fra dens Commando, foer han imod mig og sagde: „Jeg troede, at naar man var Commandant i Colding, saa var man der og ikke i Kjøbenhavn, for 2 Maaneder siden saae jeg dem ogsaa her.“ — Jeg svarede, men meget roligt: „Dersom Hr. Generalens Ord skulde betyde, at jeg ikke var paa min Post, naar jeg var befalet dertil, maa jeg tillade mig at bemærke, at noget Sligt har ikke været at paavise i min Tjenestetid. — Jeg er, hvad det sidste angaaer, vistnok den Officeer i den danske Armee, som har haft mest Anledning til at lægge dette for Dagen, thi, naar jeg undtager den ene Gang, som Generalen omtaler at have seet mig her, der, som Generalen bekjendt, kun var paa *een* Dag, og med Tilladelse, for at begrave min Fader, saa har jeg kun været den Dag i Gaar herovre, siden Krigens Begyndelse i 1848, og 2 Dage i Forretninger til Ministeriet. — Hvad Commandantposten i Colding angaaer, da har jeg ingen Ordre modtaget i saa Henseende, og Generalens Stabschef har tilsagt mig til Møde her i Dag for at erfare her Generalens Ordre med Hensyn til min Tjeneste for Fremtiden.“ — „Da har jeg allerede for 2 Dage siden underskrevet Deres Ansættelse som Commandant i Colding og en Pladscommandants Pligter ere Dem vel bekjendte?“ „Ordren om Commandantposten er endnu ikke naaet mig fra min General Commando, og en Pladscommandantspost kjender jeg meget godt, Hr. Generalen veed, at jeg for lang Tid siden har beklædt en saadan ved Siden af en meget større Commando, jeg haaber til Tilfredshed, og skal vist ogsaa gjøre dette nu.“ —

I dette Øieblik kom Presidenten i Kjøbenhavn tilligemed nogle andre Herrer for at indbyde Ministeren og en Deel af hans Undergivne til en Fest, som Dagen efter skulde finde Sted til Modtagelse af de fra Krigen hjemvendende Tropper, eller dog faae nogle nær-

mere Bestemmelser i denne Anledning. — Presidenten føiede til: „Hr. General, da jeg seer Major Hegermann-Lindenchrone her, ved hvis Person der hænger saa mange Krigsminder, og som ikke er seet her saa længe, tør jeg maaske tillade mig her at bede ham gjøre os den Ære at deltage i Festen, hvis Program da skal blive fremsendt.“ Ministeren gjorde kun en Hovedbevægelse; med et „med Tilladelse“ til Ministeren svarede jeg, at det vilde være mig en stor Ære og Glæde, dersom jeg blev istand dertil. —

Da de vare gaaede, sagde Generalen: „Naar kom Majoren hertil,“ jeg svarede: „I Gaar Eftermiddag!“ „Naar kan De være færdig til at reise?“ „Naar Generalen befaler!“ „Saa er det bedst, De reiser i Morgen.“ „Meget vel, Hr. General.“ — Derpaa sagde han: „Jeg havde ikke ventet at see Dem her,“ gik uden at hilse mig og smeldede Døren i, saa det rystede i Huset. — Det var mig for meget, det flød over for mig, jeg søgte den anden Dør og anvendte al min Kraft for at slaae den i, saa det rystede endnu mere. — Derpaa gik jeg ind til Generalens fortræffelige Departements-Chef, Oberst Flensborg, fortalte ham det passerede og bad ham, dersom han fik Leilighed dertil, at sige til Generalen, at jeg havde yttret mig *til ham* høist forundret over denne ubegribelige Modtagelse af Krigsministeren, naar jeg efter 2 Aars Krigstjeneste, efter at have modtaget alle mine Foresattes særdeles Tilfredshedsyttringer om mine særlige Tjenstforretninger, kommer hjem i en Tjenstforretning, som fører mig til ham. — At jeg finder mig behandlet paa en Maade, der er usømmelig mod en Officeer under mine Forhold og i min Stilling. — Flensborg har siden forsikkert mig, at han har sagt Generalen det, og at denne havde svaret, det vidste han slet ikke noget af, han havde ikke noget imod mig eller min Tjeneste. —

Næste Morgen sadlede jeg atter min Ganger, efter at have seet min gamle Moder og min Familie i 1½ Dag, for at søge mit gamle Colding. — Underveis, imellem Byen og Roskilde, mødte jeg en stor Deel af de hjemvendende Tropper og bad en af de Commanderende bringe Presidenten min Beklagelse over ikke at kunne tage Deel i Festen, da jeg strax var beordret til Colding. —

Hvor man havde Forhandlinger med General Hansen om videnskabelige Sager, Organisationer o. s. v., var det en sand Nydelse; han var da opmærksom og lagde sin megen Lærdom og sit gode Hoved for Dagen, uden nogensinde at gjøre sin overlegne Stilling gjeldende. — Jeg havde senere meget med ham at gjøre i saadanne Retninger. — I alle andre Forretninger var han uberegnelig, luneful, ofte meget halstarrig, men egentlig slet ikke characterfast.

Commanderende eller practisk Militair var han slet ikke; under Commandoforhold afvexlende stædig, og i afgjørende Øieblikke i høieste Grad ubestemt. —

Førend jeg gaaer over til Fremrykningen for tredie Gang i det Slesvigske — Sønderjylland — vil jeg berøre en Begivenhed, der kaster Lys paa den styrende Militairs Anskuelse og Handlemaade, jeg mener Krigsminister Hansens. —

Cirka 14 Dage førend Vaabenstilstandens Slutning, kom Politilieutenant Leerbech, fungerende Politichef ved Corpset, og fremlagde nogle Indkaldelseslister over en Deel af det til Slesvig hjempermitterede Mandskab, med Bøn om at skaffe dem udbredte under Haanden i Slesvig. —

Dette var jo Noget, som baade var uforstandigt, og, som en Omgaaen af Vaabenstilstandsvilkaarene, uværdigt for Regjeringen, der derved ligefrem lagde for Dagen, at den af ulovlig Vei smuglede nævnte Indkaldelser ind i Jurisdictioner, som ikke for Tiden stode under den, men under den provisorisk anerkjendte Bestyrelse af Slesvig. — Det var ene og allene de hjempermitterede Slesvigeres frie Villie, der under disse Forhold kunde kalde dem til Fanerne, forsaavidt dette ikke umuliggjordes dem af de slesvigske Autoriteter; hvilket afgjort vilde blive Tilfældet, dersom omtalte Indkaldelser kom til deres Kundskab, og dette kunde umuligt forhindres. —

Jeg anmodede ham om at henlede Opmærksomheden herpaa og be myndigede ham til at nævne mig som den, der paa Grund af min Stilling paa Grændsen og mit Kjendskab til Forholdene i Slesvig, havde henledet Opmærksomheden herpaa. — Han svarede, at det turde han ikke ligeoverfor General Hansen, han bragte mig kun hans Ordre til at være behjælpelig ved den forestaaende Indkaldelse. — Jeg tog da Listerne for at sørge for, at de *ikke* kom til Slesvig, sørgede derimod for, at det i forskjellige Blade, som læstes i Slesvig, udtaltes, at samtlige hjempermitterede Soldater møder ved deres Afdelinger N. N. Dato. —

Faa Dage førend denne Dag mødte saa godt som alle hjempermitterede Slesvigere i Colding og meldte sig hos mig; de vare gaaede bort i Tide for ikke i sidste Øieblik at blive holdte tilbage af den provisoriske Øvrighed. — Jeg indmeldte dette til Ministeriet, og modtog da den vistnok utrolige Skrivelse, at da man havde udsat Mødetiden i 8 Dage for de øvrige Batailloner, saa skulde jeg hjempermittere de mødte Slesvigere, med Ordre til at møde igjen om 8 Dage. — Jeg foretog ikke andet end at tilmelde Ministeriet, at jeg

havde taget de mødte Slesvigere i Lønning fra Mødedagen og, med reglementerede Marchpenge i Forskud, forsaavidt som de behøvede det, afsendt dem til vedkommende Batailloner, Regimenter og Batterier. — Ved en given Leilighed omtalte jeg, lang Tid efter, denne Sag for General Hansen. — Han sagde: „Ja, disse Indkaldelseslister var et Forsøg, kom Slesvigerne ikke, saa kunde det være det samme, vi kunde kun indkalde saa mange flere Jyder.“ — Da jeg studsede lidt ved dette Ord, spurgte han: „Hvad har De derimod at bemærke? er Jyden ikke lige saa god Soldat som Slesvigerne?“ — „Jo, vistnok, men ikke bedre.“ — Desuden var det at lære Slesvigerne, der saa troligen havde offret saa meget for at kunne efterkomme Kongens Villie til det Yderste, at det kunne gaae an at nægte Lydighed mod de i hans Navn givne Befalinger, neppe noget Middel til at binde dem til Os, eller vække Tillid til Berettigelsen af Regjeringens Befalinger, og det var netop Tilliden til denne Berettigelse, der bandt dem med Troskab til Regjeringen. — Ikke at tale om, at Jyderne kunde, *om fornødent*, bruges alligevel, og at de Tropper, der *ikke* vare hos os, *vare* hos Fjenden. — At en Mand med General Hansens mange Kundskaber og lyse Hoved undertiden kunde lade sig forlede af sin Egensindighed og onde Lune til ikke at see og ikke at tage Forholdene, som de vare, er en sørgelig Prøve paa, hvad menneskelig Svaghed og Egoisme kan foranledige. — Han tog forøvrigt ikke min skarpe Udtalelse ilde op; men sagde paa en munter Maade: „Ja vist;“ men man havde i det Øieblik kun den reen militaire Side for Øie. — Meget godt havde da dette Øie ikke seet, det har vel tilhørt en af Hansens forunderlige Medhjelpere. — Sendt i et vigtigt Ærinde til Kjøbenhavn, 8 Dage før Krigens Udbrud, fik jeg General Hansens Tilladelse til at følge med General Scholten til Als og Flensborg, og derfra gennem Slesvig til Colding. —

Jeg havde en meget interessant Reise, gjorde Bekjendtskab med den af „Mr. Hodges, Grev von und zu Eulenburg, og Geheimeraad Tillisch“ bestaaende Interrims-Regjering; med den svensk-norske Overbefalende General Malmberg, Grev Essen og mange af begge Armeers Officeerer, og saae mig lidt om i Egnen. — Kort efter min Hjemkomst begynde Fremrykningen til

den 3die Krig i Slesvig. —

Forinden jeg begynder paa selve Fremrykningen, vil jeg meddele Noget om Forholdene i Slesvig, saaledes som de stillede sig for mig. —

I Sønderborg paa Als traf vi (General Scholten og jeg) sammen med General Schleppegrell. — General Scholten sagde da ved en Leilighed til General Schleppegrell: „Jeg beklager Dem General, at De er omgivet af saa mange af Høiskoleofficererne, der dog neppe ere meget soldatermæssigen udviklede?“ General Schleppegrell svarede: „Nei, der tager De aldeles feil, Hr. General, tvertimod, jeg finder mig saare vel med dem, det er mig, som om vi leve i en bedre, friere og renere Luft end tidligere.“ — Vi hørte her af nogle Officerer, at det for nogle Dage siden havde været General Schleppegrells Fødselsdag, som han antog at være Tropperne ubekjendt, hvilket ikke var Tilfældet; og man benyttede Tiden om Formiddagen, imedens Generalen holdt en Øvelsesmanøvre, til i hans Hjem at arrangere en Middag for saa mange Officerer, som det kunde rumme. —

Ved Middagsbordet omtalte Dag sagde General Schleppegrell til Officererne: „Den Kjærlighed og Tillid, der vises mig, har gjort mig saa lykkelig, saa at jeg ikke veed noget mere at ønske mig for dette Liv; det skulde da være, at jeg kunde faae den Ære, paa en Dag hvor Fædrelandet seirer over Fjenden, at falde i Spidsen for Dem, mine Herrer, for saadanne Tropper som dem jeg nu commanderer. — Alt hvad der er muligt, veed jeg, at vort tappre og dygtige Infanterie og Artillerie vil udføre, men behøves der noget, som synes umuligt, saa maa vort udmærkede Cavalerie til det.“ Han var, som man veed, selv Infanterie General. —

Fra Als reiste vi til Flensborg. — Da jeg gik ned ad Gaden, mødte jeg en fordums Krigscammerat, der nu var Postembedsmand, og spurgte ham, hvorledes det stod til i Flensborg; han svarede: „Det gaaer kun maadeligt, Hodges bryder sig nu ikke stort om det Hele, Eulenburg, som tilbringer sin meste Tid hos Tillisch, gaar ud og ind af ham med Træsko paa, og faaer Tillisch til at troe, at han regjerer.“ — Lidt efter møder jeg en anden gammel Krigsmand, der nu var Vei-Inspecteur, og spørger ham paa samme Maade og faaer følgende Svar: „Det gaaer godt, den brave Hodges holder naturligviis paa os, og Eulenburg, som stadig søger Tillisch, gjør, hvad der forlanges, Tillisch gaaer ud og ind af ham med Træsko paa.“ — At det sidste meget nærmede sig Sandheden er dog nok vist. — Begge de fremmede Medregenter holdt sig meget til Tillisch, og det syntes, at han var tilfreds med deres Optræden. — Hodges viste en stor Sympatie for den danske Hær, førte et smukt Huus, i storslaaet engelsk Stiil, og kunde ikke lide Eulenburg, som han sagde, lugtede af Gjerrighed og Paaholdenhed. — Eulenburg gjorde sig meget

Umage for at lægge sin gode Villie ligeoverfor os for Dagen. — Han beklagede sig meget over en Side af sin Stilling, den, at den Commanderende for de tydske Tropper i Sydslesvig ikke brød sig det Mindste om ham og hans Befalinger; — han sagde altid ja, men gjorde som oftest gandske aabenlyst det Modsatte. — Eulenburg havde beklaget sig til Kongen af Preussen, men havde faaet det Svar, at Kongen kjendte godt det Vanskelige i hans Stilling, men at det maatte han see at komme ud af, en Afløsning kunde ikke finde Sted. — Det var i saadanne Forhold, Kongen skulde kunde bygge paa sine tro Tjenere o. s. v. —

Hos Tillisch gjorde jeg Bekjendtskab med General Malmberg og senere med General af Cavaleriet Essen, begge et Par meget tiltalende og dygtige Mænd. —

De svensk-norske Tropper stode i Nordslesvig fra Flensborg Nord efter. — Sydslesvig var besat af preussiske Tropper. — Førstnævnte vare i en meget kjedsommelig Stilling — Pacifications-Stilling — da de under ingen Betingelse maatte træde op til Kamp. — Den Dag, da Vaabenstilstanden var udløben, skulde de afmarchere, om saa Fjenden i det Samme angreb os. — Den brave General Malmberg følte sig meget trykket og anmodede os om, endelig ikke at lade det komme til Kamp, førend de var borte, for ikke at sætte hans Pligt og Ære paa for haard en Prøve. —

Dagen førend jeg forlod Flensborg, viste mig Geheimeraad Tillisch, hvis behagelige Huus jeg meget besøgte, det „Allernyeste“, der endnu bar Præget af nyt trykket, det var en Proclamation til Slesvigholstenerne. — Den forekom mig i den Grad svag i et Øieblik som dette, saa at jeg yttrede, at naar det første fjendtlige Kanonskud var affyret, saa var dog vel Indholdet af dette Papir skudt bort med det samme? — Tillisch svarede, det vil neppe faae nogen Betydning, heller ikke før Kanonskudet. —

Den 16de Juli 1850 rykkede det i Jylland staaende Corps frem i Slesvig. —

Ifølge modtagen Ordre overtog jeg Commandoen over den Deel af Sikkerhedstropperne, som skulde danne Armee-Corpssets Forposter, og meldte mig i den Anledning til Oberst Schepelern, der var Sikkringscommandeur. — Dette skaffede min gode Hest „Antonin“ en anstrængende Tour paa c: 6 Miil, da jeg først maatte opsøge Obersten en god Miil sydvestlig for Colding, derfra tilbage til den østlige Vei, saa hurtigt at jeg under et Holdt kunne sikkre Christians-

feldtstillingen og derpaa til Sydlig for Haderslev, hvor Corpset skulde have Stilling Natten over. —

Da jeg meldte mig hos Schepelern for at modtage hans Befaling, sagde han kun: „De kjender Udstrækningen af det Terrain, De skal dække, Corpsets Styrke og Fremrykningens Character, saavel som den Styrke hvorover De, efter Deres Requisition, commanderer? Jeg har da Intet andet at meddele Dem, end at De har min Fuldmagt — Obersten havde Ansvarret — til at ordne Forposttjenesten og Forpostcommandoen, saaledes som Forholdene tilsiger Dem det, og kun sende Melding til mig, naar Forholdene nødvendiggjør Foretagender, hvortil Deres Styrke ikke er tilstrækkelig, eller De af andre Grunde finder det nødvendigt, De er jo nøie nok kjendt med alle Forhold her.“ — En Mand, der saaledes, hvor Ansvarret er hans, ikke betænker sig paa at give saadan Fuldmagt, han er ikke ængstelig for Ansvarret. — Men det var den store Lykke under Felttoget 1850, at de Commanderende gjensidig kjendte hverandre og stolede paa hverandre. —

Den 17de Juli fik jeg Ordre fra Overcommandoen til strax at afgaae til det fra Als fremrykkende Corps, og melde mig i Flensborg til General Schleppegrell for at afløse Oberst Læssøe i Commandoen over Corpsets Forposter. —

Venlig modtaget af min gamle General, der gjorde mig den Ære at sige, at jeg erindrede ham saa meget om min Onkel, General Diederik Hegermann, hans uforglemmelige kjære Chef, fik jeg Ordre til strax at afgaae til Forposterne og afløse Læssøe, der igjen skulde overtage Commandoen over sin Bataillon (12te lette Bataillon) Slesvigere. — Som Commandeur for denne Bataillon fra 1849 af, havde Læssøe udviclet sin Commandodygtighed i høi Grad, ligesom hans Indsigt i Tjenesten overhovedet havde vundet meget i dette Tidsrum; lovet være hans sjældne Evner og utrættelige Iver og Pligtfølelse. — Hans hele Character havde funden Hærdelse ved Tjeneste i Linien. — Idet jeg gik bort, gav Generalen mig Dagsbefalingen, som jeg skulde gjøre mig selv og Læssøe bekjendt med. — Afdelingscommandeurerne fik deres directe tilsendte. —

For at lette Læssøe Aflleveringen af Forpoststillingen, og selv snarest muligt komme ind i den, dirigerede jeg mit Ridt til dens høire Fløi ved Oversøe og da langs Linien til venstre Fløi, og derfra til Læssøe, som havde sit Qvarteer i Nærheden af denne. —

Ankommen til Læssøe og anmeldt mig som hans Afløser, fik vi Dagsbefalingen frem, som jeg underveis havde gennemlæst, forun-

dret mig over og bemærket, at den manglede Generalens Under-skrift.

Da Læssøe havde gjenne læst Ordren til Fremrykningen, som indeholdtes i den ham af mig meddeelte Dagsbefaling, spurgte han i en meget ophidset Stemning: „Skal dette være Spøg eller Alvor? der staaer jo heller intet Navn under, hvad siger De til denne Ordre?“

Jeg svarede ham, at jeg havde læst den underveis, og fandt det lidet hensigtssvarende paa een Dag at gjøre en meget lang March, der tildels maatte tilendebringes om Natten, igjennem et Terrain af Beskaffenhed som det foreliggende, og da ikke være Herre over, om et afgjørende Hovedslag fulgte umiddelbart efter, da Fjendens Stilling, efter hvad jeg havde erfaret, ikke var os tilstrækkelig bekjendt; jeg vilde finde det rigtigere at foretage Fremrykningen i 2 Dagsmarcher, og imidlertid recognoscere med Kraft. — Dette havde ogsaa været Læssøes Mening. — Han spurgte mig, hvorfor jeg ikke havde gjort Indvendinger strax. — Deels var der slet ikke Anledning og Tid dertil; deels havde jeg ikke tænkt paa at begynde min Indtrædelse med Indvendinger, inden jeg ret kjendte Sammenhængen, som først var blevet mig klart ved at forhandle et Øieblik med Leerbech, og opdaget hans Ukjendskab til Tilstanden i det omtalte Terrain, og ved underveis at læse Ordren.

Jeg foreslog Læssøe, der fra sin Stabschefs Tid stod i et mere intimt Forhold til Generalen og Hovedkvarteret, at gjøre General Schleppegrell opmærksom paa det formeentlig svage ved Fremrykningsmaaden. — Læssøe var i høieste Grad irriteret og svarede: „Da man brugte mig ved Hovedkvarteret, pressede man den smule Evne, der er i mig, ud, som Saften af en Citron, og siden har man kastet mig bort, som en vaad Vante, jeg vil ikke have noget med de Herrer at gjøre, det bliver deres egen Sag, hvorledes det gaaer.“ — Jeg svarede ham, at det slet ikke var ham selv, men hans øieblikkelige Opbrusen, der lagde ham saadanne Ord i Munden, vi kjendte ham alt for godt, til ikke at vide, at hvor det gjaldt Fædrelandets og Armeens Sag, dér var for ham, ligesom for enhver brav Soldat, hans egen Persons Forhold uden Betydning, at jeg var vis paa, at han vilde handle og gjøre sin Indflydelse gjeldende, dersom han fandt dette rigtigt i Tjenestens Tarv. —

Han sagde da, efter en liden Betænkning: „Jeg har lovet mig selv, ikke at udtale mig i saadanne Retninger, med mindre jeg var enig om Sagen med 2 af mine Cammerater.“ — Jeg spurgte ham:

„Hvem er den nærmeste Bataillons-Commandeur her i Forpoststillingen?“ „Trepka.“ „Godt, naar altsaa Trepka, som jo har vor Tillid, er eenig med os, vil De saa tage ind til Generalen?“ „Ja!“ „Naa, saa lad os strax komme til Hest og ride til Trepka, her er ingen Tid at give bort, Tiden til den befalede Afmarch er ikke saa fjern.“ — Vi blev strax eenige med Trepka, og Læssøe paatog sig at ride til Hr. General Schleppegrell i Flensborg, naar jeg vilde overtage Forpostcommandoen uden nogen detailleret Afløsning. — Dette kunde jeg, lovet være mit Besøg ved Forposterne, roligt gjøre, og Læssøes Skimmel for i strygende Fart til Byen. —

Tiden til Afmarchen kom, men endnu ingen Læssøe tilbage; Brigaden Baggesens Adjutant meldte ved Forposterne, at Brigaden stod parrat til at rykke frem. — For at opholde Fremrykningen saa længe som muligt, spurgte jeg, om Brigaden havde sin Ambulance med det fornødne Antal Vogne med Halm o. s. v. ved Haanden, da en Fægtning muligviis kunde finde Sted under Fremrykningen. — Da dette ikke var ordnet saaledes, satte jeg mig imod, at Brigaden rykkede uden for Forposterne, inden dette var bragt i Orden. — Det samme gjentog sig med den kort efter mødte Brigade Ph. Ræder, som ogsaa rettede sig derefter. — Endelig kom General Baggesen og Ræder op til mig paa Møllebakken, hvor jeg havde mit Qvarter, for at erkyn- dige sig om Forholdene og Anledningen til denne usædvanlig alvorlige Forholdsregel fra Forpostcommandoens Side. — Jeg meddeelte da DHrr. Sagens sande Sammenhæng og formaæde dem til at vente, til Kl. var Fuldslag, den manglede endnu et Qvarter, hvilket de indrømmede, da ogsaa de deelte vor Anskuelse om det Ønskelige af en saadan March-Orden. — Kom Læssøe ikke tilbage til den Tid, da turde vi ikke vente længere, men maatte udføre Ordren som den forelaae. — Da Kl. begyndte at slaae omtalte Fuldslag, saae vi Læssøe komme jagende i fuld Carriere fra Flensborg. — Generalerne gik til deres Brigader for at være parate til, hvad der skulde ske, og Læssøe kom op til mig paa Møllen. — I høieste Grad exalteret, ved Samtalen og ved det voldsomme Ridt, udbrød han sig hen i Vredesytringer, som: hvilket Vrøvl imellem de Mennesker, den stakkels General! o. s. v. — da han et Second holdt inde, spurgte jeg: „Ja! men Hovedsagen, hvorledes skal Afmarchen være?“ „Som vi har foreslaaet! her er Ordren!“ — denne blev da strax foreløbigen meddeelt samtlige ankomne Brigader, og sat i Udførelse; — Generalen vilde meget snart komme; Læssøe gik af til sin 12te Bataillon og jeg mødte paa Pladsen. — Da Generalen kort efter kom med sin Stab, var jeg uvis

om, hvorledes han vilde modtage den nye Forpost-Commandeur, der begyndte med at gjøre Indvendinger. — Jeg reed ham imidlertid, med min Adjutant, rask imøde og meldte mig som tiltraadt Commandoen. — Min uforanderlige ædle General modtog mig med Hjertelighed og sagde: „Jeg er Dem og de 2 andre Herrer meget forbundne, fordi De gjorde mig opmærksom paa Forholdene, det var jo rimeligt, at de 2 Herrer Forpostcommandeurer maatte være dem, der nærmest fik Syn paa det; den nu befalede Fremrykning er unægtelig mere egnet til at kunne optræde med Kraft, naar det fordres, jeg takker Dem.“ — I saadanne Øieblikke var denne ædle, retsindige Mand i Sandhed indtagende. — Jeg henvendte mig derpaa til min gode Ven Oberst Johan von Bülow, Stabschefen; han sagde: „Jeg indrømmer Fordelen ved den nu valgte Plan, men jeg kan dog ikke indrømme, at den først udkastede Plan var saa bestialsk, som vor gode Læssø gjorde den til.“ —

Dagen efter rykkede Divisionen frem til Hovetoft og Hovetoft-Lund. —

Den Tid, hvori vi stode her, indtil vi Natten før Idsted-Slaget rykkede frem til dette, haver efterladt mig dyrebare Minder. — Generalerne Krabbe og Baggesen, Læssøe, Størstedelen af Stabens Adjutanter, den brave, alvorlige Kranold, den elskværdige Carstensen, undertiden Ræder o. s. v. tilbragte jævnlig ledige Timer hos mig i Forposternes Hovedqvarter, hvor meget discuteredes og characteristiske Træk traadte frem; min gamle Ven Trepka ikke at forglemme. —

Eftermiddagen før Idsted-Slaget holdt General Schleppegrell et Krigsraad, bestaaende af Brigade-Commandeurerne, den ældste Artillerie og Cavalerie-Officer og Forpostcommandeuren, foruden hans Stabs- og Sous-Chef. —

Ved denne Leilighed meddeltes den fra Overcommandoen modtagne Plan, der førte Hovedangrebet imod Idsted-Stillingen og Slesvig, idet Tilbagegangen over Wedelspang og Mysunde kun skulde besættes for at holde den der staaende Fjende fast. —

Schleppegrells Division skulde gaae med sin Hovedstyrke over Klopholtz, Stolck mod Idsted og Overgangen imellem Idsted og Langen-Sø og søge at bryde Fjendens Stilling; man meente at vide, at Fjenden agtede en offensiv Kamp fra denne Stilling. — Ved denne Leilighed kom Overgangsstedet over Langensø paa Tale; under Krigsraadet var det af Oberst Ræder blevet paastaaet, at Broen ikke var slaaet ved Guldenholm men derimod meget østligere, nærmere

Wedelspang, hvor der var et Vadested; — dette Vadested var Ræder bekendt. — Der er bleven talt meget om, hvorvidt Schleppegrell kjendte det rette Sted, og herom kan jeg give afgjort Besked. — Ved Hjælp af en forhenværende Cuirasser af 1ste Regiment (Livregiment Cuirasserer), der i sin Tid var Oppasser hos Ritmester Schwartz, og nøie kjendt i Egnen, fik jeg nøie Besked om, hvor Rendebroen var, da han selv havde seet den; — og da det var blevet bestemt paastaet af Ræder, at den var ved Vadestedet, tillod jeg mig at sige til Schleppegrell, at den Omstændighed, at der var en Knippels-Bro, dog vel ikke tilintetgjorde Tilstedeværelsen af en Lange-Bro. — Vadestedet var ogsaa os bekendt. — Schleppegrell sagde: „Ja, det er vist,“ og da Stedet blev ham paaviist paa mit Kort, gjorde han selv en Streg med den Pen, han holdt i Haanden, en tyk Blækstreg; jeg har endnu Kortet, hvorpaa jeg har skrevet et S ved den Leilighed saaledes betegnede Overgang. —

Da det var endt, sagde Schleppegrell: „Ja! mine Herrer, nu har jeg omtalt Alt, hvad jeg kan tænke mig af Forudseeligt for Morgendagen, jeg stoler paa, at Alle gjøre deres Yderste for denne Kamp, der kan give Fædrelandet sin Kraft og Ret tilbage. — Jeg har kun Et at tilføie, som skal holde os oppe, ved Leiligheder hvor man ikke kan see, hvor det fører hen, og det er: „at Vi intet Øieblik tabe Troen paa, at der er en Magt, som styrer Alt, og ikke vil forlade Den, der gjør sin Pligt til det Sidste! Vor Herre være med Dem, mine Herrer!“

Næste Morgen begyndte Fremrykningen. — General Flensborg (Stabschefen) var først henved Kl. 1 kommen til General Schleppegrell med Overgeneralens sidste afgjørende Ordre til Dagens Kamp. —

Marchen gik stadig frem, indtil vi kom der, hvor Veien dreier af mod Klopholtz, fra den der gaaer imod Fahrensted, her bleve vi lidt standsede af Krabbes Corps, hvorover General Schleppegrell blev meget utaalmodig og utilfreds, han udbrød: „Hvorfor gaaer han ikke hurtigere frem, han berøver os Resultatet af Dagen! o. s. v.“ strax viste Anledningen sig, en heftig Geværild hørtes fra Neergaards Corps mod Fahrensted og strax efter ilede Krabbes Batailloner frem i den Retning. — I dette Øieblik fordeelte en tæt Taage sig og Solen brød frem. — General Schleppegrell udtalte da til Læssøe, der netop holdt i hans Nærhed: „Læssøe! seer De Solen bryde frem, og der stiger en Lærke qvidrende mod Himlen, det er et godt Varsel! vi ride bestemt til Himlen! og til Seier i Dag!“ — det var en sand Spaa-

dom. — Nu gik det rask frem til Klopholtz. — Underveis bemærkede jeg en Kjæmpehøj i Sydvest, og det gamle Forpostblod rørte sig i mig, skjøndt Forposterne nu vare inddragne og afløste af den af Læssøe commanderede Avantgarde; jeg vilde oversee Egnen fra dette Punct og reed derhen imod, gav da min Hest til Ordonnantsen og gik for at bestige Høiden tilfods og forsøge om jeg fik Udsigt nok, uden at naa Toppen, og saaledes uden at kunne bemærkes fra den fjendtlige Side. — Idet jeg er krøbet omtrent $\frac{3}{4}$ af Høien op, hører jeg tæt ved mig i Lyngen, paa den anden Side af Høien, tydelig Lyden af et Gevær, der bevæges; og seer da Kanten af en rund grøn Hue, saaledes som de Insurgentjægere bare, jeg holder mig rolig, med min Kaarde i Haanden, og hører da tydelig nogle danske Ord, og ved at rette mig lidt iveiret, seer jeg det røde No. 12 paa Skulderen af den nærmeste Soldat. — Det var 2 Mand af 12te lette Bataillon, som Læssøe havde sendt frem, og som min sædvanlige, af Rævejægerne lærte Maner tro, havde placeret sig paa den udvendige Skraaning, hvor deres mørke Dragt faldt sammen med Lyngen, og i Afstand ikke kunde lede Opmærksomheden paa dem, fordi Fortoningen af Terrainets Profil ikke var forandret. — Det glædede mig, at Læssøes og min Tanke om denne Høi var mødtes. — Jeg reed da hen og fulgte med Avantgarden indtil Klopholtz, her raabte Læssøe pludselig paa mig, i det han var redet op paa en Bakke og et høit Gjærde, hvorfra man kunde overse Egnen i vor høire Flanke. — Han var dødbleg, det var første Gang jeg havde set Læssøe saaledes, han udbrød: „Guds Død! hvad skal der nu gøres? 5te Brigade — Ræders — er gaaet for tidlig frem, er i fuld Fægtning, har hele Fjendens Centrum imod sig, i mindre end en Time er han gjennebrudt og Fjenden i vor Ryg, paa Veien til Flensborg, vi maae strax have Generalen herfrem, Gud velsigne Dem! riid og sig ham det!“ — Her oplevede jeg det interessanteste Øieblik i de 4 Krigsaar jeg har været med til. — General Schleppegrell kom strax, efter at have modtaget Læssøes Ord; han betragtede et godt Minut Stillingen igjennem sin Kikkert og udbrød derpaa: „Ja! saaledes er det! her er ingen Tid til at melde eller til at spørge, her maa handles! — Fjendens fremad-gaaende Bevægelse maa *forhindres*, der maa gives Fjenden et voldsomt Stød paa et afgjørende Punct, hans Stilling maa brydes, det vil tvinge Willesen til at forandre sin Plan og vælge en anden Vei til Kampen, og ~~det~~ vil han, med den Assistance han har og den Armee, ikke være i Stand til, og saa er Seiren vor og Slesvig vunden. — Kan han derimod følge sin Plan, er med Slaget vor Sag tabt for denne

Gang. — Altsaa! Samtlige Afdelinger slutte sig i een Colonne (med Undtagelse af de bageste 1½ Bataillon, som under Oberst Henckel formerer Reserve) og marcherer saa hurtigt som muligt fremad imod Idsted og imod Overgangen ved Gryde Skov imellem Idsted og Langensøe, forcerer Stillingen der, og trænger bestandig lige imod Slesvig By; uden at see til Høire eller Venstre!“ —

Læssøe bemærkede: „Jeg kan i saa Fald ikke svare for Avantgardens Afsøgning, sikre imod Baghold! o. s. v.“ Generalen: „Det behøves heller ikke, naar man marcherer med 10,000 Mand samlede og med fast Villie, saa er det værst for de Baghold, man gaaer forbi; de kunne skyde os et Par Hundrede Mand væk; men det hverken vinder eller taber Slesvig, og det er ene *det* som det her kommer an paa. — Min kjære Læssøe! Avantgarden er ophævet, men De indtager en anden Plads i Dag, som egner sig for den De er i Dag: vor første Soldat! De skal med Deres tappre Bataillon aabne Angrebet og skaffe os frem! fremad! igjennem Alt!“ —

Læssøes mørke Ansigt var opklaret, han forstod sin General og sagde: „Jeg *forstaaer* Dem, Hr. General, og skal gjøre mit Bedste.“ —

Imidlertid vare Colonnerne sluttede til, og Alt gik frem i største Hast, men i udmærket Orden. — Da vi skulde ud igjen af Stolk By, som vi havde passeret, standsede Læssøe pludselig, hans Veivisere nogle meget unge Personer var øiensynlig bange, de græd og sagde, at de ikke kjendte Veien nøie. — Jeg gav da Læssøe min føromtalte gamle Cuirasser, der strax førte ham frem, han var rigtig kommen paa en urigtig Vei. Paa den sydvestlige Side af Stolk, var Generalen redet op paa et ophøiet Sted ved Siden af Veien, og lod Afdelingerne marchere forbi. — Det var et syperbe Syn! aldrig har jeg seet Afdelinger marchere smukkere og i bedre Orden forbi en Revuherre paa Fælleden, end disse Afdelinger gjorde her, de vilde øiensynlig glæde deres elskede General. — Forrest kom Læssøe med sin smukke 12te lette Bataillon. — Idet den marcherede forbi nikkede Generalen med den ham egne smukke Mine, og udbrød: „Min herlige 12te Bataillon! ja i Dag ere I paa Eders rette Plads, den første mod Fjenden! jeg kan ikke sige Eder noget bedre, end at I ere Eders fortræffelige Oberst værdig!“ — Bataillonen svarede med et rungende Hurra! og ikke 2 Minutter efter knaldede Bøsserne fra deres fremsendte Afdelinger. — Derpaa kom 5te Bataillon og 2den Reserve-Bataillon. — Generalen: „Ah! Bataillonen fra Colding! (5te) slaes som ved Colding og jeg skal ikke ønske bedre!“ en Mand raabte ud af Geledet: „Før os paa dem med Bajonetten Hr. General! og vi skulle vise Dem,

hvad vor Bataillon duer til!“ Generalen svarede strax: „Det var nok en Rekrut i Bataillon, der talte? thi den Bataillon har ellers havt for Sæd at handle først og tale siden!“ dette blev sagt med en Blanding af Alvor og et vist lystigt, muntert Sving. — Bataillon udbrød i et begejstret Hurra og rykkede efter i Ilden. — Derpaa Batteriet Baggesen — Generalen: „Der kommer de alvorlige Stemmer fra Dybbøl!“ — idet det tunge Skyts rumlede forbi — „I vilde lade Eders dybe Bas høre alvorlig i Dag, der vil være Brug for Eder!“ —

Ikke et Øie i nogen Afdeling som ikke straalende af Tillid saa paa Generalen, som om han var Forsynet selv; det var et prægtigt Øieblik, et Syn der maatte gribe enhver Soldat i Hjertet, og dog har en dansk General, som var nærværende, og den Dag udmærkede sig ved Intet at foretage, sagt: „Den talende General snakkede som sædvanlig en heel Deel intetsigende Tøi“; som dog vel at mærke fremskyndede denne betydningsfulde Dags vigtigste Handling.

Da Læssøe var i Færd med Angrebet paa Gryde Skov, hørtes pludselig Skyden bag ved os i Stolk, der indløb en Meddelelse om, at det var bevæbnede Bønder, der havde skudt paa 13de Bataillon. — Generalen sendte en Adjutant derned med den Ordre til Oberst Trepka, at han maatte skynde sig at gjøre den Kamp af, da her var en vigtigere Gjærning end at slaas med Bønder — hans Ord vare: „Siig min gode Trepka det!“ — det hørtes imidlertid snart paa den regelmæssige Skyden, at det var Troppeafdelinger og ikke Bønder Bander, der kjæmpedes med. — Da kom Læssøe ilende tilbage til Generalen og spurgte, om han skulde gaae imod Stolk, istedetfor mod Skoven? men Generalen svarede strax: „Nei min Ven! fremad og altid fremad! Fjendens Stilling maa brydes saa hurtigt som muligt, det er det der gjør vor Seir mulig! det er Slesvig det gjælder om at vinde! — her faaer det at gaae som det kan; *Seiren* skal vindes *der!*“ — Læssøe foer frem til sin Bataillon, førte den med al sin Energie frem, og havde den Lykke, netop som en Kugle bragte ham Dødens Bud, at see Bataillon tage Stillingen inden han — Dagens første Soldat — lukkede sit Øie for bestandigt. —

Generalen samlede efterhaanden alle sine Adjutanter for at faae Efterretning, kun Carstensen var ved Kanonerne, men *Ingen* kom tilbage med Melding. — Stabschefen Bülow var hos Generalen. — Da henvendte Generalen sig til mig og sagde, i det han lagde sin Haand paa min Skulder og saae mig med et ubeskriveligt Blik ind i Øinene: „Ja, min kjære Major, alle mine Adjutanter ere blevne borte, jeg maa bede Dem, De er vist ypperlig bereden, og De kjender min

Tanke saa godt! forsøg at komme igjennem den fordømte By (Stolk) see at finde Henckel og giv ham Ordre til strax at understøtte Trepka og kaste Fjenden ud i Langensøe! og saasnart han har faaet Ordren, saa rid til General Krogh og siig hvad jeg har gjort.“ — Jeg reed strax afsted og passerede Ritmester Meyer, der holdt paa denne Side af Stolk, han kom ridende hen til mig og spurgte, hvad jeg syntes han skulde gjøre, han var i en rask oprømt Stemning. — Jeg sagde: „Du kan gjøre mest Skade ved at gaae igjennem Byen og understøtte 13de Bataillon, men kan Du ikke det paa det Sted, saa ophold Fjenden, dersom han forsøger at trænge frem i Ryggen paa Læssøes Batailloner, indtil Henckel, som jeg nu skal bringe Ordren, kommer til Hjælp. — Hold Øie med vor General, der næsten er allene med de 4 Kanoner Baggesen. — Du kan jo herfra see, om det lykkes mig at komme igjennem Byen, lykkes det, saa iil efter, ialtfald med Halvdelen af Dit Commano, hvis ikke saa bliv her og hold Øie med Udkanten af Byen og med vor General!“ —

Jeg vil strax meddele, hvad der, efter at jeg forlod Meyer, passerede paa denne Plads, saaledes som jeg har det af et Øienvidne, der var hele Tiden hos Generalen; nemlig Lieutenant Povelsen, som dengang var i Ordonnantscorpset, som Ordonnants og siden som avanceret til Officeer med mig paa Fehmern. —

Netop som Schleppegrell havde seet, at Grydeskov og Vandløbet blev tagen af 12te Bataillon, begyndte Fjenden fra Stolk, hvor Trepka var falden, at trænge frem, hvorfor Kanonerne beskøde Udgangen, og Meyer kastede sig med Voldsomhed imod de Byen omgivende Hegn, som Fjenden var i Færd med at overskride, og forhindrede dette flere Gange. — Sit derpaa følgende sidste Angreb havde Meyer ordnet saaledes, at en Afdeling kastes i Sværmattakke mod Gjerderne, med Ordre til at vende pludselig om, naar Ilden begyndte, for mulig derved at bevæge Fjenden til at springe over Hegnet og følge efter paa aaben Mark, hvor de da samlede vilde kaste sig over ham og nedsable, hvad de kunde overkomme. — Dette udførtes og lykkedes; Fjenden fulgte virkelig efter, og nu da han var paa aaben Mark kastede Meyer sig over ham, nedsablede en Deel og kastede Fjenden i vild Flugt tilbage i Byen; hvor Henckel kort efter angreb og gjorde Ende paa Kampen i Stolk. — Men under dette sidste Angreb, blev min brave Meyer rammet af et dødeligt Skud; han reed efter Attakken hen til Generalen og sagde: „Generalen maa lade mig afløse, det bliver Sort for mine Øine;“ — han havde allerede forud faaet et Saar. Schleppegrell lagde sin Haand paa hans Skulder og

sagde: „Ritmester Meyer De er en udmærket Soldat og et fortræffeligt Menneske!“ med denne, den skjønneste Ligtale han kunde modtage, sank min trofaste Meyer med et Smil paa Læberne af Hesten, og kort efter blev vor uforglemmelige General rammet af en dødbringende Kugle. — Hans Ønske fra Als blev saaledes opfyldt, han faldt under en heltedmodig Kamp, i det han fremkaldte det Moment, der gjorde det muligt for General Krogh at vinde Sejren. —

Da jeg forlod Meyer for at forsøge Gjennemgangen igjennem Stolk, bemærkede jeg, at min Adjutant Lieutenant Sommer fulgte mig. Jeg spurgte ham: „Hvorfor?“ det var jo kun mig Generalen havde givet Ordren; han svarede, han hørte jo til mig, og desuden havde han hørt den Ordre Generalen gav mig, og det var jo dog rimeligere, at Een af To slap igjennem, end om der kun var Een, og Ordrens Vigtighed talte da vel for, at der var 2. Jeg var eenig heri og tog ham med. — Alt dette udveksledes naturligviis under Ridtet; da vi nærmede os Stolk, var Alt dødsstille, et sikkert Beviis paa Tilstedeværelsen af en skjult Fjende; jeg sagde derfor til Sommer: „Hold Dem nu i en Afstand fra mig, alle 4 Tøiler korte og Sablen i Haanden og nu Sporene i Hesten og afsted.“ — Vi jage i fuld Fart ind i Byen, uden at træffes af noget Skud; men da jeg kom til en lille Plads i Byen, saa jeg denne og Veien spærret af en tæt Masse Tropper, igjennem hvilken der ikke var Tale om at kunne tiltvinge sig Gjennemgang; jeg saa mig om og bemærkede en Gyde, der endte med et Steengjerde ud til Marken, den maatte forsøges, jeg reed til og min gamle „Fryd“, der syntes at forstaae Vigtigheden, satte i et raskt Spring over Gjerdet; — men desværre det var ikke nogen Mark, men en blød Mosegrund, vi kom ud paa, Hesten sank aldeles i, saa at kun Hovedet og lidet af Halsen stak op af Dyndet, jeg kunde ikke faae den op, men maatte lade den tilbage; kastede min Kappe, mit Gehæng og Sabelskede, kort Alt som kunde undværes, beholdt kun min Klinge og mine Pistoler og søgte tilfods at naae Maalet, dersom jeg ikke traf en ledig Hest. — Sommer gav sin Hest til Lieutenant Schøller, Adjutant ved 13de Bataillon, der havde mistet sin, meddelte ham, at vi hentede Henckel, og derpaa ilede vi afsted i den Retning, efter nogle Fataliteter naaede vi et høit Gjerde, hvorfra vi paa Engang saa Henckels Batailloner i Fremmarch og en Ordonnants fra Hovedkvarteret i nogen Afstand, tilhest. — Jeg vinkede af denne, erfarede at han var sendt for at hente Efterretning fra Schleppegrells Division; tog da hans Hest for selv at give Efter-

Scene fra Slaget ved Isted 25. Juli 1850.

Christian de Meza (1792—1865) deltog med Hæder i Krigen 1848—50 bl. a. ved Fredericia og Isted. Ved Krigens Begyndelse 1864 var han Overgeneral, men traadte tilbage efter Tilbagetoget fra Dannevirke.

Frederik Adolph Schleppegrell (1792—1850) blev for sine fremragende Præstationer i Krigen 1848 Generalmajor. Faldt i Slaget ved Isted 25. Juli 1850 ved Øvre Stolk.

retningen og sendte Sommer til Henckel med Ordre til Fremrykningen. — Denne kom i rette Tid, da Lieutenant Vaupell, der var kommen fri, havde funden Anledning til, efter det som han vidste, at give Ordre til Retraite med Alt; hvilket Henckel dog betænkte sig paa, da i det samme Sommer kom med Generalens definitive Ordre.

Dyret, jeg var kommen paa Ryggen af, kunde kun gaa Skridt, var aldeles caput, jeg var nødt til at passere en Samling Bønder, der stod ved et med Halm omviciet Stillads, der skulde bruges som Signal for Fjenden og antændes under visse Forhold. — Falde i Hænderne paa disse Folk vilde jeg nødig, men jeg var nødt til at ride midt imellem dem, da jeg der maatte passere en Snevring; jeg tog da min Pistol i Haanden, som en Flanqueur, reed ganske rolig igjennem dem sigende „Guten Morgen!“ — de saae vist paa mig, men lagde mig ingen Hindring i Veien. Kort efter blev jeg opmærksom paa en Mand med Haandhest og vinkede ham til mig, jeg gjenkendte da Læssøes Rødkimmelhoppe, Karlen reed paa en hvid Hoppe, der tilhørte min Adjutant Sehested. Jeg spurgte: „Er Skimmelen saaret?“ „Nei, men min Oberst er falden!“ Det var sørgelige Ord at høre paa, jeg erfarede, at Gryde Skov var taget. Tage Læssøes Hest, forbød en Følelse mig, jeg tog da Sehesteds, som rigtignok kun havde Vandtrende, Hampegrime med et Grimeskaft om Halsen og en Træsadelbom uden Pude, og gav Karlen mit Øg, med Ordre til ved Leilighed at levere det af til Ordonnantscorpset.

De første Tropper jeg saae var Gardehusar-Divisionens 2 Escadroner, jeg spurgte om, hvorledes det var gaaet den tredie Escadron Dahl, ved hvilken min Broder stod; fik til Svar en Trækning paa Skuldrene. Endelig traf jeg General Krogh og Flensborg, der netop havde faaet en høist foruroligende Melding om Divisionen som sprængt, fra General Baggesen. Jeg meldte General Schleppegrells hele Fremgang og erfarede hans Død.

Kort efter reed jeg hen til General Flensborg, der var reedet op paa en Forhøining, og derfra saae jeg tydelig Divisionens Stilling, og gjorde ham opmærksom paa, at Alt igjen var i Hovedsagen i Orden. Han spurgte, hvorledes jeg kunde vide det, da jeg jo ikke i den korte Tid kunde have været dernede. Jeg svarede: „Om det ogsaa i kort Tid har været bragt i Uorden ved Divisionen, saa kan det herfra sees, at det i Hovedsagen er i Orden. Stillingen mod Idsted og Overgangen er jo i fuld Fægtning og Gryde Skov endog i vor Magt, thi ellers var der jo ingen Grund til den Ild imod Skoven og Broen, som tydelig sees.“ Flensborg saae det Alt nøie efter og gav

mig derpaa Adgang til at følge med til Generalen, hvor der forefaldt følgende:

Flensborg sagde: „Hr. General det er vel saa, at Armeen i dette Øieblik, navnlig 2den Division har lidt et stort Tab af Armeens bedste Kræfter. Naar man seer sig om — og han fixerede de omkringholdende Officerer af Staben m. m. — er det tydeligt, hvilket dybt Indtryk dette har gjort imellem os, hvor meget mere imellem Tropderne, der have mistet de Førere til hvem de vare bundne med den afgjorteste Tillid; men Gud være lovet, vi have dog endnu Kræfter og kunne vise Afdelingerne, at de ikke skulle blive uden kyndige og brave Førere. Jeg tillader mig at foreslaae Hr. Generalen, at Kampen søges holdt staaende i en god Time. Denne Tid skal benyttes til at ordne de medtagne Afdelinger igjennem de nye Førere vi give dem, og til at gjøre Fjenden mør paa et enkelt Sted f. Ex. ved Hovedtilgangen over Idsted Bro, ved at lade alt undværligt Artilleri vedligeholde en heftig Ild der imod; og da mener jeg Hr. General, naar den Tid er forløbet og Alt ellers er uforandret, da at storme Fjendens Stilling med de dertil samlede disponible Batailloner, og sige Folkene at vi maatte og skulde frem, saa troer jeg, efter hvad her kan dømmes, at der er gjort Alt. — Lykkes det, da er Seiren og Slesvig i vor Haand; — mislykkes det — som dog ikke maa tænkes — ja saa gaar vi tilbage mod Flensborg og maae der forsøge det paa ny, med friske Kræfter.“ —

Forslaget fandt i enhver Henseende General Kroghs Bifald og blev gennemført. —

Den ledige Time, der nu kom for mig, var mig høist fornøden til et Øiebliks Hvile efter 36 Timer vedholdende Anstrængelse og kun $\frac{1}{2}$ Times Hvile. — Jeg fik en Ordonnants, lod ham holde min Hest, og søgte at vinde nye Kræfter til den om 1 Time begyndende Fremrykning. — Jeg laae ned paa Marken og sov, uagtet den vedholdende Kanontorden i ringe Afstand, som en Steen, indtil min Ordonnants purrede mig og meldte, at Kl. var saa mange. —

Jeg fulgte nu med 3die Reserve Jægercorps (min Broder Fritz's gamle Jægere) der, commanderet af den brave, ikke nok paaskjønnede Gosch, var den nærmeste af de til 2den Division hørende Afdelinger. — Fremrykningen gik saa godt som uopholden for sig; igjennem den halv afbrændte Idsted By naaede jeg General de Meza, der nu havde overtaget Commandoen over 2den Armee-Division. —

Der blev nu gjort et temmeligt langt Holdt paa Bakkerne foran Slesvig, imedens Cavalerie-Brigaden sendtes over Husby mod Danne-

virke. — Under denne Tid kom Auditeur Monrad til mig, meddeelte, at han skulde sendes til Kjøbenhavn med Meldinger, om jeg ikke ønskede Brev med til min Familie? —

Jeg takkede, rev et Blad af min Tegnebog og skrev et Par Ord, uden Forsegling, det bemærkedes af Andre og alle Bladene i min Bog gik med Monrad som Oliebladene til Andre, fra Officeerer til Familierne.

Paa en Mark ved Idsted
d. 25 Juli 50

Kjæreste Moder, William og jeg ere vel, et frygteligt blodigt Slag. Fjenden dreven til Egnen af Slesvig. *Lange er vel.*

Vor ædle General Schleppegrell, den geniale Læssøe man tror Johan Bülow eller kun saaret have vore Rækker mistet

Gud være velsignet og takket at han skaanede Dig og vore Kjære den Dag for Sorg.

en anden Gang mere

Din Cai.

Christian Boalth er ogsaa vel!!
du Plat er vel og W. Scholten¹⁾.

Pludselig rykkede General de Meza frem med Divisionen, der skulde danne Avantgarde, passerede Slesvig By og besatte Dannevirkestillingen. — Kun et Jægercompagnie sendtes forud, derpaa holdt vi Indtog, som i den dybeste Fred, Generalen med Følge i Spidsen, jeg havde den Ære at følge ved hans Side. — Byen saae trist ud, ingen Mennesker paa Gaden og de fleste Vinduesskodder og Døre lukkede. —

Da vi endelig kom til Dannevirke, var det næsten mørkt. — Jeg blev da kaldet til General Baggesen, der havde faaet Ordre til at besørge Forposter udstillede. — Jeg bad om et Par Timers Hvile, da jeg var aldeles oppe, med saa liden Søvn, saa lidt Mad, saa stor Anstrængelse, vaad, jeg var 2 Gange falden i Vandet. — Baggesen spurgte da: „Er her en Bataillonscommandeur, der selv, med sin Bataillon, er i Stand til at overtage et midlertidigt Sikkerhedscommando, saa melder han sig.“ General du Plat svarede strax: „Ja!“ — Da han hørte, hvad det dreiede sig om, sagde han: „Jeg tør ikke paa tage mig i Mørke, i dette mig ubekjendte Terrain at bestemme Forposternes Stilling; men vil Hegermann-Lindenchrone bestemme Stillingen og give mig Ordre og Forholdsregler, saa skal jeg udføre det for Natten.“ — Jeg stillede ham ud efter bedste Evne, paalagde ham

¹⁾ Dette Brev fandtes mellem Forfatterens efterladte Papirer. (U. A.).

strax, med Allarm, at angribe Alt, som maatte komme imod ham, skyde dygtigt for at henlede Opmærksomheden, hele Brigaden var tæt ved ham. —

Jeg reed da med mine Adjutanter Hanibal Sehested og Sommer til Slesvig til Tante Esselbach. — Her traf jeg Generalen (Krogh) med Staben og en Deel Officerer, der havde spiist. — Vi sade os lidt til Siden ved vor Aftensmad og en Flaske Champagne, som jeg syntes, vi kunde have godt af og Adgang til. — General Krogh kom hen og sad hos os, jeg var saa søvnig, saa at jeg knap kunde tale med ham og havde nær glemt at drikke Seirens Skaal med ham. — Tonen var smuk og passende, Glæden over Seiren og Sorgen over de mange tabte kjære Venner og Cammerater sporedes.

Da Udtalelserne i Bladene o. s. v. kom for en Dag, saae man, at der var en almindelig Mening, at Begivenhederne ved General Schleppegrells Division havde foranlediget, at Resultatet ikke blev saa betydeligt, som det kunde være blevet, i det Tilbageholdelsen af Oberst Schepelerns omgaaende Brigade havde forhindret den Afskjæren af Hoveddelen af Fjendens Styrke, som ellers vilde have fundet Sted. — Ogsaa bebreidede man Schepelern, at han havde efterkommet denne Ordre og ikke handlet paa egen Haand, da han erfarede, at Tilstanden aldeles havde forandret sig til vor Fordeel. — Alle disse Anskuelser vare fuldstændig urigtige. Schleppegrells selvstændige Foretagende havde særlig fremkaldt Muligheden af Seiren. —

Følgerne viste tydeligt, og dette anerkjendtes ogsaa fuldstændig i Udtalelser fra Fjendens Side, at Divisionens Fremtrængen igjennem Fjendens Opstilling til St. Margrethe Skov, foranledigede, at Stabschef Oberst v. d. Tann, da han saae Linien brudt og danske Tropper bag den, i Henhold til General Willesens Udtalelser, ansaa Muligheden for den paatænkte Offensiv for svunden, og derfor dirigerede de Tropper, som netop da førtes frem fra Slesvig for at understøtte Angrebet, ligesom ogsaa den største Deel af v. der Horsts Brigade, der endnu ikke var kommen over Langensøe, til Misunde, og derved svækkede Opstillingen saa meget, at den ikke modstode det paafølgende Angreb. —

Det er klart, at den virkelige Feltherre-Beslutning, der i det afgjørende Øieblik lod Schleppegrell see, hvor det var, Fjenden havde sin Achillesehæl, og den Kraft og Vedholdenhed hvormed han, under alle de indtræffende vanskelige og vildledende Forhold, ufortrødent gennemførte den, fremkaldte det Stød mod Fjenden, som han havde forudset og gav General Krogh Seiren i Haanden. —

Et Par Dage efter Slaget fik jeg et Brev fra General Krogh, hvori han sagde, om min gode Ven Oberst Johan Bülow, som laae saaret paa Lazarettet paa Gottorp Slot, at Lægen sagde, at Saaret i og for sig ikke var meget farligt; men let kunde blive det paa Grund af den Stemning, hvori den Saarede befandt sig; — om jeg ikke, dersom Tjenesten tillod mig at lade mig afløse et Par Timer, kunde have Lyst til at see til Bülow, da han havde Tillid til mig, og Ingen bedre kunde tale med ham om Begivenhederne under Slaget, og forklare ham, at der ingen Grund var for ham til at antage, at han ikke retteligen havde udfyldt sin Plads som Schleppegrells Stabschef. —

Lægen meente, at det vilde have en særlig god Indflydelse paa Bülows Befindende. — Jeg tog da derind midt paa Dagen, da vi paa den Tid gjerne havde Ro for Fjenden. —

Jeg traf først, i et stort Værelse med mange Saarede, min Ungdoms-Cammerat Capitain Schach, der laae i en Seng og smilte paa sin sædvanlige Maade til mig, men da jeg spurgte, hvorledes han havde det, om hvor han var saaret? viste han med den Haand, som var fri, paa Brystet og gav tilkjende ved en Hosten, at han ikke kunde tale, han havde en Kugle igjennem Brystet; men kom sig dog igjen, for senere i næste Krig at falde for Fædrelandet. — Der var flere fine, tildeels tydsktalende Damer, der plejede de Saarede; men Soldaterne sagde, det var jo meget smukt af dem, men de generedes ved deres Nærværelse. —

Da jeg spurgte om Oberst Bülow, blev jeg vist til et Værelse i en af Fløiene, men i det jeg traadte ind, saae jeg, at jeg havde taget feil af Døren, thi her var kun een Saaret, en Mand med kulsort Haar og Skjæg, og altsaa ikke Bülow. — Jeg gjorde en Undskyldning og sagde, at jeg søgte Bülow. — Den Saarede sagde derpaa til mig paa Tydsk, om han havde den Ære at see en dansk Officeer for sig, hvortil jeg svarede ja. — Han saae dødbleg og elendig ud. Han sagde da, at han maaske maatte frembære en Bøn til mig for sig selv og for en større Deel haardt Saarede, der lede saa meget af Hede i Saarene, og som paa forskjellig Maade, ogsaa paa Hovedet, efter Lægens Forskrift, skulde have Iis paa, men den Intendant eller Embedsmand, der var med Lægen, havde sagt, at Iiskjeldereren endnu var i Fjendens Haand, og de havde Intet faaet. — Nu meente han, at dette var en Feiltagelse, da jo hans Tropper (han var en Preusser) længst vare Syd paa, og bad mig derfor, om jeg ikke kunde hjælpe dem, især dem i Stuen ved Siden af, til lidt Iis. — Det lykkedes mig strax at faae det ordnet gjennem Lazaretcommandoen, og jeg gik tilbage og sagde

den Saarede det. Han takkede og sagde da til mig: „Mine Saar ere saa betydelige, saa at jeg neppe har mere end en kort Tid endnu at leve i. — Det vilde interessere mig meget at udtale mig til en dansk Officer om Armeerne i disse Krige, som jeg i alle 3 Aar har deltaget i, og mulig det ogsaa kan have nogen Interesse for Dem at høre de Meninger, som i vor — den preussiske — og i denne Hær, hvori jeg nu har tjent, have været gængse, om vor og den danske Hær. — At en Mand paa Dødens Rand skulde tale andet, end det han anser for sandt og efter sin Overbeviisning, tør jeg vel vente, at De vil antage uden at kjende mig. — Hvad Soldaterne i den danske og i den saakaldte slesvigholsteenske Armee angaaer, da ere de jo vist gandske ens. — Characteren er vist den samme, og de ere jo begge uddannede i den samme Skole. —

Men hvad Forholdet til deres Officerer angaaer, da er Forskjellen uhyre. —

I den danske Armee er der ingen Tvivl om, hvorvidt de staae paa den rette Side, Folkene ere sammengroede med deres Officerer, have samme Maal for Øie, vante til den strengeste Disciplin i de væsentlige Ting, og urokkelig Tillid til deres Officerer og deraf flydende ubetinget Lydighed, det er anerkjendt i høi Grad af dem, der have fægtet imod dem, særlig i den preussiske Hær; aldrig har Nogen seet danske Soldater trykke sig ved at følge deres Officerer, heller ikke der, hvor disse, efter vor Mening, ofte udsatte Folkene meget meer end nødvendigt.

Den slesvigholsteenske Soldat er tapper og vaabendygtig som deres, men Tillid til deres Officerer have de ikke, undtagen der, hvor han kan gjøre dem indlysende, at det er rigtigt, hvad han fordrer; det er saaledes kun Nogle, der have en betinget Tillid hos dem, naar Omstændighederne have hjulpet dem til at erhverve den. —

Dette kan heller ikke være anderledes. — De allerfleste Officerer, fra Generalen nedad, ere Fremmede, der alle ere komne for at lære Krigen af Erfaring eller for at søge den Lykke, der har skortet hjemme! — Officerscorpset bestaaer, hvad disse angaaer, dels af *virkelige* Officerer, frivillig, eller efter Kongens Befaling, de saakaldte Boninske Officerer — efter General Bonin, med hvem de vare beordrede til Tjeneste ved Krigen — hvortil jeg hører, og saa en større Deel Eventyrer, hvoraf saagodt som Ingen have nogen Interesse for Holsteens eller Slesvigs Sag, men kun ville i Krig. — Hvorledes skulle disse vinde en Tillid, som holder Stik i de afgjørende Øieblikke. — Og nu Resten af Officererne, som *skulde dele* deres Inter-

esse, jo nu tør jeg sige her, det vi Alle have tænkt, men have maattet tie med; Officeerer, der svige Fane og Tro, kunne ikke bevare Tilliden hos Folkene, for hvem Tvivlen ofte opstod. —

Idsted Slagdagen afgiver en Prøve herpaa. — De vil vist have fundet, at vore Folk sloges med stor Tapperhed, saalænge Stillingen bevaredes; de danske Afdelinger maa have tabt betydeligt. — Men da Stillingen var brudt, slap med det samme Tøilen af Generalens og af Officeerernes Haand. — Følgerne af det sidste fik jeg ikke at see, da jeg under Forsvaret af Idsted Bye blev saa haardt saaret, at jeg bevidstløs bragtes hertil; men efter hvad jeg har hørt og kan tænke mig, gjordes der neppe stor Modstand, efter at Stillingen var brudt; Folkene, der nylig sloges med heroisk Tapperhed, vilde ikke længer lystre Officeererne. — Sagen var denne: General Willisen, der havde havt al for megen Anledning til at kjende de svage Baand, der bandt Officeerer og Tropper sammen, der kjendte den repræsentative Regjering, der herskede i et Legeme, der burde styres af Eens uindskrænkede Villie, havde fundet det nødvendigt at indlemme hele Armeen i Betydenheden af, at Stillingen holdtes paa ethvert Punct, da dette betingede Muligheden af en Overgang i rette Tid til Offensiven; der stod i Dagsbefalingen, er den brudt, er Alt tabt, derfor maa ethvert Punct forsvares til det Yderste. — Deraf det tappe Forsvar, og deraf, da Bruddet var sket, den hurtige Vigen tilbage. — Man vil sige, Willisen forstod at skrive og at gjøre Planer; men ikke at udføre dem; jeg troer ikke, at her foreligger noget Beviis herfor, han er vist en dygtig Commanderende; jeg troer, at i Altfald hovedsagelig maae Ulykken søges i den usolide Sættelsen af Commandoforholdene, fra Generalens Stab og ned til den yngste Lieutenant, Aanden og Tilliden mangler, og saaledes det Væsentlige. — En Soldat maa sige: „Den Tabende *her*, var den, der *maatte* og *burde* tabe;“ men mine hjemvendende Cammerater have ikke lært Lidet i disse Campagner. —

Hvad nu Tactiken angaaer, ja der tillader jeg mig at tro, at den preussiske Armee har en Deel større Øvelse og Bevægelighed end den danske, og dog have vi, hvad Fægtningsformation angaaer, seet Noget her, som vi i Preussen har talt om, for Fremtiden vil blive et af de Midler, der vil blive at benytte med Hensyn til de forbedrede Percussions Vaaben, som meer og meer indføres. —

Jeg saae første Gang Noget til dem, da jeg med en Deel preussiske Cammerater hørte til en Forpost-Reserve. —

En Officer som kom tilbage fra de ydre Poster, siger ironisk:

„Den danske Armee maa vist have faaet en Forøgelse til det Firedobbelte, at dømmen efter den Masse Sikkringsdele de have foran sig, 4 Gange saa mange, som vi pleie at anvende ved slige Leiligheder.“ — Han havde imidlertid knap udtalt, førend vi med stor Hast blive kaldte til Gevær, i det Feltvagterne med Voldsomhed bleve kastede tilbage paa os, saa vi knap fik Tid til at komme i Fægtningsstilling, da ogsaa vi bleve angrebne. —

Vi lærte da senere at deres Maade ofte var, istedetfor at komme med Kjæder og sluttede Reserver, at nærme sig i heelt spredt Orden, og først i det sidste Øieblik at slutte de mindre Afdelinger til de større; en Maade hvorved Fjenden berøvedes Sigtet paa de sluttede Afdelinger, og Angrebet kommer uventet. — Men det fordrer Paalidelighed og hurtig Lydighed i Ilden. — Den kunde altsaa ikke bruges i den slesvigholsteenske Armee. —

Naar jeg endnu maa udtale mig om Overcommandoen, saa har jeg, *om jeg faaer det sagt*, givet Dem saa at sige mit militaire Testamente, bygget paa min Erfaring i de 2 Armeer hvori jeg har tjent; som et lille Bidrag til denne Krigs Historie, dersom det ikke kjæder eller trætter Dem.“ —

„Nei, paa ingen Maade, tværtimod, det interesserer mig meget.“

„Man har sagt baade hos Dem og hos Os, at vore Generaler ikke ret have forstaaet at være Krigsførere — det siges maaske altid, hvor ikke de største Resultater naaes. — Jeg vil nu holde mig til den Dom, som man blandt mine Cammerater har fældet over Deres Generaler. —

Man har sagt, hvad er Hovedegenskaben hos en dygtig Overgeneral? At han kjender sin egen Hær, veed hvad den kan gjøre, og hvad den ikke kan; at han veed det samme om Fjendens, og er inde i den Aand, der hersker i Armeen. — Endelig at han kjender Krigstheatret. — Nu siger vi disse Egenskaber have de danske Generaler havt, og lagt det paa en characteristisk Maade for Dagen, jeg tør føie til, ogsaa ved Idsted. —

De have vidst, at de kunde stole paa Officerer og Soldater, at det ikke kom saa meget an paa, om en Sag var lidt mere eller mindre farlig, der blev ikke raisonneret, men gaaet paa. — Derimod maatte det, der skulde udføres være simpelt, og ordnet saaledes, at Gangen saa at sige faldt af sig selv, naar den først var indledet. Dette gav ogsaa Anledning til, at de kunde vælge Angrebsveien, der hvor ingen Fjende ventede Dem; hvilket er en stor Fordel. —

De vidste at dette ogsaa under denne Krig burde være Maaden, fordi navnlig de tyske Tropper, med en meget længere Tjenestetid

og forholdsvis flere Officerer, da ikke fik Leilighed til at drage Nytte af deres større Øvelse i Bevægelighed under Angrebsforhold. —

Dette saaes ved Fredericia; hvem i al Verden kunde formode et Angreb lige imod en Række Batterier med en stærk concentrerende Ild; dette skeete 5te Juni ved Dübbel, dette skeete i høieste Grad ved Idsted; De maa jo der have lidt uhyre paa det flade Terrain lige imod vore Kanoner; og det var General Schleppegrells hensynsløse Gjennemtrængen ved Idsted og Grydeskov, der brød vor Stilling. Altsaa sige vi, jo, de Generaler have vidst hvad de gjorde, og derfor vundet det, som med deres Kræfter var at vinde; med store Offre, ja, men naaet Maalet paa den for deres Tropper eiendommelige Maade.“

Nu havde denne utvivlsom soldateragtige Mand endt sin Udtalelse og kunde heller ikke mere. — Jeg takkede ham for den interessante Meddelelse og ønskede ham god Bedring. — Jeg vilde neppe see ham oftere, da jeg ikke hørte til Slesvigs Garnison. —

Denne Udtalelse af den Saarede var mig ikke uden Nytte under mit Besøg strax efter, hos min kjære Bülow, den gav Stof til den Trøst, jeg skulde yde ham. — Gud være lovet, min brave Ven kom sig, er jo nu Generallieutenant og Gesandt i London. —

Forposttjenesten foran Dannevirke.

Dagen efter Slaget inspicerede jeg den indtagne foreløbige Stilling og undersøgte Terrainet, ledsaget af nogle til Tjenesten bestemte Officerer. —

Jeg overbeviste mig snart om, at den af Major C. Torp for tilstrækkelig anseete Udstilling ingenlunde var dette. — Det tilsyneladende flade Terrain afgav alligevel saa betydelige Bølgeslag, saa at et ikke ubetydeligt fjendtligt Corps kunde komme ubemærket meget nær til den for Størstedelen afsatte og uforberedte Cavaleri-Dækning, der udgjorde Stillingens eneste Dækning. —

Ved at bemærke en fjendtlig Cavaleri-Recognoscering, der med det Kjendskab, Fjenden havde til dette Terrain, maatte have kunnet overskue vor utilstrækkelige Observation, bestyrkedes jeg i den Overbevisning, at en tilstrækkeligere Forpostudstilling var paatrængende nødvendig. — Den øieblikkelige Tjeneste tydede alt for meget paa en letsindig Anskuelse af Forholdene. —

Jeg begav mig derfor strax til General Flensborg, hvem Omsorgen for Sikkerheds-Corpsets Dannelse var overladt, og gjorde op-

mærksom paa, at en anden Sikkring uden Ophold burde tilveiebringes; naaer jeg modtog den formeentlig nødvendige Styrke af 2 Batailloner eller maaske 2 $\frac{1}{2}$, 1 Escadron og 1 Reserve, samt 4 Kanoner, saa skulde jeg strax ordne Stillingen. — Dette tilstodes, og jeg udsatte om Aftenen, da Tropperne mødte, en Stilling over Selk, Klosterkro til Reiderdalen, hvor den skulde støde til 1ste Divisions Forposter, og foreløbig en Observation ved Jagel af Cavaleri. —

Næste Morgen inspicerede jeg Udstillingen og sendte en Recognoscering under Vagtmester Ferdinansen af 4de Dragonregiments 2den Escadron med 10 Heste frem over Kropper-Hede for at afsøge Terrainet og iattage en mulig Fremrykken af Fjenden mod vor Forpoststilling. Da jeg fra Jagel havde fremsendt ham, begav jeg mig til vor venstre Fløi for at ordne Udstillingen der, navnlig af de yderste Cavalerie-Poster, som jeg om Aftenen maatte udelade.

Kommen tilbage derfra til Jagel, hvor jeg havde samlet Indbyggerne for at indskærpe dem, hvorledes de skulde forholde sig, seer jeg en Dragon-Ordonants i fuld Firespring, der melder: „Melding No. 3 fra Vagtmester Ferdinansen! Vagtmesteren kan ikke længer opholde de 2 ommeldte fjendtlige Escadroner, der forfølger ham herimod!“ i det samme vender han Hovedet og siger: „Der er Dé!“ Ferdinansen tæt forfulgt af begge Escadroner kommer lige imod mig, jeg fulgte da med ham, gav Ritmester Krieger, der stod med en 30 Heste ved Klosterkro, Ordre til at gjøre et Skin-Angreb og da lokke Fjenden til at forfølge sig af Chausseen, lige imod Husar-Escadronen; det støvede stærkt og Husarerne vilde næppe kunde sees igjennem Støven af Fjendens egne Heste. Da jeg kaster Øiet paa Husarernes Plads, seer jeg til min Bestyrtelse, at Divisionen er ifærd med at marchere bort imod Slesvig. Jeg sætter da Sporerne i min gamle „Fryd“ — Nur diesmal strecke Dich! Her gjaldt det meget mere end Livet; Æren og Seiren; og det lykkes mig netop at naae Fører for den nærmeste 2den Husar-Escadron, Ritmester N. von Torp, give ham Ordre, uden at afvente sin Commandeurs Commando, at gjøre Front og gaae frem i Attake imod den sig i fuld Fart nærmende Fjende. Det lykkes netop tids nok og, tildels paa Grund af Støven og af Voldsomheden fra begge Sider, skeete her, hvad man ellers saare sjeldent seer, at begge Afdelinger fare i fuld Fart saa voldsomt imod hinanden, saa at 10—12 Geledder af hver Colonne (med Halvdeler) vare blandede ind imellem hverandre. Husar-Escadronens Anløb havde været det voldsomste, Fjenden maatte vende og ile bort, med en større Deel Saarede og efterladende 10 Dragoner

og 7 Heste i vore Hænder. Ritmester N. von Torp fik et let Saar i den høire Skulder og min brave Adjutant Hannibal Sehested fik et Hug gennem Hjelmen ned i Ansigtet, uden stor Betydning, men derimod nogle Fingre huggede af den høire Haand og de gennemhuggede Bøilen af hans Sabelfæste ind i Haanden, hvor den sad fast. Han var saa glad over en Gang at være kommen i en rigtig Cavalerie-Fægtning.

General Flensborg kom strax ud, modtog Fangerne og takkede mig og de Tropper, der havde taget Deel i Fægtningen meget.

Det var øiensynligt, at Fjendens Recognoscering Dagen forud, havde fremkaldt Forsøget paa at overrumple Husar-Divisionen, hvilket ogsaa afgjort var skeet, dersom de nye Forposter ikke havde været udstillede, og havde da givet fri Adgang lige ind imellem det uforberedte Infanteri.

Jeg var meget misfornøiet med Husar-Divisionens uanmeldte Bortmarch — Husarerne skulde afløses af 4de Dragon-Regiments 3 Escadroner, men kaldtes til Cavaleri-Cantonnementet, for der at overgive Tjenesten til Dragonerne, istedetfor at Dragonerne naturligviis skulde være tilstede ved den skarpe Tjeneste, inden Husarerne forlode deres Stilling, den og ikke Ordenen i Cantonnementet var Hovedsagen — og ringe Opmærksomhed, udtalte ogsaa at dersom Divisionen havde været opmærksom og ved Haanden, kunde Fjenden være bleven omgaaet og tagen til Fange. Flensborg svarede: „Ja det kan være saa, og burde vel have været saa, forresten troer jeg, at den alvorlige Modtagelse, som det fjendtlige Cavalerie fik, der lod 1 Escadron kaste 2, og saare saa mange, det vil være vigtigere for vort Cavalerie i Fremtiden, end 4 Gange saa mange Fanger.“ Jeg troer, han havde Ret, thi vore Husarer og Dragoner havde oftere Prøve paa Fjendens Agtelse for dem. Vagtmester Ferdinansen havde viist stor Conduite ved at opholde Fjenden saa længe; Skade, at tilfældige Omstændigheder førte med sig, at jeg først fik den 3die Melding i sidste Øieblik, og at den der modtog Nr. 1 og Nr. 2 ikke behørig tog Hensyn til dem.

Ritmester Krieger, med hvem Sehested fulgte, udførte ogsaa sit Hverv udmærket godt, ved at lede Fjenden til Angreb og rask Forfølgelsen, og derpaa forsvinde i Veigrøfterne, idet Husar-Escadronen kom frem. Det er utroligt, hvilken Kraft vore Folk kunne lægge i deres Hug, naar det gaar paa Livet løs. Der laae flere af Fjendens svære Jernhjelme, der vare huggede igjennem, en var endog flækket i 2 Stykker, og der skal allerede et godt Hug til at give et dybere Mærke eller hugge en dyb Bule. En Hjelm, som jeg forærede Maler

Simonsen, havde ved 3 uhyre Hug faaet Udseende af en dybtfuret Buddinge-Form.

Efter en nøiere Undersøgelse fik jeg den Overbeviisning, at dersom Divisionen skulde have Sikkerhed for, ikke at allarmes ved Diversioner eller Skin-Angreb; men have den rigtige, Tillid givende Ro, saa burde Forpoststillingen for en Deel skydes længere frem. Da jeg for at faae Bemyndigelse hertil kom ind til General Flensborg (jeg fortæller dette som betegnende for ham) sagde han: „Undskyld kjære Hegermann, men jeg har virkelig ingen Tid at byde over i dette Øieblik, vi ere saa overhængte med Skriverier og Vidtløftigheder.“ Jeg sagde: „Som Generalen befaler: men jeg beder erindret, at jeg har anmodet om en Samtale i Anledning af en efter min Formening vigtig Forandring i Sikkerheds-Tjenesten.“ Flensborg svarede da strax: „Kom herind med, og skulde jeg, givende efter for et irritabelt Humeur og mange Slags Plager, en anden Gang modtage Dem som i Dag, naaer De har noget af Vigtighed, saa siig kun, ja, men De *maa* tale med mig alligevel.“ Vidende at Flensborg altid havde meget travlt, havde jeg taget Forpostudstillingen, saaledes som jeg ønskede den og Motiverne derfor med, og lagde det op for ham, hvorpaa han strax svarede: „Ja! det bliver for Fremtiden ved det Gamle imellem Dem og Overcommandoen, De faaer Maalet opgivet og bestemmer da med fuldkommen Selvstændighed Midlerne og Fremgangsmaaden, som Commanderende over de Tropper De faar, uanset hvilken Grad eller Stilling disse Afdelingers Commandeurer have.“ Dette var rene Ord, jeg udsatte strax de nye Forposter, og meldte da Overcommandoen, at jeg paatog mig Ansvaret for at intet alvorligt Angreb skulde føres imod Hovedstillingen ved Dannevirke førend 1 Time efter at jeg havde averteret derom, muligen kunde Fjenden opholdes en Deel længere af mig, men da vilde der ikke kunne regnes videre paa Brugen af Forpostafdelingerne for det Første. Dagen efter indførtes den ved Havetoft-Stillingen indførte Tjeneste-Tournus. Der rykkede 1 Brigade, 1 Batterie og 3 Escadroner, senere 4, ud til Disposition og afløstes da hver 4de Dag. Dette medførte Muligheden af en Hensyntagen til Tropperne, som bidrog meget til deres kraftige og kampfærdige Stand. Hvad der angaaer selve Forposttjenesten og Fortegnelsen over hvad der forefaldt, henviser jeg til et Exemplar af Rapporten, som jeg ved Afslutningen af Forpost-Tjenesten afgav til Overcommandoen, indbunden i et grønt Omslag; det var skrevet til General de Meza, et ligelydende findes i Krigsministeriet.

Krigsminister Hansen havde, paavirket af nogle theoretiske Militaire, ladet sig bringe paa den Tanke, at en fast Forpostcommando ikke var nødvendig; men at den ældste Officeer, af dem der daglig kom paa Forpost, kunde være Forpostcommandeur for den Dag, og jevnlig udtalt dette i sine Skrivelser til Overcommandoen; men fik bestandig det Svar, „at Erfaringen havde godtgjort, at det var af særlig Vigtighed ved den Tjeneste, at den Commanderende af egen Erfaring kjendte Fjendens Maade at føre den lille Krig paa, og at den Commandeur som nu i det tredie Krigsjaar førte Commandoen havde ydet Armee-Corpsene den fuldstændigste Sikkerhed og afværget mange Uheld, saa at Commandoen ikke kunde forsvare at give Commandoen over Forposterne til nogen Anden.“

Derpaa yttrede General Hansen, at de meget hyppige Forpostfægtninger navnlig hos mig, formeentlig maatte kunne undgaaes, at det Rette var en Gang at give Fjenden en alvorlig Tilbageviisning, saa kunde Størstedeleen af Forposterne i flere Dage spares. Denne Anskuelse var aldeles urigtig, og viste at Vedkommende aldeles ingen Kjendskab havde til de stedfindende Forhold; Armee-Commandoen gik da heller ikke ind derpaa.

Pludselig kom General Hansen en Dag over til Armeen, og foretog selv en større Demonstration fra Selk-Stillingen af.

Der passerede den Dag det pudsige, at jeg var paa høire Fløi, da der kom Melding til mig om, at der var et Corps, som vilde rykke ud igjennem Forposterne ved Selk. Jeg var ikke underrettet om Noget, og sendte derfor den Ordre tilbage, at man ikke maatte indrømme nogen Afdeling Gjennemmarch gjennem Forposterne, inden jeg havde faaet Meddelelse om hvilken Afdeling det var og i hvilken Hensigt den rykkede ud, for at jeg kunde give de Oplysninger, som jeg muligen var i Stand til, til Afbenyttelse. Der kom da en ny Melding, der meddeelte, at man vilde kaste en Deel af Fjendens Forpoststilling tilbage og fouragere Halm i de nærmeste Byer.

Det meddeleltes tillige, at Divisionsgeneral de Meza og Krigsministeren ledede Foretagendet. Motivet var kun en Skingrund, thi dels var der slet ingen Trang til Halm, dels havde jeg fourageret tilbunds i de Byer, der derfor nu Intet havde, og desuden havde vi Adgang paa en meget simplere Maade til at skaffe os, hvad vi i den Retning ønskede, fra de store Enge. Det var kun for at faa den førnævnte *alvorlige Tilbageviisning* gennemført. Da man ikke gav sig Tid til at afvente mine Meddelelser, havde de nær skudt en Cavalerie-Afdeling, der vendte hjem, med Granater, antagende den for Fjenden.

De rykkede derpaa frem til en lille Overgang over en Aa, hvor Fjenden havde tildannet et almindeligt Plankeværk som Palisaderinger, med Skydehuller o. s. v., men uden nogen Betydning, undtagen for at imponere; men da det Hele var os bekjendt, og selve Besiddelsen af ingen Betydning, eftersom Vandløbet lod sig passere andetsteds, saa tog vi ingen Notice af dette Skjærnbrædt. Det er en stor Feil at oplyse Fjenden om, at vi kjende en af hans Spærringer som intetsigende, førend man ved en vigtig Leilighed vil benytte denne sin Kundskab. Man berøver kun derved sig selv en vigtig Fordeel. Denne Bro stormede imidlertid det fremsendte Corps, stak Ild i Plankeværket og jog den svage Besætning tilbage. Jeg havde taget min Plads ved den nærmeste af vore Forposter, og her passerede Krigsministeren tilbage igjennem, kørende i en Wienervogn, og meddeelte, „at det var gaaet meget godt, Fjenden var kastet aldeles tilbage og hans Palisaderinger brændte, han havde nu givet Ordre til, at Alt skulde ophøre og Afdelingerne marchere hjem.“ Aldeles som fra et Høstmanøvre i Dyrehaugen. Jeg kunde klart indsee, at *Fjenden ikke* vilde ansee det for endt, og at han i alt Fald, *dersom* Fjenden ikke var stærk nok der i Nærheden til at ripostere strax vilde give mine Udstillinger nok at gjøre, naar de fremrykkede Afdelinger først vare gaaede hjem.

Saa let slap de imidlertid ikke, denne Demonstration havde ikke opnaaet andet, end at erindre Fjendens Forposter om at være opmærksomme, og den berøvede os derved Anledning til mulige Overrumplinger. Den kostede os derimod 3 Officerer og en Deel Folk, een af vore flinkeste Capitainer; da Afdelingerne under den befalede Afmarch som General Hansen havde anset for Slutningen, vare blevne angrebne med betydelig Overmagt. Dog lærte den maaske *de Kloge* at tie for Fremtiden, thi Sligt gjentoges ikke. Den kaldtes Halm-Halm Recognosceringen i Armeen, og man udnævnte i Anledning af den General Hansens Søn, der var Reserveofficer, til Prindsen af Halm-Halm. Modellen til Ordet var taget fra Prindsen af Salms-Salms, som et foregaaende Aar blev haardt saaret og fangen.

Det er snurrtigt nok, at efter at jeg i min hele Tjenestetid, og navnlig under de 3 slesvigske Felttog, havde glædet mig ved mine Generalers, Foresattes og Cammeraters Tillid, Velvillie og meget gode Behandling, havde kun 2, nemlig General Hansen og General de Meza, ikke viist mig det sømmelige Hensyn ved nogle Tjenesteforhold, som jeg formeentlig havde Adkomst til, og at det saa netop er blevet mit Lod at forsvare og fremhæve disse 2 Mænd i Frem-

tiden. General Hansen har jeg ved en offentlig Leilighed kraftig forsvaret for hans militairpolitiske Færd i et givet Øieblik, og derved forskaffet mig en stor Deel Modstandere, og mange Ubehageligheder; og senest har jeg henledet Kongens Opmærksomhed paa Generalens Fortjenester fra 1848—49, da det var hans 60aarige Jubilæum, hvorpaa Kongen fandt Anledning til at give Generalen Elephantordenen. Medens jeg var Generaladjutant hos Kongen 1864—65 behandlede han mig og min Sag uforsvarligen; han var egentlig *utilregnelig*, den eeneste Anskuelse som kunde nogenlunde forklare og undskylde hans upaalidelige skadelige Optræden; men dette burde jo ikke tilintet gjøre Erindringen om hans sjældne Evner og Kundskaber, og de Fortjenester som han i en lang Tjenestetid havde af Armeens Sag.

Hvad de Meza angaaer, da var det afgjort ikke *ham*, men hans Stabschef, 1850—51, der manglede fornøden Soldaterblik og Erfaring.

Den Maade hvorpaa General de Meza, denne ubetinget hæderlige og karakterfaste Fædrelandsven og General blev behandlet, er en stor Plet paa den senere Tids Ministerium og Presse. Historien vil lades ham vederfare Retfærdighed.

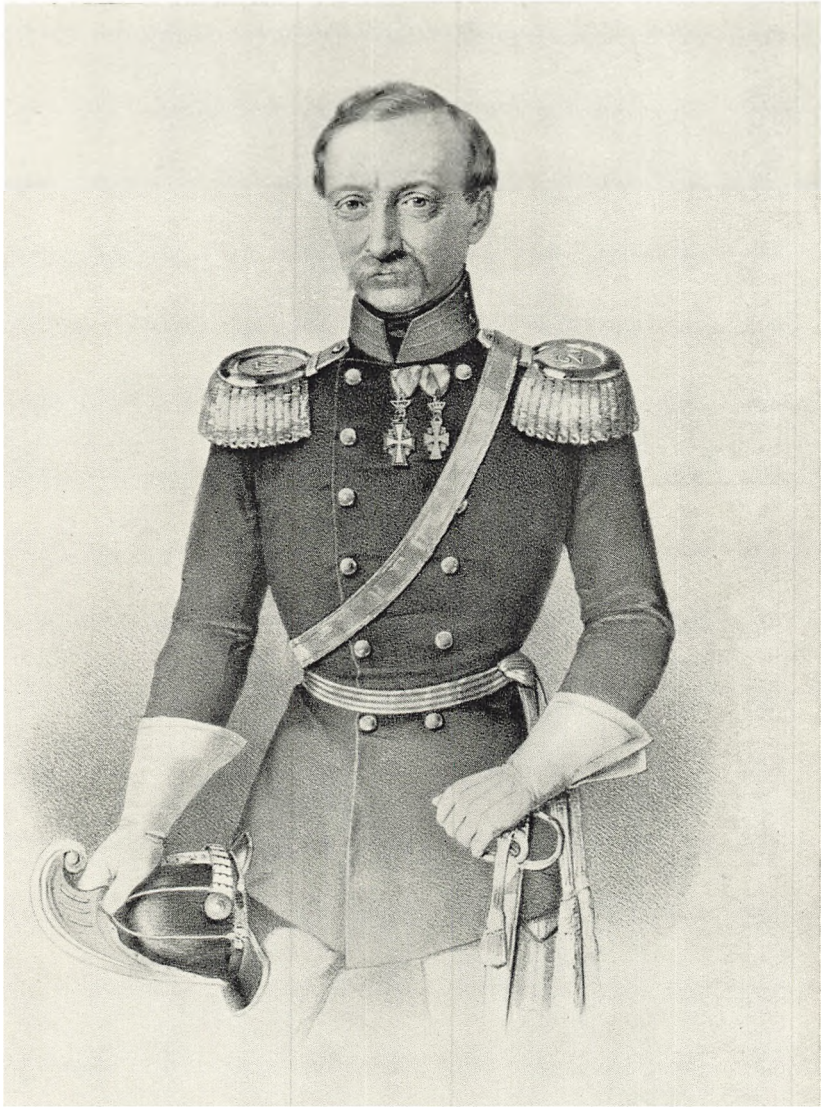
Da Krigsminister Hansen kjørte ud til den førømtalte Expedition med sin meget uheldige Adjutant characteriseret Capitain Glud, (en Skolelærer fra Lyngby som General Hansen havde trukket frem, og benyttet i Ministeriet, til Alles Forargelse) passerede han det 3die Reservejæger-Corps, der *senest* ved Idsted havde udmærket sig særdeles under Oberst Gosch. Efter vore Marchbestemmelser marcheredes, saalænge det var indenfor Forposterne i aaben Colonne, med Tilladelse for Mandskabet, indenfor Omfanget af den Peleton hvortil de hørte, at gaae saaledes som Terrainet gjorde Marchen lettest; den gamle Støvlet-Stivhed var ved saadanne Lejligheder afskaffet; og vore Folk navnlig dette Corps, havde noksom viist, at naar de spredte sig efter Terrainet, *hvor dette var tilladt*, saa lode de sig ikke, under den stærkeste Granat- eller Kardæsk-Ild drive ud af deres Plads i den sluttede Afdeling hvortil de hørte. Da General Hansens Vogn blev generet, idet han maatte kjøre igjennem den marcherende Afdeling, vendte han sig til Oberst Gosch, midt i Afdelingen, og raabte: „Er det Dem der commanderer denne Afdeling, man skulde tro, at det var en Flok Faar, der drev afsted her, og ikke Soldater.“ Jeg tilstaar, at jeg, da Gosch siden i Fleres Nærværelse fortalte mig dette, sagde: „Du burde have svaret ham: „Naar Generalen læg-

ger Mærke til, at dette er 3die Jæger-Corps Mandskab, saa vil de vist vide, at disse Folk i Kampen forleden, have viist at de have meget mere tilfælles med Løver end med Faar, forøvrigt marcheres her efter Reglen for saadan March under de stedfindende Omstændigheder.“ Men ligeoverfor en Mand i Hansens Alder og med hans Fortid, havde jeg dog selv holdt mig tavs; det maatte jeg indrømme; men det er et stivt Stykke, at en Krigsminister, første Gang han seer en Afdeling, kort Tid efter at den har bedækket sig med Hæder, hilser den med saadanne Ord, og overhovedet fører sig saaledes op. En Afdeling som den kunde ikke tabe ved det; det var kun ham selv, der tabte. Kort efter behandlede Krigsministeren Armeens Officeers-Corps paa en høist fornærmelig og tilsidesættende Maade, igjennem en Armee-Befaling, der omtalte Linie og Reserve-Officeerer. Disse og lignende Fremgangsmaader førte med sig, at en Forening af en Deel af Armeens ældre Officeerer traadte sammen, for at eenes om at tilsende Ministeren en Skrivelse, der skulde udtale Armeens Misfornøielse over en saadan Behandling, som den ingenlunde havde fortjent. Disse Herrer gjorde ogsaa mig den Ære at sende en Ritmester L. . . . ud til mig, for at spørge om jeg vilde tiltræde denne Forening. Herved kunde jeg kun finde mig meget bæret, da Foreningen talte lutter ældre Officeerer af vore Allerbedste, som f. Ex. den ædle og udmærkede General Fibiger, senere Krigsminister. Derimod kunde jeg ikke andet end ansee hele Sagen for utilladelig, med mindre Armeens commanderende General fandt Anledning til at gjøre Sagen til sin. Jeg mente ikke, at vi ellers turde byde vor Krigsminister et Mistillidsvotum, og bad derfor Ritmesteren bevidne de Herrer, at jeg i høi Grad paaskjønnede, at de vilde tage mig op imellem dem, men spørge om det ikke var Meningen, at vi gjennem Stabschefen skulde henstille Sagen til General Kroghs Afgjørelse, hvorvidt han vilde høre vor Mening eller ikke; indvilligedes dette af Generalen, saa skulde jeg gjøre mig en Ære af at møde til det berammede Møde paa Thorsdagen efter.

Endnu samme Aften Kl. 12 fik jeg Brev fra nævnte Ritmester, der meldte: „der bliver Intet af Møderne“.

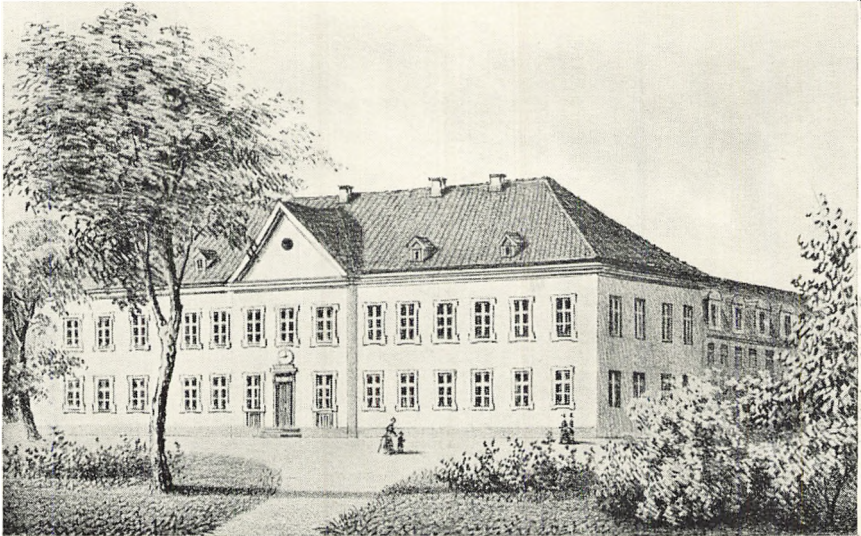
Ingen kunde være mere indigneret over Krigsministerens fornærmelige Opførsel og Mangel paa Respect for og Anerkjendelse af Armeen end jeg; men Maaden hvorpaa han skulde erfare vor Misfornøielse, skulde kun være en Anden.

Jeg gik op til General de Meza, hvis Tænkemaade jeg kjendte, og som jeg stod paa en meget venskabelig Fod med; han var General

Cai Ditlev Hegermann-Lindenchrone

Cai Ditlev Hegermann-Lindenchrone som Oberstløjtnant. (Tegning fra 1850 af Ed. Hansen.)

Billede fra 1850erne af Odense Slot.

Kongerne Carl XV af Sverige og Frederik VII af Danmark. Samtidigt Billede i Anledning af et Møde mellem de to Konger.

Hansens Jevnaldrende i Tjenesten og gode Ven, og han var saaledes den Mand igjennem hvem Sagen bedst kunde komme til General Hansens Kundskab, paa en privat og sømmelig Vis. Jeg fortalte de Meza, hvad der var passeret, og tilføiede: „Tilvisse har General Hansen fuldkommen fortjent Armeens Uvillie, og jeg finder det ønskeligt, at han erfarede dette, paa en Maade, der baade kan belære ham paa en ønskelig Maade og ikke strider imod Tjenestens nødvendige Form. Dersom Generalen, som hans Sidemand, hvad Grad og Tjenestealder angaaer og som Hr. General Hansens Ven og Cammerat, vilde sætte ham i Kundskab om, hvorledes han er traadt Armeens Ære for nær, og selv slutte Dem til denne Mening, saa var det vist godt. Skulde Generalen spørge, hvem der har næret saadanne Tanker og hvem der har nævnt dem for Dem, saa staaer mit Navn til Tjeneste.“ Meza spurgte mig, hvad nu jeg hovedsagelig havde imod General Hansen, da det var ham bekjendt, at jeg anerkjendte og paa-skjønnede hans Egenskaber og Fortjenester i flere Retninger? jeg svarede: „Som en Benævnelse, der viser hans Forskjel fra Chevalier Bayard, vil jeg sige General Hansen er „sans coeur et sans esprit militaire.“ Meza svarede: „Til det Første svarer jeg: „Ja!“ til det Sidste: „det er meget haardt“, hvortil jeg gensvarede: „Ja! men lige saa meget sandt!“ hvorpaa jeg fremhævede flere af Generalens Ord og Handlinger, og spurgte: „Kan en Mand med esprit militaire tale og handle saaledes?“ hvorpaa Meza svarede: „Nei tilvisse ikke. Vær overtydet om, at jeg ikke mindre end De og de meget hæderlige Officerer, som De deler Anskuelse med, indignereres over, hvad jeg har hørt i forskjellige Retninger, og at jeg paa den Maade, som maaske kun jeg kan have Adgang til at gjøre det, skal lade denne Mening komme til Generalens Kundskab; jeg er glad over at jeg, og ikke nogen Anden bliver Organet for Officeerscorpsets berettigede Misfornøielse.“ General de Meza har senere sagt mig, at han havde havt Leilighed ttil at tale med General Hansen om Sagen, og aabent givet ham vor og sin egen Mening, og fortrød ingenlunde, at det var skeet og at han havde udført det.

Hvad jeg foran hentydede til om General de Mezas Udtalelse, fremgaaer af følgende Meddelelser.

Efter at jeg i henved 6 Maaneder har commanderet Forposterne, og ved mine hyppige — og som Oberst Funck kaldte dem — paa-trængende og nærgaaende Foretagender mod Fjenden, havde ydet Divisionen en aldrig forstyrret Ro og Sikkerhed, uagtet vi havde havt den Gang godt 100 Sammenstød med Fjenden, herøvet ham adskjil-

lige Døde og Saarede samt taget over 50 Fanger og en Deel Heste fra ham, uden selv at have mistet flere som fangne end 1 Overjæger og 2 Underjægere, som ikke havde holdt sig den modtagne Instruction efterrettelig, hændte det at en langtudgaaende Patrouille ført af en meget dristig Officeer, ved en vel rask Fremgangsmaade indviledes i en Kamp, under hvilken han efter tapper Modværg mod en meget overlegen Fjende mistede 1 Underofficeer og 2 Mand.

Jeg indmeldte det Passerede, og oplyste Anledningen til Udfaldet.

Dagen efter paalagdes det i en Dagsbefaling Forposterne at iagttage den nødvendige Forsigtighed, med et langt Stykke Skoleinstructions-Tale. Sligt giver ikke Lyst hos Overcommandoen, og ikke Dristighed hos de Agerende.

En anden Gang, kort førend Tjenestens Ophør passerede det, at jeg modtager Dagsbefalingen, imedens General Baggesen var hos mig, og læser i Befalingen, at det alvorligen indskærpedes Forposterne at overholde streng Aarvaagenhed hos de udstillede Poster og ikke lade Folkene staae mere end 2 Timer ad Gangen paa Post. Jeg siger da til General Baggesen: „Det var dog rigtigst at skrive Sligt til Vedkommende, der har forsømt Noget i den Retning, og ikke give det saaledes i Almindelighed, det er en daarlig Anerkjendelse af Alt det som Tropperne her, under saare vanskelige og anstrengende Forhold, have presteret. Har Generalen ikke hørt, hvor der er passeret Sligt. De veed, at hos os har der aldrig været Anledning til Klage over Sligt, saa streng som Tjenesten nu i Vinterkulden har været.“

Generalen svarede mig meget nedtrykt: „Jo desværre, det er i en ellers brav og flink Bataillon af min Brigade, i 13de Bataillon, der har været en Rets-Sag, 2 Mand er dømt fra Livet, men benaadede med Nedsættelse i 2den Classe, Tabet af Cocarden og 175 Rotting-slag i 2 Dage.“

Saa er Sagen denne: Som tidligere omtalt havde jeg nogle Commandoer posterede heelt foran den sædvanlige Forpost-Kjæde, ved hvilke det lykkedes mig at genere Fjendens Bevægelser meget, og befri Forpostlinien for hyppige Allarmeringer. I Begyndelsen syntes En og Anden ikke om disse Udstillinger, som unægtelig hørte til dem, man har kaldt stillet „en enfant perdu“; men som ydede saa store Fordele, og befriede os saa ofte for større Tab, saa at, selv i det Tilfælde at det en Gang lykkedes Fjenden at overrumple, ødelægge eller borttage et saadant Commando, dets Tab erstattedes ved den Gavn, det havde gjort. Forøvrigt vare disse Posteringer saaledes stillede, at der ikke saa let kunde tilføies dem et betydeligt Nederlag,

naar de passede godt paa. At de ville dette, talte den bedste Control for, nemlig den, at de vidste sig bestandig udsatte for Angreb af den nærstaaende og som oftest bevægelige og opmærksomme Fjende, der netop havde Interesse for Partigjænger.

Den sidste Forretning jeg havde var at modtage vore Fanger imellem Rendsborg og Sorgbro. Heldigviis var det en skikkelig, gammel preussisk Officeer, der bragte dem. — Imellem disse var nuværende General-Inspecteur over Cavaleriet, General von Castenskjold.

Uagtet man i 3 Krigsaar havde givet mig Commandoer, der vare meere end 6 Gange saa store, som det min Charge tilkom, at man havde givet mig Navn af Oberstlieutenant, fordi det var alt for forunderligt, at jeg som Ritmester skulde have Armeens ældste Oberster under min Commando, saa blev jeg dog bestandig staaende i mit Ritmester-No. og paa Ritmesters Gage, og da det regnede med Anerkjendelser, saa fik jeg og mine 2 Adjutanter Intet, ikke engang en Tak for god Tjeneste i en Dagsbefaling, uagtet ingen Officeer i den danske Armee havde deltaget i saa mange Fægtninger med heldigt Udfald som vi, og kun meget Faa havde havt en saa vedvarende ansvarsfuld og anstrengende Tjeneste.

Da det blev bekjendt, at Officeerernes Fordeling til de forskjellige Commandoposter, efter Vaabenstilstanden var kommen fra Ministeren til Overcommandoen, og jeg just havde Forretninger i Commando-Comptoiret, erfarede jeg der, at jeg var beordret til Fehmern. Nu var den Post, man nævnte mig, „Høistcommanderende for det dertil commanderede Comando“, af den Slags, at den undertiden gaves til en Capitain af Reserven o. s. v., og at give mig, der havde havt saa betydeligt et Commando mod Fjenden, dette, lige ovenpaa Krigen, fandt jeg i høi Grad fornærmeligt, da Enhver maatte antage, at jeg havde skilt mig daarligt fra min Krigscommando. Jeg gik da op til General Krogh og bad ham, da jeg fik Bekræftelse paa nævnte Udcommanderen, om han vilde tillade mig at overlevere ham en Ansøgning Dagen efter. Generalen svarede, at han var i enhver Henseende til min Tjeneste, og lykønskede mig til den modtagne Commando-Ordre. Jeg svarede, at jeg maatte tilstaae, at jeg ikke var oplagt til at tage denne Sag fra den morsomme Side, at jeg ikke vilde finde mig i at blive behandlet paa en fornærmende Maade ved lige efter Krigen at blive sat fra min Commando og med min Charge af Oberstlieutenant at tildeles en Stilling, som jeg havde beklædt som Ritmester i Forbindelse med en anden betydeligere Stilling, og at den omtalte Ansøgning var Begjæring om min Afsked af Krigstjenesten; naar min og de mig

underlagte Troppers Tjeneste skulde trædes saaledes for nær, saa vilde jeg hellere trække mig aldeles tilbage.

Krogh svarede mig: „Jeg forstaaer og anerkjender meget godt Deres Misfornøielse, dersom Stillingen havde været den, man paa Comptoiret havde forstaaet,“ men det var den slet ikke, det var ikke den, under Commandeur Paludan staaende Capitain, jeg skulde afløse, dette havde vist været en Tilsidesættelse, som ikke burde bydes mig til Tak for min ansvarsfulde udmærket præsterede Tjeneste; men det var Commandeuren, der var Guvernør paa Øen, jeg skulde afløse.

Generalen meddeelte mig da, at Armee-Commandoen havde henledet Ministerens Opmærksomhed paa, at det var ønskeligt, dersom det kunde undgaaes at sætte mig, der lige siden Juni Maaned 1848 havde haft et selvstændigt Commando, som jeg saa vel havde vidst at udfylde, som Næstcommanderende i en forholdsviis mindre Afdeling. Generalen viste mig derpaa et Brev fra General Hansen, der udtalte, at da Fehmern, som General Krogh bekjendt, formeentlig kunde have en lignende Betydning under en Kamp i Holsteen som Als under Krigen i Slesvig — General Hansens Yndlingstanke — saa var det ham om at gjøre at see denne Øes Forsvar og Adgangen til et Udgangspunkt for Angreb paa Holsteen under visse Eventualiteter ordnet paa en hensigtssvarende og betryggende Maade, hvilket efter hans Formeening ikke opnaedes ved den Forslagsplan, som Commandeur Paludan havde udkastet og gennemført; det var derfor General Hansens Ønske, at Oberstlieutenant Hegermann-Lindencrone nu efter Forposttjenestens Inddragen i Slesvig blev beordret til at afløse Commandeur Paludan, og at jeg efter f. Ex. 14 Dages Forløb, eller naar jeg tilstrækkelig havde sat mig ind i Forholdene dersteds, indgav en forandret Plan til Øens hensigtssvarende Besættelse. Der skulde gives mig fuldstændig frie Hænder i omtalte Stilling. General Krogh lod mig derpaa vide, at mit Forslag kunde indbefatte saavel den Assistance af Søværnet som af Armeen, der maatte forekomme mig nødvendig eller ønskelig, at jeg vilde faae Fuldmagt til, dersom det fandtes nødvendigt, at erklære Øen i Beleiringstilstand, og til fri Raadighed over Pengebeholdningen i Statens Casse hos Oppelørsels-Embedsmanden paa Øen, naar dette fandtes nødvendigt, Fuldmagten hertil kunde jeg forlange ved Slesvigs Ministerium.

Saaledes stillede Sagen sig en Deel anderledes, jeg takkede Generalen for Meddelelsen og bad ham undskylde min Hastighed paa Grund af den Maade, hvorpaa Sagen havde stillet sig for mig og

mine Cammerater. De tæt forangaende mindre tiltalende Hensynsløsheder, lige ved Afslutningen af en saa heldig gennemført meget anstrengende Krigstjeneste, havde tilvisse forberedt os godt til, ved given Leilighed, at forøge vor pirrede Stemning og at see Sagen fra en mindre lys Side.

Efter at have sat mig ind i Forholdene paa Fehmern, saaledes som de betragtedes i det slesvigske Ministerium og ved Overcommandoen, afgik jeg, behandlet paa bedste Maade af Geheimeraad Tillisch, General Krogh og Flensborg, til Eckernförde, hvor jeg skulde møde de Tropper, som skulde staae under min Commando og tillige med mig overføres til Fehmern i et meget stort engelsk Dampskib og nogle mindre Skibe. Infanteriet commanderedes af Major Mathias Fries fra Glückstadt, Dragonerne af Ritmester von Wildenradt, Artilleriet skulde tages af den Besætning, som fandtes paa Øen; ligesom det jeg paa Forhaand maatte skjønnede ønskeligt af Marine-Styrken. Jeg fik Adgang til at tage min Forpost-Adjutant, min kjære Hannibal Sehested, med som Adjutant.

Dampskibene og Tropperne mødte præcise samme Dag som jeg i Eckernförde for næste Morgen at afgaae til Øen.

Fehmeranerne havde Ord for at være meget store Egoister, af baldstyrig Natur; de sagdes ikke at have staaet i nogen directe Forbindelse med Kjøbenhavn og Regjeringen i lang Tid; de stærkeste Minder, de havde om Danmark gennem Historien, var, da Kong Erik lod næsten hele Befolkningen udrydde og senere Øen befolke fra Ditmarsken, hvorfor der fandtes saa mange Ditmarskernavne blandt Befolkningen. Som bekjendt havde de overfaldet min gode Ven, Capitain i Sø-Etaten, Baron Edwin Dirckinck, og dræbt en af hans Folk, da han var gaaet i Land fra sit Skib. En Hr. von Leehsen, der havde Eiendomme paa Øen (Cathrinehof) som ogsaa ved Itzehoe, havde været Formanden for Revolten; han var nu flygtet til Holsteen.

Under disse Omstændigheder bestemte jeg mig til samtidig at træde alvorligt op og tillige behandle Befolkningen med al Humanitet, saa længe de ingen Anledning gave til Misfornøielse. Jeg placerede derfor et Par Kanoner ved min Bopæl, saaledes at de kunde bestryge hele Hovedgaden i Burgh med Cardætsker; de vare altid ladte og en brændende Lunte ved Haanden, en Vagt og et Dragonpiquet i Byen.

Den større Deel af Insurgent-Armeen stod endnu i Holsteen, og ved denne var de til Armeen udskrævnede Fehmeranere.

Da jeg blev adspurgt, om jeg ikke vilde bestemme en Politid, til hvilken Enhver skulde være i sit Hjem, og visse Værtshuse, hvor de

Militaire og visse, som Civile kunde søge, item Militair-Gudstjeneste for sig, svarede jeg Borgemesteren, Boye, med hvem vi kom til at staae meget godt, at jeg ikke fandt nogen Anledning hertil; saa længe Ingen foretog sig noget Ulovligt, ansaae jeg Alle for Hans Majestæts loyale Undersaatter, Militaire og Civile, Religionen var vel den samme for os Alle. Skulde det mod Forventning vise sig, at jeg havde taget Feil af Befolkningen, da havde jeg gandske andre alvorlige Forholdsregler. Jeg meddeelte, at jeg havde Fuldmagt til at erklære Øen i Beleiringstilstand, naar jeg vilde, at jeg ikke betænkte mig paa strax at bruge Vaabnene ved den første Opsætsighed; men at jeg ikke generede Nogen, saa længe Alt blev inden Lovens og Ordenens Grændse.

Tropperne havde Ordre til at undgaae politiske Stridigheder, lade enkelte ubetænkte Ord gaae uhørte forbi; men saasnart Ulydighed eller Optræden med Trudsel eller Magt viste sig, da strax tiltvinge Lydighed og bruge deres Vaaben med Eftertryk. Alle skulde bestandig bære Vaaben.

Ved min Ankomst til Fehmern var endnu Kammerherre Ludvig von Moltke — Broder til Kammerherre F. og den preussiske General H. von Moltke — Amtmand der. Jeg blev indqvarteeret i hans Huus, hvor jeg i enhver Henseende havde det fortræffeligt, hos denne dannede og meget elskværdige Familie. Moltke var en meget belæst og overordentlig musikalsk uddannet Mand, en fuldstændig Mester paa Violin. I sit Værelse, som han havde overladt mig, gav han mig Adgang til sit, med ualmindelig Omhu samlede Bibliothek. En fortræffelig tydsk Oversættelse af spanske Classikere blev mig til en sand Nydelse, og hans Omgang var meget behagelig og interessant. Kammerherreinde Moltke var en Datter af Excellence, Overforstmester von Krogh, dengang allerede død, Broder til General Krogh. Fru von Moltke var en høi, brunet, meget smuk Dame, af et naturligt, meget tiltalende Væsen, og Moder til nogle yndige Børn. Den hele musikalske Familie gav undertiden formelige Concerter om Aftenen; Moderen spillede Fortepiano fortrinligt, Kammerherren Violin og Børnene sang. For mig var dette en stor Nydelse; det *Eeneste*, jeg beklagede, var, at jeg Uværdige i denne Musikkreds var den eeneste Tilhører. Ofte har jeg havt Lyst til at fornye mit Bekjendtskab med disse elskværdige Familiemedlemmer, men har, efter at de forlode Fehmern, kun een Gang havt Leilighed til at mødes med dem i Slesvig, hvor de boede i det Bjelkeske Palais. Kammerherre Moltke havde studeret i Berlin og aldrig opholdt sig i Kjøbenhavn, hans Dannelse var tydsk, og han kunde slet ikke tale Dansk. Da vi havde gjort nøiere

Bekjendtskab, hvilket naturligviis lettedes ved mit gamle Bekjendtskab til hans Brødre, bad han mig en Gang om at sætte ham ind i Forholdene, saaledes som de virkelig vare, og da jeg havde havt nogle Samtaler med ham derom, sagde han: „Saaledes som jeg nu seer det, og uagtet en Commission som i Kongens Navn undersøgte mit Forhold under de forløbne Aar har godkjendt min Opførsel, og jeg selv er mig bevidst altid at ville handle efter Ære og Pligt i mit Embede, saa finder jeg nu, at jeg dog ikke har gjort nok, og min Følelse giver mig Trang til at reise lige til Kjøbenhavn, udtale for min høie Konge, at jeg ikke har gjort min Pligt, og lægge mit Hoved for hans Fod, hvor det maaske burde ligge.“ Strax da Insurrectionen begyndte, fik Moltke Brev fra Grev Rewentlow-Preetz, som han altid havde havt Grund til at ansee for en høist loyal og royalistisk Undersaat, med Meddelelsen om Kongens Ufrihed o. s. v. og Kongen af Preussens Brev. At denne Konge og Grev Rewentlow kunde understøtte et Oprør mod Kongen, kunde han umulig tænke sig.

Under Affairen med Dirckinck var Moltke ikke paa Fehmern.

Kort Tid efter kom Hr. von Leehsen til ham i hans Hjem med en Ordre fra den provisoriske Regjering, hvorpaa Moltke ikke svarede et eneste Ord, men viste ham uden videre Døren. Capitain Dirckincks Optræden ved omtalte Leilighed, hans urokkelige Mod og hele hæderlige Færd havde erhvervet ham Alles Agtelse og Hengivenhed der paa Stedet, saa at den Medfart, han havde lidt, blev i høieste Grad beklaget, saagar af dem, der havde ladet sig forlede til at være med ved hans Anholdelse.

(En Unighed med Slesvigs Regjering berøvede os desværre Moltke paa Øen, hvor han pludselig blev afløst af Amtmand Knudsen, en Friser, der med Troskab og stor Energie, under de vanskelige Forhold, var traadt op som Amtmand i Aabenraa. Da han heller ikke kunde Dansk, kunde han ikke blive i Aabenraa).

Saa snart som Slesvig havde faaet en dansk Styrelse i 1849, meldte Moltke sig strax til den, og da han fra Holsteen fik Paadrag som Medlem af Ridderskabet at foretage en Tjenestereise, svarede han, at han ikke kunde modtage Befalinger af Andre end Slesvigs lovlige Regjering.

Da Moltke var gaaet af, skrev han til sin Kones Onkel, den danske commanderende General von Krogh, og udtalte sit Ønske for, som oven omtalt, at ile til Kongen i Kjøbenhavn. Generalen svarede, at Følelsen og Tanken var rigtig og smuk; men for Øieblikket vilde Sligt ikke blive forstaaet i Kjøbenhavn, han burde vente. Moltke satte

nu en Ære i at blive ansat i Slesvig; jeg gjorde ham opmærksom paa, at det kunde han slet ikke vente, da han ikke kunde Dansk; at han vist kunde blive ansat i Holsteen eller i Kjøbenhavn i Holsteens Ministerium, men ikke i Slesvig. Efter c. 2 Aars Forløb blev Kammerherre Moltke overordnet Embedsmand i Lauenburg.

Efter cirka 14 Dages Forløb, og efter ved Hjælp af Øens Cassebeholdning at have tilbagebetalt Commandeur Paludan c. 5000 Rigsdaler, med hvilke Søetatens Midler havde forstrakt Besætningen, indsendte jeg mit Forslag til Øens Forsvar, afleverede en Deel Kanoner, som kunde undværes, og som jeg ingen Betjening havde til, beholdt nogle af Sø-Etatens Dreie-Kanoner med tilhørende Betjening af Sø-Artillerister, som kjendte Behandlingsmaaden og kunde jugere Afstande over Vandet, Premierlieutenant Schive og nogle Sergeanter af Sø-Etaten, og requirerede et af Marinens Fartøier til Vedligeholdelse af Comunication med Fastlandet og Observationer paa Havet. Krigsministeren tiltraadte mit Forslag, og Marineministeren, Admiral Zarthmann, meddeelte, at han havde beordret Kutteren Neptun — bygget for Frederik den 7de — armeret, og under Premierlieutenant Schönheiders Commando, stillet til min Disposition.

Jeg havde flittig Omgang med Amtmand Knudsen og savnede da aldrig Emner til at drøfte vore Anskuelse i Forening. Forretnings-Sager drøftede vi altid skriftligen. En Gang havde der været et stort Spectakel i et Vertshuus paa Landet, hvor 2 Politibetjente bleve angrebne af en Deel svirende Fehmeranere og Søfolk og overmandede, da kom 3 af vore Artillerister dem til Hjælp, befriede Betjentene og kastede Selskabet paa Døren uden at bruge deres svære Jernsabler, som de havde ved Siden. Dennygang fik jeg forunderlig nok, tilligemed Amtmandens Tak for god Assistance, tillige det Spørgsmaal, om jeg ikke fandt Anledning til at paalægge Soldaterne ikke at bære Vaaben udenfor Tjenesten; han havde hørt, at i Københavns var det ikke de Menige tilladt at bære Vaaben udenfor Tjenesten. Denne Gang var det nu løbet af uden Voldsomhed; men det kunde dog let ved Leilighed gaae anderledes, og det var dog ikke rart, om de Vaaben, med hvilke Hæren havde indbragt sig saae megen Hæder, skulde blive misbrugte. Jeg svarede, at hvad den her stedfundne Begivenhed angik, da havde jo Artilleristerne netop lagt for Dagen, at dersom de forstode at bruge deres Værge, naar det burde bruges, saa forstode de fuldstændigt ikke at bruge det, hvor det ikke burde eller behøvedes at bruges. Jeg havde netop paalagt Soldatesken at bære deres Vaaben bestandig, det vil sige Sablen, Hirschfængerens eller Huggerten, som

de med al Kraft skulde bruge imod Opsætsighed med Magt, ellers paa ingen Maade. Dette var nødvendigt under stedfindende Forhold, hvor Troppernes Antal var saa ringe i Forhold til Befolkningens. Den Commanderende ved de i Burgh stationerede Kanoner havde ogsaa Ordre til, i Tilfælde af voldsomt Angreb af Opsætsige, strax at drive dem tilbage med Cardætsker uden at indhente min Fuldmagt. Disciplinen var saaledes, at jeg ikke befrygtede nogen Overskridelse, som da vilde blive straffet paa det Strængeste, lige saa vis som jeg var paa, at de, hvor det var nødvendigt, vilde bruge deres Vaaben med nødvendig Omsigt og Kraft. Jeg haabede, at den ærede civile Øvrighed villig vilde indrømme, at dette var i Harmoni med min Bestræbelse for at bevare Øens Beboere al mulig lovlig Frihed og forebygge Overskriden af god Orden og af Lovens Bud og at beskytte loyale Borgere imod de Ulemper, som Urostifterne kunde fremkalde. Nogen Tid efter kom en Officeer og meldte mig, at man i et Vertshuus tæt ved Burgh, som holdtes af en forhenværende Livgardist, havde holdt sig op over, at en Hestevarter, medens han spiste sin Mellemmad, nynnede den tapre Landsoldat, og da man yttrede sig derimod, havde han sagt, at han havde lov at synge, hvad han vilde af den Slags, og havde roligt sunget hele Sangen ud, ikke trodsende, men smaat for sig selv. Nogle Dragoner, som vare komne til og forblev, til Karlen var gaaet, havde forhindret videre Opræden imod ham. Da disse Dragoner gik hjem til deres Cantonnements, havde en stor Flok Mennesker fulgt med nogle af de i Kroen forsamlede, som gik lige efter Dragonerne, afsyngende en Sang beregnet paa at drille dem, men da de ellers ikke havde generet Dragonerne, tog disse ikke nogen videre Notice deraf. Jeg lod da Officeeren vise mig ned til Vertshuset. Ved min Indtrædelse i et stort Værelse med Bænke langs alle Væggene fandt jeg disse besat med en Deel Søfolk og andre Gjester; Verten, en stor, svær Mand, kom mig imøde og tog Huen af. Jeg sagde ham, at det ikke var synderligt høfligt af hans Gjester, at de bleve siddende med Hatten paa, naar Øens Høistcommanderende kom ind i Stuen.

Han svarede: „De kjender vel ikke Hr. Obersten,“ og da jeg dertil, med Eftertryk, sagde: „De selv kjender mig jo,“ rettede han sig og sagde høit: „Det er Oberstlieutenant Hegermann-Lindenchrone, Øens Høistcommanderende,“ ledsagende sine Ord med et Vink, hvorpaa Alle rejste sig og tog Hatten af.

Jeg fortalte ham, hvad jeg havde erfaret, og paalagde ham at sige mig, hvem de Personer vare, der havde været her hos ham og syn-

gende forfulgt Dragonerne. Da han svarede, at han ikke vidste det, sagde jeg: „Saa skaffer De Dem Kundskab derom, og dersom Vedkommende ikke komme til mig i mit Qvarteer i Burgh i Morgentidlig Kl. 7, tilstaar, hvad de have gjort, og erklærer sig villige til at underkaste sig den Behandling, som jeg da finder Anledning til at bestemme for dem, saa skal De have været Deres længste Tid Vertshusholder her.“ Da jeg gik derfra, mødte jeg Amtmand Knudsen og fortalte ham, at jeg unægtelig havde tilladt mig at gribe ind i Politivæsenet, uden Requisition fra Øvrigheden, og meddeelte ham det Passerede. Han svarede: „Det var jo fortræffeligt, saaledes skulle de netop have det; mange Tak.“

Næste Morgen Kl. 7 stode 4 Søfolk i min Stue, tilstode, at det var dem, der havde fulgt efter Dragonerne, men meente, at der ikke var noget Ondt i det, de havde sunget; jeg henvendte mig da til Een og sagde: „Syng Omqvædet paa den Vise, I sang,“ han svarede, at han kunde saa daarlig synge, saa skulde han sige mig Ordene, som jeg maaske kjendte, han sagde da: „Jæger avancieren, Dragoner retiriren!“ o. s. v. „Jeg tager intet Hensyn til Eders Komme, med mindre I tilstaar, at det nok var Eders Hensigt at drille Soldaterne ved Sangen, love Bedring for Fremtiden og tage den Straf, jeg finder Anledning til at give Eder.“ De dreiede lidt paa deres Huer og Hatte og sagde: „Vi bede Hr. Obersten om naadig Straf.“ Da det var skeet, forklarede jeg dem det Nødvendige i, at Folk holdt god og skikkelig Omgang her paa Øen, dersom ikke Stillingen skulde blive meget forandret, og lod det saa for *denne Gang* være godt med det, fordi de havde efterkommet min Fordring og viist Lydighed. Dette var det allersidste lille Spectakel derovre.

Efter nogen Tids Forløb kom 2 ældre Borgere til mig og sagde, at det saae dog saa sørgeligt ud med de Kanoner, der vare stillede midt i Hovedgaden i Byen, om de ikke nu, da der vist var Ro allevegne, maatte tages bort? Jeg oplyste dem om, at Kanonerne jo netop stode der til Sikkerhed for dem og andre gode Borgere imod Selvraadighed og Fredsforstyrrelse af Ildesindede; naar ingen Saadan traadte op, og Byen intet Forsvar behøvede, saa vilde Kanonerne jo heller ikke blive brugte. De vilde vist have lagt Mærke til, at Militaircommandoen ikke lagde nogen eneste af Beboerne det mindste i Veien eller generede dem paa mindste Maade. At det skulde vedblive saaledes, var Maalet for mit Commando i den Retning, og derfor holdt jeg Alt borte, som kunde gribe forstyrrende ind i denne gode Tilstand.

Den 25de Juli havde jeg Ordre til at høitideligholde Mindet om

Slaget ved Idsted. En større Deel af mine Folk vare Slesvigere, og Udskrivningsstyrken fra Fehmern stod endnu i de holsteenske Ba-tailloner. Dette satte Folk lidt i Bevægelse, og Byens Øvrighed spurgte mig, om jeg vilde have en Plads anvist til denne Fest — hvorved den vilde være bleven afsides —; jeg svarede, at den behøvede jeg ikke, da jeg havde i Sinde at holde Festen paa Torvet i Burgh. Amtmanden og Borgemesteren spurgte, om det ikke var passende, og om det var tilladt, at de vare tilstede ved denne Leilighed, hvortil jeg svarede, at det var det afgjort, og at det vilde være mig meget kjært at see dem der, ligesom Enhver af Byens Honoratiores, der sluttede sig dertil.

Da vi marcherede gennem Byen hen til Pladsen, var det meget øde og stille, flere Familier havde paa den Dag, forrige Aar, mistet Medlemmer i Slaget; men paa Pladsen mødte Amtmanden, Borge-mesteren og 2 af Byens Senatorer samt Embedsmændene i fuld Stads. Amtmandsboligen og Raadhuset flagede med et Par store Danne-brogsfaner.

Da jeg vilde, at Forsamlingen skulde forstaa, hvad jeg sagde, greb jeg den Anledning, da mange af Soldaterne og alle Beboerne vare Sydslesvigere, til, efter at det reent Tjenstlige var sagt paa Dansk, at holde en Tiltale paa Tydsk, hvori jeg særligen henlede Tanken paa det glædelige Resultat af denne Kamp, at den havde bragt det sammen igjen, som aldrig burde være skilt ad, og som kun ved Uret og Vildledelse var bleven det i en forsvindende Tid, og min Tillid til, at hele Monarkiet, hele Danmark, snart skulde staae i sin gamle Skikkelse og Kraft, styrket ved det, vi havde gennemgaaet. Derpaa et Leve for Kongen! og derpaa for Fædrelandet og den danske Hær! Det sporedes, at Stemningen var bleven god, da begge disse Hyld-ninger hilstes med freidige Hurraraab! Tropperne defilerede efter Riberhuus-Marchen, og jeg indbød de tilstedeværende Kongelige og communale Embedsmænd til en Diner med Officeererne Kl. 5. Alle mødte, og der var meget behageligt ved Bordet, hvor Kong Christian, den tappre Landsoldat, mange Nationalsange o. s. v. foredroges af vort improviserede Musik-Corps.

Jeg havde Amtmanden tilbords; da Kongens Skaal var drukken, sagde han: „Jeg havde saa stor Lyst til at drikke en Skaal for den danske Armees Officerscorps, som jeg har saa varm Tilbøielighed for; men jeg er en Pjalt ved saadanne Leiligheder, jeg veed ikke ret at gribe det an.“ Jeg sagde da til ham: „Nu skal jeg drikke en Skaal, der skal ende saaledes, saa at De kan binde Deres Skaal til den;“ jeg

gjorde da dette, og da Vedkommende havde takket, slog jeg paa mit Glas og sagde høit: „Hr. Amtmand Knudsen har Ordet!“ Knudsen udbragte da en meget varm og smuk Skaal for det Officeerscorps, der havde været en fast Støtte for Fædrelandet, og idet det med Kundskab og urokkeligt Mod førte Folkene, havde foregaaet dem med et saa glimrende og hæderligt Exempel, saa at dette var blevet det stærkeste og skønneste Disciplins-Baad for Armeen. Da jeg havde takket ham for denne smukke Hilsen, sagde han: „Obersten burde være Diplomat, thi De forstaaer at faae selv de gamle Sten til at tale og gaae med.“

Fra Professor P. Hjorth, en gammel Ven af min Familie og gift med Olivia Rasbek, der, som Datter af min Faders gamle Cammerat, Capitain Rasbek, havde været i flere Aar i mine Forældres Huus, fik jeg sendende en Deel politiske, patriotiske Bøger, samlede af det Slesvigske Selskab, for efter Skjøn at uddele dem i Sognene, iblandt disse „Wegeners Skrift om Augustenborgerne“. Da jeg havde læst denne Bog, var jeg i nogen Tvivl, om hvorvidt den der paa Stedet vilde gjøre en god Virkning. De mange væsentlige Oplysninger, som Wegener med megen Flid havde tilveiebragt, svækkedes unægtelig for en Deel ved en alt for eensidig Anskuelse, som Wegeners egne Meningsudtalelser lagde for Dagen. En stærk eensidig Grandskers Paalidelighed bliver let ringe, navnlig for de Læsere, der kunde antages eensidige i modsat Retning, og i Egne hvor de omtalte Personer og disses Maade at tale paa var bekjendt. Jeg henvendte mig derfor til Knudsen og især til den paa Øen meget orienterede Borgemeister Boye for at høre deres Mening om Sagen. Da disse Herrer havde læst den og ladet Pastor Niese i Burgh og endnu et Par af deres Bekjendte læse den, erklærede de sig afgjort for, at Bogen vilde gjøre megen Gavn, og meente, at uagtet jeg havde flere, i det tyske Sprog skrevne Exemplarer, skulde jeg kun lade de allerede udlaante Exemplarer ved Dem udlaane som en Sjeldenhed og beholde Resten, til det viste sig, hvilken Virkning Bogen gjorde paa Landet.

Virksomheden var betydelig, og de senere til Disposition givne Exemplarer bleve bortrevne med stor Hast. Igjennem mine Bekjendtskaber paa Øen erfarede jeg, at man var almindelig indigneret over Brødrenes, særlig Prinds Nørs, Færd; man skjældte dem ud paa det Voldsomste, og Dommen over dem og deres Parti gik saa vidt, saa at Hr. von Leehsen og hans Følgesvende bleve betragtede som nogle Narre, der havde ladet sig tage ved Næsen. Vor Stilling var i det Hele saaledes forbedret paa Fehmern, saa at jeg ikke betænkte mig paa at tage

min Familie derover, og da General Krogh lod mig spørge, om jeg troede, at det kunde gaae an at tillade 4—500 Holsteenere, der altid i Høsttiden kom til Øen, ogsaa i Aar, uagtet Tropperne i Holsteen endnu vare samlede, kom derover, betænkte jeg mig ikke paa at sige Ja! da Maaden at modtage dem paa var aldeles overladt til mig. De fik altsaa fri Adgang med den Betingelse, at de alle skulde komme i Land ved Tiede og melde sig hos Lodsens Adam dersteds. Der var en Politiembedsmand, som forelæste de Ankomne en Meddelelse om, at de havde aldeles Frihed til at søge deres Arbeide, som de vilde, og at Intet vilde blive lagt dem iveien, naar de bevarede god Orden og undgik enhver Slags Unighed og Spectakel, men saa snart der om end kun paa eet Sted kom Tumult, vilde strax samtlige Holsteenere blive viste tilbage til deres Hjem.

Der mødte over 500 Mand, aflagde og holdt Løftet, Alt gik meget godt, vi fik der Leilighed til at see, hvilken Flid og Arbeidsomhed, muntert og tarveligt Liv, med Sang og Musik i de korte Fritider, disse flinke Arbeidere lagde for Dagen. Her var ikke Spørgsmaal om strengt eller let Arbeide, om vist Antal Arbeidstimer o.s. v., de kjendte deres Dont og arbeidede ufortrødent væk, ofte tagende mere end Halvdeelen af de lyse Nætter med.

Forholdene vare imidlertid nu saa ønskelige paa Øen, saa at Amtmanden en Dag sagde til mig: „Dersom Hr. Oberstlieutenanten for 2 Maaneder siden havde forladt Øen, saa var jeg taget med, thi jeg kunde ikke tilstrækkelig forsvare min Post her; men nu maa De gjerne tage hele Besætningen med Dem; nu sees alt fra et andet Standpunct; de have seet, at man befinder sig meget vel ved at gjøre sin Pligt, efter at de have seet, at man ikke uden stor Fare kunde lade være at opfylde den.“ Jeg tillader mig at antage, at det nøie Kjendskab, som jeg, i de forløbne bevægede Aar, havde erhvervet mig til Slesvigernes Tænkemaade, og seet, hvorledes de burde behandles, i det jeg tillige havde faaet Kjærlighed til dem og nærede et alvorligt Ønske for at holde dem paa den rette, dem bedst baadende Vei, har bidraget Noget til, at jeg her, ligesom i Slesvig, kunde finde mig tilrette med dem. En uforandret bestemt, alvorlig Styrelse foreenet med Humanitet og Ønsket for at kunne bevare frie og behagelige Forhold naaer ofte Maalet hos dem.

Midlertidig afløst af min gamle Ven Faber gik jeg den 15de September med min Familie, efter at Johan og Fritz tidligere vare tagne over, med et Dampskib directe til Kjøbenhavn, hvor min Skjebne da fik en uventet Retning.

Efter min Ankomst til Kjøbenhavn henvendte jeg mig til General Flensborg, der nu var bleven Krigsminister, gjorde ham opmærksom paa, at jeg, uagtet jeg var udnævnt til Oberstlieutenant og havde havt de ham bekendte større Commandoer, endnu stadig stod som Ritmester i Gardehusarerne, uagtet Majorpladsen i Garden allerede i længere Tid var ubesat. Ministeren svarede, at det var rigtigt, og at jeg alt for lang Tid siden burde havt denne Plads, som jeg dog nu ikke kunde faae — Noget der for mig maatte lyde underligt i Flensborgs Mund. Han føiede da til: „Har De slet ikke nogen Idé om, hvad man vil bruge Dem til?“ Da jeg svarede: „Nej,“ sagde han: „Det er meget godt, det er Tegn til, at Folk kunne tie. Imidlertid vil jeg dog ikke have, at De skal blive overrasket, men hellere, at De faaer Tid til at forberede Dem, vel at mærke *hos Dem selv*; thi De maa Intet sige og Intet foretage, som kunde give mindste Hentydning til, hvad der forestaaer, thi det maa endnu slet ikke vides, at saadanne Poster som den, her vil blive Tale om, overhovedet skulde fremstaae.“ Jeg lovede ubetinget Tavshed, og han fortsatte: „De skal afgaae til Holsteen.“ Min Forundring var stor, der var nylig spurgt de Commanderende og en Deel andre, om de, i det Tilfælde at de afcommanderedes til Holsteen, ønskede Ansættelse dersteds, og jeg — en Kjøbenhavner — havde svaret nei. Da General Flensborg derpaa meddeelte mig, at jeg var udseet til at være Commandeur for det af 1ste og 2det Dragonregiment formerede Holsteenske Dragon-Regiment, maatte jeg indrømme, at dette jo var mig en stor Ære, da jeg ikke var den Ældste, og navnlig stode efter Oberstlieutenant Honnens, min første Skoleforstander, Oberst Marcher og C. Torp, hvoraf den Førstnævnte (Honnens) var Holsteener og en meget fremragende Officer, Torp forhenværende Escadron-Chef i 2det Dragon-Regiment i Holsteen, og alle 3 mine Formænd.

Generalen svarede, at han ikke havde omtalt dette for at spørge, om jeg vilde, thi det var efter nøie Afveien afgjort, at jeg *skulde*, da man ansaae mig for den, der paa denne Post passede bedst.

Det blev mig da meddeelt, hvilke Officerer jeg skulde have, lutter Officerer, der havde tjent i Holsteen, med Undtagelse af Een. Officerer, Underofficerer og Mandskabet i Escadronerne vare saaledes de samme, som vi endnu i samme Aar havde havt imod os og navnlig jeg ved Forposterne ofte været i Kamp imod; min Adjutant for en Tid, H. Sehested, havde som anført været saaret af dem og havde mistet et Par Fingre. Regimentet hørte til det nu organiserede Holsteenske Contingent, benævnedes Holsteenske Dragoner, bare hol-

steensk Uniform med Staalhjelm, hvoraf den tydske Ørn var borttaget og et Vaaben med Nellebladet sat i Stedet; dog med dansk Co-carde, Scherf og Felttegn samt Kongens Chiffer paa Taskerne. Vi Officerer, som vare commanderede derved, vare kun ansatte til Tjeneste i Contingentet, hvorimod de, som forefandtes ved Regimentet, stode i fast No. i Afdelingen. Alle i Holsteen gjeldende Reglementer m. m. skulde indtil videre blive i Kraft og vi rette os efter dem og anlægge Regimentets omtalte Uniform. Alt Andet, som Situationen førte med sig, kunde jeg finde mig i, men at de danske Underofficerer, der vare blevne hos Insurgenterne og nu stode som Premier-Lieutenanter over mange af deres forrige Officerer, der havde gjort Krigen med hos os, og de Underofficerer af samme Regiment, der vare blevne tro og vare gaaede med os, endnu vare Underofficerer, det forekom mig et stærkt Stykke, og jeg besluttede mig til at overtænke denne Sag lidt nøiere. Jeg spurgte da General Flensborg, om jeg ikke maatte gjøre en Undtagelse, om jeg ikke maatte tale med min Ven og gode Raadgiver, Justitsminister A. W. Scheel, om denne Sag, hvilket blev mig tilstaaet, da Scheel ifølge sin Stilling kjendte Forholdet.

Jeg meddeelte da Scheel, hvad Flensborg havde sagt mig, og udtalte min Indignation over, at omtalte i Insurgenthæren fra Underofficerer til Premierlieutenanter avancerede Personer skulde ansættes over de tro forblevne Second-Lieutenanter og Underofficerer i den danske Armee, tilføiende, at vi danske Officerer jo ingen Forpligtelse havde til at tjene i en Afdeling af den tydske Hær, naar denne ikke var den forfatningsmæssig afgivne Contingent-Afdeling, og at jeg ikke vilde afholde mig fra at udtale i mit og mine Officerers Navn, at det vilde vi ikke, om det saa kunde medføre Tabet af min Stilling i Armeen, dersom det derved kunde opnaaes, at omtalte Forhold blev forandrede og Troskab respecteret.

Scheel svarede mig herpaa, at dette Intet vilde nytte, da hele Ordningen af den militære Stilling i Holsteen var afgjort med de contraherende Magter og den trufne Ordning den meddeelte. Man vilde kun ansee en saadan Vægring for en Mangel paa Lydighed i Hæren. Vi maatte *nu* tage Forholdene, som de vare, med det for Øie at bringe disse Afdelinger tilbage til Orden og Lydighed og værdige til at træde ind i Kredsen af de andre danske Hærafdelinger. Kunde det lykkes os at holde Styre paa denne ustyrlige Masse, indtil Momentet kom, at den atter indordnedes i Armeen — hvilket, skjøndt det nu var en Hemmelighed, vilde ske, saa vilde man være os meget taknemmelige,

og saa kunde vi blive af med hvem vi havde fundet Anledning til at ønske fjernede.

Jeg besluttede da at sætte mig nøie ind i Ordningen, Hensigten med denne og Midlerne til at fremme den efter bedste Evne med det hæderlige Maal for Øie atter at bringe de betroede Tropper til at være paalidelige danske Soldater, fremme det Gode blandt dem og udskille det Fordærlige med Rod.

Min Regiments- (Det holsteenske, senere kaldt det 2det Dragon-Regiment — December 1851 til April 1858 —) Chefs Post.

De i Holsteen ansatte Officerer mødte i Kiel den 8de December 1851, hvor vi skulde sætte os i den holsteenske Uniform i Løbet af 8 Dage og da afgaae til Itzehoe, hvor det af de 2 Dragon-Regimenter dannede Holsteenske Dragon-Regiment laae i Garnison, og overtage Regimentets Commando.

Holsteen styredes i den Tid af 3 Regjerings-Commissairer, Grev Rewentlow-Criminil for Danmark, Grev Mensdorff-Pouilly for Østrig og General von Thymen for Preussen. Grev Rewentlow, der var en sand Gentleman og nøie kjendt med Befolkningen, førte Styrelsen med Klogskab og Held, ogsaa senere som holsteensk Minister; Grev Mensdorff, der var anseet som Cavalerie-General fra den ungarske Krig, var ogsaa en særdeles vakker og velstemt Mand, General von Thymen en rigtig gammel, stiv Soldat, som ogsaa var meget omgængelig.

Kort efter vort Ophold bleve vi indbudne til en Dinee hos Grev Rewentlow; General von Thymen var paa en Reise og Grev Mensdorff syg og sengeliggende. Imidlertid kom dog Grev Mensdorff, lige som vi skulde gaae tilbords, sagde, at han rigtignok egentlig skulde ligge i Sengen, men at hans Læge, da han udtalte sin store Lyst til at gjøre Bekjendtskab med de Officerer af den danske Armees, som han vidste vare der, havde tilladt ham at gaae derhen nogle Timer og drikke eet Glas Viin. Med dette Glas drak han den danske Armees Skaal og navnlig de her tilstedeværende Officerers som dens Repræsentanter paa en særdeles smuk, agtelsesfuld og cammeratlig Maade. Cavalerie-Officererne fik jeg siden Leilighed til at forestille for ham i hans Hjem og fandt i Ham og i hans Stabschef, General Karst von Karstenberg, en indtagende Personlighed og en usædvanlig vel underrettet og erfaren Officer. Under Opholdet i Kiel satte jeg de mig

medgivende Officerer nøie ind i den Anskuelse, jeg havde af Forholdene, støttende mig paa Geheimeraad Scheels Meddelelser, anbefalede alvorlig Strenghed imod Forseelser, der gik i Lydigheds eller politisk Retning, men tillige Humanitet, billigt Hensyn til Forholdene og stedse have vort Maal for Øie, at bringe Regimentet paa sin rette Plads i Armeen, være vore Undergivnes Ledere og være deres naturlige Beskyttere. Valget af de mig medgivne Officerer var saa fortrinligt, at det tydede paa stor Personelkundskab hos Krigsminister Flensborg; det var i det Hele lutter dygtige Officerer og dertil netop passende paa Stedet og under de stedfindende vanskelige Forhold, dette viste sig tilfulde.

Ved min Ankomst til Garnisonen blev jeg modtaget af Adjutanten, der overleverede Regimentet, da dels Stab og Escadrons-Chefer vare afskedigede, disse vare Alle fremmede Officerer, Preussere og Hanoveranere.

Han meldte mig, at Regimentet var fuldtalligt, gav mig en Liste over Officererne paa Stedet og præsenterede dem for mig; meldte da tillige, at Stabstrompeteren — den tidligere Musik-Directeur Baldamus — en meget udmærket Musicus, var arresteret til Straf for en Subordinationsforseelse; men bad, om han ikke maatte tages ud, da der ellers ikke var Nogen, der ret forstod at føre Musikken an, naar Regimentet, som jeg havde befalet, Dagen efter skulde overleveres, og fremførte til hans Undskyldning, at han tidligere som Directeur var regnet til Officersclassen og kun et Øieblik havde forglemt Formen ligeoverfor en meget ung Officer. Jeg svarede, at Forseelser i den Retning vilde uden Undtagelse blive meget strengt straffede, og at jeg heller ikke her vilde give noget efter i Straffen, jeg vilde heller undvære Musikken aldeles, men saa strax lade see, hvor alvorligt vi betragtede Sligt.

Jeg bestemte Regimentet til at møde tilfods paa den nærmeste Øvelsesplads, da Officerernes Heste endnu ikke vare komne; samtlige til Regimentet hørende Læger, Intendanten o. s. v. skulde staae opstillede med Regimentet.

Da jeg mødte med mine Officerer, fandt jeg Pladsen omkring det opstillede Regiment, i en passende Afstand, omringet med en Masse Mennesker vistnok 4 à 5000. Alt var stille som en Muus og opmærksomt. Der maatte tales høit og tydeligt til det c. 500 Mand stærke Regiment, hvert Ord vilde blive lagt Mærke til, og jeg skulde naturligviis tale Tydsk. Da jeg kom hen til Regimentets høire Fløi, bleve alle Officierer forestillede, der hvilede megen Alvor over Alle.

Ved at passere ned af Fronten fandt jeg en Samling af ualmindelig smukke Folk, alle i omtrent samme Alder med et Udseende, der tydede paa krigsvante Ryttere, deres blanke Staalhelme klædte dem godt, Paaklædning og Pudsning samt Anstanden udmærket god, men — ikke et eneste Øie vilde see paa mig, og en Alvorlighed var udbredt over Udtrykket af alle Ansigter, saa at jeg kom til at tænke paa en Udtalelse af min fordums Escadrons-Chef i Jydske Dragoner, den geniale Sønnichsen, der en Gang sagde: „Naar der er commanderet Ret, maa hver Dragon i Geledet see ud som Skjæbnen! den uundgaaelige Skjæbne.“ Jeg gik imidlertid, fulgt af mine medbragte Officerer, meget langsomt ned ad Geledet, derpaa ligeledes ad 2det Geled og ad de bagvedstaaende Underclasser, saa at det varede længe. Den forventningsfulde Stilhed blev ved hele Tiden, ogsaa iblandt Tilskuerne; man kunde hørt en Knappenaal falde til Jorden.

Endelig gik jeg frem for Fronten af Regimentet og oplæste den kongelige Kundgjørelse, ved hvilken jeg og mine medbragte Officerer bleve udnævnte, og forestillede da Majoren for Regimentet, Escadrons-Cheferne tillige for de respective Escadroner.

Da jeg havde gjort dette, udtalte jeg mig saaledes til Regimentet — efter at have oplæst den ovennævnte Udnævnelse.

„Hans Majestæt Kongen, der atter har optaget Eder iblandt sine Soldater, efter at I have havt den Ulykke ved pligtforglemmende Fyrster og Officerer, der havde brudt deres Ed og svigtet deres Fane, at være blevne ført ind i en Insurgentafdeling, har havt den naadige Anskuelse af Eders Færd at betragte Eder som Soldater, der kun have adlydt de Befalinger, som bleve Eder givne af Eders Foresatte og Officerer, og har derfor ikke anseet Eder for skyldige, idet hele Skylden maa falde paa Eders Officerer, som have misbrugt den dem givne Magt, og som derfor have modtaget deres velfortjente Straf og Udviisning af Landet m. v., og Hans Majestæt Kongen haaber, at I ville vise, at I fortjene denne Bedømmelse, ved at opfylde Eders Pligt som brave Dragoner i Hans Majestæts Tjeneste.

Om I nu have fortjent denne Tillid, det staaer endnu til at vise, gjøre I det, lægge I den Troskab, Pligtopfyldelse og ubetingede Lydig-
hed for Dagen, som udgjøre Soldatens Egenskaber, da skulde I see, at vi, Eders nærmeste Foresatte, ikke gjøre Forskjel paa Hærens Soldater efter det Sted i Landet, de ere fødte paa, men ere Eders Ledere og Beskyttere, som ville sætte en Ære i ved paakommende Leilighed at vise, at holsteenske Klinger ikke ere ringere imod Fædrelandets Fjender end nogen anden dansk Afdelings. I have saa, Soldater, den

sikkre Vei for Eder, Eders Færd skal i Alt være som Rytterens, der gaaer til Angreb, han fæster sit Blik paa sin Fjende og følger med al sin Kraft den lige Vei ind paa ham uden at see til Høire eller Venstre eller bryde sig om, hvad Andre gjøre, i det han kun følger sin Fører paa Ærens Vei.

Skulde I derimod vise, at I ikke have fortjent Kongens og vor Tillid og ikke holde Eder paa den anviiste Vei, saa skulle Vi vise Eder, at vi forstaae at tvinge Soldater til at gjøre deres Pligt i Tjenesten, dersom Tro og Ære ikke ere nok til at lede dem.

At Kongen havde meent Dem det vel, vilde De see deri, at Hans Majestæt havde sat dem under Førere, der Alle havde fremhævet sig under Krigen.“

Jeg sluttede da med at sige, at min første Handling sammen med Dem skulde være en Hilsen til vor Konge og Krigsherre, som vi nu stode samlede under. Et Leve for Kongen udbragt og ledsaget af et kraftigt Hurraraab.

I den første Maaned forefaldt flere ligefremme Tjenstforseelser af Skildvagter og under anden Tjeneste under Gevær, som jeg strax straffede med Krumslutning, hvilken Straf de ikke havde kjendt dernede, forsøgte ogsaa at tilgive, hvor jeg *personligen* opdagede Uefterretteligheder; men forgjæves; at god Behandling ved siden af uundgaelig Straf for Tjenstforseelser er den eneste Vei, lærte jeg ofte at anerkjende. Det dreiede sig kort efter kun om 4—5 bestemte Personer, udenfor dem var den Respekt, som Officeererne havde vunden, tilstrækkelig til at faae Alt til at gaae og til at gaae godt.

En Aften havde nogle Slesvigholsteenere faaet fat paa en Underofficeer i en Slags Club, drukket ham til og, da han var vel forberedet, faaet ham til at synge en Sang, hvori der blev gjort Nar af Frederik den 7de. Dette blev meldt. Underofficeeren var ellers en meget brav og dygtig Mand, med en stor, meget godt anseet Familie, og gav sig ellers ikke af med at drikke. Men under Forhold som de stedfindende kunde der aldrig være Tale om at tilgive Synder i den Retning, og da det ikke var mig meddeelt, at Underofficeeren havde nogen Capitulation, som skulde udtjenes, satte jeg strax i Regiments-Ordren, efter at Underofficeeren havde tilstaaet sin Forseelse, at han meddeeltes Afsked fra næste Lønningdag af, og jeg fik ham udviist af Holsteen inden 14 Dage. Han var da ligeoverfor Ingenting.

Da han blev fremstillet til Afsked, spurgte jeg ham, om han indsaae, at hans Afsked og Bortfjernelse var nødvendig og retfærdig. Han svarede, at det indsaae han meget godt, beklagede høiligen at

have bragt sin Familie i Ulykke; men havde kun sig selv at takke for det, der var skeet. To Dage efter kom 2 Dragoner til mig (1 Underofficer og 1 Dragon) og meldte mig, at deres Cammerater saa godt indsaa, at omtalte Underofficer fuldt havde fortjent sin Straf og maatte bort, men at de havde ondt af ham og hans Familie, der ellers altid havde ført sig hæderligt op, og derfor gjerne vilde hjælpe dem i deres Nød ved at hjælpe dem til lidt Reisepenge. De vilde imidlertid ikke foretage Noget, der kunde have mindste Udseende af en Demonstration for Underofficieren, og spurgte derfor, om jeg vilde tillade, at de efter Evne maatte hjælpe Familien ved at skillinge sammen til den. Jeg spurgte dem, om de havde skrevet en Subskription o. s. v. til Indsamling? De svarede jo, de havde taget den med for at spørge, om den maatte være saaledes? Jeg saae den da, skrev mit Navn øverst paa Listen, leverede den igjen med de Ord, at jeg billigede fuldkommen deres Opførsel, Strengthed for Forseelsen, Godhed for Personen, der var trængende og havde en bedre Fortid. Hver i Regimentet gav sin Skjærv og viste, at de forstode Tilstanden, derved at de 2 havde overbragt Gaven og paalagt Underofficieren at begive sig gandske stille bort om Aftenen med sin Familie til Hamborg og slet ikke omtale, hvad der var skeet; de følte med ham, at ham skeete hans Ret; de vilde kun lette ham og Familien Byrden af Følgerne af et Øiebliks Forglemmelse.

Da den Tid nærmede sig, da de til Holsteens Pacification i Hertugdømmet stationerede Tropper — i Hamborg og Altona c. 18,000 Mand Østerrigere, i Rendsborg 1 Regiment Infanterie Preussere, paa Landet et østerrigsk Dragon-Regiment „Fürst Windischgrätz“, — hvor de stode tilligemed os, skulde afmarchere, modtog Overcommandoen i Holsteen 2 Skrivelser fra 2 af den provisoriske Regjering ansatte Embedsmænd, Politimester i Altona von Wahrenstedt og Politimester i Wandsbech, Overauditeur Harbou, der meddeelte, at der endnu opholdt sig en Mængde af de forløbne Tydskere og Tilhængere af Augustenborgerne, der kun ventede paa en Leilighed til igjen at gjøre Røre i Holsteen og fremkalde Uordener, naar det omtrent 18,000 Mand stærke østerrigske Corps, som nu stode i Altona, Wandsbech, Hamborg og Omegn, afmarcherede. Det var derfor af høieste Vigtighed, for at forebygge nye Optøier, at Altona og Wandsbech strax fik en Besætning af danske Tropper, naar Østerrigerne marcherede bort, selv om denne kun forholdsviis var svag, da ellers de forudseelige Uordener vilde blive saa betydelige, saa at Politiet umuligen kunde raade med dem.

General Bardenfleth henvendte sig i den Anledning til Krigsministeriet om Adgang til at indkalde Folk, da den om faae Dage afgaaende Regjeringscommission, paa Krigsministeriets Anmodning, netop havde ladet det ældre Mandskab hjemmittere. Uagtet dette nu var af iøinefaldende Vigtighed at forhindre, at Forsømmelse af Besættelsen af omtalte Byer fremkaldte nye Forstyrrelser, som saagar de omtalte Embedsmænd havde advaret imod, saa fulgte Ministeriet (Hansen) den samme Fremgangsmaade som den, der i 1848 fremkaldte saa store Ulemper — det svarede, *paa gjentagne og atter gjentagne* Meldinger og Forlangender — „*Ingenting*“.

Da Tiden stærkt nærmede sig, og jeg havde erfaret dette, og da Cavaleriet var det, der nærmest egnede sig til omtalte Besættelse, tog jeg til General Bardenfleth i Kiel, hvor jeg meget snart blev eenig med denne forstandige og paalidelige Mand om en Fremgangsmaade.

Det var af Vigtighed, at General Bardenfleth, hvis Forbliven i Holsteen var af stor Betydning, ikke blev compromitteret, og af den heftige og egensindige General Hansen blev bortkaldt fra sin Plads for egenraadig Optræden, men derimod af mindre Vigtighed, om en ham underordnet Commanderende, som jeg var, blev dette af en lignende Grund. Da det var indlysende, at Pligten mod Fædrelandet bød at opbyde Alt for at forebygge Gjentagelser af den gamle Forestilling, fremkaldt ved egen Slaphed, og at jeg langt heller vilde tage de mulige Følger af en selvstændig Optræden end deeltage i slig Forsømmelse, dersom min Optræden kunde forhindre den, saa tilbød jeg General Bardenfleth at tage Indkaldelsen af Folk og Heste paa mig, naar der blev givet mig en nok saa svag Adgang dertil. Det blev da saaledes afgjort, at General Bardenfleth tilstillede mig de 2 omtalte Breve fra Altona og Wandsbeck med Paadrag til det 2det Dragon-Regiment „at foretage det Fornødne i Henhold til dem“. Uden at omtale Midlerne. Jeg modtog da denne Skrivelse og indkaldte samme Dag de senest hjemsendte Folk og Districtsheste, beordrede 1ste og 3die Escadron til Altona og Wandsbeck for at afløse den der staaende østerrigske Garnison. Selv begav jeg mig strax til Altona for at orientere mig og tale med den af Alle for sin Forstand, Bestemthed og Humanitet bekjendte General Tegner, der var Høistkommanderende over Tropperne (Østerrigerne) og havde under et begyndende Kravall i Hamborg viist stor Conduitte.

Denne prægtige, gamle, jævne Mand var særdeles nøie bekjendt ogsaa med vore Forhold og vore Folk. Han sagde til mig: „Det er fuldkommen rigtigt, ja nødvendigt, at De kommer her ned med en

Besættelse, inden vi gaar bort; thi ellers have de strax Hamborg, Altona og Wandsbeck med Omegn paa ny i den gamle Opstand. Med Hensyn til Maaden, hvorpaa denne Besættelse finder Sted, da kan *den kun* udføres i et Land som *Deres*, der har den Lykke at have en saa ufordærvet Befolkning, saa at dens Lige ikke længer findes i det øvrige Europa. Tag det ikke ilde op, som en Fornærmelse imod Deres Styrelse, men det er min Overbeviisning, „at dersom det ikke gaaer godt i Deres Land, saa er det ikke Befolkningens Skyld“. Den er, hvad Tænkemaaden angaaer, den samme hos *Menigmand* i Holsteen og Slesvig som i det øvrige Danmark, og De vil snart see en Prøve derpaa, det er jeg vis paa.

Det vil være til den største Lykke for Deres Land, dersom denne Tænkemaade, denne Respect for Ret og Pligt hos Folket, maatte kunne bevares, og De fritages for den Gift, der har angrebet for mange hos os og andet Steds.

De kommer her ned til Altona med 1 Escadron, det vil sige, efter hvad jeg troer at vide, med 50 Dragoner; Alle, Lieutenanterne, Underofficererne og Mandskabet, af den forrige „Insurgent-Armee“ og „Holsteenerne“, commanderede af en dansk Ritmester. Vilde man i Ungarn lægge en østerrigsk Ritmester med ungarske Husarer til Besættelse af en By i Ungarn, der lige som denne var overgivet til den østerrigske Regjering, saa vilde nævnte Ritmester være let at finde næste Dag, rimeligviis hængende paa en Lygtepæl. Og nu at afløse 18,000 Mand med 100, det vilde, under alle andre Forhold end Deres, være Galskab, men som sagt, hos Dem gaaer det. Jeg skal strax sige Dem, hvorledes jeg tænker mig, at det vil gaae: Da De ikke har Mandskab nok til at udsætte større Vagter, indskrænker De Dem vel til Patrouillering, hvilket er nødvendigt, for at det kan sees, at her findes Tropper; hvor mange? vides ikke strax, og det kommer an paa det første Indtryk.

Naar nu Dragon-Patrouiller viser sig, især i Nærheden af Hamborg, saa er der nok nogle, som strax raabe: see! der ere de fordømte danske Dragoner igjen, af Hestene med dem, lad os slaa dem fordærvede! o. s. v., men snart vil det høres: Snak, lad Dragonerne være i Fred, de gjøre jo kun deres Pligt, de ere jo ovenikjøbet selv Holsteenerne de vare vist selv helst fri for det; nu af Veien! og gjør, hvad Dragonerne fordrer af os. Træder disse Dragoner da rask op mod Urostifterne og behandle Folk ellers med behørig Agtelse, som de pleie, saa faaer de maaske endog et Hurra! af Befolkningen, og om faae Dage er Alt i god Gang; kun, at dersom man overmander Poli-

tiet, *da* maae Dragonerne *strax* træde op med Alvor og *skarpe Vaaben*; men det kommer vist slet ikke.“ Den gamle Soldat og Menneskekjender havde Ret, der var Intet i Veien, og Politimestrene understøttede os meget godt. Wahrenstedt var en lige saa betænkt som bestemt Mand, som var godt placeret; men en Artikel i et Blad, der gav hans Historie med en Blanding af Løgn og Sandhed, gjorde ham uheldigviis ubrugelig under den Tids Regimente. Han er nu en anseet tydsk Embedsmand.

For saa snart som muligt at faae de Dragoner, der havde gjort de 3 Krigsaar med i Insurgenthæren, hjemsendte og afløste, fik vi med allerhøieste Tilladelse en stor Exerceerskole paa 120 Dragoner ordnet under den dygtige Ritmester Bramhelfts Commando med min brave H. Sehested som Ridelærer og Jessen.

Da jeg en Dag, nogen Tid efter endt Skole, kom hjem til min Kone, fandt jeg hende rørt til Taarer over en stedfunden Begivenhed.

Gamle Bønderfolk (Mænd med deres Koner) fra Ditmarsken og alle Egne af Holsteen kom for at takke for deres Sønners Behandling, sigende: „Vi vidste jo, at vore vare tagne med, til det de ikke duede, og at den danske Regjering kunde have Grund til Misfornøielse med dem; Skolerne have altid været strenge ved Cavaleriet, som de jo maae være; men vi frygtede, havde vore Sønner havt det strengt før, hvorledes vilde de da ikke faae det *nu*. Men nu ere de jo blevne færdige, og vi have hørt af Underofficeererne og de gamle Soldater, at de ere blevne saa flinke og have gjort os Ære, og at de ikke vide det Gode, de vilde sige om deres dygtige og menneskekjærlige Officeerer, saa at vi Gamle ere rigtig lykkelige og taknemmelige, og nu ere vi komne for at sige vor Tak for Sønnerne og bringe, saa godt som vi kan det, vort Smør og Gjæs o. s. v., som vi bede Dem tage tiltakke med, vi have det ikke bedre.“ Da min Kone nu sagde, at det glædede hende, at de vare saa tilfredse, og hun takkede Dem, fordi De vare komne; men at hendes Mand havde forbudt hende at tage imod Nogetsomhelst, saa kunde de ikke forstaae dette og troede, at det var Stolthed, og sagde, „jo, de vidste jo nok, at vi vare fine Mennesker og de Simple, men det var dog Synd, at vi vilde forsmaa deres ringe, men velmeente Takkegaver o. s. v.“, og de vare gaaede nedslaaede og bedrøvede bort med deres naturligviis ypperlige Sager. Dette var imidlertid nødvendigt til Forebyggelse af Misbrug, navnlig ligeoverfor Underofficeererne.

Regimentets Optræden i Byen (Itzehoe) og i Tjenesten, bragte snart en god Forstaaelse tilveie, flere anseete Beboere ønskede at tage

Deel i vore Aftenforsamlinger, og Holsteens første Prælat, Klosterets Verbitter, kom tillige med en ældre Mand fra Byen til mig og udtalte, at de fandt Trang til at udtale, i hvilken Grad Holsteenerne paaskjønnede den Maade, hvorpaa Regjeringen lod dens Embedsmænd (nu her de militaire) træde op, den bestemte Strengthed hvor den var nødvendig, og den store Humanitet i hele deres Optræden og Behandling, den ridderlige Følelse, hvormed de undgik at saare uden Nødvendighed, dette var Holsteenerne et godt Omen for Fremtiden; og vi kunde være overbeviste om, at de skulde vise dem denne velvillende Behandling værdige, nu og i Fremtiden. Ogsaa Grev Carl Moltke yttrede, at Forholdene i Holsteen havde vundet mere i 4—5 Maaneder, end han havde ventet af lige saa mange Aar.

Understøttet af Abedissen i Klosteret i Itzehoe, Prindsesse Julie, Søster til Dronning Marie Sophie Frederikke af Danmark, fremkaldte jeg, at Kloster-Garden, det eneste borgerlige Corps, var den første Afdeling i Holsteen, der anlagde Kongens Navne-Chiffer paa deres Uniform.

Ved et kort Besøg i Kjøbenhavn havde jeg en Samtale med General Hansen angaaende Anledningen til at lægge Regimenterne med holsteensk Udskrivning til Kjøbenhavn og nogle med Folk fra Jylland eller Øerne til Holsteen.

Jeg yttrede, at det forekom mig rigtigt, baade i politisk og militair Henseende, at lade Characteren af vor Armee, som eensartet for hele Landet, træde frem, altsaa vise, at vi ikke havde een dansk og een holsteensk Armee. Da der desuden afgjort var vundet Terrain flere Steder i Holsteen ved de nu der værende Troppers Optræden, hvorom jo Grev C. Moltke — Udenrigsministeren — havde givet Generalen Vished, saa syntes jeg, at imedens Størstedeelen af Tropperne i Holsteen bleve andre Afdelinger, saa burde, af alle førmtalte Grunde, de Afdelinger med holsteenske Folk, som skjønnedes tjenligst dertil, forblive som Mindretal, hvor de vare, for at bevare og udvicle det Vundne. Dette fandt Bifald, og imedens de andre Afdelinger afløstes, forbleve 2det Dragon-Regiment, 1 Bataillon og 1 Batterie i Holsteen. Men ikke ret længe efter, da adskillige Blad-Articler yttrede sig derfor, bleve ogsaa disse Afdelinger forlagte; Dragonerne til Fyen. Ligesaa betænksomt som Valget af Officerer til Holsteen havde fundet Sted under General Flensborgs Ministerium, ligesaa ubetænkt var det ved Afløsningen, hvilket ikke havde heldige Følger.

Det var mig og os Alle af stor Interesse at arbeide til det Maal at bringe forønskede Forhold tilveie igjennem en bestemt og human

Optræden og gjøre Regimentet passende til at tilhøre vor Armee med Tilfredshed og Ære; og det var os derfor ikke velkomment at blive kaldt derfra, da Alt var i god Gang, men naturligviis ikke endnu kunde ansees for befæstet. Den personlige Behagelighed, som kunde følge med min Tilbagekomst til mine Nærmere, kunde derfor ikke nydes med fuld Tilfredshed.

Da Aarsdagen for Idsted-Slaget nærmede sig, hørte jeg, at der var Tale om, at denne skulde høitideligholdes i Holsteen af de der staaende endnu alle forhenværende Insurgent-Tropper. Dette syntes mig noget forceret og usandt, ialtfald maatte Maaden for Udførelsen være meget betænkt. Jeg tog derfor en Dag til Kiel, hvor Generalen var syg og Capitain Bech midlertidig Stabs-Chef. Bech fandt, at det var nedtrykkende for os ikke at kunne feire den Dag. Jeg svarede, at dersom Forholdet var saaledes, at vi fandt nogen Modstand her og vilde vise, at vi vare Herrer og ikke frygtede dem, jo saa kunde det maaske have en Værdi; men nu, da Alt var vunden ved Fasthed og forstandigt passende Hensyn, da vi ligeoverfor Tropperne kunde gjøre, hvad det skulde være med Sikkerhed, saa syntes det ret forceret at fordre, at de, der uden Undtagelse havde været med at faae Prygl den Dag, skulde jubilere derover, om de ogsaa indsaa de ønskelige Følger deraf. Bech sagde, at han ikke kunde finde sig overbeviist om dette, men at han bøiede sig for min Erfaring og Kjendskab til Forholdene og bad mig tale med Generalen derom, skjøndt han var senge-liggende. Min Samtale med General Bardenfleth førte til, at Generalen skrev en Proclamation til Soldaterne, hvis omtrentlige Indhold blev omtalt, sendte et Exemplar til hver Commanderende og lod denne, paa et passende Sted, kun for Afdelingen holde en til Dagens Erindring passende Tiltale og dernæst oplæse Generalens Proclamation. Den 24de modtog jeg den med Generalens store Tact affattede smukke Proclamation. Jeg samlede den største Deel af Regimentet paa vor Øvelsesplads og omtalte Dagen paa følgende Maade.

Idet jeg slet ikke berørte den politiske Side af Sagen, hvilket var unødvendigt, da Hans Majestæt Kongen i dem, der her vare tilstede, kun havde seet Soldater, der adløde deres pligtforglemmende Officerer, vilde jeg derimod omtale den Betydning, som Dagen i reen militair Henseende havde havt, dens Indflydelse paa Armeen og navnlig paa den Afdeling, som jeg nu havde den Ære at være Chef for.

Det var den største Ulykke, der kunde ramme Soldater, saaledes at blive vildførte, som de vare blevne, og det var en Selvfølge, af

nærliggende Grunde, at de maatte blive slagne paa den omtalte Dag. Foruden at der dog maatte opstaa egne Tanker og Tvivl hos dem ved at see den Hær, hvortil de egentlig hørte, mange af deres gamle Foresatte, som de havde havt Godhed og Agtelse for, og den Fane, hvorunder de vare tagne til Tjenesten, deres Konges Fane, paa den anden Side, imod dem, saa var der endnu det, at de vare førte af Commanderende, som de ikke kjendte, der ingen Interesse havde for deres Sag, og for en Deel ikke havde erhvervet sig deres Tillid, saa at den Lydighed og Disciplin, som Vanen fører ind i Afdelingerne, var svækket; imedens der i de Afdelinger, der stode imod dem, kun var een Mening om, at de stode paa rette Side, under deres gamle nøie kjendte Førere, under deres Fane, og i de tilvante Lydigheds og Tillidsforhold.

Følgerne viste sig, de kongelige Faner veiede over en, vistnok dyrt kjøbt Seir. Men der var det egne ved denne Seir, som nu siden har viist sig, den bragte Hæder og Lykke til de Seirende, men ikke mindre Lykke til de overvundne, thi den bragte de vildfarne tilbage til dem, som de aldrig burde være ført fra, den gjorde det saaledes muligt, at vi nu her, der havde kjæmpet paa forskjellige Sider, nu stode sammen som et Billede paa, at Maalet var naaet, det Spredte var atter samlet, *I* har atter faaet Eders Officeerer, og *vi* har havt Adgang til at føre Eder ind i de rette Forhold, saa at vi, om Fædrelandet kalder, med gjensidig Tillid og frit Hjerte kunde kjæmpe for det, og Regimentet gjenvinde sin gamle Hæder. Den Omstændighed, at der paa begge Sider blev kjæmpet med et Mod og en Udholdenhed, der sømmer sig for brave Soldater, gjør, at vi i den Henseende kunne see hverandre i Øinene og yde hverandre Anerkjendelse, og bidrager ikke lidet til, at vor Forening har kunnet blive, som den er. Lader os derfor med Tak mindes den Dag, der bragte os sammen, bandt os med blodige Baand, og mindes den Konge, som har seet os, thi nu høre vi sammen, med saa velgjørende Øine! Hans Majestæt Kongen og den 25des Minde Leve!

Det viste sig siden, at den Maade hvorpaa denne Udtalelse og Generalens oplæste Tiltale, der var særdeles smuk og passende, blev optaget, baade af Soldater og Befolkningen, var meget ønskelig.

Da vi naaede Frederik den 7des Fødselsdag, viste sig ogsaa en Forskjel paa Stemningen i Itzehoe og i Slesvig.

I Slesvig bestod Samlingen størstedels af Officeerer og Embedsmænd, og de kunde ikke faae den hos den Hotelvert, hvor de ønskede det.

I Itzehoe var der, i denne lille Bye — 80—90 Deeltagere, deriblandt mange Private og begge Blad-Redacteurerne, og Dagen gik udmærket godt, Kammerherre Cardorff udbragte Skaalen paa en saa passende Maade, at den fandt almindelig Tilslutning.

Foruden Cardorff var det især Grev Moltke-Grinholz, Verbitteren, Broder til Grev Carl, der gavnede os meget, han ligesom den ærværdige gamle Abedisse, Prindsesse Julie, Søster til Frederik den 6tes Dronning Marie Sophie Frederikke og til vor nuværende Konges Moder Hertuginde, bragte baade Noblessen og Middelclassen til at fæste Tillid til os.

Under mit Ophold i Itzehoe kom Hertuginde Wilhelmine af Glücksborg, Frederik den 6tes yngste Datter og Frederik den 7des 1ste Gemalinde, i Besøg hos Prindsesse Julie; da jeg erfarede hendes forventede Ankomst nogle Dage iforveien af Prindsesse Julies Hofdame Frøken Steemann, der gjorde et Besøg hos min Kone, skrev jeg strax til den commanderende General von Krogh i Flensborg og lod ham det vide, tillige at Prindsessen (Hertuginde) kom *allene*, ikke med Hertugen, som dengang endnu ikke var kaldt tilbage.

Generalen, der havde været opvartende Kammerherre hos Dronning Marie og kjendt Prindsesse Wilhelmine fra hendes Barndom, kom da strax til Itzehoe, hvor der var Cour og et stort Taffel; jeg lod Regimentets Musikkorps spille om Aftenen hos Hertuginde og til Taffelet. Om Morgenen Kl. 9—10, efter Hertuginde's Ankomst, havde jeg strax havt Audiens hos hende, ved hvilken Leilighed jeg fandt den samme naturlige og kjærlige Personlighed som i hendes tidlige Ungdom. Hun spurgte med Interesse om Kongen (Frederik den 7de), hans Befindende, Levemaade, Tilfredshed o. s. v. Hun yttrede, „jeg *maatte* jo følge min Mand i den ulykkelige Tid, men den var haard for mig i Berlin! Dog havde jeg i den Tid en stor Glæde, Glæde og Stolthed over mit Fædreland og Armeen; jeg forsikkrer til, at de tydske Officeerer, der havde deeltaget i Krigen imod os, omtalte den danske Hær med Høiagtelse og forsikkrede, at de følte den høieste Grad Sympathie med vore Officeerers og Soldaters hæderlige Tænkemaade og udholdende Mod.“

Hun talte med Kjærlighed om sin Barndom og Ungdom i det fædrene Hjem og takkede mig saa meget, fordi jeg havde foranlediget, at hun fik den kjære Ven fra den Tid, General Krogh, at see; og da han kom, fandt hun sig heller ikke skuffet i sin Forventning, men var lykkelig ved at tale med Generalen, som hun i Hovedsagen

fandt uforandret og som en sand Fremstiller af Livet i det kjære gamle Hjem. Hendes Gemal Hertugen og de 2 af hans Brødre havde endnu ikke været i Danmark; derimod kom Prinds Wilhelm, der jo *ikke* havde taget Deel i Krigen og var i østerrigsk Tjeneste, til Itzehoe. Denne meget rettænkende og personlig elskværdige Mand og Soldat spurgte mig en Dag, om jeg oprigtigen vilde sige ham min Mening om, hvorvidt hans Brødre, der havde været med i Krigen, kunde komme herhjem, naar de fik Kongens Tilladelse, hvorledes det vilde blive optaget i Landet og i Hæren? Jeg svarede, at saaledes som Sagen nu stod for os, kunde jeg kun svare: Med Kongens Tilladelse kunde de naturligviis komme, men de vilde kun finde en ringe Modtagelse, og deres Nærværelse her vilde ikke kunne forstaaes, navnlig især Prinds Frederik og Hertugen, der vare danske Officeerer. Prinds Wilhelm svarede mig ved at tage et Brev op, skrevet til disse som Brødre, og bad mig læse det.

Deri sagde han, efter at have omtalt deres Stilling og Fortid, „at han i Deres Sted vilde lade Danmark være det sidste Sted paa Jorden, hvor de vilde vise sig“, han deelte saaledes aldeles min Anskuelse.

Nogen Tid efter kom Prindsens 2 Brødre, Prinds Julius og Prinds Hans til Itzehoe, besøgte mig i civil Paaklædning og sagde, at de kom for at spørge mig, om de sømmelighedsviis kunde lade sig see her i Landet. Jeg spurgte Dem da om, hvorledes Deres Stilling under og efter Krigen havde været, og fik da den Oplysning, at De, Prinds Julius og Hans, vare preussiske Officeerer, da Krigen udbrød, og commanderede af Kongen af Preussen uden Foranledning fra Deres Side til at følge General Bonin til Armeen i Holsteen; at De, saavel som Deres Brødre Hertugen og Prinds Frederik strax havde tilskrevet Hans Majestæt Kongen af Danmark, da Kongen havde tilbudt alle Danske, der bade derom og lovede tro Tilslutning, Amnesti, og modtaget denne, efter det første Felttogs Slutning 1848.

Jeg svarede da, at hvad de 2 nærværende Prindser angik, der kun havde været her som commanderede preussiske Officeerer og tilkjendegivet Deres Tænkemaade i rette Tid til Hans Majestæt Kongen; da var der Intet til Hinder for, at de som preussiske Officeerer kunde vise sig her; hvad Deres 2 andre Brødre angik, da maatte de først foranledige, at det fra Kongens og Regjeringens Side blev bekjendtgjort offentlig, at de strax havde anmodet om og modtaget Amnestien, da det kom til at staa dem klart, at de havde været paa den urette Side. Det var meget urigtigt, at der, da omtalte Prindser, der

strax bade om Amnesti, da denne blev tilbudt, og indsaae den begaaede Uret, ikke meddeeldes Amnestien offentlig, saa at den kom til Landets Kundskab.

Prinds Julius og Hans gik da bort; men kom $\frac{1}{2}$ Time efter tilbage i preussisk Uniform og meldte sig hos mig, der var den Høistcommanderende paa Stedet. Da jeg nu erfarede, at Deres fyrstelige Moder, Hertuginde ogsaa var her, i Besøg hos sin Søster Prindsesse Julie paa Klosteret, fremstillede jeg mig strax for hende. Her, hvor Prinds Wilhelm ogsaa var tilstede, blev Sønnernes Forhold aldeles uforbeholdent omtalt, ved hvilken Leilighed Hertuginde elskværdige, sandhedskjærlige Tænkemaade paa det Reneste lagde sig for Dagen. Da Hertuginde — Moderen — Hertuginde Wilhelmine var forlængst bortreist — havde affordret mig min Mening, spurgte hun, om jeg, der altid havde været hendes ældre Sønner tro hengiven, vilde skrive til hendes Søn Hertugen, sige ham min Mening om hans og hans Broder Frederiks Stilling og raade ham til at handle i Overensstemmelse med den. Jeg takkede, saa varmt som jeg meente det, for Hertuginde Tillid og gode Mening om mig, men maatte bemærke, at jeg ikke stod paa en saa nøie Fod med Hertugen, saa at jeg turde tillade mig saaledes at tiltale ham og give ham Raad i en Sag af denne Beskaffenhed. Hertuginde spurgte mig da, om jeg vilde tillade, at hendes Søn Prinds Wilhelm skrev til sine Brødre, udtalende den Mening, som jeg paa hendes og paa Prinds Wilhelms Opfordring havde yttret, med Tilføiende: „at de delte denne Anskuelse, bade dem eftertænke Sagen og at handle i Overensstemmelse med de yttrede Anskuelser“. Derpaa svarede jeg, at jeg endog meget ønskede en saadan Udtalelse af Hertuginde og hendes ædle Søn Prinds Wilhelm, da jeg ansaae det i Sagens og Brødrenes Interesse og naturligviis med stor Taknemmelighed og virkelig Glæde følte den Tillid, hvormed jeg i dette Øieblik blev beæret, i en for det Heles rette Forstaaelse betegnende Optræden.

Det var mig og min Familie, som Prindsesse Julie bærede med at see i sit Huus og ved sit Taffel, et behageligt Tilbageblik, der fremstillede det Smukke, det paa eengang virkelig fyrstelige og tillige saa velvillige, aabne og naturlige, som fandtes ved Dronning Maries Hof og om hendes Person, her fremstillet af hendes 2, ikke allene ved Blodet beslægtede, men aandelig beslægtede Søstre; Vertinden Priorinde paa Klosteret og vor allernaadigste Konges elskværdige, ædelttænkende og saa beskedne Moder.

Saa blid og venlig som Prindsesse Julie var, saa bestemt kunde

hun ogsaa optræde. F. Ex. da hun kort efter vor Ankomst til Itzehoe erfarede, at Commandeuren for Kloster-Garden havde havt til Hensigt at sætte hendes Navnetræk paa deres Patrontasker, lod hun ham kalde, og skjøndt han, der forøvrigt stillede sig fuldstændig i det rette Forhold til mig som Stedets Høistcommanderende, yttrede, „at det allene var for at lægge deres Hengivenhed for hende for Dagen“, svarede hun, at dersom de satte noget andet Emblem paa deres Uniform end Kongens Navnechiffer, eller mødte i denne uden at have anbragt Kongens Navn, saa ophævede hun øieblikkelig Kloster-garden. Denne var den eneste borgerlige, militaire Afdeling i Holsteen, bevaret fra en langt tilbageliggende Tid. Overbeviist om at Prindsessen vilde holde Ord, gjorde Corpset det muligt, meget hurtigt at anskaffe Kongens Navnetræk og anbragte det paa deres Tasker, efter at jeg, paa deres Henvendelse, havde tilladt mig, i Kongens Navn, at tillade dette.

Efter gammel Skik vilde Kloster-garden, der var et meget pynteligt Corps, feire Stiftelsesdagen ved Skiveskyden m. v. og et festligt Gilde. Da de paa den Dag marcherede igjennem Byen til Skydepladsen i fuld Uniform, fremkaldte dette Spørgsmaalet om, hvad der nu skulde staae paa Taskerne; paa Grund af Forholdene var det første Gang, siden Christian den VIII Død, Corpset traadte op.

En Dag besøgte Landgreve Wilhelm Itzehoe; da jeg en Dag havde den Ære at ledsage ham paa en Spadseretour, mødte vi en Dragon-Patrouille, der trak Sablen og gav Hønnour. Prindsen hilste; men sagde derpaa: „Det var af gammel Vane, thi det var jo ikke mig, der Intet er, som Dragon-Corporalen lod hilse.“

Jeg bemærkede da, at han da formodentlig var Fyrste, Landgreve o. s. v. Han sagde da: „Disse holsteenske Folk ere flinke og have et smukt militairt Væsen; men de kunne dog, som Soldater, ikke maale sig med Jyderne; jeg har tjent længe med begge Slags; men foretrækker Jyderne; jeg troer, at Jyden, naar han har tjent nok, er den bedste og den paalideligste Soldat i Europa.“ Dette, sagt med megen Overbeviisning, var en smuk Bekræftelse af en tydskfødt General, af den Anseelse af Jyden, som er almindelig i Armeen blandt dem, der have havt Leilighed til at lære dem at kjende; heri er Sønderjyden i høi Grad indbefattet. — Da Slesvigerne i et vist Tidspunct efter 1ste Dragon-Regiments Ophævelse bleve passende fordeelt til alle Dragon og Husarregimentets Cavaleri-Skoler, kom der i Sidstningen af Skoleholdet Spørgsmaal fra alle Regimenter, om der tilstodes extra Præmier for de Slesvigerne, der udmærkede sig ved Re-

gimentets Skole; thi dersom de skulle concurrere med de øvrige Recrutter, vilde næsten alle Præmier tilfalde Slesvigerne.

Kort efter at vi havde hjemsendt vore ældre Folk, fik vi Ordre til at afmarchere til Odense. Saa glædeligt som dette under andre Forhold kunde have været, saa nødvendig opgave vi nu Arbejdet paa fremdeles mere og mere at forbedre Forholdene paa Stedet og i Regimentet. I Altona og Wandsbeck gik det ogsaa meget godt, Stemningen i Afdelingerne var meget ønskelig.

Regimentets Afmarch til Odense kunde neppe kaldes en March, da der ikke beholdtes flere Mandskaber til Tjeneste end netop nødvendigt til Førelsen af Heste og Haandheste, de fornødne Fourerskytter o. s. v. Det var kun en Flytning. Imidlertid bleve vi dog ved Kloster-Kro, sydlig for Slesvig, modtagne af General Flindt, Chefen for det i Slesvig liggende 4de Dragon-Regiment, Oberst Nielsen med en Deel Officerer og nogle ridende Damer, samt af Dragon-Regimentets Musik-Corps, der blæste for os under Marchen til Slesvig. Paa Torvet, hvor Regimentet marcherede op, var en Deel Mennesker; og da Escadronerne vare formerede og jeg stod af Hesten, blev jeg, for Fronten af Regimentet, omfavnet og ønsket velkommen af „Tante Eschenback“, Armeens nidkjære Vertinde under alle Forhold. Det var om hende, Prinds Nør en Gang havde sagt, at hun var den eneste *Mand* i Slesvig.

Vist er det, Aandsnærværelse, Mod og Forstand besad hun i høi Grad. Det faldt haardt for General Flindt at tage imod min Adjutant — hvilket jeg maatte fordre — da han i denne gjenkendte en forhenværende Vagtmester „Peters“ af 1ste Dragon-Regiment, der havde været til Generalens Bevogtning under Fangenskabet i Rendsborg.

Marchen igjennem Flensborg fremkaldte en Begivenhed, som jeg skal anføre, da den giver et Billede paa Tilstanden i Armeen paa den Tid, der vel var forkastelig, men desuagtet forstaaelig.

Indseende, at en Gennemmarch af en Armeafdeling, der havde hørt til Insurgenthæren, og hvis nuværende Tilstand ikke kunde være bekjendt, let kunde fremkalde lidet ønskelige Rivninger, havde Regimentet iagttaget al muligt Hensyn for at forebygge saadanne; saaledes givet Førelsen af Fourerskytterne, der sendtes forud for Regimentet for at ordne Qvarteererne m. v., til ældre paalidelige Vagtmestre, som kunde tale dansk. Det traf sig, at der netop var et stort Marked i Flensborg, da Regimentet skulde gaa i Qvarteer der. Da jeg erfarede dette, lod jeg Escadronerne formere i en Afstand uden

for Byen, og disses Fourerskytter føre de enkelte Afdelinger til deres Bestemmelsessted for at gjøre saa lidet Allarm som muligt i den af Mennesker propfulde By. Det var paalagt alle at forholde sig saa rolige og passive som muligt. Under Opholdet i Flensborg og paa Marchen til Odense syntes Alt at være gaaet stille og godt, med Undtagelse af en Underofficer, der var bleven noget beskjenket i et Selskab der i Byen.

Hjemkommen til vor fremtidige Garnison Odense syntes det, som om man modtog Holstenerne med en vis Reservation.

Da jeg kom hen paa Postgaarden, civilpaaklædt, for at spise til Middag, vare Trapperne saa overfyldte, at man kun med Møie kunde komme frem. Standset noget, imellem en Deel Herrer, hører jeg En sige til en Anden tværs over mig: „Det er dog alt for uforskammet af disse Dragoner, som ere komne hertil, de ville ikke tale et dansk Ord og lade, som om de ikke heller forstaae, hvad der siges til dem.“ Dette vilde jeg dog nok oplyse lidt og tiltalte derfor den Herre, der havde yttret sig, paa Fransk. Han svarede, at han ikke forstod, hvad jeg sagde; hvorpaa jeg paa Dansk spurgte ham, hvorfor han da vilde fordre af de holsteenske Folk, der ligesaa lidt forstod Dansk som han Fransk, at de skulde tale det? da jeg mærkede, at dette slog an, fortsatte jeg: „De kan tro, at Dragonerne mere end gjerne vilde kunne tale Dansk for at kunne forlange, hvad de ønskede, og at de vist meget beklage ikke at kunne sige et forstaaeligt Ord til de smukke fyenske Piger.“ Det blev til almindelig Munterhed; Manden sagde en Slags Undskyldning med Tilføiende, at han slet ikke havde tænkt paa, at Folkene jo kom lige fra deres tydsktalende Hjem.

Jeg yttrede, at det neppe her vilde vare længe, inden Vedkommende lærte at gjøre sig gjensides forstaaelige, og Stemningen blev meget gemytlig, især da en af mine Bekjendte i Byen kom til og røbede, hvem jeg var. Opholdet i Fyen gik meget godt, Regimentets gode Disciplin, Underofficerers og Mandskabs overordentlig gode Opførsel bragte snart den bedste Forstaaelse tilveie imellem Borgerne i Byen og dens Garnison, hvilket ogsaa af vor commanderende General indberettedes. Imidlertid indløber en Skrivelse fra Krigsministeriet til Regimentet, der forlangte en Undersøgelse i Anledning af en fra det i Flensborg garnisonerende Jægercorps indløben vedlagt Klage.

Denne indeholdt:

1. at en Vagtmester N. N. havde redet med sin Afdeling igjennem Byen, høit syngende „Schlesvig-Holstein“ o. s. v.

2. at en anden navngiven Vagtmester havde haanet „den tapre Landsoldat“ og ikke villet synge den med, og endelig
3. at Underofficererne ikke hilste Officererne af Garnisonen, naar de passerede dem paa Gaden.

Jeg svarede strax, hvad Nr. 2 angik, da var just ikke det passeret som nævntes, men det var Tilfældet, at en ellers ordentlig Underofficer, som nogle Cammerater af Garnisonen havde indbudet paa et Glas Punsch, havde drukket lidt for meget, og, unægtelig forledet dertil af Verterne, udtalt sig noget uforsigtigt, hvorfor han af Regimentet var straffet efter Loven. Hvad Nr. 3 angik, da var vort fortrinlige Underofficerscorps, efter at det mindre ønskelige Antal var fjernet, saa disciplineret og saa bekjendt for deres gode og sømmelige Soldateropførsel, at jeg bestemt benægtede det Anførtes Rigtighed, saalænge ingen navngiven Officer paaviste Factum. Det var jo i alt Fald en Tjenstforseelse af vedkommende Officer, dersom han, hvor en saadan Respectforseelse som den omtalte fandt Sted, da ikke strax anholdt vedkommende subalterne Person, erfarede hans Nr. og Navn, og dersom han dertil fandt Anledning, efter nærmere Undersøgelse, enten arrestere ham eller klage over ham ad den tjenstlige Vei. Hvad jeg dog *ikke* nævnede, var det, at jeg unægtelig havde mødt Officerer i Flensborg, saa slet paaklædte, i en gammel Commisoverfrakke, uden Værge og med et Par af Ælde aldeles afblegede uægte Distinctioner, saa at det nok kunne skeet, at man i den store Trængsel, som der den Dag var i Byen, kunde oversee en saadan paaklædt Officer, naar man ikke kom lige forbi ham. Et Spørgsmaal af Vedkommende, der tilkjendegav sig som Officer, vilde strax have oplyst, at Mangel paa behørig Disciplin ikke var Anledningen til det Passerede.

Hvad Nr. 1 angik, da var vel dette høist usandsynligt, da Holstee-
nerne nu følte sig alt for trykkede af Forholdene til at træde anmas-
sende op, ikke Nogensinde medens jeg commanderede dem havde lagt
mindste Tendens i den Retning for Dagen, og endelig at den Paa-
gjældende var en aldrende meget ordentlig og fornuftig Person. Jeg
skulde imidlertid strax lade indlede de strengeste Undersøgelser paa
vedkommende Steder og hos vedkommende Jurisdictioner, om alle
3 Udtalelser. Efter at der var afholdt Forhør baade ved Regimentet
og ved omtalte Garnison i Flensborg, blev Resultatet følgende: Den
fungerende Generalauditeur for Landetaten erklærede, at enhver
militairjuridisk Undersøgelse havde fundet Sted, fremkaldt af det
zdet Dragon-Regiment, og at Indholdet af vedliggende Acter godt-

gjorde, at der ikke faldt dette Regiment eller dets Personale noget til Last, med Hensyn til de anførte Klagepuncter. Det Passerede oplystes at have været saaledes: 1, Det var ved at paavise den Nævntes Alibi godtgjort, at han slet ikke var passeret igjennem Flensborg paa den opgivne Tid, da han paa den Tid allerede var i Odense; at han overhovedet ikke var marcheret med nogen Afdeling igjennem Byen, saa lidt som nogen Anden. Escadronerne vare samlede og afgaaede hver fra sit Standkvarter ud af Byen. Nr. 2 var en Forvexling af Navnet, det, der var passeret med den Navngivne, var aldeles irrelevant, kun havde han været lidt beskjenket. Derimod var den, som Nr. 2 sigtede til, en Vagtmester N. N., hvis Forhold under Opholdet i omtalte Cafee havde været saaledes: „Da han traadte ind i Cafeen, vare 3 Underofficeerer komne ham imøde og sagt til ham: „De er en Holsteener ligesom vi, vil De gjøre os den Fornøielse at drikke et Glas med os?“ han takkede, de førte ham til et lidet Bord, bad ham sidde i en lille Sopha imellem 2 af dem, imedens den Tredie hentede Punch. Da de havde siddet lidt og talt, sagde En af dem: „Ja, jeg sagde før, at vi vare alle Holsteenerne; men der er den Forskjel, at vi vare, hvor vi skulde være, og De var en Landsforræder.“ Han svarede gandske roligt: „Hvad der *var* er *forbi*; her er ingen anden Forskjel paa os end den, at De ere kongelige danske Underofficeerer i N. N. Jægercorps og jeg kongelig dansk Vagtmester i 2det Dragon-Regiment.“ „Saa? er De det, saa vil De maaske være saa god at synge „den tappre Landsoldat“ for os?“ „Jeg kan i det Hele ikke synge, og jeg kan ikke „den tappre Landsoldat“, som overhovedet kun daarligt dansk.“ „De vilde maaske hellere synge Schlesvig o. s. v., saa syng De kun.“ „Jeg sagde jo, at jeg ikke sang, og jeg veed, at „Schlesvig-Holstein“ er forbuden; men jeg mærker jo nok, at De *vil* have Kommers med mig, men det vil *jeg ikke*, da min Chef har befalet mig paa alle Maader at undgaae Sligt; jeg takker derfor for den mig budne Punsch og siger Dem Farvel!“ Han reiste sig da og gik bort.

Dette var Alt, efter Confrontation af alle vedkommende Personer, oplyst ved Forhøret i selve Flensborg.

Med Hensyn til Nr. 3 havde ingen Officeer været istand til at paavise Noget i omtalte Retning.

Det synes dog efter dette, som utvivlsomt, at Regimentet tilkom en Opreisning med Hensyn til de umotiverede Beskyldninger; istedetfor havde Krigsministeren tilføiet: „Det er meget *uheldigt*, naar saadanne Utilbørligheder, som de Omtalte, ikke kunde tilstrækkelig blive paatalte. (Naar det er beviist, at de ikke have fundet Sted?).“

Jeg spurgte siden den fungerende Generalauditeur, om der var Noget, der tydede paa, at der havde fundet slige Uordener Sted, hvorpaa han afgjort svarede mig „Intet“, det var aldeles klart. Krigsministeren var General Hansen, den fungerende Generalauditeur den senere Minister Hall.

En Gang, efter at Alt var kommen i meget ønskelig Gang i Odense, hvor Regimentets Ro og store Orden og Properhed i Qvarteerne og Staldene havde erhvervet det almindelig Agtelse og Velvillie, fandt der et Sammenstød Sted imellem nogle Dragoner, der havde havt Tilladelse til at deeltage i en offentlig Lystighed i Fruens Bøge, en lille Skov i Nærheden af Byen, og nogle andre Folk. Jeg havde været ude at ride, da jeg ved min Hjemkomst forefandt en Anmodning fra vor Brigadecommandeur General Wedell-Wedellsborg om at see hen til ham.

Han meddeelte mig da, at der havde været et Spectakel i Skoven med Dragoner af 2det Regiment, og at hele Byen var i Oprør, og at han derfor havde befalet 4de Dragon-Regiments Exerceerskole, som endnu var i Odense, til at sadle op og holde sig færdigt til at rykke ud, dersom 2det Regiments Folk skulde blive angrebne.

Jeg meddeelte Generalen, at jeg nok havde seet mange Folk paa Gaden, da jeg gik hen til ham, takkede for det Meddeelte, men bemærkede, at vi ikke havde nogen Sauve-garde af 4de Regiments Skole behov, da jeg fortrøstede mig, kjendende mine Folk, til at bringe Sagen i Orden, uden at bruge Magt, samt at dersom dette dog skulde blive Tilfældet, da kunde vi nok forsvare os selv.

Det syntes som om min kjære General tænkte, at det vare mine Folk maaske alt for villige til. Her tog Generalen imidlertid Feil, det Modsatte var Tilfældet. Den omtalte Skole saae gjerne en Anledning til at prygle løs paa Borgerne, med hvem deres Regiment var paa en spændt Fod, hvorimod vi netop stode paa en god Fod med dem. Jeg gik da lige hen til Vagten i Byen, der var paa Torvet, efter at have givet 2 Escadroner Ordre til at sadle op og blive ved Hestene; men inden lukkede Døre i Casernen indtil jeg sendte anden Ordre.

Gaden var sort af Mennesker, jeg maatte bestandig bede om at faae Plads til at komme frem, og min Uniform viste mig som en Officeer af 2det Regiment; Mange kjendte mig ogsaa af Anseelse. Paa Torvet stod Vagten af mit Regiment i Gevær, tilfods med Carabin og Sabel. Foran Vagten var der holdt en aaben Plads, efter Vagtcommandeurens Bestemmelse, uden for denne Plads var Torvet fuldt af Folk, trængte stærkt sammen. Vagtcommandeuren meldte mig, at

de Dragoner, som havde havt et Sammenstød med nogle Folk, for Størstedelen Fremmede, oppe i Skoven, vare i Vagten, hvor de selv havde meldt sig som Arrestanter, og forlangt deres Sag undersøgt.

Alt var saaledes i sin rette Form. Jeg sagde da høit til de Omkringstaaende: „Det er Byen noksom bekjendt, at vi her ønske Alle vel, og ikke lægger Nogen det mindste i Veien, naar man ikke tvinger os dertil ved at overtræde de Bestemmelser, der ere nødvendige til at bevare Orden og Sikkerhed“; men at det ogsaa var dem bekjendt, at vi ikke betænkte os paa alvorligen at bruge vore Vaaben, hvis det var nødvendigt, for itide at sætte Grændse for Uordenen. De maatte vide, hvad en Vagt maatte have at betyde, et lidet Antal bevæbnede Folk skulde holde en stor Mængde i Ave, om dette behøvedes, og maatte derfor benytte de alvorlige Midler, som den havde at byde over. Kom der da Folk tilskade var det vistnok bedrøveligt; men det maatte da Enhver takke sig selv for, og den som det rammede bære Følgerne. Jeg vilde derfor advare imod at vise Ulydighed imod Vagten, eller at trænge ind paa den med Vold, da den i saa Fald, efter min Befaling, vilde bruge sine Skydevaaben. Jeg lod derpaa Patronkassen, der ellers var forseglet, tage ud, uddele Patroner til Dragonerne, og gav Commandeuren, saa høit at Alle kunde høre det, Ordre til strax at lade, hvilket han da udførte og befalede ham, ikke at røre noget Menneske, saalænge de blive udenfor den anviste Afstand, og udførte hvad Vagten til Ordenens Vedligeholdelse forlangte; men at dersom der brugtes Vold imod Vagten, skød han paa dem, der anfaldt dem, saalænge han havde en Patron, indtil hans Befaling blev adlydt.

Jeg bad da de nærmest staaende Folk om at faae Mængden til at skilles ad; hvad der var passeret, vilde jo blive undersøgt og Enhver faa sin Ret; vore Folk pleiede jo forresten aldrig at fornærme Nogen. Jeg bad da om Plads og gik langsomt bort igjennem Folkemængden; $\frac{1}{2}$ Time efter var Gaderne tomme og Alt roligt. Dragonerne trak Patronerne ud af Carabinerne. En Officeer fik Ordre til om Aftenen og i Nattens Løb at patrouillere og træffe Anstalter om fornødent, og melde mig derom. I Casernerne gik Alt til Ro.

For at faa Sandheden ud og for at Alle kunde faae Adgang til at kjende den, aftalte jeg med Jurisdictionschefen i Byen og Herredet, at de Personer som paaviistes som Deeltagere i den opstaaede Al-larm, skulde hver for sit Vedkommende forhøres ved sit eget Værne-thing — de Militaire ved Regimentet, de Civile ved deres Øvrighed,

og kun den fornødne Confronteren fandt Sted ved Regimentet, hvor det var nødvendigt.

Den almindelige Form havde været, at Forhørene holdtes ved Regimentet, til hvis Jurisdiction Meldingen var indløben og Undersøgelsen foranlediget.

Resultatet blev, at alle Vidner, navnlig de af Byens Borgere, der havde været tilstede, forklarede, at Dragonerne vare blevne insulterede uden nogen Grund, og at de havde holdt sig passive saalænge som muligt; men at de da en stor Mængde, fremmede Søfolk, og andre Fremmede forenede med Bærmen af Byens Befolkning, var gaaet løs paa dem, omkringet dem og bestemt sig til at kaste de tydske Hunde i Aaen og drukne dem, da havde de sagt: „Eders Snak bryde vi os ikke om, vi ere danske Soldater; men lade os prygle det gjøre vi ikke“, paa Opfordring af en af Dragonerne havde de hver taget en Stage af Stakiværket og sagt: „Gjør nu Plads, at vi kunne gaae hjem, eller vi skulde tiltvinge os den“; Mængden havde da paa Opfordring skyndt sig ned imod en Bro over Aaen, som Dragonerne maatte over for at komme til Byen, raabende: „der stoppe vi dem, steene dem og trænge dem i Aaen“.

Dragonerne, der havde formeret en Colonne, med Stavene i Haanden, kom imidlertid, ved at skyde Gjenvej, først til Broen, stillede sig paa denne sigende, at her kom ingen over førend de havde forpligtet sig til at forholde sig passive, eller til Politiet kunde holde Orden.

Nogle tilkommende Politibetjente havde da stoppet Folk ved Broen, imedens Dragonerne med En af dem gik lige op til Vagten, meldte det Passerede og bade om deres Sag undersøgt.

Under Regimentets Ophold i Odense, behagede det Hans Majestæt Kongen, som Tegn paa sin Tillid til og Tilfredshed med Tropperne fra Holsteen, at give os Estandarter med Dannebrogspaner; siden Insurrectionen havde Regimentet ingen havt. I den Anledning blev jeg beordret til Kjøbenhavn, for at modtage Estandarterne af Kongens Haand, naar de paa gammel Viis af ham vare indviede.

Arveprinds Ferdinand og jeg mødte i Palaiet hos Kongen. Dannebrogspanen blev, en for hver Escadron, med dennes Mærke, befæstet ved gyldne Søm til Estandartstangen, saaledes at Kongen slog det første Søm i, den commanderende General Arveprindsen det 2det og jeg, som Regimentets Chef, det 3die sidste.

Kongen udnævnte nu disse Ærestegn til virkelige, hans Majestæt repræsenterende Estandarter og overrakte mig dem, for at de i

Hans Navn, og med Tilsigelsen om hans Naade, af mig skulde overrækkes Regimentet paa en høitidelig Maade.

Ministeriet tilstod et Beløb til Festligholdelsen og Regimentets Officerer afgave et tilgodehavende Cantonnementstillæg til en Fest om Aftenen for Folkene.

Jeg havde inviteret de commanderende Officeerer fra de nærmeste Garnisoner, og anmodet den commanderende General i Nørrejylland og Fyen, Generallieutenant Moltke om at bæere Festen ved sin Nærværelse.

Regimentet holdt tilhest paa Torvet og den tilstødende Gade i Odense, ogsaa den elskværdige gamle General Moltke var til Hest.

Under Honneur, med trukken Sabel og Kongemarchen blev Estandarterne førte frem foran Fronten, og jeg holdt da en Tiltale til Regimentet af følgende Indhold:

Regimentet staaer nu her under Vaaben i en høitidelig og betydningsfuld Anledning.

Siden den Ulykke, der ramte Regimentet i 1848, har det været uden retmæssige Estandarter, dets Tapperhed og dets Dygtighed havde derfor ikke naaet sit Maal under Krigen. Tropper, der have mistet den rette Veiviser paa Ærens og Pligtens Vei, ere som et Skib, der i Storm og Uveir er uden Compas og uden Ror.

En Afdeling og dens Banner er saa uadskillelige, saa at Estandarternes Historie ogsaa er Afdelingens, jeg vil derfor nu meddele Eder Noget af Regimentets Estandarters Historie, for at lede Eders Tanker hen paa de Følelser, hvormed I maa gaae til atter at træde ind under Eders nye Hæderstegn, der indeholde de Gamles Minder.

Regimentets Estandarter, som det har fulgt under de forskjellige Navne det har havt, som „norske Dragon-Regiment“, „Livregimentet“, „Livregiment lette Dragoner“ og „2det Dragon-Regiment“, har Regimentet fulgt med Ære under mange forskjellige Forhold. Estandarten havde i sit Flag en hvilende Løve, hvorunder der med gyldne Bogstaver, paa Latin, var skrevet: „Tir ikke Løven“.

Disse Standarter have ført Regimentet til Hæder i den spanske Successionskrig under Oberst Rantzau, ved Hochstedt, Malplaquet, Oudenarde, og de have bedækket dem med Hæder, ligeoverfor nogle af Frankrigs første Garde-Regimenter, Regimenter der vare vante til at seire, maatte vige adsplittede af Regimentets voldsomme, glimrende Angreb.

Ikke svigtede de brave Dragoner nogensinde disse gamle Hæderstegn, og det var derfor med Bedrøvelse, at Regimentet i 1842

afleverede dem, skjøndt de vare medtagne af Tiden, men Æren falmer ikke og Faner, lasede af Kuglemærker og Sabelhug ere hæderlige Minder.

I modtogte den Gang, som alle danske Armee-Afdelinger, den gamle danske historiske Fane, „Dannebrog“, hvis Krigshistorie var langt ældre endnu, da denne Fane i Kong Valdemars Dage førte vore Hære til Hæder.

Under denne Fane hævdede I eders Ry som flinke Cavalerister under Samlinger med fremmede Armeers Cavalerie indtil 1848.

Her kom den Tid, hvor der hviler et Sorgens Flor over Regimentet, da det, som vi før have talt om, blev ledet bort fra den Vei som Dannebrog viste, af pligtforglemmende Officerer og Foresatte, som derfor nu ere forsvundne.

Kongen ansaae ikke Eder for skyldige, thi en Soldat maa lystre sine Foresatte, Kongen antog, at *kun* dette have ført Eder fra den rette Vei.

Fra den Tid af, da jeg modtog Commandoen over Eder, og udtalte, at det nu stod til Eder at vise om I fortjente at blive betragtede saaledes, have I nu sat mig og sat Eders Officerer i Stand til at kunne sige, jo! Regimentet har nu den samme Pligtopfyldelse, den samme Disciplin og staaer i et saa tillidsfuldt Forhold til sine Officerer, som noget Regiment i den danske Armee, I have vunden vor Tillid, saa at jeg nu trøstig har turdet modtage Dannebroges gamle Faner og stille Eder under dem. Vel er der ikke malet en Løve med den truende Indskrift paa Latin: „Tir ikke Løven“, men tappre Soldater har skrevet i denne Fane, med et Sprog som alle Nationer kunne forstaae, „at man ikke uden Fare kan tirre den danske Løve“.

Jeg har modtaget disse Faner af Eders Konges egen Haand. Hans Majestæt, som Hærens høie Krigsherre, har med egen Haand naglet Fanen til Fanestangen, og betroet Eder den Ære at værne om, at ingen Fjendehaand skal kunne løsne dette Baand, det der binder Eder til Konge og Fædreland som Sømmet binder Fanen til Stangen.

Jeg har givet min Ære, og i Eders Navn Eders Ære til Pant for, at vi med Liv og Blod og med vor sidste Kraft skal værne om Fanens Ære og Kongens Sag. I ville, naar jeg en Gang faaer den Ære at føre Eder mod Fædrelandets Fjender, vise at de Klinger der føres af Holsteenernes Arme ikke ere de ringeste i den danske Rytterflok.

Hver Escadronschef modtog nu sin Escadrons-Estandart, og Fanerne bleve derpaa med Honneur bragte ind paa deres Plads i Escadronerne.

Herpaa sagde jeg til Folkene: Det første vi foretog os, da vi første Gang samlede stod under vor Konges Commando, var at bringe Hans Majestæt vor trofaste Hyldest som hans brave Ryttere, det skal ogsaa være det Første vi nu med taknemmelig Glæde gribe til, idet vi staae under det Hædersbanner, hvorunder jeg nu i Hans Majestæt Kongens Navn stiller Eder, idet vi aflægge vor Troskabs-Eed!! vor Fane-Eed.

Nu blev ved hver Escadron aflagt Eeden til Fanen med det sædvanlige Ceremoniel; Kongemarchen blæst, og et Leve udbragt for Danmarks Konge, som nær aldrig havde taget Ende.

General Moltke galopperede paa den glatte Steenbro, som en ung Mand, ned ad Fronten og igjennem Geledderne, holdt en meget smuk begejstret Tale til Dragonerne, ønskede dem til Lykke med at have faaet en Chef som mig og saadanne Officeerer, og udbragte da et smukt Leve for Regimentet, dets Hæder og Ære.

Musikken blæste nogle danske Nationalmelodier, først Kong Christian stod o. s. v. — hvorpaa Regimentet afmarcherede, efter at jeg havde udtalt dets Tak til vor høitagede commanderende General og udbragt et Leve for denne ædle Olding.

Det er en Selvfølge at her allene taltes Tydsk, da alle de nylig indrangerede ikke forstode Dansk.

Min Tiltale har af den Grund ikke kunnet gives ordret, hvad den paa ingen Maade er; men at Indholdet og alle Hovedting nærmer sig dertil, Aanden og Tanken deri, det er vist.

Dog er den vel, saa varmt som jeg end føler Indtrykket af denne for os betydningsfulde Dag, en Deel mattere end min Tale i det bevægede Øieblik var.

Om Middagen gjorde de tilstedeværende Officeerer og Byens højere Embedsmænd Regimentet den Ære at tage Deel i et Festmaal-tid, hvor der herskede en hævet og glad Tone, og flere betydende Taler udbragtes.

Om Aftenen havde vi den Glæde at see Generalen og de medfølgende Officeerer tage Deel i Mandskabets Fest. General Moltke, der tidligere havde tjent i Holsteen og havde bevaret Godhed for den gemytlige, jevne og muntre Holsteener, glædede sig over at høre deres smukke Krigersange, hvoraf en endog var bevaret fra den fjerne Tid, da Generalen levede blandt holsteenske Soldater. Tonen i Regimentet og blandt Folkene tiltalte den gamle Herre overordentlig, og hans Tiltale til Folkene i denne Anledning, optoges af dem med Begeistring. Det var et smukt Syn, efter en ikke længere Tids Forløb,

at see disse unge Mænd fra Holsteen, som danske Dragoner, at slutte sig med Kjærlighed til denne gamle grunddanske General. Det Indtryk, som de Officerer der havde bæret os med deres Nærværelse havde faaet af Forholdene i Regimentet, udtaltes endnu længe efter, af flere af dem, med stor Anerkjendelse og Glæde.

Da den 25de Juli stod for Døren, kom en Afsending fra Byen til mig og meddeelte, at man havde havt isinde at høitideligholde Dagen ved en Mindefest for Slaget ved Idsted; men at man ved at tænke paa at Regimentet, hvis fortrinlige Forhold Byen respecterede, havde havt den Ulykke at høre til Fjenden paa den Dag, havde man, for ikke at saare Folkenes Følelse, bestemt at opgive det Hele og haabede at Vi vilde ansee dette som et Agtelsestegn.

Jeg svarede da, at, idet jeg takkede for deres gode Mening og for det Agtelseshensyn som De tilsigtede at vise Regimentet, maatte jeg bede Dem være overbeviist om, at det nuværende Regiment, som havde den Ære at være et kongelig dansk Dragon-Regiment, ingen Sympathier havde for den omtalte Tids Begivenheder i Holsteen, men delte Armeens Anskuelser og saae i Idsted-Dagen, den alvorlige, men lykkelige Kraft der havde bragt det sammen med de Vaabenbrødre, som de kun af utro eller vildledende Foresatte vare blevne førte borte fra, og som de nu satte en Ære og Glæde i at tilhøre. Allerede i 1852 havde vi høitideligholdt Dagen i Holsteen, og vilde i ethvert Tilfælde høitideligholde den her, ved en mindre Festparade. *Ikke* at lade Folkene deeltage i selve den af Byen paatænkte Fest, som jeg haabede Byen vilde fastholde, kunde, af Hensyn til Deeltagere, der muligen ikke kjendte vore Forhold og vor Tænkemaade, dog maaske være rettest.

I en Regiments-Dagsbefaling den 24de, sagdes: Da det i Morgen er Aarsdagen for Idstedslaget, staar Regimentet Kl. 12 Middag opmarcheret til Hest i Feltadjustement. Vi ville ved den Lejlighed udtale vor Tak for at vi atter staae under vor Konge og Krigsherres høie Commando, og vor Tak og Erkjendelse til Generallieutenant von Krogh, som den der ved sin Seir, atter bragte os tilbage paa Regimentets rette Plads. Musikcorpset vil være forberedt paa 2 passende Musiknumre, efter Udbringelsen af „Leve“ for Hans Majestæt Kongen og for Generalen.

Paraden blev holdt paa Torvet midt i Byen. Jeg udtalte mig i Henhold til det jeg f. A. havde sagt i Regimentet angaaende Slaget, anerkjendte den gode Disciplin og Tjenstiver, som det i det forløbne Aar havde givet Prøver paa. Angaaende General Krogh tilføiede jeg, at

han nu i dette Øieblik, som commanderende General i Holsteen, fejrede Dagen, og at jeg var vis paa, at dersom han vidste, hvorledes Regimentet havde lagt for Dagen, at det paaskjønnede den af Generalen fremkaldte Foreening af alle danske Tropper, og gjorde sig den værdig, da vilde Intet glæde ham mere end om Lyden af vore skingrende Trompeter kunde naae til hans Øre.

Saavel Leve for Kongen, som senere for Generalen, ledsagedes af et øiensynligt deltagende Hurra, mest for Generalen efter de før-omtalte Ord.

Efter Kongens Leve blæste Musikken: Kong Christian og Danmarks deiligst Vang og Vænge: og efter Generalens: Den tappe Landsoldat. Folkenes fortsatte Holdning paa denne Dag erhvervede dem almindelig Velvillie og Agtelse.

Efter at jeg i 1856/57 havde foretaget en Reise i Udlandet, hovedsagelig til Frankrig, modtog jeg i Marts 1858 igjennem Geheime- raad Scheele og daværende Oberst i Generalstaben von Kauffmann efter Hans Majestæt Kong Frederik den 7des Paadrag det Spørgsmaal under Haanden, om jeg kunde ønske at overtage Posten som Generaladjutant for Landetaten og Chef for Hans Majestæt Kongens Adjutantstab.

Som Motiv for Hans Majestæt anførtes min Konduite saavel under Felttogene i Slesvig som under min Kommando paa Fehmern, i Holsteen og under mit Regiments Ophold i de forskjellige Provinser i Forbindelse med den af Kongen tagne Bestemmelse at vælge en Generaladjutant, der havde Krigserfaring og nøie kjendte Armeen.

Jeg tillod mig at svare, at jeg kun nødigt forlod mit Regiment, som jeg under vanskelige Forhold var bleven knyttet til, men at jeg dog kunde gjøre dette med Tillid, dersom det allernaadigst maatte behage Hans Majestæt at betro Kommandoen over det til Næstcommanderende Major von Scharffenberg, der i c: 40 Aar havde staaet som Officer i Regimentet, kjendte det nøie og nød dets Tillid og Agtelse. At Kongen vilde betro mig en saa betydende Post, saa nær sin Person, ansaae jeg for en stor Ære; jeg fortrøstede mig til at modtage den, naar jeg turde antage, at der kun forlangtes militair og ikke Hof-Tjeneste af mig.

Hans Majestæt udnævnte mig da, fra 1ste April 1858 at regne til Generaladjutant for Landetaten, Chef for sin Stab og, i Henhold til Armeepleanen, til virkelig Generalmajor.

Kongen modtog mig meget naadigt og overlod til mig at ordne hele Tjenesten ved Staben efter mit bedste Skøn.

Staben bestod den Gang af:
Generaladjutanten for Søetaten Kommandeur, Kammerherre Ir-
minger.

Adjutanterne hos Hans Majestæt Kongen:
Oberst af Artilleriet, Kammerherre Fensmark,
Major af Cavaleriet, Kammerherre Fr. Blücher,
Orlogscapitain P. C. Smidth,
Capitain af Livgarden til Fods, Holten,
Capitain af Søetaten, Møller og
Capitain af Artilleriet, Moltke.

Som Ordonnantsofficeer:
Lieutenant af Gardehusar-Regimentet, de la Laing.

Ved Generaladjutantexpeditionen var ansat:
Justitsraad Mühlenstedt, Expeditionssekretair,
Kammerjunker Krag, Fuldmægtig.

De første Dage mødte lidt Ubehagelighed derved, at karakterise-
ret Generalmajor Martin Bülow, der havde fungeret som General-
adjutant efter General von Schöllers Afgang fra denne Post, ikke vid-
ste noget om sin Udtræden af Staben, førend da jeg kom for at over-
tage Posten og, at det var ubestemt om Oberst Fensmark skulde for-
blive eller gaae af. Obersten forblev og løste mig senere af som
Generaladjutant.

Da jeg havde overtaget Posten og gjort mig bekendt med For-
retningerne og de Personer med hvem jeg fik at gjøre, gjorde jeg
en Visit hos Kongens morganatiske Gemalinde, ophøiet til Lehns-
grevinde Danner, som boede paa Slottet. Ved denne Leilighed fandt
en Samtale Sted, som jeg vil nedskrive, fordi den fik Betydning for
min Færd lige overfor denne Personlighed under mit Ophold hos
Kongen og derved paa min kommende Stilling. Jeg havde ei tidligere
talt med hende; hun tiltalte mig omtrent saaledes:

„Med Tak fordi Generalen gør mig den Ære at besøge mig, øn-
sker jeg strax at udtale mig for Dem angaaende den Stilling, som
jeg formeener at indtage lige over for Dem, efter at De er traadt ind
i den overordnede Post, som dagligen bringer Dem til Hans Maje-
stæt og sammen med Kongens Omgivelser.

Personligen er jeg jo ikke bekendt med Hr. Generalen, men kjen-
der derimod nøie Mænd, der have kjendt Dem i mange Aar og som

have udtalt for mig, at det var dem bekjendt, at Generalen er Kongen meget hengiven og tro, og at De er en Mand, med hvem man med Tillid kan tale aldeles aabent og ligefremt. Stolende herpaa betænker jeg mig derfor ikke paa at sige: Jeg veed Generalen hører til en Kreds, der med stor Misbilligelse seer mig i min nuværende Stilling, men jeg regner alligevel paa, at Hr. Generalen, naar De har modtaget en Virksomhed i Kongens Nærhed, paa Grund af Deres Omhu for Hans Majestæt — ingenlunde for min egen Skyld — ogsaa vil bidrage det, der vil staa i Deres Magt til, at jeg, der nu en Gang er Kongens Hustru, ikke fortrædiger.

Det er en Selvfølge, at den der har havt Anledning til udenfra selv at see og høre af andre, hvorledes det gaar til her, bedre kan bedømme hvad der maaske med Grund kan siges mod Et og andet her end vi kunne det, der leve midt i det.

Med det Ønske, at det stedfindende Forhold skal give saa lidt Anstød som muligt, beder jeg derfor Hr. Generalen, idet jeg stoler paa det, jeg har hørt om deres Charakter, at De vil henvende nogen Opmærksomhed i omtalte Retning og gjøre mig den Ære, i Sagens Interesse, at udtale Dem aldeles uforbeholdent til mig, naar De bemærker Et eller andet, som De antager hellere burde være anderledes, i min personlige Færd og i enhver Retning, som jeg staar i noget Forhold til. Jeg lover da ærligt og redeligt at overtænke Deres Ord og, naar jeg kan indse det Rigtige i dem, rette mig derefter.

Naar jeg antager, at De vil gaa ind paa denne min Anmodning, regner jeg som sagt paa, at det er Deres Omhu for Kongen og for Sagen, der vil bevæge Dem dertil!“

Mit Svar lød temmelig nøie saaledes:

„Jeg hører ikke til nogen bestemt Kreds, der har en saadan Indflydelse paa mig, at dens Anskuelse kunde binde min Dom, men jeg vil, i Henhold til den Ligeformhed, hvormed Grevinden har udtalt Dem til mig, tillade mig at svare paa samme Maade, hvor til den Tillid, hvormed De har været saa god at møde mig, synes at give mig Adgang, men dog nærmest, derved at holde mig til min personlige Mening.

Jo, jeg antager og vistnok med mange, at det er meget at beklage, at Hans Majestæt, ved at indgaae et morganatisk Ægteskab, har berøvet Landet en Dronning og Udsigt til en direkte Livsarving til Fortsættelse af det Kongehus, hvoraf Hans Majestæt ellers bliver den sidste. Men nu er det en Gang saaledes, fremkaldt ved Kongens

egen høie Villie, og de deraf følgende Forhold ere altsaa de, som vi alle i denne Henseende have at rette os efter.

Med Hensyn til Deres Naades egen Stilling, saaledes som Kongen har betegnet den, da betragter jeg den saaledes: De har Fordring paa, at der vises Dem som Hans Majestæts Gemalinde den Agtelse og Opmærksomhed, der tilkommer Dem som saadan i Kongens Huus, men at De i ingen Henseende er at betragte efter nogen anden Maalestok end den Hans Majestæt har bestemt. De er saaledes ikke at betragte som fyrstelig Person og bør aldrig blive betragtet saaledes, og der bør derfor intet foretages, der kunde give Udseende af, at Deres Naade har til Hensigt at tragte efter eller troer at tilkomme fyrstelige Rettigheder.

Naar Deres Naade holder dette for Øie og optræder inden for denne Grændse, saa er De berettiget til, at vi anerkjender dette, og hvad mig angaar da skal jeg, siden der er givet mig Adgang dertil, gjøre det der staar i min Magt, for at Forholdene inden for disse Grændser kunne stille sig saa behagelige for Dem som muligt, naturligviis først og fremmest for Hans Majestæt Kongens og Sagens Skyld, men, naar Deres Naade vedholdende vil stille Dem paa det Standpunct, som De i Dag har været saa god at betegne, da tillige for Deres egen Skyld“.

Da denne Optræden fra Grevinde Danners Side kunde være fremkaldt af forskjellige Bevæggrunde, vil man kun være i Stand til at bedømme dens virkelige Værd efter den Maade, hvorpaa den i Fremtiden gjorde sig gjældende.

For strax at give et oplysende Svar vil jeg, medens jeg omtaler denne Dame, meddele, at, det givne Tilsagn fuldstændig blev holdt, ogsaa der hvor det kostede ikke liden Opoftrelse og var vanskeligt at gennemføre, indtil en Deel sammenstødende Omstændigheder, til et vist bestemt Tidspunkt, frembragte Usikkerhed og Mangel paa tilstrækkelig Tillid.

Det var saaledes gjentagne Gange Tilfældet, at hun enten aldeles opgav Foretagender, som hun havde lovet sig Tilfredsstillelse af, eller dog forandrede dem saaledes, at det formentlig anstødelige forsvandt.

Det var mig klart, at min stadige Nærværelse hos Hans Majestæt var nødvendig, dersom jeg skulde være Kongen til den Tjeneste, som han med tiltalende Aabenhed havde bæret mig med at tildeele mig. Jeg var desuden Commandant paa de kongelige Slotte, som Hans Majestæt til forskjellige Tider beboede. Jeg blev derfor for min Per-

son boende paa Slottet, endogsaa paa Christiansborg, naar Kongen var der, uagtet min Familie boede i Kjøbenhavn.

Naar undtages nogle Smaagener, som Kongens Lyst til at ordne og forandre Paaklædninger o. l. fremkaldte, var min Tjeneste, saavel som General for Landetaten og Inspecteur over den kongelige Garde som ogsaa som Chef for Kongens Stab, meget behagelig, da Hans Majestæt og Krigsministeren begge bærede mig med en fuldstændig Tillid. Kongen gav mig baade i Form og med Hensyn til Realiteten tiltagende Prøver paa et i høi Grad venligt Sindelag, og den Omstændighed, at jeg ingen personlige Ønsker eftertragede, og saaledes uafhængig kunde holde det for Øie, som jeg i Sagens Interesse stræbte efter, befæstede mig baade i Kongens Tillid og i Tilheden til mine egne Foretagender.

Det var en stor Vildfarelse som mange havde næret, at Kong Frederik egentlig ikke gav sig af med Sagerne, men lod dem gaa saaledes som Vedkommende forelagde ham dem til Afgjørelse og uden videre forsynede Indstillingerne med sin Underskrift. Dette var meget langt fra at være Tilfældet, Kongen læste eller lod sig forelæse enhver Sag med tilhørende Bilag og omtalte ved ethvert Punct, hvad han fandt Anledning til at bemærke, hvad enten det var vedkommende Minister, Cabinetssecretairen paa Ministerens Vegne eller i de militaire Sager vedkommende Generaladjutant, der refererede den.

Jeg har hørt af meget competente Dommere t. Ex. Geheimeraad A. S. Ørsted, Grev Carl Moltke og General Hansen, at de ved given Leilighed ere blevne overraskede ved den paafaldende Skarphed i Opfattelsesevne og Tænksomhed, hvormed Kongen i vigtige Tilfælde har yttret sig om de af dem forelagte Forslag. I min snævrere Forretningssfære har jeg gjentagne Gange fundet noget lignende. Ligeledes have ofte fremmede Afsendinge, der havde noget at frembringe for Hans Majestæt, yttret deres Forbauselse og store Anerkjendelse af den Maade, hvorpaa Kongen havde vidst at opfatte vedkommende Sag og at samtale med dem.

Hvem der personligen var om Kong Frederik den 7de maatte synes, at han var ligesom to forskjellige Personer. Jeg troer at have gjort den Erfaring, at naar Kongen ikke var generet og distraheret ved noget eller havde nogen Bihensigt med sin Tale, saa at han ganske kunde være sig selv, saa var han næsten altid i Stand til at give sine Tanker paa en bestemt og klar, ofte indtrængende og tiltalende Maade, træde fuldkommen kongeligt frem paa en fri, som det synes,

ham medfødt imponerende Maade. Var der derimod nogen, som Kongen troede at maatte tage et særligt Hensyn til, eller nogen, som han enten ikke brød sig om og dog maatte tale med, da talte Kongen undertiden saaledes, at det var utroligt, at han kunde være den samme Mand, som man ved andre Leiligheder havde seet og hørt med stor Tilfredsstillelse.

Kort efter, at jeg havde havt de første Forretninger med Hans Majestæt, sagde Kongen en Dag til mig: „Det er mit Ønske og min Villie, at Du altid skal sige Din Mening rent ud til mig, selv om Du ogsaa veed, at jeg ikke deler den med Dig og uforbeholdent forsvare den med de Grunde Du kan have at anføre; det er en ligefrem Fordring til Dig i den Stilling, hvori jeg har sat Dig til min Person“.

Jeg kan med Sandhed sige, at i den Tid, da jeg havde den Ære at være stadigen hos Kongen, har jeg ikke en eeneste Gang savnet den fuldstændige Samklang imellem Kongens ovennævnte Ord og hans Færd, uagtet det adskillige Gange var Tilfældet, at jeg fandt det Pligt at yttre mig imod Hans Majestæts Opfattelse af en Sag. Jeg fik da, efter at Kongen med stor Taalmodighed havde hørt paa min Motivering, den Satisfaction, at der blev taget fuldstændig Hensyn til den og handlet derefter, naar jeg fandtes at have Ret. Jeg har havt afgjort Erfaring for, at Kongen, naar han havde overdraget mig at føre een eller anden Sag frem, har holdt fast ved den Tillid, han havde vist mig og afviist paa det bestemteste f. Ex. Grevinde Danner, naar hun vilde blande sig i Sagen eller ønske Meddelelse om det omhandlede, og det uagtet det navnlig to Gange vare Ting, som hun maatte have Interesse for.

I 1858 havde Kongen bestemt at modtage en Indbydelse fra sin kongelige Ven og Broder, daværende, under Kong Oscars Sygdom, Kronprinsregent af Sverige-Norge Carl, til at overvære en Tropsamling af svenske og norske Tropper paa Axevallahede. Da Tiden nærmede sig, førte flere Omstændigheder her i Hjemmet og et Ildebefindende hos Kongen med sig, at Hans Majestæt forandrede sin Bestemmelse og sendte mig i sit Navn til Leiren med nuværende General E. Wilster, Ritmester Heramb, Capitainerne Tillisch og v. d. Recke samt Premierlieutenant i Gardehusarerne R. Baron Wedell-Wedellsborg.

Denne Sendelse blev mig til stor Interesse, den gjorde Begyndelsen til den store Bevaagenhed og uforandrede Godhed, hvormed den i saa mange Retninger begavede og elskværdige Kong Carl den 15de

bærede og glædede mig lige til denne usædvanlige Konges for tidlige Død.

Selve Troppesamlingen var meget interessant, og jeg gjorde Bekjendtskab med meget fremragende og mange elskværdige Personligheder. Som betydelig i militair Henseende maa nævnes den Commanderende General Baron Wrede, der bl. a. gjorde os bekjendt med to saare vigtige Inventioner, den ene en simpel og sikker Distancebedømmelsesmethode ved Hjælp af et Glasprisme, den anden en høist kompendiøs og paalidelig Indskydningsmethode, endvidere General Lorenz Bildt, den norske General Michelet og Oberst Brock, General Malmborg, Brødrene Sandels, den talentfulde Dardell, General Leuhausen og hans Broder Capitainen, der var os attachederede, General Wrangel, min gamle Ven og Cammerat Oberstlieutenant Hesselberg o. fl. General Stedingk var den Gang Generalinspektør for Cavalleriet.

Det var meget lærerigt at gjøre Bekjendtskab med de vel instruerede norske Tropper og de med saa mange Soldateregenskaber begavede forskellige Slags svenske Afdelinger. Det indeelte nationale svenske Cavalerie gav Stof til megen Eftertanke. Da jeg første Gang havde seet Livregiment-Husarernes Øvelser, kunde jeg strax sige mig selv, at en saadan Samklang mellem Rytter og Hest og en saadan Lethed over Bevægelserne kunde ikke vindes allene ved en kortvarig Samling. Den svenske Regjering, den svenske Hær og Folket har afgjort en saa værdifuld Kraft i deres nationale Troppecorps ved Siden af de „gevorbnæ“, saa at Sverige vist bør betænke det mange Gange, inden det giver Slip paa denne, netop for dette Land egnede historiske Militairinstitution.

Efter at den i alle Henseender behagelige Troppesamling var endt, gik jeg med nogle af vore Officeerer til Stockholm, for ifølge Hans Majestæts Befaling og paa Allerhøistsammes Vegne at overvære Prinds Oscars førstefødte Søns Daab. Denne Prinds, Hertugen af Vermland (nuværende Kronprinds) var den ældste af Kong Oscars den 1stes Sønnesønner, da Kong Carl havde den Sorg at miste sin eneste Søn.

Under Opholdet ved Leiren fandt en meget imponerende Militairhandling Sted, idet Kronprinds Carl overrakte nogle gamle svenske Regimenter ny Faner i Stedet for dem, der med Hæder havde vaiet i Tredivaarskrigen og mange Gange imod os. Kongens Tiltale til Tropperne og Maaden, hvorpaa det Hele foretoges, var saaledes, at det saa at sige blev et historisk Moment for Hæren og især for de vedkommende Afdelinger.

Under Opholdet i Stockholm overraskedes vor elskværdige og dygtige Gesandt Grev Wulff-Scheel Plessen og jeg ved, at den dødsyge Kong Oscar, som i længere Tid Ingen havde modtaget, var saa vel en Dag, at Hans Majestæt kunde modtage mig paa Drottningholm. Det var øiensynligt, at Kong Oscar ønskede at vise vor Konge en særlig Opmærksomhed ved at modtage Majestæten Afsending under de stedfindende Forhold.

Hendes Majestæt Dronningen modtog mig strax ved Indtrædelser i det store Værelse, hvori Kong Oscar sad langt tilbage i en Lænestol. Medens en stor Slaphed var synlig i hele Kongens Person, navnlig i hans hvide, magre kraftsløse Hænder og sammenfaldne Holdning, var hans smukke Ansigt næsten uforandret. Det var synligt, at Dronningen ikke antog, at Kongen vilde kunne taale at tale synderligt, og holdt mig derfor bestandig ved Tale. Da jeg under Samtalens Løb omtalte den sidste Gang, jeg havde haft den Ære at være fremstillet for Kong Oscar, og berørte, at jeg havde ledsaget den som ganske ung afdøde Prinds Gustav under nogle Troppesøvelser ved Kjøbenhavn, reiste Kongen pludselig Hovedet i Veiret, vinkede mig meget venlig nærmere og bød mig sidde ned i sin Nærhed, talte først noget om den stedfundne Troppesamling og den forestaaende Daab og sagde derpaa:

„Jeg takker Vor Herre, fordi jeg i Dag har haft Kraft til personligen at modtage en Afsending fra min trofaste Ven og kongelige Broder Kong Frederik af Danmark, og at jeg saaledes en Gang endnu kan faae en kjær Anledning til directe at bringe Kongen min hjertelige og uskrømtede Tak for Alt det, han har gjort for mig og efter mit Ønske, hvilket jeg ingen Tid eller Adgang faar til paa nogen Maade at kunne gengjælde ham saa meget, som jeg ønsker det. Sig min i Sandhed kjære kongelige Ven dette og bring ham mit varmeste inderlige Farvel, thi vi ses ikke mere i denne Verden.“

Kongen gav mig derpaa et enkelt specielt Ærinde og sagde mig nogle meget venlige Ord med Tilføiende, at han havde til Hensigt at see mig endnu en Gang, maaske i Løbet af Dagen. Det var rørende at see Hendes Majestæt og Prindsesse Eugenie's Glæde igjennem taarefyldte Øine ved at høre Kongen tale saa kraftigt og varmt. Prindsessen stod hele Tiden bag Kongens Stol.

Ved denne Leilighed var jeg allene, men strax efter havde jeg tilligemed de mig ledsagende Officerer Audiens hos Hendes Majestæt og derpaa hos Kong Carl Johans alderstegne Enkedronning Desideria, der kun talte Fransk. Hun viste, trods sin høie Alder og

svage Hørelse, der førte med sig, at jeg maatte sidde ned tæt hos Dronningen, megen Interesse for vor Konge og Øieblikkets Begivenheder, men udtalte især sin usvækkede Kjærlighed for Paris og sin store Længsel efter at see det igjen, hvilket dog ikke opfyldtes, uagtet Reisen nogle Gange var bestemt. Det var meget interessant at høre en Samtidig og Deeltager i de store europæiske Begivenheder, der allerede laae saa langt tilbage i Tiden, tale om Fortid og Nutid.

Ved Bortgangen blev jeg tilsagt til The om Aftenen i Haven hos Enkedronningen. Ved denne Leilighed kom Hans Majestæt ogsaa kjørende ind i Haven og blev ført hen til en Lænestol. Kronprinds Carl meddelte mig, at Kongen ikke kunde taale at tale i fri Luft, men at Hans Majestæt gjerne vilde høre Samtalen, som han opmærksomt fulgte med; Prindsen fik mig derfor hen i Kongens Nærhed, hvor dog kun Dronningen og Prindsessen vare, og det var ogsaa synligt, at Hans Majestæt fulgte Samtalen og ved smaa Tegn tilkjendegav sin Mening. Sveriges nuværende Dronning, den Gang Prinds Oscars Gemalinde, kom hen til et Vindue, der førte ud til det Sted i Haven, hvor de kongelige vare, aabnede Vinduet og viste den lille Prinds ud af det — et meget nydeligt Syn.

Daaben blev feiret med store Ceremonier og megen Elegance paa Slottet.

Strax efter min Hjemkomst havde jeg den Ære at ledsage Hans Majestæt vor allernaadigste Konge til Prinds Valdemars Daab. Denne var i aldeles modsat Stiil, i al Simpelhed. Det var et meget smukt Syn at see den kongelige Familie ved Hans Majestæts Indtrædelse i Salen i det gule Palais i Amaliegade. Prindsesse Louise bar selv sin yngste Søn over Daaben, kun omringet af sine nærmeste. Kong Frederik fandt sig ogsaa saa tiltalt deraf, saa at han, uden i Forveien at have havt det i Sinde eller omtalt det til nogen, sagde til de kongelige Forældre: „Jeg seer mig her lige over for Danmarks tilkommende Kongeslægt og udnævner derfor fra denne Time af hele Eders Huus, alle Eders Børn til kongelige Høiheder som kongelige danske Prindser og Prindsesser.“ Hans Majestæt udtalte derpaa gode Ønsker for dem.

Det var ikke saa sjældent, at Kongen modtog Breve uden Underskrift eller paa anden Maade Meddelelser, der gik ud paa at sætte ondt imellem Kongen og Prinds Christian, men Brevene bleve altid med Foragt kastede i Ovn eller iturevne. Kun een Gang havde man meddeelt Kongen en Fortælling om Prinds Christians Conduite paa en Reise i Jylland, hvor Prindsen inspicerede de der garnisonerende

Cavalerie-Regimenter. Kongen talte til mig derom en Aften og sagde: „Det var dog egentlig ei ret betænkt af Prindsen.“ Heldigviis kjendte jeg den sande Sammenhæng fra en aldeles paalidelig Kilde og meddeelte den. Da Kongen havde hørt Meddelelsen sagde han: „Jo, det burde jeg vel kunnet vide, saaledes som De her beskriver Prinds Christians Færd, kjender jeg ham og hans honette Tænkemaade. Tak og Godnat! nu har jeg en bedre Nat, end jeg ellers vilde have havt.“

Vinteren 1858—59 tilbragte Hans Majestæt paa Frederiksborg. Jeg vil ikke undlade at omtale nogle Episoder fra denne Tid, fordi de tjene til at characterisere Kongens Tanke- og Handlesæt. En Gang var Kongen i flere Dage stille og synlig nedtrykt i en, som det syntes mig og andre af Kongens Omgivelser, betænkelig Grad. Da Kongen saaledes en Dag sad alene i den store Valdemarssal, hvor jeg havde havt noget at referere, sagde han til mig: „Hvad er der i Veien med Dig, der ellers altid pleier at være munter?“ Jeg svarede da: „Ja, Deres Majestæt, hvorledes skulde vel den, der har Deres Majestæt kjær, kunne være tilfreds og munter, naar Kongen er saa forandret, saa stille og, som det synes, nedtrykt? Naturligvis kan Deres Majestæt have meget at tænke paa, som er os andre uvedkommende, men er det noget, der tynger Sindet, saa er en Konge dog indrettet som et andet Menneske, og det er ikke godt at være ene om det; i Henhold til Deres Majestæts naadige Paalæg til mig fordrister jeg mig til at sige, at er der noget, som det kan lette Deres Majestæt at tale om, og har Kongen den Tillid til mig, som ved saadan Leilighed er nødvendig, saa gjør mig den Ære og store Glæde at aabne Deres Hjerter for mig, saa skal det, der ikke maa omtales, være vel skjult, og jeg rede til at udføre, hvad et Menneske med Rette kan efter ringe Evne.“

Kongen sagde derpaa: „Jeg har, hvilket Du vel har erfaret, paa denne Tid af Aaret i flere Aarrækker været i en aparte Tilstand, og vil Du vide, hvad det er, der i de sidste Aar og navnlig nu har nedtrykket mig, saa er det en Tanke, der er opstaaet hos mig, en Frygt for at blive gal, og undertiden det Spørgsmaal til mig selv: Er Du ikke gal? — Jeg vil naturligvis ikke sige Dig dette uden at meddele Dig, hvad der hertil har givet Anledning. Jeg havde engang i Frederik den 6tes Tid en stor Modgang, nemlig: (denne tør jeg imidlertid ikke tillade mig at nedskrive). Den havde en saadan Indflydelse paa mig, at jeg lukkede mig inde og drak mig hver Dag døddrukken i Viin og Brændeviin. Det Korpus, som jeg nu slæber paa, er

ligefrem Følgen af den uforstandig overdrevne Drik, jeg paa den Tid hengav mig til. Dette tog naturligviis en Ende, men hvert Aar, naar den Tid kom igjen, blev jeg angreben af samme Desparation, og i de første Aar havde det til Følge, at jeg igjen lukkede mig en Dag eller flere inde og drak igjen uforstandigt.

Drikken har jeg nu siden, som Du har seet, lagt af som Overdrivelse, men endnu bestandig vender et tungt Sind og mange ængstende Tanker tilbage, og netop nu i disse Dage har jeg igjen været plaget af den Tanke, at min Hjerne har lidt, og at jeg kan blive halv sindssvag, dersom jeg ikke allerede sommetider er det. Du maa selv tilstaa, at jeg ikke altid er ens?

Imidlertid jeg synes ogsaa, at det er godt at kunne tale om det til en anden; vi skulle igjen tale om denne gamle Historie og dens Følger.“

Dette blev ogsaa undertiden Tilfældet, og Stemningen gik ogsaa efter kort Tid over til det bedre.

Blandt Kongens virkelig kongelige Egenskaber var ogsaa den, at han var meget generøs. Det synes, som om Bestyreren af Kongens Midler søgte at sætte en Grændse for Kongens Gavnildhed ved at sørge for, at Hans Majestæt til daglig Brug ikke havde mange Penge hos sig; det hændte derfor, at Kongen undertiden sagde, at han gjerne vilde hjælpe en eller anden brav Mand eller et Foretagende, men at han for Øieblikket ingen Penge havde. Da jeg bemærkede dette, sørgede jeg altid for, naar jeg havde den Ære at følge Kongen paa Reiser eller længere Toure, at have en Del Penge med og spurgte da Hans Majestæt, naar han yttrede, at han vilde give nogle Penge i et eller andet Øjemed, om jeg maatte besørge det betalt og faae Udlæget refunderet af Civillisten.

Efter nogen Tids Forløb blev det da til, at Kongen befalede sin Intendant at meddele mig hvilke Andragender, der vare indkomne fra Personer, som jeg ifølge mine Forhold maatte kjende, samt hvor stort et Beløb, der i den Retning for Øieblikket kunde anvendes; det blev da overladt mig at foreslaa Hans Majestæt, hvorledes den disponible Sum skulde anvendes. Det er naturligt, at dette ofte var vanskeligt nok.

En Gang, medens Kongen var paa Frederiksborg, kom Grevinde Danner hen til mig og spurgte mig, om Kongen ikke undertiden overlod til mig at foreslaa Maaden, hvorpaa Andragender om Penge bedst kunde tilfredsstilles, og om der ikke for Øieblikket var Tale om at give en Sum af en vis Størrelse til en navngiven Person. Da jeg

havde bekræftet Rigtigheden heraf, sagde Grevinden, at hun havde spurgt herom for at give mig en Meddelelse, som ved Leilighed kunde være mig og den Sag, jeg tog mig af, til Nytte. „De vil være enig med mig i, at en halv Hjælp ofte ikke er nogen virkelig Hjælp, og at derfor ved saadan Fremgangsmaade selv en større Sum bliver bortgivet uden Nytte. Det, jeg med Hensyn hertil vilde sige, er det, at naar Hr. Generalen har overbeviist Dem om, hvad der behøves til at bringe en Sag i Orden, og De finder det rigtigt at foreslaa Hans Majestæt at anvende den behøvende Sum til nævnte Øiemed, saa skal De ikke lade Dem afvise ved den Bemærkning fra Civillistens Side, at der for Tiden ingen disponible Penge findes. Kongen er altid i Stand til uden videre at disponere over de Summer, der saaledes kan være et væsentlig Krav paa, og De kan være overbeviist om, at Kongen med Glæde offerer det Tidobbelte, naar Maalet naaes, medens han naturligviis nødig giver endog en meget mindre Sum ud til ingen Nytte.“

At dette sidste var Tilfældet, havde jeg en Gang et meget talende Bevis paa.

Et Par Mænd af Kongens Omgivelser spurgte mig en Gang, om jeg ikke troede at kunne foreslaae Hans Majestæt at anvende en større Sum for at redde en dygtig Mand, der var kommen i en Gjæld, der oversteg hans Betalingsevne. Paa given Anledning sagde man mig, at en mig bekjendt paalidelig og dygtig Forretningsmand havde undersøgt Forholdene og paataget sig at bringe Alt i Orden ved en Sum af 10,000 Rigsdaler (20,000 Kr.). Dette var naturligviis et lovligt stort Krav til Kongens Godgjørenhed, med de Penge kunde mange være blevne hjulpne, men efter at have undersøgt og betænkt Alt efter Evne, fandt jeg det dog rigtigst, af Hensyn til den Paa-gjældendes Personlighed og Kongens mig bekjendte Godhed for ham, at foredrage Kongen Sagen.

Hans Majestæt hørte opmærksomt paa mine Forslag, og jeg endte med at nævne mine Kilder og de Mænd, som havde indestaaet for Sagens Rigtighed. Kongen betænkte sig lidt og hentede saa nogle Papirer fra et Gjemme og sagde: „Her skal Du see, at disse Mænd, der interesserer sig saa meget for N. N., ligesom jeg ogsaa gjør, have taget Feil, thi det fremgaaer af disse Papirer, som jeg har skaffet mig Adgang til, at N. N.s Gjæld nu ikke kan være paa denne Side af 30,000 Rigsdaler (60,000 Kroner).“ Da dette syntes at være klart, yttrede jeg, at i saa Fald trak jeg mig tilbage; Anvendelsen af en saadan Sum vilde jeg paa ingen Maade anmode Hans Majestæt

om at maatte anvende, men derimod tillod jeg mig et Forslag, med Hensyn til Beskaffenheden af en Deel af den optegnede Gjæld, at Kongen satte Vedkommende i Stand til at betale de Gjældsposter, som ikke burde eller kunde henstaae længere Tid, og som gav N. N. Leilighed til i Udlandet at erhverve sig Ære og Midler til efter en Tids Forløb at kunne afgjøre Resten; der var netop i Øieblikket Adgang til Sligt. Kongen svarede nei, at han ikke vilde abandonnere N. N. og lade ham gaae saaledes. Jeg bemærkede, at jeg i N. N.s Sted vilde foretrække saaledes selv at bidrage betydeligt til at ordne mine Sager fremfor at modtage en saa betydelig Sum som Gave. Hans Majestæt vilde betænke sig paa Sagen for om muligt at hjælpe Vedkommende paa Fode. Efter hvad der var passeret, vilde jeg ikke længer have Sagen i min Haand, men det er mig bekjendt, at Kongen paa den smukkeste og delikateste Maade virkelig bragte Sagen i Orden og sørgede for, at N. N. i Fremtiden kunde bestaae uden Bekymring.

En Gang blev en Officeer, som Hans Majestæt og tillige Grevinde Danner havde meget tilovers for (han var gift med en Veninde af Grevinden), af sin Brigadegeneral indstillet til Afgang i Naade fra Hæren og Afskeden forelagt Hans Majestæt af Krigsministeren. Grevinde Danner bad mig indstændigen om at komme denne Mand, der jo var anerkjendt som en meget begavet og dygtig Officeer, til Hjælp. I det samme kom Kongen ind med den omtalte Indstilling til Afsked i Haanden og sagde til mig, at jeg skulde skrive til Krigsministeren, at Hans Majestæt ikke fandt Anledning til at vælge en saa streng Fremgangsmaade, men vilde, at N. N. skulde forsættes til n. n. Regiment paa Prøve i et vist Tidsrum, hvorefter Kongen rakte mig Ministerens Indstilling og Bilagene.

Da jeg havde gjenne læst disse, tillod jeg mig at henlede Kongens Opmærksomhed paa, at saavel Generalens som Krigsministerens Skrivelser tydede paa, at vedkommende vilde denne Officeer vel, og at der vist var Omstændigheder til Stede, der lod den foreslaaede Afgjørelse være den mildeste og den bedste for Officeeren. Det syntes, som om det, der var at bebreide ham, ikke var noget, der kunde kaldes betydeligt for en Mand i Almindelighed eller noget ærekrænkende, men derimod syntes det at være en Følge af en Egenskab hos ham, som for en Militair kunde blive i høieste Grad skadelig. Den Paagjældendes Dygtighed vilde aabne ham god Adgang til en sorgfri Tilværelse.

Kongen læste Papirerne igjen og bad mig, saasnart jeg kom til Kjøbenhavn — Kongen var den Gang paa Jægerspris — at tale med

Krigsministeren og anmode ham sige mig eller tilskrive Kongen et privat Brev om, hvorledes den omtalte Sag var at betragte, og frit yttre, hvad han muligvis med Forsæt havde fortiet i Indstillingen.

Jeg tog samme Aften til Kjøbenhavn, talte med Ministeren, bad ham skrive et Brev af det forlangte Indhold enten til Hans Majestæt selv eller, paa given Anledning, til mig. Jeg kom da næste Aften med et saadant Brev tilbage til Jægerspris, hvor Kongen, der var gaaet til Sengs, havde sagt, at dersom jeg skulde komme inden Kl. 12, skulde vedkommende anmode mig om at komme ind til Kongen. Jeg tog uden videre Krigsministerens Brev og gav det til Majestæten, der efter at have læst det bad mig tage Indstillingen til Afsked, som laa paa Skrivebordet, og gav mig den da tilbage med sin Approbation.

Næste Formiddag blev jeg bedt til at drikke Kaffe med Hans Majestæt og Grevinde Danner i Valdemarsalen. Kongen takkede mig for Uleiligheden og den modtagne Bekræftelse paa Rigtigheden af Indstillingens Fortolkning, og da jeg sagde til Grevinden, at hendes Ønske ikke kunde retteligen opfyldes, svarede hun: „Ved Hans Majestæts Godhed kjender jeg nu det hele og kan kun være glad over, at Kongen har Mænd i sin Nærhed, som uden Betænkelighed fremstiller Sandheden for ham, ogsaa der, hvor den gjorde det nødvendigt at tale imod Kongens yttrede Mening. For mig er det en Prøve paa, at jeg med bestyrket Tillid kan tage Generalens Ord til Følge, naar jeg som her finder Anledning til at bede om Deres Mening om Ting, der berøre mine Interesser.“

Det tildrog sig en Gang, at en Minister, maaske noget mindre vel betænkt, havde lovet Hans Majestæt at ordne en Embedsmands Stilling paa en Maade, som Kongen ønskede. Da det ved nøiere Undersøgelse viste sig, at Sagen vanskeligt lod sig ordne paa omtalte Maade uden at støde an imod gjældende Bestemmelser, foreslog Ministeren en anden Ordning, som den Paagjældende under de stedfindende Forhold kunde være tjent med. Dette opbragte Kongen i den Grad, at han yttrede, at naar en Minister ikke kunde holde sit givne Ord, saa maatte han forlade sin Post.

Hans Majestæt, som paa ingen Maade vilde billige en lovstridig Handling, saa imidlertid snart, at naar Ministerens øiensynligt ivrige Ønske for at handle i Overensstemmelse med Kongens et Øieblik havde ladet ham overse, at en gjældende Bestemmelse forbød den paatænkte Fremgangsmaade, saa kunde Ministeren ikke gjøre andet end at tilstaae dette og søge at naa det af Hans Majestæt tilsigtede

Maal paa en anden Maade. Da omtalte Embedsmand stod i Forhold til den af mig beklædte Stilling, overdrog Kongen mig at ordne Sagen ved Samtale med Ministeren paa en Maade, der stemmede mere med Kongens Ønske end den nu af Ministeren foreslaaede og dog efter Hans Majestæts Mening ikke stred imod omtalte hindrende Bestemmelse.

Dette Arrangement var noget indviklet og maatte ordnes med forskellige Autoriteter, inden det kunde egne sig til at forelægges Hans Majestæt til Approbation. Paa samme Tid var der en anden Sag for, der dreiede sig om nogle Oplysninger, som en Bladredaktion havde faaet Adgang til at indhente hos mig af Generaladjutantturens Arkiv. Jeg havde talt med vedkommende Redacteur og ladet ham læse de omtalte Steder af Copibogen, hvis Indhold bragte til den Mening, at det maaske var rigtigst ikke at benytte denne Oplysning, hvorpaa jeg tilbød ham, naar han vilde, at tage en Afskrift af omtalte Arkivstykke.

Begge disse Sager dreiede sig om Personer og Gjenstande, som Grevinde Danner havde en særlig Interesse for, og hun kunde derfor ikke undlade en Dag, da jeg havde endt mine Forretninger hos Kongen, at spørge mig om, hvorledes det gik med disse Sager, hun troede, at Kongen havde befalet at skulle fremmes, hvorpaa jeg svarede, at det bleve de ogsaa, men at de endnu ikke vare saa vidt tilendebragte, at de egnede sig til at forelægges Hans Majestæt. Dette Svar tilfredsstillede hende ikke, og da hun var sat i Bevægelse ved min Umeddelksomhed, glemte hun sin ligeover for mig sædvanlige Ro og yttrede bidende: „Jeg tvivler aldeles ikke paa den mægtige Generaladjutants Evne til at fremkalde de Resultater, som han tilsigter, men jeg antog dog, at Hans Majestæts Ord nok kunde lægge en Sten med i Vægten til at fremme en Sag, naar den synes vanskelig.“ Jeg svarede: „Jeg er ikke i Besiddelse af nogen anden Magt end den, som Hans Majestæts naadige Paadrag giver mig, men til at fremme Sager, som de omtalte, troer jeg, at den vil være tilstrækkelig; skulde det vise sig, at Vægtskaalen trængte til en saa stor Vægt, som den af en direkte Udtalelse af Hans Majestæt, skulde jeg vist ikke undlade at andrage om en saadan. Det er vist den vigtigste Betingelse for at bevare det kongelige Ords Værdigheds afgjørende Betydning, at det ikke anvendes undtagen der, hvor det er nødvendigt.“

Kongen sagde derpaa til Grevinde Danner: „Du gjør bedst i ikke at blande Dig i de Sager, hvorm Din Mening ikke er forlangt, Du seer, at jeg har overladt disse Sager til General Hegermann, og han

vil vide, hvad han har at gjøre og at tale til mig om dem, naar det er Tid.“

Til mig sagde Kongen: „Det forundrer Dig vist, at Grevinden mod Sædvane taler om Sligt, det kommer altsammen af Snak og Meddelelser fra Folk, der intet vide eller forstaa, men som ville gjøre sig nødvendige. Du skal slet ikke bryde Dig noget derom.“ Grevinden var imidlertid kommen i Ligevægt og sagde leende: „Undskyld, General Hegermann, det forholder sig vist, som Kongen nu sagde.“

Jeg nedskriver dette som Prøve paa, at Kongen holdt paa den, han havde viist Tillid, og da ikke lod sig sige noget af andre, heller ikke af Grevinden.

Det gode Forhold, hvori jeg stod til Krigs- og Marineministeren som ogsaa til Conseilpræsidenten, lettede mange Forretninger og ordnede adskillige paa Misforstaaelser byggede Stridsspørgsmaal.

Da Kong Oscar den 1ste var afgaaet ved Døden, modtog jeg i Kjøbenhavn et Brev fra Hans Majestæt, der var paa Skodsborg, hvori det paalagdes mig til et vist Klokkeslet at give Møde om Bord paa Kongens netop fra England ankomne Dampbaad „Falken“ for at følge Kongen paa en Seiltur; jeg skulde medtage Ordener og Gallauniform. Da vi havde seilet en halv Timestid, sagde Hans Majestæt: „Nu er jeg ikke Konge af Danmark, men Greve af Oldenburg og I Grevens Følge, vi gaae nu til Stockholm for at kondolere min Ven Kong Carl i Anledning af den ogsaa mig dyrebare Kong Oscars Død.“

Det var unægtelig en temmelig lang Reise med Hans Majestæt i et lidet endnu ikke nøie kjendt Dampskib, men Henreisen gik meget godt.

Ved Indseilingen gennem Mælaren havde vi en Aften et fortryllende Skue. Det blikstille Vand og de mangfoldige Øer i det klareste Maaneskin. Kongen fik Lyst til at besøge en af Øerne, der blev kastet Anker og alle gik i Land. Ogsaa fra Øen af tog alt sig eventyrlig skjønt ud; det smukke lille Dampskib gav ogsaa en Staffage til det yndige Billede. Kongen gik ind i et lille Huus paa Øen og bad mig være forberedt paa at give den Fisker, eller hvem det var, en Dusør, da vi jo gjorde ham Uleilighed og maaske Udgift. Ved Indtrædelsen i Stuen saa vi en Mand i Slobrok. Han løb ud og kom strax igjen med Fisk og udtalte sin Overraskelse over at have den Ære at see Danmarks Konge under denne Hyttes lave Tag; det var en Gros-serer fra Stockholm, som brugte Bade der paa Øen.

Kongen sagde: „Da De kjender mig, saa kan De vide, at jeg kommer til Sverige for at besøge min kjære Ven Sveriges unge Konge og beklage den ædle Kong Oscars tidlige Bortgang. Hvad tænker man i Sverige i dette Øjeblik?“ „Vi beklage med dyb Sorg Kong Oscars Bortgang. Han var en ædel Character og en forstandig og heldig Regent, derpaa har Sverige mange Beviser, vi skylder Kong Oscar meget og hængte ved ham med Kjærlighed. Vi kjende Kong Carl ogsaa som en ædel og kjæk Character, en begavet og talentfuld Fyrste, der vil det bedste og sit Folks Vel i enhver Henseende; det er vor Bøn til Gud, at han ogsaa maa have sin Faders Regjeringsevne og hans Lykke“.

Kongen svarede: „Vi dele Eders Anerkjendelse af Kong Oscar og Sorgen over hans Tab ligesom vi dele Eders Ønske for Kong Carls Fremtid og vi føie vort sikke Haab og Tillid til“.

Kong Carl modtog Greven af Oldenburg paa Ulriksdal, hvor han opholdt sig indtil efter sin Kongelige Faders Begravelse.

Paa Hjemveien blev Veiret mindre godt. Kongen havde i Begyndelsen af Reisen den Tanke at gaae lige til St. Petersborg, men Veiret forandrede denne dristige Beslutning at komme saaledes til Rusland.

Inden Skibet forlod Mælaren modtog Hans Majestæt Telegram fra Kjøbenhavn, der meldte en russisk Storfyrstes Besøg i Danmark. Det blev derfor bestemt, at dersom Veiret var nogenlunde, naar Mælaren skulde forlades, da skulde Reisen strax fortsættes, hvis ikke Dagens Komme afventes for Anker. Veiret bedredes og en Deel Seilere saaes i Farvandet; Reisen blev derfor fortsat. Efter nogle Timers Seilads, da det var blevet kulmørkt, begyndte en stedse tiltagende stærk Storm med heftige Regnbyger. Det var ikke muligt at skimte det allermindste og Søerne gik flere Gange over Dækket. Kongen var gaaet i Seng, men laae vaagen og havde et Søkort ved Siden af sig. Capitain Møller førte Skibet og var den eneste navigationskyndige om Bord. Vor i de danske Farvande fortræffelige Lods Frederiksen, som Kongen altid havde med sig, var ikke kjendt i dette Farvand og ikke navigateur. Af og til maatte jeg ned for at give Kongen Capitainens Beskjed om Kursen o. s. v. Capitain Møller kunde kun rette sig efter Kort og Kompas, thi Fyr kunde ikke ses, og det var uvist, hvormeget eller lidet det ny ukjendte Skib sat af i Kursen i saadant Veir. Det gik imidlertid godt, Skibet havde ypperligt holdt sin Kurs, og vi passerede Bornholms Fyr uden at forandre Retning. Dagslyset var meget velkomment, især da Søen var fuld af Seilere,

der nu med rask Østenvind ilede igjennem Østersøen. Capitain Møller og Skibet havde unægtelig besørget deres Tjeneste meget godt.

Der var den Forskjel ved Kongens Optræden uden for Kjøbenhavn og i Kjøbenhavn, hvor Hofferne vare, at Hans Majestæt tog Grevinde Danner med i de Huuse, som bæredes med Kongens Besøg, og indbød ogsaa Damer til sig paa Glücksborg og Frederiksborg. Den Conduite, hvormed de første Damer paa de forskjellige Steder foregik med et anerkjendelsesværdigt Exempel, afgav en Prøve paa den virkelige Aandsdannelse og Forstand, som var grundfæstet hos dem, Virkningen deraf paa den Civilisationens Tact Nationen er i Besiddelse af — Kongens Værdighed og det Hensyn, der burde tages til Kongens Hustru, naar hun af sin Mand og Herre førtes i Selskabet, traadtes aldrig for nær, men Grændsen mellem hendes Stilling og en Fyrstindes overskredes heller ikke. Ofte var der Anledning til at beundre den naturlige kvindelige Tact og sjældent, kun hos enkelte Undtagelser, en tendensiøs Overskriden.

Der foresvæver mig i dette Øieblik Mindet om bestemte ædle Damers tiltalende Optræden, men Respecten for dem og Ønsket om ikke at træde andre fortjente Damer for nær, byder mig ikke at nævne deres Navne, jeg holder mig overbeviist om, at disse sande Damer, sande Kvinder, føle deres største Tilfredsstillelse i, at de have fundet en saadan Samklang hos Landets Mødre og Døttre, saa at det er dem klart, at det er Landets Civilisation som har gjort det muligt at fremkalde en saa tactfast Virkning.

Paa Reiserne kjørte Grevinden dog ikke med Hans Majestæt, der benyttede en lille Reisevogn, som altid var aaben, og kun havde Generaladjutanten eller Adjutant du jour hos sig. Kong Frederik fortjente tilvisse at kaldes folkelig, i dette Ords sande Betydning; det er saa ofte bleven misbrugt. Kongen havde Hjerte for alle sine Undersaatter, og hans Agtelse eller Tillid til Personen afgjorde mere end noget andet den Behandling, som Vedkommende tildeelt, uden at han var forfalden til kun at ansee en vis bestemt Classe af Folket som dettes Repræsentanter. Det er en Selvfølge, at ukunstlet, hjertelig Fremtræden maatte tiltale Kongens Character, og han havde et godt Blik for Forskjellen paa dette og Hycleri. Ligesom jeg har anført, at Kongen vidste at gribe det Rette og at træde Kongelig imponerende frem lige over for høitstillede Personer, saaledes skal jeg fortælle et lidet Træk af Kongens Møde med Almuesfolk.

Da Hans Majestæt en Gang havde besøgt den politiske By Col-ding, blev det foreslaaet Kongen at gaae om Bord fra Stenderup

Skov i Stedet for fra Snoghøi. Veien gik igjennem et meget bakket Terrain og var kun smal; der fulgte da paa begge Sider af Kongens Vogn to Gaardmænd fra Egnen, for, naar det var nødvendigt, at støtte Vognen. Paa en Høide, hvorfra man kunde see Stranden, sagde Kongen: „Men jeg synes aldrig før at have set den lange Landgangsbro, som I have smykket med Flag, heller ikke dette sidste Stykke af Veien?“ En af de medfølgende forklarede, at de havde antaget, at det kunde være Kongen en Fornøielse paa denne smukke Aarstid at komme igjennem denne skønne Deel af Landet, og at de derfor i al Fart efter Evne havde anlagt denne Vei og Broen. Kongen udbrød med den ham ved saadanne Leiligheder egne Hjertelighed: „Men, kjære Børn, hvorledes skal jeg nogensinde kunne gjengælde al Eders Kjærlighed, som I ved enhver Leilighed og nu her vise mig?“

Den Tiltalte svarede strax med synlig Oprigtighed: „Det som vi i dette Øieblik see i Deres Majestæts Øine er os meer end Gjengældelse nok!“ Det var synligt, at her talte Natur og Sandhed et Sprog, som en udtænkt Hofmand ikke kunde have givet finere. Jeg havde den Ære at sidde ved Kongens Side og at være Vidne til dette simple, men smukke Hjertesprog imellem Kongen og den jævne Bondemand.

Fortsættelsen af den indledede Forhandling om forhenværende og nuværende Forhold havde sat mig paa den Fod med Grevinde Danner, at jeg kunde omtale hende og det der foretoges af hende, som om det var en tredie Person, der taltes om, hvorved Drøftelsen blev aldeles rolig og lidenskabsløs, hvorom Talen saa end drejede sig.

Da hun en Dag begyndte at tale om sin Stilling til mig i et Værelse paa Frederiksborg, der stødte op til Kongens, udbrød hun synlig i megen Bevægelse: „Jeg veed, at det er meget utaknemmeligt og stygt det jeg siger, men jeg kan ikke lade være at føle det hver Dag og at sande det: der er en stor Afstand mellem den Stilling at være Kongen af Danmarks hadede Gemalinde, der paa en vis Maade lever i et forgyldt Fængsel, og at være hans uden for staaende ubetydelige, men fri Elskerinde. Hvor langt anderledes var det den Gang, da var jeg dog ikke udelukkende Gjenstand for Had og berøvet al Frihed, hvad skulde dog den Vielse til, blev jeg til noget andet for min Person? Men jeg blev et Anstød i Kongens Liv og i det hele. Dog tilgiv, Hr. General, dette Udbrud, men Lidelserne have fremkaldt det, jeg veed, at saadant skal tilbagetrænges. Jeg har tænkt: Burde du gaae bort? Men jeg holder af Kongen, jeg veed, at han ingen Pleie skal mangle, ingen Trøst, naar han behøver den. Tænke mig ham syg, døende nu! Men det er her jo heller ingen Tale om, og Deres Rede-

lighed støtter mit Mod, netop fordi De ingen personlige Interesser har hos Kongen, men kun hans Vel for Øie“.

Hun talte da noget om sin Stilling og om Kongen, gik hen i Vinduet og brast i Graad. I det samme gik Døren op, og Kongen traadte ind og spurgte, da han saae Grevindens Taarer: „Hvad er der paa Færde, driller min Generaladjutant Dig?“.

Jeg saa, at hun intet Svar havde ved Haanden, og tillod mig derfor at sige: „Jeg fortalte kun noget, som Grevinden lo saa meget af, at hun kom til at græde“.

„Lad mig ogsaa faae det at lee af“, sagde Kongen, men da jeg yttrede, at det lod sig ikke gjengive, saa at det blev morsomt, sagde Kongen: „Jeg kom kun for at spørge Dig, om Du vilde ride en Tur, og om saa Hegermann saa vilde ride med“, men da Grevinden ei havde Lyst, blev det opgivet, og Kongen gik.

Da Kongen var gaaet, sagde Grevinden: „Jeg blev stum af Forbauselse, jeg har vel bemærket Generalens Ro og Hurtighed til at fatte en Beslutning, men at den correcte General kan producere noget, ja hvad skal man kalde det, næsten fræct, det havde jeg ikke ventet“.

Jeg bemærkede, at det dog var det eneste brugbare Svar og det, som Kongen i ethvert Tilfælde var bedst tjent med; jeg var vis paa, at om det hele kunde fortælles ham, vilde Kongen finde det rigtigt betænkt. „Det var det vist ogsaa“, sagde Grevinden, „men det overraskede mig utroligt“.

Jeg har fortalt dette som et lille Billede af Situationen.

Under Opholdet paa Skodsborg traf det sig en Gang paa en Ride-tour med Kongen, Grevinden og en Deel af Kongens Omgivelser, at jeg kom til at ride ved Siden af Grevinden, og at hun da tog Anledning til at sige:

„Da Kongen havde valgt Generalen til Deres nuværende Stilling, hørte man kun Bifaldsytringer fra alle Sider; nu er det imidlertid hændet mig, at en Mand, som forøvrigt respecterer Dem og har kjendt Dem fra Deres Ungdom af, sagde til mig: Hvor har De dog havt Deres Øine henne, da De gik ind paa at see General Hegermann-Lindencrone i Kongens umiddelbare Nærhed? De kunde næppe have truffet paa Nogen mere farlig end ham“.

Jeg spurgte: „Motiverede denne Mand sine Ord? Og hvormed om jeg tør spørge?“.

„Jo, han anførte adskjilligt om Deres bestemte Character og fremhævede da, at De var en usvigelig trofast Ven af Deres Venner, og at De med den høieste Grad af Hengivenhed og Venskab havde slut-

tet Dem til Prinds Christian, der jo nu er Tronarving -- og at det er en gammel Erfaringsætning, at en Tronarvings tiltagende Popularitet i samme Grad svækker Regentens“.

Jeg bemærkede: „Dette er en af de Sætninger, der under visse givne Forhold har funden sin Berettigelse i Historien, men under vore Forhold her i Landet er den kun en tendentiøs Floskel, skadelig nok dersom den betragtes som andet, og uden al Berettigelse. Kan den omtalte Herre have seet den som noget andet, saa holder jeg mig overbeviist om, at Grevinden, saaledes som De kjender de paagjældende Personer og Forholdene, ikke noget Øieblik kan frygte for, at vor i høi Grad populaire Herre skulde risikere Noget i saa Henseende ved Prinds Christians Stilling og med Prindsens Personlighed. Men skal dette sættes i noget Forhold til min Person, maa jeg da spørge, om den Herre paaviiste noget i min Færd, der kunde give Anledning til at antage, at jeg havde tilsigtet eller tilsigtede noget, der kunde være til nogensomhelst Tilsidesættelse af Kongens Vel eller Anseelse lige over for hvilket som helst anden? Det er en Beskyldning, som jeg ikke taale af nogen, hvem det saa er. Hvad Prindsen angaar, da have han lagt sin Anskuelse af, at han kun er Kongens øverste Undersaat, klart for Dagen, og at han ikke vil være andet“.

Grevinden svarede, at hun kjendte baade min personlige Hengivenhed for og Troskab til Kongen som ogsaa min Respect for Kongemagten og kun havde anført en andens Ord, af hvilke hun dog kun til Deels kunde anerkjende nogle som begrundede. Han havde nemlig nævnet to Ting, som jeg (H. L.) aldeles selvstændigen havde fremkaldt. Det ene var, at jeg ved min Nærværelse med Hans Majestæt ved Prinds Valdemars Daab havde bevæget Kongen til at udnævne alle Børnene til danske kongelige Høiheder som hørende til Danmarks ny Kongehuus, uden at der hverken i Statsraad eller andet Sted var forhandlet det mindste derom.

Hvad dette angik, maatte hun indrømme, at det var hende tilfulde bekjendt, at jeg ikke havde fremkaldt det, men at det var en Tanke, som opstod hos Kongen i det Øieblik, da han traadte ind til Daabs handlingen og der havde seet Prindsen og Prindsessen, der selv bar Barnet, omringet af deres smukke blomstrende Børn. Det var afgjort, at Kongen ikke havde talt med nogen derom, men som sagt først fattet Beslutningen i det Øieblik den bragtes til Udførelse.

Det andet var, at det var mig, der havde foranlediget, at Prinds Christian blev Chef for Cavaleriet og saaledes fik Anledning til hvert

Aar at bereise Landet og komme i Forhold til mange og gjøre Bekjendtskab til endnu mange flere, omgivet af den Nimbus som altid omgiver en tiltalende ung Mand, der er Tronarving.

Heri, mente hun, havde han Ret, og Følgerne havde, efter hvad hun havde hørt, gjort sig gjældende under Prindsens sidste Reise i Jylland, hvor hans Reise havde lignet et Triumftog.

Jeg svarede herpaa, at jeg tilvisse meget havde ønsket denne Udnævnelse, allerede for flere Aar siden, og beklagede kun, at den ikke var kommen tidligere, da den saaledes vilde have havt mere Adgang til at gavne i den Retning, hvori Hans Majestæt Kongen havde ønsket det, den at gjøre Landets, hidtil lidet kjendte tilkommende Konge kjendt i Landet og ham bekjendt med det og dets fremragende Personligheder; dette var netop af Hans Majestæt fremhævet i Udnævnelsen som et Motiv til Besættelsen af en hidtil ikke bestaaende Post, ved Siden af den directe Gavn som Posten skulde udøve for Cavalieriets Udvingling. Kongen havde nu, uden nogensomhelst Paavirken, af egen Drift foretaget Udnævnelsen og allerede havt Glæde af den.

„Denne Herres Tale tør vel saaledes siges bygget paa mangelfuld Kjendskab til de virkelige tilstedeværende Forhold, men, uagtet jeg som sagt ikke vil taale, at nogen beskylder mig for ikke at sætte min Bestræbelse for Kongens Vel over *alle andres*, saa kunde det dog, da denne Sag nu er berørt, interessere mig at erfare, om De selv, der kjender Alt her saa nøie og jo saa godt som aldrig forlader Hans Majestæt, troer at have bemærket nogensomhelst Ligeegyldighed fra min Side?“.

Hun: „Jeg tror at kunne nævne een Ting. Naar Prindsen kommer her til Taffels, saa gaar han altid bort efter Taffet, det falder ham aldrig ind at tilbringe Aftenen her hos Kongen under Stedets smukke Omgivelser. Kunde Generalen ikke ved Leilighed have formaaet ham dertil?“.

„De vil jo selv have seet, at det er Hans Majestæt, der takker af, naar Folk skulle gaae, og da kan ingen, heller ikke Prindsen blive, naar Kongen ikke opfordrer ham dertil“.

„Men Kongen bad dog en Gang, det erindrer Generalen vist, Prindsen om at blive her om Aftenen, men da svarede Prindsen, at hans Damer ventede ham paa Erimitagten“.

„Det er til Deels saaledes. Prindsen svarede: som Deres Majestæt befaler, men jeg maa da først underrette Prindsessen, der med flere vente mig paa Erimitagten, hvorpaa Hans Majestæt ikke vilde, at Prindsen skulde blive. At det omtalte Møde i Skoven var bestemt

til efter Taflet, var meget forstaaeligt, da Kongen aldrig pleiede at beholde Prindsen om Aftenen.

Er dette imidlertid alt, hvad et saa skarpt Øie som Grevindens har kunnet se, saa finder jeg mig temmelig beroliget i den Fortrøstning, at Forskjellen mellem den Vei, jeg ønsker at gaae, og den, som det synes, at jeg har gaaet, ikke er større“.

Det var min Anskuelse, at hele Situationen her i Landet vilde vinde ved en forandret Form af Hans Majestæt Kongens Huus.

Den Egenskab hos Kongen, at han havde Agtelse for Betydningen af en kongelig Optræden og Takt for at vurdere Værdien af godt Selskab, passende til Stillingen, gav mig Haab om Kongens Billigelse af min Ide.

Jeg troede det nemlig godt, at der fremkaldtes et virkeligt Kongeligt Hof med passende Omgivelser, som modtog de andre Hoffer, Herrer og Damer, paa kongelig Viis, og at Kong Frederiks private Huus med Grevinde Danner til Værtinde blev et — nok saa vel udstyret — aldeles privat Huus, der ikke havde noget ved Hoffet at gjøre.

Overhofmarschal Lewetzows Personlighed var aldeles skikket til at staae i Spidsen for et saadant Hof, ved hvilket da enten en Fyrstinde eller en fornem Dame med dertil fornødne Qualificationer — som Overhofmesterinde — maatte gjøre Honnør.

Grevinde Danner syntes for sin Person ikke at være uvillig til et saadant Arrangement; Livet ved Hoffet kjedede hende, det andet vilde skaffe hende langt mere Frihed. Hun raisonnerede en Gang saaledes: „Det er forunderligt, at de, der have havt Anledning til at kjende mig, kunne tro, at det var mit Ønske at blive delagtig i Hofcirklerne. Jeg har gjort mig Umage for at tilegne mig nogle Kundskaaber og at gjøre mig saa passende som muligt til den Stilling, jeg som Kongens Hustru skal indtage, men jeg veed meget godt, at den Tournure, den Optræden, som virkelig fornemme Damer have, kan jeg ei tilegne mig i nogen saadan Grad, at jeg kunde været tjent med at vise mig ved Siden af dem. Kongen har megen Sans for saadan Elegance, og jeg vilde mere og mere blive borte imellem saadanne Omgivelser og derved miste en Deel af min Plads hos Kongen.

I Et privat Huus vilde min Stilling jo unægtelig blive langt bedre, da jeg der kunde vælge og vrage min Omgang med fuld Frihed og bedre mere baade Kongen og mig selv.

Der er derimod et andet Spørgsmaal af stor Betydning: Naar Kongen nu finder Behag i denne Sondring, vil det saa ikke let blive

Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone. (Maleri fra 1844 af Just Holm.)

Frederik VII og Grevinde Danner.

til, at Hans Majestæt altid er i mit Huus og forsager al kongelig Optræden endnu mere end nu eller — men det er ingen stor Grund for Dem — lader mig ene om at fornøie mig saa godt jeg kan. Her tilstaar jeg dog, at naar jeg kun bevarede Kongens Godhed og jævnlig saa ham, saa skulde jeg endda vide at indrette det ret taaleligt“.

Jeg yttrede, at naar hun bragte et saadant Forhold til Veie, saa vilde ogsaa adskillige, som hidtil havde holdt sig fra hende, i Anerkjendelse af denne hendes Færd ikke mere holde sig tilbage.

Hvad Hovedsagen, Kongens Ønske om eller Indvilligelse i en saadan Ordning, angik, da passerede der noget, som gav mig noget Haab.

Der havde været et stort Kostumebal ved et af Hofferne i Kjøbenhavn, hvori Kongen deeltog. Hans Majestæt havde bestemt at tage hjem Kl. 1, men befandt sig saa vel i dette Selskab, han saa længe ikke havde seet eller bevæget sig imellem, saa at han blev der til ud paa Morgenstunden.

Nogle Dage efter havde jeg den Ære at kjøre med Hans Majestæt i en lille Jagtvogn i Dyrehaven. Talen faldt da paa Ballet, og jeg yttrede, at det havde været meget synligt og meget opmuntrende at see, hvor vel Hans Majestæt havde fundet sig i dette Selskab, og hvor glade og lykkelige Alle havde været ved at overbeviise sig herover og atter at see Kongen i deres Midte.

Om Kongen ikke kunde være til Sinds at ordne sig et ordentligt Hof, der var indrettet paa at modtage de andre Hoffer og besøge dem igjen; det vilde give en smuk Holdning i det hele og opvække en almindelig Glæde i Landet. Kongens private Huus med Grevinden kunde jo i alle Retninger blive lige saa vel udstyret som nu og et friere Liv, uden Hoftvang, føres der efter Kongens Ønske.

„Min kjære Ven! Troer Du ikke, at en saadan Tanke om et mere kongeligt, Alle omfattende Liv har foresvævet mig, navnlig hin Aften — men Illusionen, thi andet kan den ikke blive — maa blive paa det Standpunct.

Siden jeg giftede mig med hende er alt afskaaret for mig, som man reder, saa ligger man. Fra den Tid af er mit Liv ikke længere et Liv, men et Skuespil — jeg haaber, Du vil indrømme, at jeg er en god Skuespiller, men det er ogsaa det hele, man maa see at holde dette til Enden. Naa, det er jo forudsagt, at jeg kun skal regjere i 15 Aar; der haves altsaa ikke mange endnu“.

Dette Øieblik var et af dem, der syntes at bære Præget af en virkelig Følelse, et virkeligt Syn paa Sagen. Samtalen fortsattes — jeg

opgav ikke aldeles Haabet, dersom Grevinden vilde holde Ord, og indtil den Gang havde jeg virkelig ikke nogen Prøve paa det modsatte.

Kongen tog derpaa over til Glücksborg, hvor der skulde være en Troppesamling, der vilde blive bivaanet af en Deel fremmede Officerer, medens de til det tyske Forbund bestemte Tropper vare samlede i og ved Rendsborg, hvor de skulde inspiceres af 3 Forbundsgeneraler.

Troppesamlingen gik i det hele meget godt; blandt de fremmede var der flere, som jeg havde megen Interesse af, saaledes Kongen af Sveriges Generaladjutant Leuhusen og den norske General, siden Krigsminister, Wergeland.

Jeg skal fortælle en liden Episode, som kaster et Lys paa Kongens og Grevindens Maade at tage Sagerne paa og giver Exempler paa storartede Forvanskninger og ufunderede Rygter, der udbredtes af Folk, som maatte synes at have bedre Indsigt i Forholdene end de fleste andre, naar Stemningen først er bleven udviklet i en vis Grad, saaledes som den Gang meget forstaaeligt, imod Forholdene omkring Kongen.

Da Troppesamlingen skulde til at begynde, sagde Grevinde Danner en Dag til mig: „Forord bryder ingen Trætte, siger man, maa jeg spørge Generalen om, hvorledes jeg kan stille mig under den forestaaende Troppesamling, kan jeg være til Stede? Naar? Og hvorledes kan jeg være til Stede?“ Jeg svarede: „Grevinden kan naturligviis komme derud, det kan enhver, helst kørende, da det gjør mere Opsigt til Hest. Dog kan De ikke følge med Kongen, naar han inspicerer, holder Revue o. l., da det kun kan tilstædes fyrstelige Personer. Bedst kan De være der, naar Hans Majestæt selv kommanderer, hvor der manøvreres i 2 Partier“.

Hun svarede: „Det var kjedeligt, jeg vilde netop saa gjerne derud til Hest“. Herpaa svarede jeg: „Naar Grevinden vil indskrænke Dem til at komme ved de Leiligheder, som jeg skal paaviise Dem, og da lade Dem ledsage af en anden, uden at komme med Kongen, saa kan De ogsaa gerne det“.

Om Eftermiddagen spørger Kongen mig, om jeg kunde undvære en af Adjutantstaben, navnlig N. N., de Dage da Grevinden kom ud, da hun, naar han fritoges for Tjeneste, vilde bede ham om at ledsage sig. Jeg gik strax ind paa dette, antagende at det var en aftalt Sag med vedkommende, som Grevinden af og til havde havt Leilighed til at vise nogen Venlighed, som han havde taget imod.

Lidt efter gaar jeg ind til Grevinden for at meddele hende min

Mening om hendes Tilstedeværelse ved Manøvret og finder hende meget bleg og i synlig Sindsbevægelse. Bemærkende dette siger jeg, at jeg godt kunde tale med hende ved en anden Leilighed, da hun vist var syg.

Hun svarede: „Nei, jeg vilde netop nu bede Dem være saa venlig at sige mig Deres Mening. Jeg havde for et Øieblik siden en forunderlig Scene; Capitain N. N., der, som De veed, ligesom de andre Herrer ofte har redet med, hvor jeg har været, kommer herind og siger mig, at Kongen har talt til ham om at være min Ledsager, naar jeg i Morgen eller Overmorgen saa paa Manøvret, og at han nu kom for at sige mig, at, naar jeg ikke kunde skaffe ham fri for det, saa maatte han strax søge sin Afsked, da hans Stilling i Armeen vilde blive aldeles uholdbar, dersom han viiste sig for Tropperne som min Ledsager. Jeg tilstaar, at dette overraskede mig noget, netop fra hans Side, den Sag kunde jo tages aldeles roligt, uden at gjøre en saa nærgaaende Bemærkning. Jeg svarede, at jeg kun vilde have tilladt mig at bede ham som en simpel privat Tjeneste at ledsage mig; naar det var ham paa nogen Maade imod, kunde han, som jo var Herre over sine egne Handlinger i den Retning, sige det, saa skulde jeg vist ikke gjøre andet end beklage, at jeg ikke skulde have den Fornøielse, hvilket jeg nu altsaa herved gjorde“.

Herpaa svarede jeg, at jeg vistnok fandt Maaden baade unødvendig og besynderlig, da det jo var os alle vitterligt, at ved saadanne Ridetoure havde han og vi alle redet med Grevinden, naar vi vare her. Hvad mig angik, saa forlangte jeg selv at være Dommer over, hvad jeg burde gjøre eller lade; det jeg gjorde her under 4 Øine, det gjorde jeg ogsaa, naar det behøvedes, paa Kongens Nytorv, og det jeg ikke vilde gjøre, det gjorde jeg heller ikke her, det havde hun vist havt adskillige Prøver paa.

Jeg vilde strax give en Prøve; ligesaa vist som jeg skulde staa fast ved min Udtalelse om, hvor hun *ikke* kunde vise sig, ligesaa vist *stod jeg ved*, hvad jeg *havde indrømmet*, og for strax at give Beviset herpaa vilde jeg tilbyde hende min alle bekjendte orientalske Skimmel at ride paa ved den Leilighed, saa at ingen kunde tvivle paa, at det var med mit Vidende, hun var der til Stede. Den blev ogsaa modtaget og benyttet ved Leiligheden.

Kort efter skulde der være først en stor Parade for Kongen og derefter en militair Gudstjeneste. Paa given Anledning sagde jeg Grevinden, at ved Gudstjenesten kunde hun være til Stede der, hvor der blev anviist Plads for de indbudne Damer, men paa ingen Maade

følge Kongen til Revuen, hvilket blandt Tropperne vilde blive optaget paa en for Kongen ikke ønskelig Maade, og hendes Optræden komme til at bekræfte de Formodninger, som hun jo havde bestemt sig til ikke at give Næring.

Hun sagde, at dette sidste jo var hende lidet fornøieligt, da Kongen netop havde talt om, hvor gjerne han vilde have hende med, og hun havde udtalt, at hun glædede sig dertil. Nu maatte hun jo see at komme fra det.

Hun spurgte da om, hvor hun skulde være ved Gudstjenesten.

„Tropperne formerede de 3 Sider af en Carree, midt foran den ene Side var Prædikestolen og lige over for den Hans Majestæt Kongen med sin Stab til den ene Side; ved en af Flankerne Tæppe og Stole til Damerne, og der var hendes Stol i forreste Række.“

Hun svarede herpaa, at saaledes i en Krog havde hun ikke Lyst til at være med, hvorpaa jeg yttrede, at jeg i Sverige havde bivaanet en lignende militair Gudstjeneste, og der havde Dronningen af Sverige fundet omtalte Plads god for sig.

Hun bestemte sig da til at komme ved Gudstjenesten, som begyndte, naar Paraden var endt.

En stærk Regn havde gjort Afgang rimelig, men Hans Majestæt meente, at da Tropperne allerede vare under Veis, saa var det bedst at lade det gaae sin Gang.

Aftenen før denne Dag sagde Kongen til mig: „Jeg har en Bøn til Dig, vil Du laane mig Din Skimmel i Morgen, det er maaske lidt ubeskedent, da Du vel selv vilde ride den, men jeg vilde gjerne have den til Grevinden, som finder, at den gaar saa godt og er saa lydig“.

Jeg svarede: „Med Fornøielse, men beder Deres Majestæt at sige til Grevinden, at dersom hun virkelig vil tage til Paraden, saa staaer min Skimmel, som skal møde med Damesaddel, til Deres Majestæts Tjeneste“.

„Hvorfor skulde hun ikke ville,“ sagde Kongen, „jeg har netop foræret hende en ny rød Fløjels Ridedragt med Tilbehør til denne Dag, hvor jeg gjerne vilde, at hun skulde see godt ud.“ Jeg sagde: „Jeg troer ikke, at Grevinden ønsker at vise sig ved denne Leilighed, Deres Majestæt kan jo spørge hende derom.“

Dagen kom, Grevinden havde undskyldt sig ved Paraden, men kom til Gudstjenesten, naturligvis tilfods.

Da Kongen gik fra Teltet til Pladsen for Gudstjenesten, gik jeg som Marschal foran Hans Majestæt, der førte Grevinden.

Idet jeg kommer hen til Pladsen, saae jeg, at man, imod min Anordning, havde flyttet nogle Stole for Grevinden og hendes Damer derhen, hvor Kongen havde bestemt at staae.

Jeg vendte mig derfor om og bad Hans Majestæt allerunderdanigst om at vente et Øieblik, da der var indløben en Uorden ved Arrangementet, befalede dernæst Commandeuren for den kongelige Livgarde til Hest, der holdt nærmest, at lade en halv Snes Cuirasserer sidde af og være mig behjælpelige ved et Arrangement. Jeg lod da disse Folk tage Stolene og Tæpperne og flytte dem hen paa den anviste Plads. Kongen indskrænkede det til at lade dem flytte et lidet Stykke frem og ventede forresten, til jeg meldte, at nu var Alt i Orden. Grevinden gik altsaa hen til den for hende bestemte Plads.

Præsten, der kun stod en halv Snees Alen fra Kongen, ved hvis Side jeg stod, talte meget tydelig trods det ublide Veir, saa at man kunde høre hvert Ord. Navnlig hørte jeg nøie efter og bevarede saagodtsom hvert Ord af en lang Bøn, hvormed Præsten sluttede Handlingen.

Da jeg efter Hjemkomsten til Leiren traadte ind i et stort Telt, hvori en stor Mængde Officerer var tyet ind for Regnen og for at tage en Forfriskning, som her var sørget for, hører jeg en ældre Officer med stærk Stemme og en meget accentueret Udtale sige: „Det er dog et stærkt Stykke, at en geistlig Mand ikke skammer sig for at begaae en saa usømmelig Handling foran hele det Armee-Corps, hvis Præst han er.“

Jeg spurgte da: „Tør jeg spørge, hvad det er, Hr. Pastoren her har forbrudt sig i.“ Hvorpaa Vedkommende svarede: „Det, at han i Bønnen for Kongehuset bad for Grevinde Danner, som jo ikke dertil har nogen Adkomst.“

Jeg svarede, at han deri tog Feil, da jeg stod Præsten nærmest, havde hørt hvert Ord og kunde tilnød gjentage Bønnen, ialtfald med Bestemthed sige, at en saadan Forbøn ikke havde fundet Sted. Herpaa svarede Vedkommende: „Jeg hørte med egne Øren ham tydelig sige de Ord „med høie Gemalinde“. „Ja deri har De Ret, de Ord har han sagt, men jeg har aldrig vidst, at Arveprindsesse Caroline var Grevinde af Danner; han sagde nemlig Prinds Ferdinand med høie Gemalinde; det var kortsagt den anordningsmæssige Bøn med Tilføiende: „at Alt andet vilde han indfatte i Herrens Bøn, Fader vor!“.

Dette vakte en Deel Munterhed, og jeg var tilfreds med at have faaet Leilighed til at skaffe Sandhed Adgang og Klaffer Tilbageviisning.

Hjemkommen til Glücksborg, hvor der den Dag var meget stort Militairtaffel, hørte jeg, kort før vi gik til Taffels, en ogsaa ældre Officer, en Oberst, sige: „Det er dog en Skandale, at Tropper under Gevær, ja saagar Kongens Garde, skal kunne gjøre sig skyldig i en saadan Tjenesteforseelse — det tyder paa dyb Indignation“.

Jeg henvendte mig da til den Talende sigende: „Da jeg har den Ære at være Inspecteur over de kongelige Gardecorps, tør jeg maa-ske erfare, hvortil Deres Ord sigtede“. Obersten svarede meget freidigt: „Vi tale om denne Scandale, at en Deel af Livgardens Mandskab stak Sablen ind af Indignation, da de saae Grevinden ved Siden af Kongen, og at endog en Deel af dem uden videre stod af Hesten“. Jeg kunde ikke unnlade at sige: „Det er da ikke for Alvor, at Hr. Obersten troer, at Sligt kunde skee, nu især af Gardens Folk, der i Følge høie Ordre træde i Gevær for Grevinden, naar hun passerer deres Vagt“. Jeg fortalte da, hvorledes det, der var passeret, ingenlunde var noget Frivilligt fra Gardens Side, men i foromtalt Anledning en Følge af min Befaling, netop i den gode Ordens hensynsløse Tjeneste. En saadan misforstaaet Historie løber naturligviis rundt og troes af mange, især naar den fortællendes af en gammel Officer, som selv var tilstede. Saadanne Erfaringer vise, hvor *lidet* de frapanteste Historier og Meddelelser om offentlige Personer ofte har at betyde. Det hjælper til at vinde den Ro, der hører til for med Lige-gyldighed eller Foragt at kunne høre paa det meste af saadan Snak, naar man kjender den sande Sammenhæng. Derfor er ubetænksom Sladder i og for sig ikke mindre fordømmelig.

Kongens Fødselsdag kom, det var en meget smuk Dag. Kongen gav mig det Hverv at placere mig imellem de Hrr. Medlemmer af det holsteenske Ridderskab, som den Dag kom til Taffels, og sørge for, at de saae Alt i et sandt Lys.

Efter at Slesvigs Minister? eller Geheimeraad Hall? havde udbragt en smuk Skaal for Kongen, svarede Kongen paa en overmaade smuk og vellykket Maade, hvori ogsaa Hertugdømmerne blev omtalt paa en rigtig *passende* Maade.

Jeg oversatte Kongens Tale Ord for Ord for mine Naboer, der vare henrykte over den som overhovedet over hele Dagen der. Lidt efter Kongens Tale siger imidlertid en af mine holsteenske Naboer til mig: „Hvor Kongen talte smukt, hvor det Hele her er tiltalende, gid Kongen vilde besøge Holsteen en Gang, det skulde gjøre godt, hos Os holder man af saadan Kongelighed“. Jeg sagde, at det glædede mig, at DHrr. havde faaet Anledning til at see med egne Øine,

og at de havde fundet dem saa vel her. En sagde derpaa: „Da Hr. Generalen, som er saa hjemme her, har talt saa aabent til os og forøget vor Glæde, har jeg den Tillid at maatte komme med et Spørgsmaal, som maaske ikke er passende; men som jeg dog gjerne vilde have et oprigtigt Svar paa, der er Et, som vi have studset lidt over“, og derpaa pegede han paa Spisesedlen, der laae ved min Side. Jeg sagde: „Synes De ikke om Retterne“? „Gud bevares, det er den smukkeste Dinee, man kan tænke sig. Nei det er det, som ligger underneden, Musiknumrene for Taffelmusikken“, han pegede da paa „den tappe Landsoldat“ og spurgte: „Er den her for at give os en liden Erindring“. Jeg yttrede, at det unægtelig forundrede mig, at de kunde formode Sligt, efter at de havde seet og saa vel opfattet den Aand, hvori Kongen saae det Hele, at de kunde troe, at naar det var øiensynligt, hvor vel Kongen vilde sine kjære Gjester, Han da vilde lade komme lidt Gift i Maden. Sagen selv kunde netop jeg meget let opklare, Musiknumrene bleve slet ikke bestemte af Kongen; men af Gardens Musikdirekteur forelagt mig, der var Inspecteur over Garden og Commandant paa Slottet. Den tappe Landsoldat, der meget ofte hørtes her, var en den danske Hær, hvortil ogsaa de holsteenske Afdelinger hørte, kjær Krigsmarch og kunde nu paa ingen Maade betragtes som en Partie-Sang: — nu forenede sig i den alle de Soldater, som kun for en kort Uroetid havde været adskillede; at den blev brugt i Dag, burde de meget mere ansee for et Tillidsvotum, et Tegn til at Kongen aldrig tænkte paa nogen Forskjel imellem de forskjellige Deelee af Riget — ellers vilde jeg jo ikke have ladet den staae paa Listen, havde der været Tanke om, at en saadan Betragtning ikke var Kongens.

Svaret var, at naar de nu Alle i Stilhed tømte deres Glas, anderledes turde de jo ikke her ved Tafflet, saa betydede det Afbigt for en forkert Tanke og oprigtig Tak til den kongelige Konge.

Imedens vi vare ved Tafflet kom et Brev til Kongen, som han sendte mig, bad mig gjemme det til i Morgen, dersom det ikke var Noget, der fordrede øieblikkeligt Svar.

Det viste sig, at Brevet indeholdt min Ansøgning¹⁾ og en Skrivelse til Kongen, hvori Krigsminister Lundbye udtalte, at han paa det Indstændigste anmodede Kongen om ikke at bevilge min Ansøgning om Afgang fra Generaladjutantposten, tilføiende at i det Tilfælde, at jeg kom til at gaae af fra denne Post, maatte han anmode

¹⁾ Kort forinden havde H. L. indsendt sin Afskedsansøgning i Anledning af, at hans Forlangende om et Personskifte i Kongens Omgivelser ikke var blevet efterkommet. (U. A.)

om da tillige at erholde sin Afsked fra Krigsministerposten. Da Hans Majestæt havde bestemt sig til at vælge Armeens Generaladjutant imellem erfarne Officeerer, der kjendte Armeen og dens Tarv, havde dette vakt stor Glæde, og da Valget faldt paa General Hegermann-Lindencrone havde dette været ham saa velkomment, at han støttede en stor Deel af sin Virksomhed paa min Medarbeiden og derfor allerunderdanigst bad om, at hans Forbliven som Krigsminister maatte betinges ved min Forbliven som Generaladjutant.

Kongen sagde: „Du seer, at Alle ville, at Du skal blive hos Os, kun ikke Du selv“.

Jeg havde atter modtaget en Anmodning fra Kong Carl og tillige fra Baron Manderstrøm om dog ikke at quittere min Plads, og efter at have gjentaget min Tak og Paaskjønnelse meddeelt, at jeg havde funden mig nødsaget til at søge min Dimission.

Jeg modtog da 2 Dage før Kongens Fødselsdag et Brev fra den svenske Minister i Kjøbenhavn, der underrettede mig om, at han pr. Telegram fra Kong Carl, der var i Norge, havde faaet Ordre til at meddele mig, at Kongen havde udnævnt mig til Storkors af St. Olafsordenen, som vilde blive mig tilsendt; tilligemed Hans Majestæts Beklagelse over, at jeg havde maattet trække mig tilbage. Da dette var en Anerkjendelse af min Tænke og Handlemaade, uagtet jeg havde handlet imod Kong Carls Ønske, var Udnævnelsen mig kjær, men jeg frygtede for, at den let kunde fremkalde Ubehageligheder for Kongen, og gjemte den derfor indtil videre; nægtede min Konge mig at modtage den, vilde det jo have meget ubehagelige Følger, der havde meer at sige end en Anerkjendelse af min Færd.

Da Alt var bragt i Orden i min Post, fremstillede jeg mig den sidste Dag med min Ansøgning.

Denne Dag, min sidste hos Kongen, skal jeg dog nøie søge at gjen-give, da den giver et Billede af den Stilling, jeg havde beklædt og nu forlod.

Om Middagen var kun Hoffet og Geheimeraad Scheele tilstede. Hidentil havde jeg fungeret for Excellence Lewetzow, der var meget syg og afkræftet, synlig Døden nær.

Jeg besøgte ham om Formiddagen for at sige ham Farvel og fandt ham siddende i Sophaen.

Han sagde: „Det har været mig bekjendt, at min kjære General har virket med Alvor for en Sag, hvilken? har jeg spurgt om, det var mig klart, at det maatte være for en god, give Gud at det en Gang maa lykkes Dem at sætte den igjennem. Ikke vil jeg sige Dem aldeles

Farvel her, da jeg ønsker at være med Dem ved Taflet i Dag, De sætter Dem da nok som sædvanlig ved min Side ligeoverfor Kongen.“ Han var svag, og jeg gik derfor strax.

Ved Taflet kom den gamle Herre, bleg som et vandrende Liig, og jeg satte mig ved hans Side.

Det var ellers ikke Skik, at Nogen drak Glas paa nogen iøinefaldende Maade, førend Hans Majestæt Kongen havde begyndt og derved givet Adgang dertil, og Lewetzow var en gammel Hofmand, der ellers aldrig brød Hofskik. Men denne Gang tog han, strax efter at Suppen var spiist, sit Glas, bøiede sig for Kongen og sagde: „Tør jeg drikke et Glas med General Hegermann-Lindencrone,“ og derpaa: „Hr. General, min Læge har paa min Bøn i Dag tilladt mig at gaae til Taflet og at drikke *et* Glas Viin, maa jeg have den Ære at drikke det med Dem, takke Dem for al den forekommende Godhed, hvorved De har imødekommet mig gamle Mand, glædet mig, hvor jeg var sammen med Dem, og forrettet mit Embede med Nidkjærhed, naar jeg var fraværende. Det er med stor Bedrøvelse, jeg seer Dem forlade Deres Stilling, ikke blot fordi vi mister Deres behagelige Omgang; men for Sagens, for det Heles Skyld, modtag et trofast Farvel og et varmt Ønske for Deres Vel, som er mig dyrebart, og for Held med Deres Stræben i Livet.“ Denne gamle Hofmands Væsen rørte mig i dette Øieblik meget, og jeg saae ogsaa, at der løb Taarer ned ad Kongens Kind.

Kongen, der imedens havde ladet Champagnen komme, fyldte sin Pokal og sagde over til mig, med stor Bevægelse, som ogsaa bragte mig ud af Stand til at holde Taaren tilbage. „Hegermann, Du ved, min Ven, hvad denne Dag koster mig, og at Excellencens Ord ogsaa ere mine.“

Nu drak alle Farvel, den Ene efter den Anden, kun havde jeg anmodet To om at lade være, ikke af Uvenskab, men jeg troede det bedst, at de ikke syntes at have Noget med mig at gjøre.

Der resterede kun Geheimeraad Scheele, der sad ved siden af Grevinden, da bad han Kongen om at maatte tale over Bordet og sagde: „Min meget kjære Hr. General, mine Følelser for Dem kjender De, ogsaa jeg har meget at takke Dem for, i forskjellige Retninger, og jeg slutter mig aldeles til Excellence Lewetzous Ord, jeg beklager i allerhøieste Grad, at De forlader en Post i Hans Majestæts Nærhed, som De er saa usædvanlig vel skikket til at beklæde.“

Kongen havde øiensynligt villet, at Grevinden skulde drikke et Glas med mig, men det var i sin Orden, at hun holdt sig tilbage, hun

kunde ikke vide, om jeg ønskede det; hun viste venlig Deeltagelse i sin Maade at være paa under de 2 Tiltaler.

Efter Tallet gjorde jeg den sidste af mine Visitter hos Grevinden.

Hun sagde: „Det er af mit fulde Hjerter, baade at jeg takker Dem for, hvad De her har været, og ønsker Dem saa meget godt og saa liden Modgang, som der kan tænkes. Jeg føler forøvrigt, at jeg trænger mere til et saadant Ønske end De, min Gang har i denne Sag ikke været saa klar som Deres, og min Fremtid spaaer mig mange Ubehageligheder.“

Jeg svarede: „Ogsaa jeg takker Dem for den Tid, hvori De med fuldständig Ordholdenhed tog Hensyn til mine i alt Fald vel meente Ord, jeg vilde ønske, at det var bleven fortsat til Kongens og Deres eget Bedste. Jeg ønsker Dem heller intet Ondt, men jeg kan ikke nægte, at jeg troer, at De havde Ret, da De sagde, at der forestod Dem Ubehageligheder. De har efter min Formening, og som jeg hører ogsaa efter Deres egen, ikke fulgt den Vei, De ansaae for den rette. Fra det Øieblik af, da De valgte at gaae en anden Vei end Kongens, maatte vore Veie skilles. Skulde jeg opleve, at De bestemte Dem anderledes, ja, da er jeg atter til Kongens Tjeneste i denne Stilling, men skeer det ikke, saa maa min Vei fremdeles være skilt fra Deres. Maatte Kongen, og saaledes vi Alle, have den Glæde, at det blev anderledes.“ Hun: „Jeg gjentager mine bedste Ønsker for Dem og beklager stadig, at De forlader Kongens Huus.“

Efter at have hentet mine Papirer gik jeg derpaa til Kongen for, for sidste Gang, at referere.

Da de andre Sager vare afgjorte, meldte jeg Kongen, at Kong Carl havde hædret nogle Officeerer med Ordener og nu senest mig, om Hans Majestæt tillod, at vi maatte modtage og anlægge dem.

„Ja, naturligt, det var smukt af Carl at tænke paa Dig oppe i Norge, jeg troede forresten, at Du allerede havde alle svenske og norske Ordener.“

„Og saa vil jeg sige Deres Majestæt Farvel og takke for den Tid, hvori jeg har havt den Lykke at virke i Deres Majestæts Nærhed og modtage saa mange Prøver paa Deres Naade, Tillid, ja jeg tør sige Venskab.“ Kongen reiste sig da op, brast i heftig Graad og faldt mig om Halsen og sagde da efter nogen Tid: „Ja — desværre, Du har jo saaledes villet det. Naar jeg en Gang vil trænge til En, paa hvem jeg til det yderste kan stole, saa veed jeg, hvor han er at finde, min kjære Ven! jeg bliver altid Din trofaste Ven, Gud være med Dig.“

Han omfavnede mig igjen, og jeg gik.

Da jeg tog bort, stod Kongens Folk i Gaarden (de vare næsten Alle gamle Gardere og Husarer, der havde tjent under mig) for at sige mig Farvel, men jeg savnede Kongens gamle Rideknægt Anders.

Da jeg kom til den første Fjerdingveispæl, saae jeg Anders staae der. Han sagde: „Jeg har staaet her for at passe paa Generalen og være vis paa ikke at blive kaldt bort. Ja, jeg har grædt mine modige Taarer; men jeg har dog allerede ofte sagt mig selv, en Mand som Generalen kan ikke holde ud her, saa meget han holder af Kongen, saalænge det Rak og Pak skal være her, det er han meget for god til.“ Jeg sagde da: „Er Du gal, pas paa Din Mund, Anders, men pas især paa Kongen og hans Rideheste, men det gjør Du da, uden at jeg siger det.“ „Jo, det gjør jeg, og veed De hvad, Hr. General, det er maaske uforskammet at sætte mig i saadant Selskab, men De og jeg, vi holde dog retskaffen af vor Konge,“ og græd det gamle Skind. Om jeg valgte det rette eller ei, det veed jeg ikke, jeg veed kun, at jeg handlede efter min bedste Overbeviisning.

Kort Tid efter læstes i et af de Blade, som man ansaae for at staae i Grevinde Danners Sold: „Det er meget tactløst, naar en fremmed Konge blander sig i en Uenighed ved Hoffet og tilkjendegiver sin Tilfredshed til den, der satte Stolen for Døren, ved en stor Decoration, og det er ubegribelig Svaghed, at Kongen i et saadant Tilfælde tillader ham at modtage den.“ Det sees, at min Frygt var grundet og min Forsigtighed nødvendig.

Nogen Tid efter, da Ministeriet Hall havde trukket sig tilbage (Krigsministeren gik strax, da jeg afgik fra Generaladjutantsposten) fik jeg under mit Ophold i Næstved et Brev fra min Søn Johan, hvori indlagt en Udtalelse i Dagbladet, der meddeelte Indholdet af et Brev, som General Krigsminister Thestrup skulde have sendt mig efter Kongens Befaling, hvorpaa Bladet foreholdt ham det Urigtige i, at han paatog sig Ting, som vare ham uvedkommende, da det var min Stilling ved Hoffet og ikke min Militairstilling, der var Tale om.

Sagen var, jeg havde virkelig modtaget et confidentielt Brev fra Krigsministeren, hvori han ifølge Kongens Befaling udtalte Kongens Utilfredshed med den Maade, hvorpaa jeg havde blandet mig i Hoffets indre Forhold, dog vare Udtrykkene ikke saaledes som i Dagbladet.

Senere erfarede jeg, at det første Concept til Skrivelsen virkelig havde været i de Udtryk, men var bleven forandret, fordi General-

adjutanten, igjennem hvem den expederedes, ikke havde fundet det muligt at sende en saadan Skrivelse.

Da jeg modtog Skrivelsen, saae jeg strax, at det ikke var Kongens Ord, jeg tænkte kun, stakkels Konge, som de saaledes fører bag Lyset, lagde Brevet i en Skuffe uden at gjøre videre derved. Da Sagen imidlertid nu var bleven en offentlig, gik jeg op til Krigsminister Thestrup og spurgte ham, hvad Meningens var af dette Brev? den var mig uforstaaelig, da jeg ikke havde foretaget mig andet end det, Kongen vidste af min egen Mund, inden jeg forlod Kongen, Indblandingen, som det kaldtes, var en Følge af den Forretning i Kongens Huus, som Hans Majestæt selv havde paalagt mig, og jeg havde forladt min Stilling, meget imod Kongens og hans Nærmestes Ønske og var skildt fra Kongen under Hans Tilkjendegivelse af Hans Majestæts høieste Hengivenhed og Anerkjendelse. Siden den Tid havde jeg intet foretaget mig. Ministeren svarede, at det havde han hørt, om Meningens af Brevet vidste han Intet; han kjendte ikke andet end de Ord, han efter Ordre havde afskrevet. Jeg bemærkede, at Brevet, som han selv havde nedskrevet, begyndte med de Ord: Det er Dig bekjendt o. s. v., han maatte altsaa dog vel vide, hvad han selv kjendte, eller ogsaa have maattet protestere imod at nedskrive det. Jeg spurgte om, hvorledes dette Brev var at betragte, om det var et privat Brev, en Sag imellem ham og mig, eller en krigsministeriel Skrivelse, i sidste Tilfælde maatte jeg, hvis det var en Besværing over min militaire Tjeneste, udbede mig en overkrigsretlig Undersøgelse. Generalen svarede, at han naturligvis ikke tillod sig at skrive et saadant Privatbrev til mig, og at det heller ikke var nogen Krigsministers Besværing over min Tjeneste, som jeg godt vidste, han kjendte som fortrinlig, men ligefrem Udførelsen af en Commission efter Kongens Befaling. Jeg sagde da, at jeg ikke skulde udtale mig om, hvorvidt han kunde modtage en Saadan i sin Stilling, men kun bemærke, at naar han havde paataget sig den, saa vilde han formeentlig finde det i sin Orden, at han gav mig Anledning til at forklare mig for Hans Majestæt, da jeg naturligviis, efter en saadan Skrivelse, ikke uden videre kunde fremstille mig for Kongen. Ministeren svarede, ja, naturligt, han skulde strax sørge for, at jeg fik Anledning dertil. Denne ventede jeg imidlertid forgjæves.

Af Conferentsraad Bræstrup erfarede jeg, at der i Anledning af min Afgang var kommen en stor Bevægelse i Kjøbenhavn i de lavere Classer, i det flere Værtshusholdere og Spekhøkere, som vare gamle Underofficereer og Soldater fra Krigsaarene og havde tjent under

mig, da jeg i lang Tid commanderte Forposterne, havde fortalt deres Kunder, at det var en Scandale, at deres General, som var Kongen saa hengiven og Kongen kjær, havde maattet forlade sin Stilling hos Kongen, og at der var almindelig Tale om en storartet Demonstration i den Anledning. Siden opstod Bevægelse i de høiere Classer, og imellem de unge Mænd i Handelsclassen, der ikke mødte til deres Forretning, men samledes for at fremkalde en Demonstration imod det nye, efter Alles Mening, forkastelige Ministerium.

En og derpaa et Par andre Handelsherrer af mit Bekjendtskab fortalte mig derom og meddeelte, at Ingen af deres Betjente mødte hos dem, og at det vist var nødvendigt, at Kongen blev gjort opmærksom derpaa, og at Alle, som de havde talt med, havde raadet dem til at henvende sig til mig, som Kongens tro Mand.

Jeg selv kunde i min daværende Stilling Intet gjøre, men lovede at tale f. Ex. med Madvig om Sagen. Dette gjorde jeg samme Dags Aften, og han bestemte sig til at gaae til Kongen næste Dag.

Da jeg fremhævede, hvor nødvendigt det var, at han da havde et Ministerium, hvori han selv maatte være, færdigt, svarede han, at han ikke vidste Andre, som han vilde foreslaae, end en Deel af dem, Kongen nylig havde afskediget, og mig som Krigsminister, og det Første streed imod hans Følelse imod den Respect, der skyldtes Kongen. Dette forstod jeg ikke; til Krigsminister kunde jeg foreslaae en Anden. Han meente, at Situationen vilde paavise Maaden, jeg meente, at den jo var given, og at det ikke gik an at paatale det bestaaende Ministeriums Ubrugelighed, naar man ikke kunde paavise et bedre, saaledes som Forholdene vare. Madvig gik til Kongen Dagen efter, blev vel modtaget, men da han paa Kongens Opfordring intet Ministerium kunde paavise, afskediget med den Bemærkning, at det var høist ubesindigt at paavise de tilstedeværende Forholds Uholdbarhed uden at vide nogen Maade til at fremkalde bedre.

I Vinterens Løb optraadte paa Casino en Farce: „Grevinden og hendes Sødskendebarn“, bearbejdet efter en fransk „Grevinde du Borg“ med nærgaaende, men fortræffeligt skrevne Couplets af Erik Bøgh med meget tilpassende i Øre faldende Melodier. Jeg var i Theatret den første Aften, da det blev givet, det udførtes fortrinligt, især Hovedrollen, Grevindens Sødskendebarn, af den nydelige Jomfru Amalia Price og Majorens Roller.

Der var Anledning til at anerkjende det meget talrige Publicums Smag den Aften. Hvor der sagdes noget, der syntes dem passende stilende paa Grevinden, applauderedes stærkt og forlangtes dacapo,

men da der ved enkelte Yttringer, der kunde have Hensyn til Kongen, af en enkelt Stemme yttredes Bifald, lød et stærkt Hys over hele Forsamlingen. Holdningen var under Opførelsen meget anstændig.

Det var forresten for mig uhyggeligt at see vore Svagheder, saaledes udsmykkede fremstilles til Skue, da jeg dog havde anerkjendt noget Godt, selv ved det mest Forkastelige. Et saadant Stykke burde neppe være givet førend i det Øieblik, at det var afgjort, at Grevinden maatte bort, og at Kongen ikke rammedes med.

Under en Sang, der omtalte de Brave, der vare blevne jagede bort, og de Uværdige, der vare kaldte frem, fik jeg et Øieblik en Angst for, at de skulde give forhenværende Minister Krieger og mig, vi sade i Nærheden af hverandre, et Leve, hvilket havde været meget ubehageligt, men det gik dog over uden Demonstrationer. Derimod, da Stykket nærmede sig sin Ende, hørte Geheimeraad Tillisch, der sad paa 2den Bænk i Parquettet, at En, der sad foran ham, sagde: „Naar Teppet gaaer ned, raabe vi „Grevinden frem“, og naar hun saa kommer, pibe vi Alle, men klapper derpaa for hende, det forstaaes nok, den Satisfaction skal General Hegermann-Lindencrone, som sidder derhenne, have.“ Geheimeraad Tillisch sagde da strax: „Mine Herrer, jeg har hørt, hvad De sagde, og tillader mig at bemærke, at De kan ikke gjøre General Hegermann-Lindencrone, som jeg kjender meget nøie, noget mere Ubehageligt end det, mit Navn er Geheime-raad Tillisch, og jeg indestaaer for hvert Ord;“ de Fremmede takkede ham for Meddelelsen, de havde kun meent mig det godt, da de i enhver Henseende agtede min Færd.

Jeg var naturligviis Geheimeraad Tillisch meget taknemmelig for den Tjeneste, han saaledes viste mig. Man vilde vide, at Grevinde Danner havde spurgt Prinds Christian, om han havde været i Casino og seet Grevinden og hendes Sødskendebarn, og da han svarede nei, sagt: I det skal være meget morsomt og spilles godt; den fornemme Pøbel morer sig i Casino, medens den lavere morer sig med Gadeoptøier.“ Der havde nemlig været nogle intetsigende Optøier paa Slotspladsen i nogle Aftener.

Da jeg en Dag besøgte Krigsminister Thestrup, sagde han: „Jeg skal dog fortælle Dem Noget, som jeg naturligviis leer af, mange ville vide, at det er Dem, der sætter alle disse Demonstrationer i Bevægelse i Forbindelse med en Dame, der staaer saa høit, at jeg ikke tør nævne hende.“ Herpaa svarede jeg, at jeg fandt det smigrende at blive sat i Forbindelse med en Dame, men at naar det var i en saadan Retning, og Han havde nævnt hende som saa høit staaende, maatte

jeg bede ham udtrykke sig noget nøiere for derefter at bestemme, hvorledes jeg vilde tage det op. Han sagde, at han kun for at forebygge skadelig Misforstaaelse vilde sige, at det naturligviis ikke var Hendes kongelige Høihed Prindsesse Louise her taltes om — Resten maatte jeg efter de brugte Udtryk kunde slutte mig til.

Med Hensyn til Spectaklerne, yttrede jeg, maatte de, der kjendte mig, let kunde vide, deels at jeg paa ingen Maade indlod mig paa slige utilladelige Usømmeligheder, og deels at dersom jeg lod mig forlede dertil, saa havde jeg, ved mine Forbindelser med mange Classer her i Byen, Evne til at stille noget gandske Andet op end disse meget ungdommelige, lidet betydende Optøier. Da jeg nok vidste, at man satte min Person i Forbindelse dermed, havde jeg tilbudt mig at jage det Selskab fra hverandre, naar Generaladjutanten vilde underrette mig om, at et saadant Opløb fandt Sted.

Han ansaa ogsaa denne Snak for udgaet fra aldeles Uorienterede, han vidste jo, at var der Nogen, der vilde befri Kongen for enhver Ubehagelighed, da var det mig; det var jo netop dem, der gav Anledning til disse Scener, som jeg havde villet gjøre uskadelige.

I 1860 blev jeg udnævnt til Chef for den 2den Cavaleri Brigade og benyttede da strax denne Anledning til tjenstligen at fremstille mig for Kongen for at takke for Ansættelsen og melde mig til min nye Tjeneste.

Da jeg traadte ind, kom Kongen mig i Møde, tog mig i begge Hænderne og sagde: „Seer man Dig endelig en Gang igjen, jeg har længtes meget efter at see Dig og troede, at Du ikke vilde komme til mig.“ Jeg svarede: „Deres Majestæt, efter Modtagelsen af det, jeg nægter ikke mig meget overraskende Brev, med Deres Majestæts Bebrejdelser og uværdige Udtryk, kunde jeg ikke tillade mig, uden Opfordring fra Deres Majestæt, at fremstille mig.“

Kongen udbrød da: „Tal ikke om dette Brev, Du veed ikke, hvorledes man har forsnakket og trukket omkring med Alting, saa at jeg virkelig ikke ret vidste, hvad jeg gjorde, jeg kan nu, da dette Brev, hvis Afsendelse jeg jo aldrig burde have tilladt, er kommet Dig til Hænde, ikke gjøre andet end at forsikre Dig om, at jeg aldrig har ophørt at være Din tro hengivne Ven og aldrig skal blive andet, hvad her saa skeer, og beder Dig tusinde Gange om Forladelse og Tilgivelse.“ Jeg svarede: „Deres Majestæt, dette er meget mere, end jeg paa nogen Maade turde eller vilde forlange, og jeg finder mig inderlig glad derved, jeg har dog alligevel en Anmodning til Deres Majestæt om at føie en Godhed dertil!“ „Du kan forlange, hvad Du

vil, det, Du vil, skal strax staae til Din Tjeneste.“ „Deres Majestæt paalagde mig, da jeg havde den Ære at være Deres Generaladjutant, at jeg skulde tale frit ud og altid finde Deres Majestæts Øre aabent?“ „Ja!“ „Maa jeg have Adgang til denne Godhed endnu i 1/2 Timestid?“ „Saa længe Du vil.“ „Deres Majestæt, Deres naadige og venlige Sindelag imod mig og Deres Tillid til min Redelighed har jeg aldrig troet udslukket i Deres kongelige Hjerter, men da der dog har været et Øieblik, hvor man dog har været i Stand til at faae Deres Majestæt til at mistvivle om det Berettigede i min Optræden, saa ønsker jeg nu at kunne kalde Fortiden frem, for at Deres Majestæt, som jeg vist haaber, da vil finde, at det jeg beder om, ikke er det dyrebare Tegn paa min Konges Godhed allene, men tillige om en bevidst Anerkjendelse af min bemyndigede Adgang til at handle, som jeg har gjort, og tillige naadigst erindre, at det Altsammen fandt Deres Majestæts Anerkjendelse, og at jeg til det sidste Øieblik var saa lykkelig at bevare min Konges Velvillie og Tilfredshed med min Færd, kun ikke med min Bortgang, hvis Motiv Deres Majestæt dog ogsaa anerkjendte.“ Jeg gik derpaa den hele Sag igjennem, og Kongen gav mig ved hvert enkelt Punct sit Ord for, at han fuldstændig erindrede det, og da jeg var færdig, gjentog han: „Du har talt, som Du pleier, jeg forstaaer Dig og anerkjender Din Ret, jeg kan kun gjentage, tilgiv mig, jeg skal ikke tilgive mig det, og bliv altid min Ven og som jeg er Din.

At Du nu igjen staar i Spidsen for Dine Dragoner, hvor Du dog helst er, det glæder mig, Du veed, at Du faaer Fastlandscavaleriet, 4 Regimenter, under Din Inspection, og jeg veed, at gode Følger ikke ville udeblive. Gud være med Dig, og hold hvad Du har lovet, tilgiv mig! Jeg har ikke havt det godt, siden Du gik herfra.“

Geheimeraad Scheele fortalte mig en Gang, at han nogen Tid efter, at jeg havde forladt min Stilling hos Kongen, havde været tilstegt til et Spilleparti med Hans Majestæt, En af Hoffet og en Fremmed. Netop som de havde taget Plads ved Bordet, og der blev givet Kort, sagde den Fremmede: „General Hegermann-Lindenchrone er nok ikke længer hos Deres Majestæt?“ Kongen svarede nei og gik ind i sit eget Værelse. Da det varede noget, inden Kongen kom igjen, gik Geheimeraad Scheele ind til ham for at se, om Kongen mulig var utilpas. Han saa da, at Kongen stod stille ved Vinduet, og da Scheele talte til ham, bemærkede han, at Kongen havde grædt, og nu sagde Kongen: „Det kom mig saa pludseligt med Talen om Hegermann-Lindenchrone, det gjør mig saa ondt, at jeg lod ham

Maleri skænket Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone af Kammeraterne i 2det Dragon Regiment.

1. Oberst C. D. Hegermann-Lindencrone. 2. Oberstlt. H. L. Scharffenberg. 3. Ritmester E. P. Bruhn. 4. Rirmester F. J. Heramb.
 5. Ritm. H. A. E. Gyldenstjerne Sehestedt. 6. Ritmester C. F. Bramhelt. 7. Ritm. V. Haifner. 8. Premierlt. v. Beck. 9. Premierlt.
 C. F. R. Jessen. 10. Premierlt. C. A. Hansen. Premierlt. J. A. F. Clauson-Kaas. 12. Premierlt. v. Peters. 13. Premierlt. E. A. Hellner.
 14. Premierlt. A. T. Hellner. 15. Sekondlt. G. I. Baron Wedell Wedellsborg. 16. Sekondlt. C. F. U. B. Jürgensen. 17. Sekondlt. F. C.
 Fencker. 18. Sekondlt. L. F. C. Meyer. 19. Sekondlt. V. F. Bendz. 20. Sekondlt. F. C. C. Viale. 21. Sekondlt. C. H. V. T. Castenschild.
 22. Sekondlt. M. V. C. Fahrner. 23. Sekondlt. S. T. Barner. 24. Sekondlt. N. A. F. Nielsen. 25. Sekondlt. F. Bajer (Beyer). 26. J. Jür-
 gensen. 27. Overauditor A. P. Olsen. 28. Overlæge C. A. F. Hedemann. 29. Underlæge J. S. Curzell. 30. Regimentsdyrlæge H. C.
 Lerche. 31. Dyrlæge J. P. Holten. 32. Regnskabsf. Premierlt. C. O. A. Voigt. 33. Pastor (i Vejtlø) Mohr.

Maleri skænket Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone af Kammeraterne i 2det Dragon Regiment.

1. Oberst C. D. Hegermann-Lindencrone. 2. Oberstlt. H. L. Scharffenberg. 3. Ritmester E. P. Bruhn. 4. Ritmester F. J. Heramb.
5. Ritm. H. A. E. Gyldenstjerne Sehestedt. 6. Ritmester C. F. Bramhelt. 7. Ritm. V. Haffner. 8. Premierlt. v. Beck. 9. Premierlt. C. F. R. Jessen. 10. Premierlt. C. A. Hansen. Premierlt. J. A. F. Clauson-Kaas. 12. Premierlt. v. Peters. 13. Premierlt. E. A. Hellner.
14. Premierlt. A. T. Hellner. 15. Sekondlt. G. I. Baron Wedell Wedellsborg. 16. Sekondlt. C. F. U. B. Jürgensen. 17. Sekondlt. F. C. Fencker. 18. Sekondlt. L. F. C. Meyer. 19. Sekondlt. V. F. Bendz. 20. Sekondlt. F. C. C. Viale. 21. Sekondlt. C. H. V. T. Castenschild.
22. Sekondlt. M. V. C. Fahrner. 23. Sekondlt. S. T. Barner. 24. Sekondlt. N. A. F. Nielsen. 25. Sekondlt. F. Bajer (Beyer). 26. J. Jürgensen. 27. Overauditor A. P. Olsen. 28. Overlæge C. A. F. Hedemann. 29. Underlæge J. S. Curzell. 30. Regimentsdyrlæge H. C. Lerche. 31. Dyrlæge J. P. Holten. 32. Regnskabsf. Premierlt. C. O. A. Voigt. 33. Pastor (i Vejlø) Mohr.

Cai Ditlev Hegermann-Lindencrone og hans Hustru. Fotografi fra Slutningen af 1880erne.

gaae, i ham vidste jeg dog, at jeg havde en Ven, en Mand, som ikke havde andet for Øie end mit Vel, som selv Intet vilde have, og som ikke frygtede Snak eller Ubehageligheder.“

Senere havde jeg dog Leilighed til at erfare, at man havde forebragt Kongen Noget, som satte ham i Misstemning imod mig, bl. A. at jeg var Anledningen til, at Kong Carl ikke var saa vel stemt mod ham og navnlig imod Grevinden som tilforn. Jeg gjorde mig det derfor til Pligt aldeles at afholde mig fra ethvert Samqvem med Kong Carl, for at ikke engang Skinnet skulde være mig imod, og det i saadan en Grad, at det maatte bemærkes af den mig saa velvillige Kong Carl.

En Gang endnu saae jeg Kongen paa Hans Majestæts Reise i Jylland, hvor jeg reiste Ham til Møde i Aarhus. Blev modtaget, men ikke med den sædvanlige Varme. Der var endnu en Leilighed, ved hvilken jeg havde ønsket at see Kongen, fordi jeg havde hørt, at Tilstanden i Landet trykkede ham, men der blev Intet af, saa at jeg ikke saae Kongen i hans sidste Leveaar. Jeg har Grund til at tro, at Kongen fandt sig lidet tilfreds i sine sidste Aar og nød daglig mere Portviin, end han kunde have godt af.

Det er tungt, at saa mange kongelige Egenskaber ikke kunde opveie det, der var iveien — det kunde, taget i Tide, været blevet til Noget gandske Andet. Som Konge tilkommer Frederik den 7de neppe al den Virak, som de Efterlevende have ydet ham — seet med uheldet Blik gjelder den ogsaa Vedkommende selv og deres Politik, mere end Kongen, men han fortjente heller ikke den Ringeagt, som et modsat Parti troede sig berettiget til at føle.

Kong Frederik havde noble og kongelige Egenskaber, der bevarede sig trods det meget Daarlige, som en ikke solid Opdrager og uheldig Omgang belemrede Kongen med.

Jeg havde sand Hengivenhed for ham, og det havde været min største Satisfaction, dersom jeg kunde have været ham til sand Gavn, og min Tro til det gode hos ham har ladet mig bevare min Hengivenhed for ham uforandret. Skuespillet, som han meente at maatte opføre, har ikke været ham let, og han har ofte følt, hvor meget han havde tabt af det, som han dog satte Priis paa. Jeg kom først i Kongens Nærhed igjen, da jeg, tilligemed Greve C. Danneskjold-Samsøe, reed ved Kongens Kiste, da Hans Liig førtes til Roeskilde. Vor Herres Naade bære over med Hans menneskelige Svaghed og give ham, hvad han maatte savne her.

Kong Carl blev uforandret i sit venskabelige Sindelag mod mig

til sin sidste Stund, hvorpaa jeg modtog talende Beviser. Kort efter at jeg havde forladt min Stilling hos Kongen, fik jeg en Aften et Besøg af den som Forfatter bekjendte Baron Constans Dirckinck-Holmfeld, som jeg havde kjendt fra min Barndom. Han fortalte mig en Deel, som han havde hørt om Forholdene ved Kongens Hof og vore Forhold til Kongen og til Grevinden, og fandt af og til Bekræftelse paa Adskilligt af det, han anførte. Da jeg havde hørt en Deel deraf, spurgte jeg ham, om han maaske havde i Sinde at skrive Noget derom, og bad ham meget ikke skrive om mig. Baronens svarede, at dersom han berørte mig i sine Skrивerier, vilde han først lade mig see det, inden han lod det trykke.

Jeg var reist til Næstved kort efter og forefandt ved min Hjemkomst en Bog betitlet: „Det personlige Princip“ skildret af Baron C. Dirckinck-Holmfeld.

Da jeg slaar denne Bog op, falder mit Øie først, Pag. 34, paa en Dialog imellem Grevinde Danner og mig. Det overraskede mig paa den allerubehageligste Maade at see offentlig gjengivet en Samtale under 4 Øine med Grevinde Danner, som jo maatte synes at skyldes en stor Indiscretion fra min Side sin Oprindelse — jeg kunde knap bestemme mig til at læse videre. Efter endelig at have læst Bogen igjennem og funden den i høi Grad rigtig i Opfattelsen af min Idee og min Person, kunde jeg dog ikke overvinde det ubehagelige Indtryk, som den formeentlige berettigede Antagen af en usømmelig Indiscretion havde havt paa mig. Jeg søgte 2 af mine Venner, hvis Raad og Pen jeg muligen vilde støtte mig til, men fandt Ingen hjemme.

Jeg skrev derfor efter at have beroliget mig noget til Baron C. Dirckinck-Holmfeld og udtalte min Mening og modtog Svar og kort efter hans Besøg.

Han tilbød mig at skrive offentlig, hvad jeg maatte ønske i den omtalte Retning, hans Mening havde været god og redelig, da han stemplede mig som berettiget Representant for det gode Princip ligeover for det Modsatte, og udtalte, at jeg jo vidste, at det ikke var fra mig, men indirecte fra Grevinden, han havde sin omtalte Kundskab. Jeg var overbeviist herom, og vi bleve enige om, at der først skulde svares, dersom der fandt nogen Beskyldning eller noget Angreb Sted. Dette kom ikke, Læseverdenen optog Sagen paa en langt billigere og human Maade, end jeg havde troet at kunne vente. Ved nu efter saa mange Aars Forløb at gjenlæse Bogen, anerkjender jeg min gode Barons Frimodighed og Iver for Sagen; men man vil

kunne forstaae, at netop under saa precaire Forhold maatte det være høist ubehagelig at staae som en Indiscret for hele Verden, da man dog havde offret saa Meget for at holde paa det Rette og Sømmelige, under saa vanskelige abnorme Forhold.

Det er en Selvfølge, at den Stilling, hvori Kong Frederik havde sat sig ved Meddelelsen af vor Forfatning, undertiden kom i Collision med hans fra Fortiden nedarvede Vaner og Anskuelser. Hvor meget Kongen ved saadanne Leiligheder ønskede at have den kongelige Myndighed, respecterede han bestandig Lovens Ord til det Yderste, naar han blev gjort opmærksom herpaa. Baade Geheimeraad Hall og i Særdeleshed Krigsminister Lundbye havde saa megen Respect for Kongeværdigheden og lode sig saaledes paavirke af Kongens virkelig kongelige Optræden ved given Leilighed, saa at det blev dem vanskeligt at træde saa bestemt op ligeoverfor Kongen, som det i Sagens og undertiden i Kongens egen Interesse var ønskeligt. Hvad Lundbye angaaer, var det oftere Tilfældet, at han, ved Leiligheder hvor Kongen traf sammen med ham, imødegik Ønsker af Kongen saa uforbeholdent, at han siden vanskelig kunde trække sig tilbage, naar han indsaar, at han burde strax have henledet Hans Majestæts Opmærksomhed paa, at det Omtalte ikke kunde udføres paa omtalte Maade uden at komme i Collision med gjeldende af Hans Majestæt approberede Bestemmelser. Ved saadanne Leiligheder faldt det oftere i mit Lod at gjøre Kongen opmærksom paa Forholdene, som da drøftedes og altid respecteredes af Kongen, naar han fandt det Mindste i dem, der var stridende mod trufne Bestemmelser, i Realiteten eller kun i Formen.

Under Kongens Ophold uden for Kjøbenhavn var det oftere Tilfældet, at Spørgsmaal om Lønningstilstaaelse til Gardere o. s. v. fremkaldte Udtalelser fra Ministeriets Side, der saarede Kongen, som noget, der var drevet for vidt, da Sømmeligheds Forhold burde tages i Betragtning ved exceptionelle Leiligheder.

Imidlertid har jeg Intet Exempel paa, at en Henvendelse til Conseilsresident Hall nogensinde var uden Resultat ved saadanne Leiligheder, Geheimeraad Hall vidste overhovedet at behandle de vanskelige Forhold ligeoverfor Kongens Person paa en smuk og passende Maade; hvilket ikke kan siges om alle Ministre.

En Mangel paa Conduitte i den Retning, Følger af overdreven Iver i sine Collegaers Tjeneste, bragte en Gang et Medlem af Ministeriet til at bringe Kongen saaledes i Harnisk, at dette resulterede

Forhindringen af Kongens Optræden ved en meget ønskelig Leilighed.

Kort efter at Forbundsgeneralerne havde besøgt Hans Majestæt paa Glücksborg, fik Kongen Lyst til at gjøre et Besøg paa en kort Tid paa Pløener Slot, som var indrettet til at tage imod Hans Majestæt. Da omtalte Minister, der opholdt sig paa Slottet, hørte Tale herom, gik han, uden først at erkyndige sig om Forholdene, lige ind til Kongen og sagde i hans Collegaers Navn, at det kunde aldeles ikke gaae an, han havde Paadrag, naar herom kom Tale, at erklære, at naar dette skeete, vilde Ministeriet strax forlange sin Dimission.

Denne Sag havde været meget let at ordne paa en ønskelig Maade, dersom Vedkommende havde handlet med mindre Overilelse og ført sin Tale paa en mere sømmelig Maade.

Kongen var rasende og spurgte om den Tanke af Berettigelse for et Ministerium til at foreskrive ham, hvor han maatte have Lov til at opholde sig i Landet, om slige Udtalelser vare tilladelige for et Ministerium, der ikke var for en enkelt Deel af Landet, men for hele Landet, hans holsteenske Undersaatter vare ham lige saa kjære som Landets øvrige, de vare lige saa god en Deel af Danmarks Befolkning som andre o. s. v. Denne Udgydelse fra Kongens Side modtog jeg, da jeg i nogle Forretninger netop kom ind, da den omtalte Minister var affærdiget.

Og — føjede Kongen til — paa en saa usømmelig og klodset Maade af den Herre.

En Timestid efter blev jeg anmodet om at komme til en Samtale med Grevinde Danner.

Hun sagde, at ligesom denne mærkværdige Optræden fra Ministerens Side havde fornærmet Hans Majestæt, saaledes havde den været hende særlig ubehagelig, fordi det var hendes Nærværelse hos Kongen, der havde været Grunden til, at der var bleven traadt saaledes op, man vilde ikke, at Kongen skulde holde Hof i Holsteen med hende ved sin Side. Hun havde nu en Bøn til mig, at jeg vilde formaa Kongen til at tage til Pløen med mig og de Adjutanter o. A., som jeg fandt passende til at være med, imedens hun blev paa Glücksborg eller tog til Flensborg eller et andet Sted. Jeg svarede, at under andre Forhold ansaae jeg det for særdeles ønskeligt, at Hans Majestæt kom til Holsteen, om det var dette nu, var jo afhængig af Kongens Stemning, da der jo ikke burde gives Anledning til Demonstrationer og nye Rivninger; jeg skulde om en Time til Kongen og vilde da høre Hans Majestæts Mening.

Jeg forefandt Kongen i Sengen i allerhøieste Grad exalteret, han yttrede til Exempel: „Hvad bilde disse Herrer i Kjøbenhavn sig ind, jeg skal tage ned til Pløen, til mine Holsteenere som jeg veed ere mig og Kongemagten hengivne, de holsteenske Tropper, der nu staar under trofaste og dygtige Commanderende, som de respecterer og ere hengivne, ere samlede, dem skal jeg inspicere og tiltale, lad saa de Ultraherrer i Kjøbenhavn see at tage sig selv i Agt o. s. v.“ Jeg forsøgte at tage Sagen fra en ironisk Side og sagde: „Ja det vilde unægtelig være noget meget Originalt, naar Danmarks frisindede og folkekjære Konge satte sig i Spidsen for holsteenske og slesvigske Tropper for at tvinge Kjøbenhavn og de øvrige Provindser til Lydighed, paa en mod Forfatningen stridende Maade; istedetfor efter Sædvane at sætte Ret mod Ret, nu at sætte Magt mod Lov“. Dette opstillede Billede havde ikke nogen tilstrækkelig Virkning; Kongen sagde: „Ja naar de vilde gjøre Kongen til en villieløs Slave af deres høie een-sidige Mening, saa skal jeg vise dem, at et indskrænket Monarki dog har en Konge“. At dette tilvisse undertiden var meget ønskeligt og nødvendigt, paa den Maade som Kongen ved Leilighed havde givet Prøve paa, og at det var særligt ønskeligt, at Kongen kom til Holsteen, var udenfor Tvivl; men at Hans Majestæt kom ned i den Sindsstemning, hvori han var, og afgjort vilde udtale Ting, som han senere ønskede utalte, det var neppe ønskeligt.

Dagen efter skulde Sagen drøftes paa ny, men den og de næste 8 Dage fandt Kongen sengeliggende med Feber og et hos ham ikke usædvanligt Ildebefindende, og da maatte Kongen til Kjøbenhavn. At Forholdene i Holsteen muligen vilde have stillet sig anderledes, efter at Kongen i nogen Tid havde holdt Hof der, og ved at Holsteens Minister havde sat sig mere directe i Forbindelse med Befolkningen i den ham af Kongen betroede Provinds af Riget, er vist uden for al Tvivl. Der blev ogsaa en Gang alvorlig tænkt paa det Sidstomtalte; men det strandede paa det Parties Terrorisme, som Ministeren ikke kunde befri sig for. Noget bedre Middel til netop i det Øieblik (1859) at virke velgjørende paa Forholdene kunde ikke tænkes, og loyale Mænd imellem de betydende Mænd i Holsteen ville medvirke dertil.

En Gang da Kongen var i Kjøbenhavn, sagde Hans Majestæt til mig: „Min Kone har nok ikke seet Din Kone“. Jeg svarede: „Grevinde Danner har ikke udtalt sig i den Retning“. „Ja det er en Selvfølge, Du skal ikke bringe Din Kone herhen, medmindre hun og Du ønske det; det gjør Du aldeles som Du vil“. Grevinde Danner

sagde nogle Dage senere til mig, at hun aldeles ikke forundrede sig over, at min og adskillige af de andre Herrers Fruer ikke kom til hende, da jo Hofferne, og hvad dertil hørte, havde givet Anviisning i den Retning. Jeg svarede Intet, men min Kone kom ikke. Det var afgjort en aldeles forkeert Tournure, der var taget efter Kongens høitidelige Villie. Enten maatte Grevinde Danner have sit aldeles private Huus og Intet med Kongens Hof at gjøre, eller Kongen maatte strax have tilsagt Hoffets Herrer med deres Damer til Hoffet. Saa var der Noget, der var et Mufs for Alle, men at overlade det til Folkets Smag, hvem der vilde søge hendes Selskab eller ikke, det kunde under de stedfindende Forhold kun bringe til det, som kom.

Det turde ikke være uden Skade for Kongemagtens Værdighed, at Kongens Huus vragedes af Landets Damer. Der var Ret til at vrage et privat Huus, som man ikke ønskede at komme i Forhold til, men Kongens kongelige Huus kunde ikke uden Skade stilles saaledes. Det var et stort Tegn paa Kongens Humanitet og paa en sømmelig Følelse i Landet, at det dog kunne gaa saaledes, som det gik, ogsaa viste Kongen sin Evne til, under vanskelige Forhold, fremkaldte af ham selv, at bevare en kongelig Holdning.

Var vor i den Retning beklagelsesværdige Herre henviist til at spille Comedie, saa kan det ikke nægtes, at han gjorde dette med Anstand. Skyggesiden af denne Færd viste sig temmelig plagende for Omgivelserne ved Kongens Opmærksomhed paa Paaklædning o. s. v. og Lyst til evige Decorationsforandringer. Gud veed hvor mange Slags Hjelme, Chacots, Huer og andre Paaklædningsgjenstande vi efterhaanden maatte være i Besiddelse af. Forøvrigt havde Kongen Talent anvendelig paa det virkelige Theaters Scene. Under sit Ophold i Genf havde Kongen lært Sang, jeg har hørt Kongen foredrage Bravourarien af „den hvide Dame“ til „Profeten“ med Correcthed og Smag, ligesom han i Tablauer tage sig fortrinlig godt ud som Bjergskotte, Jæger eller Ridder fra Christian den 4des Tid. Christian den 4de var overhovedet Kongens Ideal af en Konge, naar Kong Frederik kom hjem fra Jagten, og man saae ham gaa igjennem de gamle Sale paa Frederiksborg, kunde man gjerne antage ham for Kong Christian selv, som Kongen havde en umiskjendelig Lighed med, der forhøiedes med Jagtdragter, der havde Lighed med hans høie Forfaders Dragt.

Om Vinteren brugte Kongen og hans Følge en Art sorte færøiske Huer til at knappe om Halsen, aldeles af samme Form som en lukket Ridderhjem, kun Øiene, Næse, Mundskjæget vare synlige, her-

til bares i Snee- eller Regnveir sorte Regnkapper, der om Livet holdtes sammen af den Snor, hvori vi til daglig Uniform (Jagtuniform) bare en Dolk istedetfor Kaarde. Da jeg en Dag reed med Kongen gennem den store Gribs Skov, i denne Dragt, paa en stor sort Hest, sagde Kongen til mig: „Veed Du hvad, Du seer precis ud som Marsk Stiig Andersen, Du har dog vel ikke isinde at dræbe mig.“ Jeg svarede da: „Det var en uhyggelig Tanke,“ naar min dyrebare Konge ikke døde, førend jeg tog Livet af ham, saa vidste han jo, at han blev u dødelig.

Det kan ikke nægtes, at man kom til at tænke paa de berygtede Hætterytttere, naar man saae Kongen med sit Følge i denne indhyllede mørke Dragt, med Dolke ved Siden, ride gennem Skovene.

Den Omstændighed, at Kongen altid havde udmærket gode, flinke og ham hengivne Tjenere, talte afgjort godt for hans Personlighed, det var næsten udelukkende forhenværende Gardere, Husarer eller dog Soldater. Staldetatens Kræfter bleve satte meget i Requisition, der blev kjørt og redet meget, og Ingen kjørte raskere end Kongens Kudske, og dog vare Hestene altid i god Stand. Naar jeg havde den Ære at kjøre med Kongen, i en lav Jagtvogn med 4 Heste, hvoraf de 2 forreste bleve førte af en Rytter fra Sadlen paa venstre Forløber, de andre af Kongen, har jeg havt Leilighed til at see, hvorledes Stafetrytteren, en gammel Husar, forstod at føre sine Heste, undertiden under Forhold, hvor det saa ud, som om han og de skulde knuses mod Mure d.v.s. under uforberedte, pludselige Vendinger af Stanghestene.

Ved en saadan Leilighed, hvor det saae særlig farligt ud, sagde Kongen: „Jeg vilde kun vise Dig, hvor stor Tillid jeg har til Dine gamle Husarers Dygtighed og Paapasselighed.“

Kongens gamle Anders var et Pragtstykke, han var under meget egne Forhold kommen i Kongens Tjeneste, da Kongen var Prinds, og følte en uopslidelig Hengivenhed for sin Herre. Naar Kongen var i daarligt Humeur, drak han gjerne noget mere Portviin paa Skovtourerne end sædvanligt, Anders havde altid 2 Halvflasker Portviin i sine Pistolhylstre til Kongen. Jeg har da bemærket et Par Gange, at naar Kongen vilde have mere Portviin og var lidt rød i Hovedet, svarede Anders rask: „Der er ikke Noget!“ „Saa maa Du jo have drukket det, thi jeg har jo kun havt den eene Flaske.“ „Ja, det veed jeg ikke, Deres Majestæt, hvor Vinen er bleven af, men den er her ikke.“ Naar vi saa kom hjem, saaes det dog, at

han afleverede den eene Flaske til Vedkommende. Kongen forstod ham nok, holdt af ham og lod, som om han troede hans Ord.

Naar jeg hørte den Tone omtale, som tidligere havde funden Sted imellem Kongen og hans Omgivelser, saa kunde jeg see, at Kongen i saa Henseende, og som Følge deraf hans Svende, havde forandret Manerer betydeligt.

En Gang imedens Kongen om Vinteren 1858—59 var paa Frederiksborg, forlod Grevinden og hendes 2 Damer, gandske imod Sædvane, Kongen paa flere Dage og reiste til Kjøbenhavn, hvilket betragtedes som et stort Tillidsvotum til Kongens Omgivelse. En Middag, hvor jeg sad ved Kongens Side, da Adjutant du jour den Dag marschallerede, sagde Kongen, der en Gang havde hørt mig sige, da der blev Spørgsmaal om Viin, navnlig Champagne, at jeg holdt mest af den, men ikke drak andet: „Mine Herrer, kunde vi ikke nok for en Gang Skyld leve efter Generaladjutantens Smag og drikke Champagne allene,“ paa Tilslutning blev der da taget anden Viin bort og sat en Flaske Champagne ved hver Couvert. Strax efter Suppen skjenkede Hans Majestæt Champagne for sig selv og mig i de til rød Viin bestemte meget store $\frac{1}{3}$ Flaske Glas, lige til Randen, og sagde: „Da Damerne ere fraværende, ville vi mindes dem og drikke deres Skaal;“ knap havde jeg sat mit Glas, førend Kongen atter fyldte det til Randen, og da jeg bad mig fri for saa meget, sagde han: „Du vil dog vel drikke min Skaal,“ jeg reiste mig da og udbragte Hans Majestæts Sundhed, vi tømte altsaa alle vore Glas, hvorpaa Kongen skjenkede Resten af vore 2 Flasker i Pocalerne, og da jeg sagde, at jeg ikke havde Lyst til at drikke saa meget, svarede Kongen med et muntert Smil: „Jo Du har,“ og sagde derpaa: „Mine Herrer, jeg opfordrer Dem til for mig ubekanntere Weise at drikke Generalinde Hegermann-Lindencrones Skaal,“ jeg maatte altsaa takke og atter tømme denne Pokal. Jeg fortæller dette, fordi det var noget aldeles ukjendt, at Kongen saaledes forcerede Andre til Drik, end de enkelte i den Retning meget villige Herrer der fandtes i hans Omgivelse, og fordi det havde en god Indflydelse for mig i Fremtiden. Jeg var nemlig den Dag meget velbefindende og godt i Stand til at taale det, da saaledes mod Sedvane at tømme en heel Flaske Champagne i 10 Minutter ellers kunde have generet; der blev jo ogsaa drukket mere i Løbet af Middagen, men Kongen der ellers godt kunde taale Viin, var den Dag ikke ret oplagt dertil og maatte siden holde sig tilbage. Dette havde for mig det Behagelige aldrig at blive opfordret til at drikke mere end sædvanlig, og naar Kongen

syntes, at En eller Anden opfordrede mig, sagde han et Par Gange: „Nei, lad kun ham være, han kan taale, hvad det skal være.“

En Aften foreslog Kongen, at vi skulde spille Bacet, da der Ingen vare tilstede til et Whist eller Lhombre Partie. Kongen lagde Bank, og jeg vandt efterhaanden de Flestes Penge. Da Banken var færdig, spurgte Kongen, om jeg nu vilde holde Bank, hvilket jeg gjorde og vandt først alle de Penge, Kongen havde hos sig, og derpaa, da han havde hentet en rød Fløielspung med Dobbelt Frederiksdor'er, Alt hvad der var i den paa en halv Snes Frederiksdors nær. Kongen spurgte da, om jeg vilde holde en Gang endnu, og jeg svarede: „Ja“. Min Nabo, F. Blücher, sagde: „Men hvorledes kan De det, De kan da vide, at eengang maa De jo tabe, naar De fremdeles bliver ved.“ Det ønskede jeg naturligviis, da jeg ikke under disse Forhold havde Lyst til at vinde alle Kongens Penge og de Andres, som Intet havde at undvære, med. Noget vandt Kongen igjen, men jeg beholdt dog en Deel og tilbød mig endnu at trække 3 Gange af, saa længe der var Penge i min Casse.

Enden blev da, at jeg beholdt 14 dobbelte Frederiksdors, Resten en hel Bunke forskjellige Penge vandt Kongen tilbage.

Et Par Dage efter spillede Kongen Lhombre med Cabinetssecretair Trap, Kammerherre F. Blücher og mig. Spillet var i sig selv meget lavt, men Maaden, hvorpaa Kongen spillede, gjorde det meget høit, i det vi, som man siger, kunne sætte Beter til Loftet, og Kongen da ofte slog Beterne sammen, saa at en Bet, f. Ex. for ikke at have bemærket, at man havde faaet et Kort for meget eller lidt, var paa 100. Dernæst købte Kongen ofte hazarderet til Nolo, som han naturligviis næsten altid maatte tabe.

Vi andre spillede anstændigt; men maatte dog spille med en vis Forsigtighed, da det dreiede sig om Beløb, som havde Betydning for os, dette havde til Følge, at vi bestandig vandt, og da Kongen gik ud for at tale med en Mand, var Tab og Gevinst løbet op til over 5000 Rigsdaler, som Kongen havde tabt til os.

Vi vare eenige om, at dette ikke var behageligt, og de Andre spurgte mig, om jeg ikke turde og vilde foreslaa Kongen en Forandring, naar han kom igjen. Jeg sagde det da til Kongen, at uagtet vi vidste, at Kongen aldeles ikke brød sig om at tabe og gjerne lod os vinde, saa var det os oprigtig talt ikke behageligt at spille saaledes, selv med Hans Majestæt, at Spillet ikke kunde tages eens af Alle, Hans Majestæt spillede frit og hensynsløst, det kunde vi Andre ikke, naar det drejede sig om saa meget, og vi tillode os derfor at

spørge, om Hans Majestæt ikke kunde have Lyst til at forandre Spillebestemmelserne lidt. Saa gik Kongen til den Yderlighed, at der i intet Tilfælde kunde sættes meer end een Beet.

Dette gjorde nu Spillet lidt kjedeligt, men bragte Beløbene efterhaanden meget ned, saa at der i det Hele var tabt 1300 Rigsdaler, da Partiet var endt. Der opnaaedes dog saaledes, at vi kunde sige os fri for at have benyttet Kongens Rundhaandethed, thi det var det, til at fylde vore Lommer. Var Spillet gaaet sin Gang 3—4 Dage, kunde vi godtgjort os en Formue paa en 30,000 Rigsdaler. Det var naturligviis for Sagens og Sømmelighedens Skyld, vi handlede saaledes, thi Kongen havde med Fornøielse seet os putte hans Penge i vore Lommer.

Dette er dog ikke at forstaae saaledes, at Kongen var ligegyldig eller uordentlig med Penge, han skrev altid op, hvad han gav ud, med stor Orden; men han gav gjerne.

For min Bevidsthed og for min Uafhængighed under min Færd hos Kongen var det mig af stort Værd ikke at have gjort mig nogenhelst Fordeel af min Stilling hos Kongen.

Jeg fortrøster mig overhovedet til at møde Kong Frederik med aabent Visir i den anden Verden, han vil da vide, at han ikke kan fortryde at have kaldt sig min trofaste Ven; jeg har, med min Villie, aldrig svigtet ham.

Jeg havde nok i min Ungdom gjort Bekjendtskab med Kongen, da han som Prinds gjorde Tjeneste ved Jydske Jægercorps, hvori jeg ogsaa stod, inden jeg opnaaede en Plads i Dragonerne, og hvor min ældste Broder var Adjutant; men mit nærmere Bekjendtskab til Kongen skrev sig fra mit Ophold paa Jægersborg, i hvilken Tid jeg ogsaa kom jevnlig til Byen for at ride Carusel med Prindsen og et af ham gjort Udvalg i Kongens Ridehuus og senere under Krigsaarene. I adskillige Henseender kunde jeg maaske have stillet mig paa en bedre Maade, men jeg er mig bevidst at have handlet efter det, som jeg den Gang ansaae for Ret og til Kongens og Forholdenes Bedste.

Den 10de Februar 1859 skulde der holdes en Fest i Christiansborgs store Ridehuus til Minde om Kjøbenhavns Afslaaen af Carl Gustavs Storm. Indbyderne havde haabet, at Hans Majestæt vilde overvære Festen, og en Deputation kom i den Anledning til Kongen paa Frederiksborg. Da Kongens Befindende imidlertid paa den Tid ikke var saaledes, at han kunde tage ud, bestemte Hans Majestæt, at hans Generaladjutant skulde møde paa Hans Vegne ved Festen, og da Kongen havde ladet sig meddeele, hvilke officielle Skaaler der ved

den Lejlighed skulde udbringes, bestemte han, at jeg skulde bringe Ønsker for Kong Oscar den 1ste af Sverig-Norge og hans Folk. Kongen paalagde mig at udtale mig saaledes i denne Sag, som jeg vidste, han meente det, og berøre den historiske Deel paa en for alle 3 Lande ønskelig og passende Maade, accentuerende Kongens Sympathi for hans kongelige Broder og Broderfolkene.

Festen var meget storartet, en uhyre Masse Mennesker havde stuvet sig sammen i det store Rum, og de vidtløftige Galerier vare fyldte med Damer. Jeg troer, at det i det Hele lykkedes at give Festen det rette Præg. Den Omstændighed, at jeg nylig havde været i Sverig hos Kong Oscar efter at have bivaanet en stor Troppe-samling paa Axevalla i længere Tid, og der faaet en særlig Interesse for Sverig og Norge og stor Hengivenhed for Kongen og Kongehuset og Interesse for Armeen og dens Institutioner, gjorde mig det let at tale med Varme for Talens Gjenstand, ligesom mit bestemte Begreb om Kongens Anskuelse af de ønskelige Forhold imellem de 3 Riger var mig nøie bekendt og derfor lod mig udtale mig med Sikkerhed herom, om saa meget meere som jeg personligen aldeles sluttede mig til Kongens Mening, der ogsaa stedse i den Retning havde været min egen.

De to Kongers overensstemmende Stilling ligeover for deres Folk, udtalt i deres Valgsprog, deres og deres Slægts gjensidige Venskab, Nationernes Ønske for en fælles Fremskriden paa Udviclingens Vei, den Maade hvorpaa de fordums Fjenders nuværende gjensidige Agtelses og Venskabsforhold vare udtalte af Prindsregenten ved Indvielsen af nye Faner til Sverigs gamle Regimenter, istedetfor de aldeles opslidte Hæderstegn, der havde vaiet til Sverigs Ære i Gustav Adolphs og Carl Gustavs Seirstog gav Stof nok til Talen.

Jeg fremhævede, at Intet bandt tappre Mænd fastere sammen end den gjensidige Agtelse, som de gennem paa begge Sider heltemodige Kampe havde erhvervet. Svenske og Dansk-norske Krigsmænd kunde med Ære see hinanden i Øie ved Minderne om Seir og Nederlag, som de kjæmpende hver for sit Fædreland og sin Herre havde fremkaldt. Det gamle Had var forsvunden og Agtelse var bleven tilbage, det var os en Bekræftelse for, at vi gjensidig kunde stole paa hinanden, naar vi nu stode ved hinandens Side, at vi havde seet vore Forfædres udholdende Kamp, og for denne Dags Betydning var et saadant Minde, Carl Gustavs seierrige Faner havde svævet over hele Danmark paa Kjøbenhavn nær, men dets tappre Borgere havde viist hvad Fortvivlelsens Tapperhed kunde udrette, selv mod en Helt som

Kong Carl og en seirvant Hær som den svenske. Min allernaadigste Konge bærede mig med Udbringelsen af Hans Majestæts varme Ønsker for sin, ham saa kjære kongelige Broder Kong Oscar den 1ste, for hvis Helbredelse og Lykke Kongen nedbad den Almægtiges Beskyttelse, ligesom Hans Majestæts Ønsker for Prindsregenten Kronprinds Carl, den svensk-norske Hær og det svensk-norske Folk, med den Overbeviisning, at Fremtiden vilde binde os meer og meer sammen gennem Fredens Sysler, og at Kampens Dag, om den maatte kalde, vilde finde os ved hverandres Side, kjæmpende hver for sit Land og Alle for vor fælles Interesse. Saadan noget omtrent sagde jeg, fandt megen Tilslutning til min Udtalelse, saa meget, saa at det nær var bleven for meget, og derved benyttet til en skandinavisk Diversion, hvilket den ingenlunde var skikket til. Jeg sørgede for, at der kom en Afskrift til Sverig, da jeg ikke vilde og i min Stilling ikke turde misforstaaes.

PERSONREGISTER

A.

Abrahamson, Werner, Officer og Forfatter 13.
 Ancher, Carsten, norsk Løjtnant 118.
 Anders, Rideknægt hos Frederik VII 233, 245.
 Astrup, v., Oberstløjtnant 20.
 Augustenborg, Hertugen af, se Christian August.

B.

Baggesen, August, General 56, 57, 127, 135, 136, 145, 160.
 Bardenfleth, Carl, General 30.
 Bardenfleth, Frederik, General 33, 179, 183.
 Bech, Kaptajn 183.
 Benzon, Hartvig, Oberst 27, 46, 47, 48, 57.
 Berger, Valentin v., Escadronschef 24.
 Bernstorff, Gyldensteen, Johan Hartvig Ernst, Greve 124, 125, 126.
 Bildt, Lorenz, svensk General 206.
 Blücher, F., Kammerherre 70, 247.
 Bodenhoff, v., Major 23.
 Bonin, preussisk General 60, 83, 148, 186.
 Bonnichsen, Bonche, Oberst 21.
 Bonnichsen, Bonche, Kaptajn 14.
 Boye, Borgmester i Burgh 164.
 Bramhelt, Ritmester 181.
 Brock, N. S., Major 102.
 Brock, svensk Oberst 206.
 Brockdorff, v. Løjtnant 25, 26.
 Brodersen, Pastor 12.
 Bræstrup, Cosmus, Politidirektør og Overpræsident i København, Konferensraad 234.
 Buchwaldt, F., Ritmester 47, 56—58.
 Bugeaud, Hertug af Isly, fransk Marskal 91.

Bunkeflod, Løjtnant 61.
 Buntzen, Andreas, københavnsk Grosse-
 rer 14.
 Bülow, Frantz, Generaladjutant hos Frederik VI 17.
 Bülow, Frederik, General 108, 112, 120, 121.
 Bülow, Johan v., Oberst 136, 140, 147, 151.
 Bülow, Martin, Generalmajor 201.

C.

Cardorff, Kammerherre 185.
 Carl, Konge af Sverige-Norge 205, 206, 208, 216, 230, 232, 239, 250.
 Carl Johan, Konge af Sverige-Norge 207.
 Carlsen, Løjtnant 119.
 Caroline Amalie, Dronning af Danmark 28—30.
 Castenskjold, Christian, General 39.
 Castenskjold, Gustav, Ritmester, senere General 161.
 Castenskjold, Jørgen, Adjutant hos H.-L. 94, 95.
 Changarnier, N., fransk General 89.
 Christensen, Balthasar, Politiker 35.
 Christian VIII, Konge af Danmark 28, 30.
 Christian IX, Konge af Danmark („Prins Christian“) 126, 208—209, 220, 221, 236.
 Christian August, Hertug af Augustenborg 125, 186, 187.

D.

Dahl, C., Premierløjtnant 36, 89, 93, 94.
 Dannemand, Fru 25.
 Danner, Grevinde 34, 201—203, 210, 212—215, 217—228, 231—233, 236, 239, 240, 242—244, 246, 247.
 Danneskjold-Samsøe, C., Greve 239.

Dardell, svensk Officer 206.
 Davoust, fransk Marskal 20.
 Desideria, Dronning af Sverige-Norge 207.
 Diederichs, v., tysk Oberst 121, 122.
 Dirckinck, C., Baron 34.
 Dirckinck, Edwin, Kaptajn 163, 165.
 Dirckinck-Holmfeld, Constans, Friherre 240.

E.

Emil, Prins af Augustenborg 27.
 Essen, svensk General 130, 132.
 Eulenburg, von und zu, tysk Greve 130, 131.
 Eugenie, svensk Prinsesse 207.
 Ewald, Johann v., General 15.
 Ewald, Johannes, Digter 13.

F.

Fabricius, Ritmester 51.
 Fabrier, fransk General 89, 90.
 Fenger, Christian, Professor 9.
 Fensmark, Henrik, Oberst 201.
 Ferdinand, Prins af Danmark 38, 195.
 Fibiger, A., Oberst 6—10, 19.
 Fibiger, Jacob Scavenius, General og Krigsminister 158.
 Fischer, württembergsk Oberst 68.
 Flensborg, Carl Julius, General 108, 124, 128, 137, 143, 144, 151, 153, 154, 163, 172, 173.
 Flindt, C. L. H., General 91, 104, 189.
 Frederik VI, Konge af Danmark 15—17, 25—28.
 Frederik VII, Konge af Danmark 16, 28, 32, 33, 38, 39, 70, 195, 200, 203—205, 207—248.
 Frederik, Prins af Nøer 30, 44, 170, 186, 187, 189.
 Frederiksen, Lods hos Frederik VII 216.
 Frerion, fransk General 16.
 Frieboe, Fritz v., Generalløjtnant 22, 26, 27.
 Fries, Mathias, Major 163.
 Funck, Christian v., Ritmester, senere Oberst 23, 27.

G.

Glud, Kaptajn 157.
 Gosch, Oberst 144, 157.

H.

Hagen, Peter Broder, norsk Oberst 15, 16, 18.
 Hall, C. C., Politiker 193, 228, 233, 241.
 Hans, Prins af Slesvig-Holsten-Sønderborg-Glücksborg 186, 187.
 Hansen, C. F., General og Krigsminister 31, 89, 90, 127—129, 130, 155—159, 162, 179, 182, 204.
 Hansen, Løjtnant 61.
 Harbou, Overauditor 178.
 Harbou, Johannes, Major 91, 100.
 Harttmann, Vitus, Blikkenslager i Haderslev 95.
 Haste, Ritmester 26.
 Haxthausen, H., Løjtnant 101.
 Hedemann, Hans, General 40, 53, 65.
 Hegermann, Diederik, norsk General og Statsraad 28, 133.
 Hegermann-Lindencrone, Bolette 39.
 Hegermann-Lindencrone, Frederikke (f. du Puy) 14.
 Hegermann-Lindencrone, Frits, Kaptajn 5, 14, 15, 29, 37, 38, 40.
 Hegermann-Lindencrone, Fritz 171.
 Hegermann-Lindencrone, Johan... Heinrich, Generalløjtnant 6, 15—18, 28, 38, 39.
 Hegermann-Lindencrone, Johan 171, 233.
 Hegermann-Lindencrone, Louise (f. Lindencrone) 38, 39.
 Hegermann-Lindencrone, William, Kaptajn 14, 39, 49, 64, 90, 102, 103—04.
 Heramb, Ritmester 205.
 Hertel, Pastor 77.
 Hesselberg, Major 18, 206.
 Hjorth, Regimentschirurg 9, 18, 170.
 Hodges, engelsk Diplomat 130, 131.
 Holm, Løjtnant 47.
 Honnens, Johan, Oberstløjtnant 172.
 Hornemann, Ritmester 26.
 Hummel, Kaptajn 96, 97.
 Hylander, preussisk Officer 122.
 Hægh-Guldberg, Christian, General 27, 31, 40.
 Ingerslev, Professor 80.

I.

Irminger, J. H. E., Oberst 92, 93, 96, 100.

J.

Jacobsen, Ritmester 21.
 Jessen, Kaptajn 119.

Juel, A., Oberst 44, 115, 117.
 Juel, H., Ritmester 37.
 Julie, Prinsesse, Abbedisse for Klosteret i Itzehoe 182, 185, 187—88.
 Julius, Prins af Glücksborg 186, 187.

K.

Kauffmann, H., Oberst 54, 200.
 Kauffmann, Wilhelm, Kaptajn 102.
 Kjær, Løjtnant 48.
 Knudsen, Amtmand paa Femern, 165, 166, 168—170.
 Krabbe, Major 113.
 Krabbe-Juel, Ritmester 23, 24, 26.
 Kralund, Prokurator 82, 85, 86.
 Krieger, A. F., Jurist og Politiker 236.
 Krieger, C., Ritmester 62, 89, 93, 102, 105, 152, 153.
 Krogh, Christoph v., General 55, 90, 142—144, 147, 161—163, 165, 171, 185, 199.
 Kryger, H., nordslesvigsk Politiker 40—41, 73, 74, 85.

L.

Lagerheim, svensk Baron 65.
 Laing, de la, Løjtnant 107.
 Lautrup, Løjtnant 41.
 Leehsen, v., holstensk Godsejer 163, 165, 170.
 Leerbech, Løjtnant 129.
 Lehmann, Orla, Politiker og Amtmand 31—32, 33, 82.
 Leth, v., Ritmester 20.
 Leuhusen, svensk General 206, 224.
 Leuhusen, svensk Kaptajn 206.
 Lewetzow, J. G., Overhofmarskal 222, 230.
 Louise, Prinsesse, senere Dronning af Danmark 208.
 Lundbye, C., Krigsminister 229, 241.
 Lunding, N. C., General 109—111, 114, 119—120, 124.
 Læssøe, Frederik, Oberst 58, 59, 65, 74, 90, 100, 133—140, 143.
 Lønborg, Oberst 54.

M.

Madvig, J. N., Professor og Politiker 235.
 Malmberg, svensk General 130, 132.
 Malmborg, svensk General 206.
 Manderstrøm, svensk Baron 230.

Marcher, Oberst 24, 25, 27, 49, 87, 88, 172.
 Marcher, Løjtnant 58.
 Marchmand, J. W., Præst 77.
 Marie Sophie Frederikke, Dronning af Danmark 185.
 Mensdorff-Pouilly, østrigsk Greve 174.
 Meyer, E., Ritmester 88, 141, 142.
 Meza, Christian de, General 114, 115, 118, 144, 145, 155, 156, 158.
 Michelet, norsk General 206.
 Monrad, Auditor 145.
 Moltke, A. C. F., Generalløjtnant 196, 198.
 Moltke, C., Greve og Udenrigsminister 182, 204.
 Moltke, Fritz, Postmester i Aabenraa 38.
 Moltke, Helmuth v., tysk Generalfeldmarskal 8.
 Moltke, Ludvig v., Amtmand paa Femern 164—166.
 Moltke, Wilhelm, Greve og Statsminister 34, 75, 76.
 Moltke-Grinholz, Greve, Verbitter ved Klosteret i Itzehoe 185.
 Müller, Løjtnant 49.
 Münster, tysk Greve 65.
 Møller, Artilleri-Kaptajn 97.
 Møller, Kaptajn 216.

N.

Nielsen, Oberst 189.
 Niese, Præst i Burgh 170.

O.

d'Origny, Oberst 15, 16.
 Oriola, tysk Greve 65—68.
 Oscar I, Konge af Sverige-Norge 207, 215, 216, 249, 250.
 Oscar II, Konge af Sverige-Norge 206.
 Oxholm, Waldemar, Kammerherre 65.

P.

Paludan, Commandør 162.
 Petersen, Præst i Hammeløv 45—46.
 Plat, Claude du, General 46, 145.
 Plat, Christian Friedrich du, Oberst 6—8, 10—14.
 Ploug, Carl, Politiker og Digter 77—81.
 Pourtales, tysk Greve 65, 67.
 Povelsen, Løjtnant 141.

Price, Amalia, Skuespillerinde 235.
 Prietwietsch, preussisk General 120, 121.
 Prunst v., Kaptajn 7.

R.

Raasløff, Kaptajn 118.
 Recke v. d., Kaptajn 205.
 Reedtz, Kammerherre 65—68.
 Rewentlow-Criminil, Greve 174.
 Reventlow-Preetz, Greve 31, 165.
 Rothe, Ritmester 26.
 Rye, Olaf, General 59—62, 64, 91—93,
 96—101, 103, 105—108, 119.
 Ræder, Phillip, Oberst 115, 135, 136.
 Rørbye, Dr. 109.

S.

St. Aubain, Oberst 14.
 St. Aubain, Fru 14.
 St. Aubain, A. N. de 14.
 St. Aubain, Albertine 14.
 St. Aubain, Anton de, Major 5, 6, 123.
 St. Aubain, Frederik de 14.
 Schach, Kaptajn 147.
 Scharffenberg v., Major 200.
 Schauemburg, Ritmester 21.
 Scheel, A. W., Geheimeraad og Justits-
 minister 78, 81, 173, 175.
 Scheele, L. N., Minister og Geheimeraad
 200, 230, 231, 238.
 Schepelern, C. A. Oberst 18, 133, 146.
 Schive, Premierløjtnant 166.
 Schlegel, Oberst 89.
 Schleppegrell, F. A. General 107, 108,
 114, 131, 133—143, 146, 151.
 Scholten, General 131.
 Schuster, Trompeter 21, 22.
 Schøller, Løjtnant 142.
 Schøller, T. G. y., General 201.
 Schönheider, Premierløjtnant 166.
 Sehested, Hannibal, Adjutant hos H. L.
 69, 146, 153, 163, 181.
 Silberloh, Officer 109.
 Skou, Lauritz, nordslesvigsk Politiker 76,
 77.
 Sommer, Løjtnant 142, 146.
 Späth, v. Major 24.
 Stedingk, svensk General 206.
 Steinmann, Peter Frederik, Kaptajn, se-
 nere General 51, 100—102.
 Steemann, Frøken, Hofdame hos Prin-
 sesse Julie 185.
 Sønnichsen, v. Oberstløjtnant 20, 176.

T.

Tann, v. d., Oberst, Stabschef hos Gene-
 ral Willesen 146.
 Tegner, østrigsk General 179.
 Thestrup, Hans Nicolai, General og Krigs-
 minister 233, 234, 236.
 Thrane, Major 92, 96.
 Thymen v., preussisk General 174.
 Tillisch, Kaptajn 205.
 Tillisch, F. F. Geheimeraad 130, 132, 163,
 236.
 Torp. C. Major 87, 90, 151, 172.
 Torp, V., Ritmester 42, 152, 153.
 Trap, Jens Peter, Kabinetsekretær 247.
 Trepka, v., Adjutant 115, 136.
 Trepka, v., Johan Christian, Oberst 135,
 141.
 Tscherning, Anton Frederik, Krigsmini-
 ster 14, 34—36, 37, 71—74.
 Tscherning, Sahra 14.

V.

Valdemar, Prins af Danmark 208, 220.
 Vaupell, O. Løjtnant, senere Oberst 48,
 49, 143.
 Veyhe, Kaptajn 13.
 Vigery, polsk General 21.
 Voigh, Oberst 47.
 Valdemar, Prins af Augustenborg 92.

W.

Wahrenstedt v. Politimester i Altona 178,
 181.
 Wedelfeldt, Løjtnant 92.
 Wedell-Wedellsborg J. G., Baron, Gene-
 ral 41, 193.
 Wedell-Wedellsborg, R., Premierløjtnant
 205.
 Wellington, Hertugen af 24.
 Wergeland, norsk General 224.
 Wichfeldt, Kaptajn 57, 58.
 Wildenradt v. Oberst 19, 22.
 Wildenradt, F. S. W. v., Ritmester 163.
 Wilhelm, Prins 186, 187.
 Wilhelm, Landgreve 188.
 Wilhelmine, Marie, Prinsesse 185.
 Willesen, preussisk General 138, 146,
 149.
 Wilster, C. v., Kaptajn 7, 13.
 Wilster, E., General 205.
 Wittgenstein, Prins 68,
 Wrangel, tysk General 50, 64, 66, 68.
 Wrangel, Løjtnant 64.

Wrede, svensk General og Baron 206.	Zastrow, tysk Oberst 63, 64.
Wulff-Scheel Plessen, dansk Gesandt i Stockholm 207.	Zytphen, Frøken, Hofdame hos Caroline Amalie 29.
Wynn, W. W., Sir, engelsk Diplomat 65.	
	Ø.
Z.	Ørsted, A. S., Geheimeraad 204.
Zarthmann, C. C., Admiral og Marineminister 166.	Øhlenschlaeger, Adam, Digter 17, 18.
